

СТАНИСЛАВ ЛЕМ

ЕДЕМ

Превод от полски: Огнян Сапарев, 1981

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА

В изчисленията имаше грешка. Вместо да преминат над атмосферата, те се врязаха в нея. Корабът пронизваше въздуха с грохот, който цепеше тъпанчетата. Пресовани в хамаците, хората усещаха напрежението на амортизаторите, предните екрани пламнаха и угаснаха, възглавницата от нажежени газове, притискаща носа, стопи външните обективи, спирането беше закъсняло и недостатъчно. Кабината се изпълни с воня на изгоряла гума, под пресата на претоварването всички ослепяваха и оглушаваха, идваше краят, но дори това не бяха в състояние да помислят, всичките им сили не стигаха, за да разширят гръдния кош, да поемат дъх — това вместо тях правеха все още работещите кислородни пулсатори, помпеха ги с въздух като спукани балони. Изведнъж ревът стихна.

Запалиха се аварийните лампи, по шест от всяка страна, хората се размърдаха, алармен сигнал червенееше над пулта на двигателя, нацепен и сплескан като хармоника, по пода шумоляха парчета от изолация, от плексиглас, грохотът беше утихнал — всичко бе погълнато от глух нарастващ писък.

— Какво се... — изхриптя Докторът, като изплю гумения мундщук.

— Лежи! — предупреди Координаторът, който гледаше в последния неповреден екран.

Ракетата се праметна като ударена от таран, найлоновите мрежи, в които бяха повити, зазвънтяха като струни, за миг всичко замря като превъртаща се люлка, достигнала върха, после забуча.

Мускулите, напрегнати в очакване на последния удар, омекнаха. Ракетата, застанала на вертикалния стълб на кърмовия огън, бавно се спускаше надолу, дюзите бучаха успокоително, това продължи няколко минути, после през стените премина тръпка. Вибрацията ставаше все по-силна, сигурно лагерите на турбините се бяха разцентровали; спогледаха се. Никой нищо не каза. Знаеха, че всичко зависи от това дали роторите ще издържат.

Изведнъж цялата командна кабина се затресе така, сякаш отвън в нея биеше с бясна бързина стоманен чук. Дебелата изпъкнала леща на последния екран мигновено се покри с гъста паяжина от пукнатини, фосфорният му диск угасна, в идващата отдолу оскъдна светлина на аварийните лампи виждаха собствените си сенки, увеличени от наклонените стени, грохотът премина в непрекъснат рев, под тях нещо скриптеше, чупеше се, късаше се с железен стон; корпусът, разтърсван от ужасни тласъци, падаше, падаше, ослепен, мъртъв; свиха се, затаиха дъх, пълен мрак, хаос, телата им изведнъж бяха изхвърлени по цялата дължина на найлоновите въжета, не достигнаха до разбитите пултове, на които щяха да се разпорят, а увиснаха, люлеейки се бавно, като тежки махала.

Ракетата се преобърна като срутена планина, този грохот беше далечен и глух, изхвърлените буци пръст с лек тропот се търкаляха по външната броня.

Всичко замря. Под тях съскаха проводниците, нещо бълбукаше заплашително, бързо, все по-бързо, шум на течаща вода, смесен с пронизителен повтарящ се съсък, сякаш някаква течност капеше по нажежена тенекия.

— Живи сме — каза Химикът, Каза го в пълна тъмнина. Не виждаше нищо. Висеше в своя найлонов пашкул като в торба, закачена с въжета за четирите краища. Това означаваше, че ракетата лежи настрана. Ако беше изправена, хамакът щеше да бъде хоризонтален. Нещо щракна. Пламна бледото бензиново пламъче на старата запалка на Доктора.

— Екипаж? — запита Координаторът. Едно от въжетата на хамака му беше скъсано, той се въртеше бавно и безпомощно, като безрезултатно се мъчеше да се хване за нещо стърчащо от стената, протягайки ръка през дупката на найлоновата мрежа.

— Първи — каза Инженерът.

— Втори — обади се Физикът.

— Трети — гласът на Химика.

— Четвърти — каза Кибернетикът. Държеше се за челото.

— Пети — завърши Докторът.

— Всички. Честито! — гласът на Координатора беше спокоен. —

А автоматите?

Пълна тишина.

— Автомати!!

Мълчание. Запалката опари пръстите на Доктора. Загаси я. Отново стана тъмно.

— Винаги съм казвал, че сме от по-добър материал — каза в тъмнината Докторът.

— Някой да има нож?

— Аз имам. — Да прережа ли въжетата?

— Ако успееш да се измъкнеш без рязане, по-добре. Аз не мога.

— Ще опитам.

Дочу се шум от дърпане, сумтене, нещо тракна, изскърца натрошено стъкло.

— На пода съм. Тоест на стената — каза Химикът. Гласът му идваше от дъното на тъмнината. — Докторе, светни за момент, ще ви помогна.

— Само побързай. Бензинът свършва.

Запалката отново светна. Химикът се въртеше около пашкула на Координатора, стигаше едва до краката му. Накрая успя да отвори отчасти страничния цип и Координаторът тежко падна на краката си. Заедно работеха по-бързо. След малко всички стояха на наклонената, покрита с полуеластична маса стена на командната кабина.

— С какво да започнем? — попита Докторът. Той притисна ръбовете на раната върху челото на Кибернетика и сложи пластир. Извади го от джоба си. Винаги носеше със себе си непотребни неща.

— С изясняването дали можем да излезем — отвърна Координаторът. — Най-напред ни трябва светлина. Как е там? Готово ли е? Докторе, я ми светни за малко тук, може би има ток в клемите на пулта, поне в разпределителя на алармената сигнализация.

Този път запалката секна само искра. Докторът въртя колелцето, докато си одра кожата на палеца, проблясвайки над отломките на раздробения пулт, в който, клекнали, човъркаха Координаторът и Инженерът.

— Има ли? — попита Химикът, застанал отзад, защото за него нямаше място.

— Засега нищо. Никой ли няма кибрит?

— За последен път съм виждал кибрит преди три години. В музея — заяви неясно Инженерът, който се мъчеше да скъса със зъби

изолацията от края на проводника. Най-после малка синя искра освети шепите на Координатора.

— Има — каза той. — Сега някаква лампичка. Намериха една, оцеляла в алармената сигнализация над страничното табло. Остра електрическа светлинка освети кабината, подобно на косо издигаща се конусовидна тръба. Високо горе в това, което сега беше таван, се виждаше затворена врата.

— Над седем метра — каза меланхолично Химикът. — Как ще стигнем дотам?

— Веднъж в цирка видях жива колона — пет души един върху друг — осведоми Докторът.

— Прекалено сложно за нас. Ще стигнем там по пода — отвърна Координаторът. Взе ножа от Химика и започна да прави широки прорези в гъбестата облицовка на пода.

— Стъпала?

— Да.

— Защо не се чува Кибернетикът? — удиви се ненадейно Инженерът. Седеше върху парчетата на разбития разпределителен пулт и протягаше волтметър към измъкнатите навън кабели.

— Овдовя — отвърна с усмивка Докторът. — Какво е Кибернетик без автомати?

— Пак ще ги навия — подхвърли Кибернетикът. Поглеждаше в отворите на разбитите екрани. Електрическото огънче постепенно жълтееше — ставаше все по-слабо и бледо.

— И акумулаторите ли? — изръмжа Физикът. Инженерът стана.

— Така изглежда.

След четвърт час навътре, по-точно нагоре в кораба, се отправи експедиция от шест души. Най-напред тя стигна до коридора, а оттам — до останалите помещения. В каютата на Доктора, който обичаше да събира най-различни излишни вещи, намериха джобно фенерче. Взеха го. Навсякъде откриваха разрушения. Мебелите, закрепени за пода, бяха оцелели, но от приборите, инструментите, спомагателните съоръжения, запасите се беше получила каша, в която газеха до колене.

— А сега да опитаме да излезем — заяви Координаторът, когато се върнаха в коридора.

— А скафандрите?

— В шлюза са. Би трябвало да оцелеят. Но скафандри не ни трябват, Едем има поносима атмосфера. — Дали изобщо някой е бил някога тук?

— Да, преди десет или единайсет години космическа сонда от разузнавателния патрул — тогава, когато изчезна Алтаир със своя кораб. Помните ли?

— Но от хората никой ли?

— Никой.

Вътрешният люк на шлюза се намираще косо над главите им. Странното първо впечатление, предизвикано от това, че познатите помещения бяха заели ново положение — сега стените бяха подове, а таваните — стени, постепенно преминаваше.

— Тук наистина няма да минем без жива стълба — обяви Координаторът. Освети внимателно люка с фенерчето на Доктора. Светлото петно пробяга по ръбовете му. Беше прилепнал херметично.

— Не изглежда зле — каза Кибернетикът. Стоеше с вирната глава.

— Да — съгласи се Инженерът. Помисли, че чудовищната сила, сплескала носещите греди така, че поместеният между тях главен разпределителен пулт се е пръснал, е могла да заклини и люка, но запази тази мисъл за себе си. Координаторът хвърли поглед към Кибернетика и тъкмо да му каже да наведе гръб и застане до стената, си спомни за разкривената железария, която бяха видели в отсека на автоматите, и помоли Химика:

— Застани разкрачен, ръцете на коленете, така ще ти бъде удобно.

— Винаги съм мечтал да играя в цирка. От дете — успокои го Химикът и се наведе. Координаторът стъпи на раменете му, покатери се, изправи се и като се притискаше към стената, достигна с пръсти до удебелената в края никелирана ръчка.

Подръпна леко, после силно, накрая увисна на нея. Тогава ръчката се поддаде със скърцане, сякаш отварящият механизъм беше пълен с натрошено стъкло. Направи четвърт оборот и спря.

— Правилно ли дърпаш? — попита Докторът, който светеше отдолу с фенерчето. — Ракетата е легнала.

— Имам го предвид.

— Не можеш ли по-силно?

Координаторът не отговори. Висеше, прилепнал до стената, хванал с едната ръка ръчката. Бавно се опита да прехвърли там и другата. Беше доста трудно, но накрая успя. Сега, увиснал като на трапец, сви крака, за да не ритне приведения под него Химик, и се подхвърли няколко пъти, като се вдигаше на ръце и се спускаше с цялата си тежест, най-сетне изохка, удряйки се при размаха в стената. На третия или четвъртия път ръчката малко поддаде. Оставаха още към пет сантиметра до края. Координаторът събра сили и още веднъж се тръсна надолу.

Ръчката с адско скърцане удари в ступора. Вътрешното резе беше махнато.

— Тръгна като по вода — радваше се Физикът. Инженерът мълчеше. Таеше нещо свое. Сега се заеха с отварянето на капака, което беше значително по-трудно. Инженерът се опита да го задвижи, натискайки ръкохватката на хидравличното устройство, макар да знаеше предварително, че нищо няма да стане. Тръбите бяха спукани на много места и всичката течност беше изтекла. Колелото на ръчния щурвал просветна над тях като ореол, щом Докторът насочи фенерчето нагоре. Като за техните гимнастически възможности беше прекалено високо — над четири метра.

И започна мъкнене от всички помещения на изпочупени апарати, възглавници, книги — особено подходяща се оказа библиотеката, а от нея — атласите на звездното небе, много големи и дебели.

От тях като от тухли строяха пирамида. Издигането на двуметрова купчина отне почти час: Веднъж едната страна се срути и от този момент работеха по-систематично под командата на Инженера.

— Все пак физическият труд е нещо ужасно! — задъхваше се Докторът. Фенерчето беше мушнато в отвора на климатизатора и осветяваше пътя им, когато тичаха до библиотеката и се връщаха, натоварени с книги.

— Никога, не съм си представял, че при полетите до звездите могат да съществуват толкова примитивни условия — пъхтеше Докторът. Само той говореше още. Накрая Координаторът, поддържан от другарите си, се възкачи внимателно на издигнатата пирамида и докосна с пръсти щурвала.

— Ниско е — каза той. — Не ми достигат пет сантиметра. Не мога да подскоча, всичко ще се срути.

— Тъкмо виждам „Теория на скоростните полети“ — каза Докторът, като претегляше на ръка масивен том. — Мисля, че ще оправи работата.

Координаторът се вкопчи в щурвала. Светеха му с фенерчето. Сянката му се мятеше по бялата пластмасова повърхност на онова, което някога беше таван. Изведнъж планината от книги се залюля.

— Внимавай! — изсъска Физикът.

— Нямам опора — изхърка сподавено Координаторът. — Дръжте там, по дяволите!! — изръмжа той. Щурвалът му се изплъзна от ръцете, за момент се олюля, но успя да си възвърне равновесието. Никой вече не гледаше нагоре — сплели ръце, натискаха от всички страни нестабилната постройка от книги, за да не се срути.

— Само не ругай, ако започнем, няма да има спиране — предупреди го отдолу Докторът. Координаторът отново хвана щурвала. Изведнъж се разнесе протяжно скърцане, а след него глухият шум на падащите томове. Координаторът висеше над тях във въздуха, но щурвалът, за който се беше вкопчил, направи пълен оборот.

— И така нататък, още единайсет пъти — каза той, приземявайки се върху разпръснатите книги.

След два часа люкът се предаде. Когато започна да се отваря, нададоха хорово триумфален вик.

Отваряйки се, капакът увисна до средата на коридора и образува нещо като хоризонтален мостик, по който можеше да се влезе в шлюза без големи трудности.

Скафандрите в плоския стенен шкаф бяха в пълна изправност. Сега шкафът лежеше хоризонтално. Стъпваха по вратите му.

— Всички ли излизаме или как? — попита Химикът.

— Първо да опитаме да отворим външния люк...

Люкът беше прилепнал като отлят заедно с корпуса. Ръчките не помръдваха, макар да натискаха и шестимата заедно, после опитаха да разхлабят винтовете, мятаха се ту в една, ту в друга посока — безрезултатно.

— Оказва се, че долитането е дребна работа, понякога е по-трудно излизането — обобщи Докторът.

— Да ти имах хумора — измърмори през зъби Инженерът. Потта се стичаше в очите му. Седнаха на вратата на стенното шкафче.

— Аз съм гладен — призна Кибернетикът.

— Значи трябва да хапнем нещо — заяви Физикът и предложи да отиде до склада.

— По-добре до кухнята. Може би нещо в хладилника...

— Сам няма да мога. Трябва да разровя половин тон боклук, за да стигна до запасите. Има ли доброволци?

Докторът се обади пръв. Химикът стана след известно колебание. Когато главите им изчезнаха зад края на отметнатия капак и угасна последният отблясък на фенерчето, което взеха със себе си, Координаторът каза с приглушен глас:

— Не бих искал да говоря. Ориентирате ли се горе-долу в положението?

— Да — каза Инженерът в черния мрак пред себе си. Докосна крака на Координатора с протегнатата ръка и не дръпна пръстите си. Имаше нужда от това докосване.

— Мислиш ли, че люкът не може да се разреже?

— С какво? — попита Инженерът.

— С горелка, електрическа или газова. Имаме автоген и...

— Да си чувал за автоген, който може да разреже четвърт метър керемит? Какво говориш!

Замълчаха. От вътрешността на кораба като от желязно подземие идваше глух шум.

— Тогава какво? Какво?! — каза ядосано Кибернетикът. Чуха изпукването на ставите му. Беше се изправил.

— Сядай — меко, но решително каза Координаторът.

— Смятате, че... люкът се е споил с бронята?

— Не е задължително — отвърна Инженерът. — Въобще разбра ли какво стана?

— Не съвсем. Навлязохме с космическа скорост в атмосфера там, където не би трябвало да я има. Защо? Автоматът не може да сгреша.

— Автоматът не е сгрешил. Ние сгрешихме — каза Координаторът. — Забравихме поправката за опашката.

— За каква опашка? Какви ги говориш?

— За газовата опашка, която разтяга след себе си всяка планета с атмосфера в посока, обратна на движението си. Не си ли чувал за това?

— А да, да. На тази опашка ли се натъкнахме? Но тя трябва да е страшно разредена.

— Десет на минус шеста — отвърна Координаторът — или нещо подобно, но ние правехме над седемдесет километра на секунда, драги. Ударихме като в стена — това беше първото разтърсване, помните ли?

— Да — подхвана Инженерът, — а когато влязохме в стратосферата, скоростта беше още десет или дванайсет. Би трябвало да се разпадне, невероятно е, че издържа.

— Ракетата ли?

— Разчетена е на двайсеткратно претоварване, а преди да гръмне екранът, видях със собствените си очи как стрелката изскочи от скалата. Скалата има резерва до трийсет.

— А ние?

— Какво ние?

— Как можахме да издържим? Искаш да кажеш, че постоянното натоварване е било трийсет „же“?

— Постоянното — не. Но върховото — сигурно. Спирачните двигатели дадоха всичко. Затова започна пулсация.

— Но автоматите изравниха и ако не бяха компресорите... — каза с нотка на предизвикателство Кибернетикът. Той прекъсна, в глъбините на кораба нещо се търкулна със звън, сякаш железни колела по ламарина. После утихна.

— Какво искаш от компресорите? — каза Инженерът. — Като отидем в машинното, ще ти покажа, че са направили пет пъти повече, отколкото са могли. Все пак са само спомагателни агрегати. Най-напред са се разбалансирали леглата на лагерите, а когато е започнала пулсацията...

— Мислиш, че е резонанс?

— Резонансът отделно. Въобще е трябвало да се размажем — в продължение на няколко километра, като онзи транспорт на Нептун, разбра ли? Сам ще се убедиш, като видиш машинното. Отсега мога да ти кажа как изглежда.

— Никак не се натискам да видя машинното. Защо, по дяволите, се бавят толкова? Тъмно, та чак очите болят.

— Ще има светлина, не бой се — каза Инженерът.

Все още, сякаш случайно, докосваше с пръсти стъпалото на Координатора, който седеше неподвижно и мълчеше...

— А в машинното, ще отидем така, от скука. Иначе какво...
ще... правим?

— Ти сериозно ли мислиш, че няма да се измъкнем оттук?

— Не, шегувам се. Умирам за такива шегги.

— Престани, — обади се Координаторът. — Първо, има резервен люк...

— Ох, и ти! Резервният люк е точно под нас. Корабът сигурно се е забил порядъчно, никак не съм сигурен дали и този люк е над земята.

— И какво от това? Имаме инструменти, можем да изкопаем тунел.

— Товарният... — каза Кибернетикът...

— Залят — обясни лаконично Инженерът. — Погледнах в контролния кладенец. Сигурно се е пръснала някоя от главните цистерни — там има два метра вода. Вероятно радиоактивна...

— Откъде знаеш?

— Винаги е така. Охлаждането на реактора поддава първо — нима не знаеш? По-добре забрави за товарния люк.

— Трябва да излезем през този, ако...

— Ще изкопаем тунел — повтори тихо Координаторът.

— Теоретически е възможно — съгласи се неочаквано Инженерът. Замълчаха. Дочуха се все по-близки стъпки, в коридора под тях стана светло, присвиха заслепени очи.

— В тази кутия има шунка, сухари, език или нещо от този род — всичко е от неприкосновения запас. Ето шоколад, ето и термоси. Давайте нагоре! — обърна се Докторът към останалите, катерейки се първи по капака. Освети им пътя, докато влязат в шлюза и разтоварят консервите. Бяха донесли и алуминиеви чинии.

При светлината на фенерчето ядяха мълчаливо.

— Нима термосите са цели? — удиви се ненадейно Кибернетикът, като си наливаше кафе в чашата.

— Невероятно, но факт. С консервите също не е зле. Но замразяването, хладилниците, пещите, малкият синтезатор, пречиствателната апаратура, водните филтри — всичко е на пух и прах.

— И пречиствателната апаратура ли? — обезпокои се Кибернетикът.

— И тя. Вероятно би могла да се поправи, ако имаше с какво. Но това е омагьосан кръг: за да пуснеш и най-простия ремонтен полуавтомат, трябва ток, за да имаш ток, трябва да ремонтираш агрегата, а за това пък отново е нужен полуавтомат.

— Какво, съветвате ли се, технически гении? И какво? Къде е искрата на надеждата? — запита Докторът, който мажеше дебело сухара с масло и нареждаше отгоре резени шунка. И без да чака отговор, продължи:

— Като хлапе съм прочел сигурно повече книги за космонавтика, отколкото тежи нашата покойница, и все не открих нито един разказ, нито една история, дори анекдот за нещо подобно на това, което се случи с нас. И защо — не разбирам.

— Защото е скучно — разясни язвително Кибернетикът.

— Да, това е нещо ново — междупланетен Робинзон — каза Докторът, като завиваше термоса. — Щом се върна, ще се постарая да го опиша, ако ми стигне талант.

Внезапно стана тихо. Започнаха да събират консервите, когато на Физика му хрумна, че могат да ги сложат в шкафа за скафандрите, затова всички се дръпнаха до стената — иначе вратата в пода не можеше да се отвори.

— Знаете ли, чухме някакви странни звуци, когато ровехме в склада — каза Химикът.

— Какви звуци?

— Някакво пъшкане и пукане, сякаш нещо ни притиска.

— Мислиш, че отгоре се е стоварила някаква скала? — запита Кибернетикът.

— Работата е съвсем друга — намеси се Инженерът. — Външната обвивка при връзването в атмосферата се е нагряла до много висока температура, възможно е даже носът да се е стопил, и сега частите на конструкцията изстиват, наместват се, появяват се вътрешни напрежения, оттам са тези звуци — а, и сега се чуват, внимавайте.

Млъкнаха. Само фенерчето, поставено върху плоския обръч над люка, осветяваше лицата им. Откъм вътрешността на кораба се чу протяжен стон, серия къси затихващи пукания и настана тишина.

— Да не е някой автомат? — с надежда в гласа се обади Кибернетикът.

— Нали сам видя.

— Да, но не погледнахме в отсека на резервните.

Кибернетикът се наведе в тъмнината на коридора и като застана на ръба на люка, извика:

— Резервни автомати!!

Гласът му проехтя в затвореното пространство. Отговор не последва.

— Ела тук да огледаме люка както трябва — каза Инженерът. Той клекна пред плавно вдлъбнатата плоча, приближи лице и я освети сантиметър по сантиметър. Прокара светлото петно по уплътнението, прорязано от ситната мрежа на пукнатините.

— Отвътре няма стопяване, нищо чудно — керамитът е много лош проводник на топлината.

— Да опитаме още веднъж? — предложи Докторът, като постави ръка на щурвала.

— Това е безсмислено — възрази Химикът. Инженерът сложи длан върху капака и подскочи:

— Момчета, нужна е вода! Много студена вода!

— Защо?

— Пипнете люка — пари, а!?

Няколко едновременно протегнати ръце докоснаха капака.

— Почти пари — каза някой.

— Това ни е късметът!

— Защо?

— Корпусът е нагорещен, разширил се е, люкът също. Ако го охладим, ще се свие и може би ще се отвори.

— Само вода не стига. Трябва и лед. Сигурно има в хладилните камери.

Един след друг скочиха в коридора, който закънтя от бързите им стъпки. Координаторът остана при люка заедно с Инженера.

— Ще тръгне — каза тихо, сякаш на себе си.

— Ако не се е запоил — измърмори Инженерът. С разперени ръце опипваше очертанието на люка, проверяваше температурата. — Керамитът започва да се топи над три хиляди и седемстотин градуса. Не видя ли накрая колко имаше на бронята?

— Накрая всички прибори показваха датите от миналата година. Когато увиснахме на спирачните двигатели, беше над две и петстотин,

ако не се лъжа.

— Две хиляди и петстотин градуса не са страшни.

— Да, но после!

Точно над хоризонтално отхлупения капак се показва разгорещеното лице на Химика. Фенерчето, окачено на шията му, се люлееше, отблясъкът подскачаше по парчетата лед, които стърчаха от кофата. Химикът го подаде на Координатора.

— Чакай малко... а как всъщност ще охлаждаме... — загрижи се Инженерът. — Ей сега.

Той изчезна в тъмнината. Отново се чува стъпки. Докторът донесе две кофи вода, в която плаваше лед. Химикът светеше, Докторът и Физикът започнаха да поливат капака на люка с вода. Водата се стичаше по пода в коридора. Когато го поливаха за десети път, им се стори, че чуват слабо пукане. Нададоха радостен вик. Появи се Инженерът. Носеше солиден рефлектор от скафандър, прикрепен с ремък на височината на гърдите. От блясъка му веднага стана светло. Инженерът хвърли на пода наръч пластмасови плочи от командната кабина. Всички започнаха старателно да заграждат капака с тях и с парчета лед, притискайки ги с надувни възглавници, книги, които Физикът междувременно донасяше; накрая, когато едва можеха да изправят кръст, а от ледената стена не остана почти нищо — толкова бързо се топеше при съприкосновението си с нагорещения люк, Кибернетикът хвана щурвала и се опита да го завърти.

— Чакай, не още! — викна сърдито Инженерът, но щурвалът се завъртя неочаквано леко. Всички наскачаха. Щурвалът се въртеше все по-бързо. Инженерът хвана ръчката на предпазното тройно резе, дръпна, чу се звук на счупено дебело стъкло и капакът се откряна към тях — отначало леко, после изведнъж се стовари върху по-близкостоящите и от тъмната паст с грохот изригна черна лавина, засипвайки до коленете тези, които бяха отсреща. Химикът и Координаторът, които стояха по-близо, бяха отхвърлени встрани. Капакът притисна така Химика към страничната стена, че той не можеше да мръдне, но не му причини нищо. Координаторът успя да отскочи в последния миг, като едва не повали Доктора. Всички замръзнаха. Засипаното фенерче на Доктора угасна, светеше само рефлекторът на гърдите на Инженера.

— Това пък какво е? — с несвой глас каза Кибернетикът. Той стоеше зад всички, на края на платформата.

— Проба от планетата Едем — отсече Координаторът. Помогна на Химика да се измъкне изпод отхвърления встрани капак.

— Да — добави Инженерът, — целият люк е засипан, добре сме се заровили!

— Това е първото приземяване под повърхността на непозната планета, нали? — попита Докторът. Неочаквано всички започнаха да се смеят. Кибернетикът се разтресе така, че чак сълзи му изскочиха от очите.

— Достатъчно! — рязко извика Координаторът. — Нали няма да стоим така до утре. Хващайте инструментите, момчета, трябва да се откопаем.

Химикът се наведе и вдигна тежка черна буца от купчината, израснала на пода пред люка. От овалния отвор се ръсеше пръст, от време на време, мазно проблясващи тъмни парчета се търкаляха по малкия сипей чак до коридора.

Всички се отдръпнаха до Химика, на платформата вече нямаше място дори за сядане; Координаторът и Инженерът скочиха долу последни.

— Колко ли дълбоко сме се забили? — запита полугласно Координаторът Инженера. Вървяха редом по коридора. Далеч пред тях подскачаше бързо светло петно. Инженерът беше дал рефлектора на Химика.

— Колко дълбоко ли?... Това зависи от твърде много фактори. Тагерсен влезе на осемдесет метра.

— Е, да, но какво остана от ракетата и от него!

— А онази сонда на Луната? Цяла шахта трябваше да пробият в скалата, за да я измъкнат. В скалата!

— На Луната има пемза...

— А откъде можеш да знаеш какво има тук?

— Нали видя. Прилича на мергел.

— До самия люк, а по-нататък?

С инструментите беше съвсем зле. Като на всички кораби за далечен полет, на борда имаше двоен комплект автомати и дистанционно управляеми полуавтомати за всякаква работа, включително и земно-повърхностна, каквато могат да изискват

разнообразните планетни условия. Но тези устройства не работеха и без електроенергия за тяхното използване не можеше и да се мисли, а единствената по-голяма земекопна машина, която имаха, задвижвана с атомен микрореактор, също изискваше ток за първоначално задвижване. Неизбежно се оказа приготвянето на съвсем примитивни инструменти — лопати и кирки. Това също бе свързано с огромни трудности. След пет часа черен труд екипажът се връщаше по коридора към шлюза, като носеше три сплескани и извити в края копачки, два стоманени лома и влачеше големи листове ламарина, които трябваше да послужат за укрепване стените на изкопа. За пренасяне на пръст, освен кофите, приспособиха няколко пластмасови кутии — прикрепиха от двете им страни къси алуминиеви тръби като дръжки.

От момента на катастрофата бяха изминали три четвърти от денонощието, всички падаха от умора. Докторът реши, че трябва да поспят поне няколко часа. Но за това трябваше да приготвят някаква постеля, макар и временна, защото койките в спалните помещения, здраво прикрепени към пода, сега стояха вертикално. Демонтирането им изискваше много труд, затова завлякоха в библиотеката, която беше пострадала най-малко — почти половината книги вече бяха изнесени на коридора — надувни дюшеци и всички се натъркаляха на тях.

Скоро стана ясно, че освен Химика и Инженера, никой не може да заспи. Наложиха се Докторът да стане и да отиде с фенера да търси сънотворни таблетки. Това му костваше почти час, защото трябваше да си проправя път до медицинския пункт през преддверието, затрупано от купища натрошени апарати и прибори. Всичко се беше изсипало от стенните шкафове и заграждаше достъпа до вратата. Накрая — ръчният му часовник показваше четири часа сутринта по бордовото време — сънотворните таблетки бяха раздадени, лампата угасена и скоро неспокойното дишане изпълни тъмното помещение.

Събудиха се неочаквано бързо, всички, с изключение на Кибернетика, който бе глътнал твърде голяма доза хапчета и беше като пиян. Инженерът отново се оплакваше от остра болка в рамото. Докторът откри на посоченото място болезнено подуване, вероятно Инженерът си беше преуморил ставата, когато се бореха с ръчките на люка.

Настроението беше мрачно. Почти никой не се обаждаше, дори Докторът. До продуктите, останали в шлюза, не можеха да стигнат, защото върху шкафа за скафандрите лежеше огромна купчина пръст, затова, Физикът и Химикът се отпавиха още веднъж до кухненския склад, откъдето се върнаха с консерви. Беше девет часът, когато започнаха да копаят тунел.

Работата вървеше със скоростта на костенурка. В овалния отвор на люка не можеше да се замахне както трябва. Предните ронеха с копачките сбити буци пръст, а стоящите отзад ги мъкнеха в коридора. След като помислиха, решиха да хвърлят пръстта в навигационната кабина, защото беше най-близо и в нея нямаше нищо, което би могло да потрябва в най-близко време.

След четири часа кабината беше засипана до коляно с изнесената пръст, а дължината на тунела достигна едва два метра. Мергелът беше не толкова твърд, колкото сбит, и остриетата на ломовете и копачките потъваха в него, а железните пръти, натискани твърде силно от ожесточено работещите хора, се огъваха — най-добре действуваше стоманената мотика в ръцете на Координатора.

Инженерът се безпокоеше да не би пръстеният свод да се свлече, затова особено внимаваше за крепежа. Надвечер, когато, омазани с глина, седнаха да хапнат, тунелът, който водеше от люка стръмно нагоре с наклон почти седемдесет градуса, беше пробил почвата едва на пет метра и половина.

Инженерът още веднъж погледна в кладенеца, през който можеше да се стигне до по-ниския отсек, където на трийсет метра от главния люк към кърмата се намираше товарният люк, но видя само черното огледало на водата; нивото ѝ беше по-високо, отколкото предния ден — явно още някоя цистерна беше протекла и съдържанието ѝ бавно се просмукваше тук. Водата — това той откри веднага с малкия гайгеров брояч — беше радиоактивна, затова затвори плътно кладенеца и се върна при останалите, без да каже дума за своето откритие.

— Ако върви добре, ще се измъкнем утре, ако върви зле — след два дни — заяви Кибернетикът, пиейки трета чаша кафе от термоса. Всички пиеха много.

— Откъде знаеш? — учуди се Инженерът.

— Ей така, усещам.

— Той има интуиция, от която са лишени неговите автомати — засмя се Докторът. С изтичането на деня настроението му се подобряваше. Когато другите го сменяха в челото на изкопа, той хукваше из помещенията на кораба и по този начин екипажът се обогати с два магнетоелектрически фенера, машинка за стригане, витаминизиран шоколад и цял наръч кърпи за лице. Всички бяха изцапани с глина, комбинезоните им бяха на петна, естествено никой не се бръснеше по липса на електричество, а машинката за стригане, която Докторът донесе, единодушно презряха. Впрочем и самият той не я употреби...

Целият следващ ден отиде в копаене на тунела, навигационната кабина се напълни толкова, че беше трудно да изсипват пръстта през вратата. Дойде ред на библиотеката. По този повод Докторът имаше известни възражения, но Химикът, с когото носеха направената от листовата ламарина носилка, без колебание изсипа купчината мергел върху книгите.

Тунелът се проби съвсем неочаквано. Наистина Физикът твърдеше, че от известно време почвата ставала по-малко суха и по-малко плътна, но това наблюдение не бе потвърдено от останалите. Мергелът, който носеха навътре в ракетата, им се струваше един и същ. Челната смяна — Инженерът и Координаторът, току-що беше взела инструментите, стоплени от предишните ръце, и нанесе първите удари по буците, стърчащи от неравната стена, когато една от тях неочаквано изчезна, а през образувания отвор леко повя въздух. Усетиха неговия мек тласък — налягането вън беше малко по-високо, отколкото в тунела, следователно и в ракетата. Мотиката и стоманеният лом заработиха трескаво, вече никой не изнасяше пръстта, останалите, които не можеха да помагат в копаенето, защото нямаше място, се стълпиха отзад. След няколко удара Инженерът искаше да излезе навън, но Координаторът го спря. Искаше най-напред да разшири изхода. Нареди също да се пренесе навътре последната порция пръст, за да не пречи нищо на движението в тунела, така че изминаха още петнайсетина минути, преди шестимата да изпълзят от неправилния отвор на повърхността на планетата.

ВТОРА ГЛАВА

Смрачаваше се. Черната дупка на тунела зееше в полегатия склон на невисок хълм. Екипажът стоеше в подножието му. Понататък, чак до хоризонта, над който блестяха първите звезди, се простираше огромна равнина. Тук-там на значително разстояние се издигаха някакви неясни, стройни форми, подобни на дървета, светлината, която излъчваше съвсем ниската ивица на залеза, беше толкова слаба, че всички цветове се сливаха в еднородна сивота. Отляво на неподвижно стоящите хора косо нагоре се издигаше гигантският заоблен корпус на ракетата. Инженерът оцени дължината му на седемдесет метра, значи при падането се беше забил в хълма на повече от четиридесет. Но в този момент никой не обръщаше внимание на огромната тръба, която се очертаваше върху небето и завършваше с безпомощно стърчащите конуси на кормилните дюзи. Вдишваха дълбоко хладния въздух с едва уловим непознат, неопределим мирис и гледаха мълчаливо пред себе си. Чак сега ги обхвана чувство за абсолютно безсилие — железните копачки сякаш сами паднаха от ръцете им. Стояха и бавно оглеждаха необятното пространство — пусто, със затъмнен хоризонт и лениво, равномерно трепкащи звезди отгоре.

— Полярната ли е? — запита внезапно Химикът, снишавайки неволно глас, и посочи ниската звезда, която слабо просветваше в тъмното небе на изток.

— Не, оттук не се вижда — сега сме... да, над нас е южният полюс на Галактиката. Момент... тук някъде трябва да бъде Южният кръст...

С вдигнати глави, всички се вглеждаха в почти черното небе с ярко светещи съзвездия. Започнаха да изброяват названия, да ги посочват с пръсти, това за момент ги оживи. Над тази пуста мъртва равнина звездите бяха единственото не съвсем чуждо нещо.

— Става все по-студено, като в пустинята — каза Координаторът.

— Няма значение, днес няма какво повече да правим... Трябва да се връщаме вътре.

— Какво, в тази гробница?! — възмути се Кибернетикът.

— Без тази гробница ще загинем тук за два дни — хладно отвърна Координаторът. — Не се дръжете като деца.

И без да каже повече ни дума, той се обърна, с бавни отмерени крачки стигна до отвора, който се очертаваше като едва видимо черно петно върху склона на хълма, спусна крака надолу и се вмъкна целият. Още миг се виждаше главата му, после изчезна.

Останалите мълчаливо се спогледаха.

— Да вървим — измърмори Физикът полувъпросително, полуутвърдително. Тръгнаха след него без желание. Когато първите пропълзяха в тесния отвор, Инженерът, който стоеше накрая до Кибернетика, каза:

— Забеляза ли какъв странен мирис има въздухът?

— Да. Горчив някак си... Знаеш ли състава му?

— Прилича на земния, има още някакъв примес, но безвреден. Не помня, данните са в едно малко зелено томче, на втория рафт в библио...

Инженерът млъкна, защото си спомни, че сам засипа библиотеката с купища мергел.

— Да му... — каза беззлобно, с искрена тъга и започна да се промушва в черната дупка. Веднага щом остана сам, Кибернетикът се почувствува не на себе си. Не беше страх, а гнетящо чувство на загубеност, на ужасяваща враждебност на пейзажа, пък и в това връщане в глинения изкоп имаше нещо унижително — като червеи — помисли си, наведе глава и запълзя в тунела след Инженера. Все пак не издържа и вече потънал до гърдите, вдигна глава, погледна нагоре и се сбогува с поглед със спокойно трепкащите звезди...

На сутринта някои искаха да изнесат запасите на повърхността, за да закусят там, но Координаторът възрази — това според него щеше да създаде излишни затруднения. Затова хапнаха при светлината на два фенера под капака на люка, като пиеха съвсем изстиналото вече кафе... Внезапно се обади Кибернетикът:

— Слушайте, а как стана така, че през цялото време имахме хубав въздух?

Координаторът се усмихна. На хлътналите му бузи имаше сиви бръчки.

— Бутилките с кислород са цели. По-зле е пречистването. Само един автоматичен филтър работи нормално — аварийният, химическият, а всички електрически, разбира се, изгърмяха. След някакви си шест-седем дни щяхме да се издушим.

— Ти знаеше ли това?... — бавно запита Кибернетикът. Координаторът не отговори нищо.

— Какво ще правим? — запита Физикът.

Миеха приборите в кофа с вода, Докторът ги избърсваше с една от своите кърпи.

— Тук има кислород — каза Докторът, като хвърли със звън алуминиевата чиния върху купчината при останалите, — това значи, че има живот. Какво знаеш за него?

— Почти нищо. Космическата сонда е взела проба от атмосферата и оттам е цялата ни информация.

— Как? Дори не е кацала?

— Не.

— Истинско изобилие от информация — каза Кибернетикът. Опитваше се да измие лицето си със спирт, който сипваше от малко шише върху парче памук. Имаха съвсем малко вода, подходяща за употреба, и не се бяха мили вече втори ден. Физикът оглеждаше собственото си отражение, като използваше за огледало полираната повърхност на климатизатора.

— Това наистина е много — отвърна спокойно Координаторът. — Ако съставът на въздуха беше друг — ако в него нямаше кислород, щях да ви убия.

— Какво? — Кибернетикът едва не изпусна шишето.

— Естествено и себе си също. Нямаше да имаме шанс дори едно на милиард. Сега го имаме.

Замълчаха.

— Наличието на кислород предполага ли съществуване на растения и животни? — попита Инженерът.

— Не е задължително — отговори Химикът. — На планетата Алфа от Малкото куче има кислород, а няма нито растения, нито животни.

— А какво има?

— Светулки.

— Луменоиди? Онези бактерии?

— Това не са бактерии.

— Стига приказки — подхвърли Докторът. Прибра приборите и затвори консервите с провизии. — Сега имаме други проблеми. Дали не можем да пуснем Защитника, а?

— Изобщо не съм видял Защитника — призна Кибернетикът. — До него не може да се стигне. Всички автомати са се отскубнали от стойките, положението е такова, че трябва двутонен кран, за да извлече цялата железария. Защитникът е най-отдолу.

— Но някакво оръжие все пак е необходимо — повиши глас Кибернетикът.

— Има електрожектори.

— Интересно с какво ще ги заредиш.

— Няма ли ток в командната кабина? Нали имаше?

— Няма, сигурно е дало на късо в акумулаторния отсек.

— Защо електрожекторите не са заредени?

— Инструкцията забранява пренасянето на заредени — неохотно промърмори Инженерът.

— Да я вземат дяволите тази ин...

— Престани.

Като чу гласа на Координатора, Кибернетикът се обърна и вдигна рамене. Докторът излезе. Инженерът донесе от своята каюта лека найлонова раница и започна да пъха в джобовете ѝ плоски консерви от неприкосновения запас. Докторът се появи — държеше в ръцете си къс оксидиран цилиндър с дуло на края.

— Какво е това? — заинтересува се Инженерът.

— Оръжие.

— Що за оръжие?

— Приспивен газ.

Инженерът се разсмя.

— Откъде знаеш дали това, което живее на тази планета, може да се приспи с твой газ? И главно, как смяташ да се отбраняваш с това в случай на нападение — с капкова наркоза?

— В случай на голяма опасност ще можеш да дадеш наркоза поне на себе си — каза Химикът. Всички се засмяха. Докторът — най-гръмко от всички.

— С това може да се приспи всяко същество, дишащо кислород — каза той, — а колкото до отбраната — гледай!

Натисна револверния спусък в основата на цилиндъра. Тънка като игла струя от мигновено изпаряваща се течност се стрелна в мрачната дълбочина на коридора.

— Е... при липса на нещо по-добро... — каза Инженерът без особена убеденост.

— Тръгваме ли? — попита Докторът и пусна цилиндъра в джоба на комбинезона.

— Тръгваме.

Слънцето стоеше високо, беше малко, далечно, но и по-горещо от земното. Друго поразя всички, то не беше съвсем кръгло. Разглеждаха го през пролуките между пръстите, през тъмночервената полупрозрачна хартия — опаковка на индивидуалните антирадиационни патрони.

— Май е сплескано поради бързото въртене около оста, а? — каза Химикът на Координатора.

— Да. Това се виждаше много по-добре по време на полета. Не помниш ли?

— Може, тогава — как да кажа — хич не ме интересуваше...

Обърнали гръб на слънцето, всички гледаха ракетата. Цилиндричният бял корпус стърчеше косо от ниското възвишение. Напомняше дуло на гигантско оръдие. Обшивката, млечна на сянка, сребриста на слънце, изглеждаше непокътната. Инженерът се приближи към мястото, където корпусът влизаше в земята, прекрачи изхвърлената пръст, която като яка окръжаваше забития в склона корпус, и прокара ръка по плочите на бронята.

— Не е съвсем лош материал този керамит — каза той без да се обръща.

— Ако можеш така да погледна и в дюзите... — безпомощно погледна нагоре, към кърмата, увиснала високо над равнината.

— И това ще стане — каза Физикът. — А сега — да тръгваме — едно малко разузнаване, а?

Координаторът се изкачи на възвишението. Последваха го. Заляната от слънце равнина се простираше еднакво на всички страни — гладка, жълтеникава, някъде далеч се издигаха стройните, забелязани предния ден силуети, но на ярката светлина се виждаше, че

те не са дървета. Небето, което над главите им беше синьо като на Земята, към хоризонта придобиваше видимо зеленикав оттенък. Прозрачните перести облаци почти незабележимо се носеха на север. Координаторът проверяваше посоките по малкия компас, който носеше на китката си. Докторът, наведен ниско, ровеше с крак почвата.

— Защо тук не расте нищо? — каза той с удивление в гласа.

Това поразя всички. Действително — докдето стигаше погледът, равнината беше гола.

— Изглежда, местността изсъхва — каза неуверено Химикът. — Ей там, далече — виждате ли онези петна?, — където е по-жълто — на запад. Предполагам, че там е пустинята, от която вятърът е довял този пясък. Иначе хълмът е глинест.

— Е, това проверихме както трябва — каза Докторът.

— Хайде да хвърлим поне най-общ план на експедицията — обади се Координаторът. — Запасите, които взехме, ще стигнат за два дни.

— Не съвсем — водата ни е малко — вметна Кибернетикът.

— Водата ще трябва да пестим, докато не открием тук — щом има кислород, ще се намери и вода. Мисля да започнем така — от базата да предприемем няколко праволинейни експедиции, като всеки път отиваме толкова далеч, колкото да се върнем спокойно и без прекалено бързване.

— Максимум трийсет километра в една посока — уточни Физикът.

— Съгласно. Става въпрос за нещо като предварително разузнаване.

— Чакайте — каза Инженерът, който досега стоеше отстрани, сякаш потънал в невесели мисли, — а не ви ли се струва, че постъпваме малко като откачени? Претърпяхме катастрофа на непозната планета. Успяхме да се измъкнем от кораба. Вместо да се заемем с най-важното, вместо да хвърлим всички сили за ремонт, за пускане на онова, което е запазено, за освобождаване на кораба и тъй нататък — ние се отправяме на някаква екскурзия без оръжие, без каквито и да е средства за защита, без да имаме понятие на какво можем да попаднем.

Координаторът го слушаше мълчаливо. Оглеждаше поред всички наоколо. Бяха небръснати, тридневната четина им придаваше доста

подивял вид. Думите на Инженера вероятно им направиха впечатление, но никой не се обади, като че ли всички чакаха какво ще отговори.

— Шест души не могат да откопаят ракетата, Хенрик — каза Координаторът, претегляйки внимателно думите, — и ти прекрасно знаеш това... В нашето положение пускането и на най-простия агрегат изисква време, което дори не сме в състояние да определим. Планетата е населена. Но ние не знаем за нея нищо. Дори не я облетяхме преди катастрофата. Приближихме откъм нощното полукълбо и поради идиотската грешка попаднахме в газовата опашка. Падайки, достигнахме линията на терминатора. Лежах при екрана, който се пръсна последен. Видях — или поне ми се стори, че виждам нещо, което напомняше... град.

— Защо не ни каза това? — бавно запита Инженерът.

— Да, защо? — повтори Физикът.

— Защото не бях сигурен. Дори не зная в коя посока да го търся. Ракетата се въртеше. Загубих ориентация. И все пак има шанс, макар и минимален, да получим някаква помощ. Бих предпочел да не го казвам, но всеки един от вас и така го знае — нашите шансове въобще са съвсем малки. Освен това ни трябва вода. Основната част от запасите заля долния отсек и е заразена. Затова смятам, че можем да си позволим известен риск.

— Съгласен съм — каза Докторът.

— И аз — присъедини се Физикът.

— Добре де — измърмори Кибернетикът и се отдалечи на няколко крачки, сякаш не искаше да чуе какво ще кажат останалите. Химикът кимна с глава. Инженерът не каза нищо, само слезе от хълма, метна раницата на гръб и попита:

— Накъде?

— На север — каза Координаторът. Инженерът закрачи напред, другите се присъединиха към него. Когато след няколко минути се обърнаха, възвишението почти не се виждаше — само корпусът на ракетата стърчеше на фона на небето като дуло на полско оръдие.

Беше много горещо. Сенките им постепенно се скъсяваха, обущата им затъваха в пясъка, чуваха се само равномерни стъпки и учестено дишане. Приближаваха към една от онези изящни форми, които в сумрака взеха за дървета. Забавиха крачки. От кафеникавата

пръст се издигаше отвесен ствол, сив като кожа на слон, със слаб металически блясък. Този ствол, който в основата си беше не по-дебел от мъжка ръка, нагоре постепенно преминаваше в чашевидно разширение, което на върха — около два метра над земята — беше плоско. Не можеше да се види дали отгоре чашата е отворена, или не. Беше съвсем неподвижно. Хората спряха на няколко метра от причудливото създание, а Инженерът импулсивно тръгна към него и вече протягаше ръка да докосне „ствола“, когато Докторът викна:

— Стой!

Инженерът инстинктивно се отдръпна. Докторът го придърпа за рамото, взе от земята камъче като бобено зърно и го хвърли високо във въздуха. Камъчето очерта стръмна дъга и падна точно в леко наклонената разперена чаша. Всички трепнаха, толкова бурна и неочаквана беше реакцията. „Чашата“ затрепери, сви се, разнесе се късо свистене, сякаш изпускате газ, и цялата трескаво трепереща сива колона пропадна в земята като всмукана отдолу. Образуваният отвор моментално се изпълни с кафява пенлива маса, после повърхността ѝ се покри с пясъчинки, тази покривка ставаше все по-дебела и след още няколко секунди от дупката не остана и следа; пясъчната повърхност беше гладка като останалата. Стояха така, без да могат да се опомнят, когато Химикът извика:

— Гледайте!

Всички се огледаха. Само преди миг на двайсетина метра имаше три или четири подобни високи и стройни фигури — сега там нямаше нищо.

— Всичките пропаднаха! — възкликна Кибернетикът.

Напрегнаха зрение, но не откриха никаква следа от „чашите“. Слънцето припичаше все по-силно, жегата не се траеше. Продължиха напред.

След час се разтегнаха в дълга колона. Пръв вървеше Докторът, който сега носеше раницата, зад него Координаторът. Химикът завършваше колоната. Всички бяха разкопчали комбинезоните, някои бяха навили ръкави. Облени в пот, с пресъхнали уста се влачеха бавно по равнината... На хоризонта като мираж се появи дълга хоризонтална ивица.

Докторът се спря и изчака Координатора.

— Как мислиш, колко сме изменили?

Координаторът погледна назад, където остана ракетата. Тя вече не се виждаше.

— Радиусът на планетата е по-малък от земния — каза той. Изкашля се, изтри с кърпа лицето си и заключи: — Изминали сме около осем километра.

Докторът едва гледаше през цепнатината на подпухналите си клепачи. Беше вързал черната си коса с кърпа. От време на време я мокреше с вода от манерката.

— Това е просто безумие — каза той и неочаквано се усмихна.

Сега и двамата гледаха в посоката, където доскоро на хоризонта като едва забележима наклонена чертичка се забелязваше ракетата. Сега там се виждаха само бледосивите тънки силуети на „чашите“. Никой не разбра кога пак са се измъкнали. Другите ги настигнаха. Химикът хвърли на земята скатания брезент на палатката и седна, поточно рухна върху него.

— Нещо не се виждат следите на тукашната цивилизация — каза Кибернетикът, като ровеше из джобовете си. Намери витаминни таблетки в смачкана опаковка и почерпи всички.

— На Земята не би открил такава пустош, а? — добави Инженерът. — Ни пътища, ни летящи машини.

— Надявам се, не очакваш да намерим тук точно копие на земната цивилизация — засмя се Физикът.

— Тази система е стабилна — започна Докторът — и на Едем цивилизацията е могла да се развива по-дълго, отколкото на Земята, пък и...

— При условие че това е цивилизация на човекоподобни — прекъсна го Кибернетикът.

— Слушайте, хайде да не спираме тук — каза Координаторът. — Да вървим нататък, след половин час сигурно ще стигнем там — той посочи тънката виолетова ивица на хоризонта.

— А това там какво е?

— Не зная какво е, но е нещо. Може да намерим вода.

— Засега и сянка ще ми стигне — изхриптя Инженерът и изплакна уста с глътка вода.

Заскриптяха ремъците на надянатите на плещите раници, групата отново се разтегна и закрачи равномерно през пясъците. Минаха двайсетина „чаши“ и няколко по-големи растения, които сякаш се

опираха на пуснати към повърхността лиани или висящи корени, но най-близкото беше на двеста метра, а не им се искаше да се отклоняват от набелязания маршрут. Слънцето приближаваше зенита, когато пейзажът се промени.

Пясъкът все повече намаляваше — изпод него подаваше дълги плоски гърбици червеникава, изгорена от слънцето почва. Тук-там я покриваха островчета белезникав мъх. Подритнат с крак, той димеше и се разпадаше на изтляла прахан като пепел от изгоряла хартия. Виолетовата ивица отчетливо се раздели на отделни групи нискорасли фигури, цветът им стана по-светъл, беше почти зелен, прошарен с избелялосиньо. Северният ветрец донасяше слаб деликатен мирис, който вдишваха с подозрително любопитство. Когато приближиха леко извитата стена на тъмните преплетени фигури, предните забавиха крачка, така че изостаналите ги настигнаха и цялата нестройна група се изправи пред неподвижния фронт на причудливите форми.

От разстояние сто крачки те все още можеха да минат за растения, за някакви храсти, осяяни с големи синкави птичи гнезда — не защото бяха такива в действителност, а по-скоро от усилието на очите да подредят чуждите форми в нещо познато.

— Да не са паяци? — неуверено каза Физикът и тогава на всички се стори, че виждат някакви паякоподобни създания с малки вретенообразни туловища, покрити с гъста стърчаща козина, застанали неподвижно на събраните под себе си необикновено дълги и тънки крака.

— Но това са растения! — възкликна Докторът. Той приближи бавно към висок сиво-зелен „паяк“. Всъщност „краката“ се оказаха вид дебели стъбла, чиито удебелени, покрити с косъмчета колена много напомняха стави на членестоного. Тези стъбла — шест, седем или осем — се издигаха от мъхестата основа и дъгообразно се събираха отгоре в тумбесто дебело „коремче“, окръжено от светещи на слънцето паяжини. Растителните „паяци“ бяха твърде близко един до друг, но между тях можеше да се мине, тук-там стъблата пускаха по-светли израстъци почти с цвят на земни листа, те завършваха с неразвити пъпки. Докторът отново по свой маниер най-напред хвърли камъче в увисналото на няколко метра над земята „коремче“ и когато нищо не се случи, огледа стъблото, накрая го подряза с ножа — отвътре потече на ситни капки светложълт воднист сок, който веднага започна да се пени,

да става оранжев и червеникав, а след няколко минути застина в подобна на смола бучка със силен аромат, който отначало всички харесаха, после решиха, че в него има нещо отблъскващо.

Сред тази странна горичка беше малко по-хладно, отколкото на равнината.

Само пухкавите „коремчета“ на растенията даваха малко сянка — тя ставаше все повече, колкото повече навлизаха в тези дебри, старейки се по възможност да не докосват стъблата и особено белезникавите израстъци, с които завършваха младите филизи — те предизвикваха необяснимо отвращение.

Почвата беше гъбеста, мека, отделяше влажни изпарения, от които се дишаше трудно, по лицата и ръцете преминаваха сенките на „коремчетата“ — ту по-високи, ту по-ниски, по-големи и по-малки, едни бяха удължени с яркооранжеви шипове, други бяха засъхнали, увехнали, изгнили, от тях висяха дълги тънки ивици паяжина. При порив на вятъра целият гъсталак издаваше глухо неприятно шумолене, не онзи мек шум на земната гора — сякаш се сипеха хиляди листи твърда хартия. Понякога растенията, сплели стъбла, им преграждаха пътя и трябваше да търсят проход. Така се придвижваха по-бавно, отколкото по равнината. След известно време престанаха да зяпат нагоре към бодливите „коремчета“ и да търсят в тях прилика с гнезда, шишарки или пашкули.

Внезапно Докторът, който вървеше отпред, видя току пред лицето си дебел черен вертикално увиснал косъм — като лъскава дебела връв или лакирана тел — и тъкмо се канеше да го отмести встрани, но понеже досега не бяха срещали нищо подобно, машинално вдигна очи и замръзна на мястото си.

Нещо бледоседефено, несръчно увиснало на сближените стъбла в основата на един от „пашкулите“, го гледаше неподвижно — Докторът усети погледа, без да може да се ориентира къде са очите на това безформено същество, което, нямаше нито глава, нито крайници — виждаше само издута, сякаш добре натъпкана отвътре лъскава кожена торба, от чието тъмно и удължено хоботче висеше надолу двуметров дебел черен косъм.

— Какво е онова там? — запита Инженерът, който тъкмо приближи. Докторът не отговори, онзи вдигна очи и също замръзна.

— С какво гледа? — машинално попита Инженерът и отстъпи назад — с такова отвращение го изпълваше това създание, което сякаш впиваше в него жаден, необикновено съсредоточен поглед — макар че очите му не се виждаха.

— Ох! Каква гадост! — възкликна отзад Химикът. Сега всички стояха зад Инженера и Доктора, който първо се отдръпна изпод надвисналата отгоре твар — останалите се оттеглиха встрани, доколкото им позволяваха гъвковите стъбла, извади от джоба на комбинезона оксидирания цилиндър, със спокойно движение се прицели в по-светлото от околната растителност тумбесто тяло и натисна спусъка.

И тогава — за част от секундата — се случиха много неща едновременно.

Отначало видяха блясък, толкова ярък, че ослепи всички с изключение на Доктора, който точно в този момент мигна — а блясъкът не продължи повече. Тънката струйка още биеше нагоре, когато стъблата се огънаха, изпукаха, обвиха се в кълбо черна пара и в същия миг съществото рухна долу с тежко, мокро шляпане. Може би секунда то лежа неподвижно като пълен с буци сиво-розов издишащ балон — само черният косъм се виеше и танцуваше над него като бесен, спазматично разсичайки въздуха, после той изчезна и по гъбестия мъх на всички страни се разпълзяха като голи охлюви безформените тумбести членове на създанието — и преди някой от хората да успее да се обади или мръдне, бягството, а по-точно разпръскването свърши: последните частици на съществото, дребни като гъсеници, усърдно се заравяха в почвата около стъблата и всичко изчезна. Само в ноздрите удари непоносима сладникава смрад.

— Това е някаква колония — несигурно каза Химикът... Търкаше очите си с ръце, останалите примигваха, в заслепените им очи още кръжаха черни петна.

— *E pluribus unum* — отговори Докторът — или по-скоро е *unoplrures* — не зная дали латинският ми е точен, но това е именно такова множествено същество, което при нужда се разделя.

— Ужасно вони — каза Физикът, — да се махаме.

— Да се махаме — съгласи се Докторът. Когато отминаха, неочаквано добави:

— Интересно какво щеше да стане, ако бях докоснал този косъм?...

— Задоволяването на подобно любопитство би могло да струва скъпо — подметна Химикът.

— А може и нищо. Сам знаеш колко често еволюцията облича съвсем невинни създания с опасни на вид форми.

— Я оставете тази дискусия — там сякаш просветва: — възкликна Кибернетикът. — За какъв дявол се набутахме в тази паешка гора!

Чуха шум на ручей и се спряха. Продължиха нататък, шумът ставаше ту по-силен, ту почти изчезваше, но не успяха да го открият. Гъсталакът редееше, почвата ставаше по-мека, ходенето беше неприятно, понякога под краката нещо жвакаше като подгизнала трева, но вода не се виждаше.

Внезапно се намериха на края на кръгла падина, с диаметър петдесетина метра. Вътре се издигаха няколко осмокраки растения, бяха далеч едно от друго и изглеждаха много стари — стъблата се бяха раздалечили, сякаш неспособни да поддържат централното удебеление, и затова много повече, от останалите растения напомняха огромни изсъхнали паяци... Тук-там дъното на падината беше покрито с ръждиви зъбчати парчета пореста материя, частично заровени, частично оплетени от филизите на растенията. Инженерът веднага се смъкна надолу по стръмния, макар недълбок склон — и странно, едва когато се озова там, на останалите, които гледаха отгоре, тази падина заприлича на кратер — място на някаква експлозия.

— Като от бомба — каза Физикът. Стоеше на ръба, и гледаше как Инженерът обикаля големите отломъци в подножието на най-високия „паяк“ и се опитва да ги помръдне.

— Желязо ли е?! — викна Координаторът.

— Не — отвърна Инженерът. Изчезна между острите парчета на нещо, което напомняше напукан конус.

Инженерът се появи сред стъблата, които се чупеха с хрущене, когато ги отместваше, и се върна с мрачна физиономия. Към него се протегнаха няколко ръце, той се измъкна горе и вдигна рамене пред очите, които го гледаха с очакване.

— Не зная какво е това — призна той. — Нямам понятие. Там е празно. Отдолу няма нищо. Корозията е много напреднала — явно е

нещо много старо, може от сто, а може и от триста години...

Мълчаливо заобиколиха кратера и се насочиха към най-ниската част на гъсталака. Неочаквано растенията се отместиха встрани — в средата минаваше проход, толкова тесен, че човек трудно можеше да се промъкне — нещо като идеално прав коридор, стъблата от двете му страни бяха някак разсечени и смачкани, големите удебеления, отчасти повалени встрани, бяха другите паяковидни растения, отчасти вбити в земята — бяха съвсем плоски, сухи, обвивката им пукаше под краката като суха дървесна кора. Решиха да вървят по този изсечен в гъсталака път един след друг, трябваше да отместват и разгръщат отломките на изсъхналите стъбла и все пак напредваха по-бързо, отколкото досега. Просеката в широка дъга все по-явно се отклоняваше на север — минаха последните, съвсем изродени мъртви растения, и се озоваха на равнината, от другата страна на гората.

Там, където гъсталакът свършваше, от просеката се отклоняваше плитка следа — отначало я помислиха за пътека, но не беше. В яловата почва беше изровена бразда или вада, петнайсетина сантиметра дълбока и малко по-широка. Беше обрасла със зеленикавосребристи, кадифени при докосване лишеи. Тази странна „алея“, както я нарече Докторът, се точеше далеч, права като стрела, и завършваше при светлия пояс, който пресичаше от край до край равнината и като стена затваряше пред тях целия хоризонт.

Над този пояс проблясваха остри пики, подобни на върхове на готически кули, обшити със сребърни плочи. Вървяха бързо и почти на всяка крачка пред тях се откриваха нови подробности. На много километри встрани се простираше повърхност, начупена от правилни дъги като покрив на хангар с нечовешка големина. Дъгите бяха обърнати с изпъкналото надолу, под тях блещукаше нещо сиво, сякаш отгоре се сипеше прах или падаха мътни капки вода. Когато приближиха още повече, вятърът донесе чужд, горчив, но приятен мирис като от непознати цветя. Вървяха с намалена дистанция помежду си. Извитият покрив се издигаше като че ли все по-високо, всяка арка като гигантски преобърнат свод на мост обхващаше комай цял километър. Там, където краищата на арките се срещаха, избухваше ярка светлина, сякаш нагласени огледала отразяваха отдолу слънчевите лъчи. Светлината трепкаше равномерно.

Стената срещу тях мърдаше — беше направена от струйки или сиво-жълти нишки, демонстрираше нещо като перисталтика, — отляво надясно по нея на равни интервали пробягваха вълни. Приличаше на завеса, изготвена от необикновена материя, зад която на равни разстояния преминават, докосвайки я, слонове или по-скоро някакви животни, значително по-големи от слон. Когато стигнаха до нея, в мястото, където свършваше онази тясна, вдлъбната, обрасла с кадифен мъх пътечка — горчивият аромат стана непоносим.

Кибернетикът се закашля.

— Това може да е някакво отровно изпарение — каза той. Всички стояха с къси безформени сенки пред краката си и гледаха равномерното придвижване на вълните. Сега, когато от „завесата“ ги делиха само няколко крачки, тя изглеждаше еднородна — като сплетена от дебели матови нишки. Докторът вдигна от земята камък и го хвърли пред себе си. Всички видяха как камъкът летеше и изведнъж изчезна, сякаш се разтопи или изпари, без да докосне подвижната повърхност.

— Влезе ли вътре? — с недоверие запита Кибернетикът.

— Ами! — викна Химикът. — Дори не докосна това... Докторът събра цяла шепа камъчета и буци и започна да ги хвърля едно след друго — всички изчезваха няколко сантиметра преди да стигнат до „завесата“. Инженерът откачи ключ от малкото колелце и го хвърли. Ключът иззвънтя, сякаш се удари в ламарина и изчезна.

— А сега? — каза Кибернетикът, като погледна към Координатора. Онзи не отговори. Докторът хвърли раницата на земята, извади от нея консерва, отрязва с ножа парче месно желе и го хвърли в „завесата“. Парчето се залепи към матовата повърхност, известно време вися там, после започна да изчезва — сякаш се топеше.

— Знаете ли какво? — каза Докторът със светнали очи. — Това е някакъв филтър — избирателна бленда или нещо подобно...

Химикът намери в халката на раницата изсъхнала вейка от „паешките“ растения, вероятно закачена там при провирането през гъсталаците, без да се замисля, я хвърли върху вибриращата стена — и крехката вейка, отскачайки, падна в крака му.

— Селектор... — каза той неуверено.

— Ами да! Разбира се! — Докторът се приближи още — така че сянката му докосна „завесата“, извади черното си оръжие и натисна

спусъка. Едва тънката като игла струйка докосна издуващата се преграда, в нея се образува отвор с вретенообразна форма, откривайки огромно мрачно пространство, пронизано и горе, и долу от искри; в дълбочината пърхаха множество белезникави и розови пламъчета. Докторът рязко отскочи, кашляше и се давеше, носът и гърлото му бяха опърлени от горчивата миризма; всички се отдръпнаха и отново спряха.

Лещовидният отвор се стесняваше. Прииждащите вълни се забавяха, приближавайки се към него, заобикаляха го отгоре и припряно хукваха по-нататък. Той ставаше все по-малък. Изведнъж отвътре се подаде нещо черно, завършващо с израстък като палец, мълниеносно обиколи ръба на отвора, който моментално се затвори, и отново стояха пред равномерно нагъващата се завеса.

Инженерът предложи да направят съвещание. То — по думите на Доктора — беше манифестация на безпомощност. Накрая решиха да вървят покрай огромното съоръжение, вдигнаха раниците и тръгнаха. Вървяха така около три километра. По пътя пресякоха десетина изчезващи в равнината тесни „алеи“. Известно време разсъждаваха какво представляват — хипотезата, че имат нещо общо със земеделието, пропадна като неправдоподобна — Докторът дори се опита да изследва няколко лишея, отскубнати от тъмнозелената лента, те приличаха на мъх, но коренчетата им имаха седефени удебеления, в които се криеха твърди черни зрънца.

Отдавна беше минало пладне. Бяха огладнели, затова се спряха да хапнат — под палещото слънце, защото сянка нямаше никъде, а в горичката, която се простираше на някакви си осемстотин метра, предпочитаха да не се връщат — паякоподобният гъсталак не остави приятно впечатление.

— Според книгите, които четях като малък — заговори Докторът с пълна уста, — в тази прокълната завеса сега трябваше да се появи дупка, изригваща огън, и оттам да изскочи един тип с три ръце и само един, но затова пък много дебел крак, той трябваше да носи под мишница междупланетен телекомуникатор или пък сам да е звезден телепат, и да ни обясни, че е представител на безкрайно развита цивилизация, която...

— Престани да дрънкаш — пресече го Координаторът. Той наля от термоса-манерка вода в чашата, която веднага се изпоти. — По-

добре да помислим какво да правим.

— Аз мисля, че трябва да влезем там — каза Докторът и стана, сякаш наистина смяташе да го направи.

— Интересно откъде — лениво подметна Физикът.

— Да не си полудял! — почти извика Кибернетикът.

— Нищо ми няма. Разбира се, можем да се мъкнем така и по-нататък при условие, че онези типове с един крак ни подхвърлят нещо за ядене.

— Ти какво, да не би сериозно? — каза Инженерът.

— Именно, и знаеш ли защо? Защото всичко това най-банално ми дойде до гуша. — Докторът рязко се обърна.

— Стой! — викна Координаторът.

Докторът вървеше право към стената, без да обръща никакво внимание на виковете. Беше на метър от завесата, когато всички скочиха и се втурнаха към него. Като чу тропота на стъпките им, той протегна ръка и докосна завесата. Ръката изчезна. Докторът стоя неподвижен може би секунда, после направи крачка напред и престана да съществува. Петимата със затаен дъх се спряха на мястото, където се виждаше следата на лявото му стъпало. Изведнъж във въздуха над завесата се появи главата на Доктора. Шията му беше отрязана гладко, като с нож, от очите му течаха сълзи, кихаше силно едно след друго.

— Тук вътре е малко задушно — каза той — и ужасно сърби носът, но няколко минути може да се издържи. Някакъв лакриматор може би. Влизайте след мен, не боли, изобщо не се усеща.

И на височината, където би трябвало да се намира рамото му, във въздуха се подаде ръка.

— Ах, твоята кожа! — възкликна с уплаха ли, с възторг ли Инженерът и хвана ръката на Доктора, която го дръпна така, че и той изчезна от очите на останалите. Един след друг пристъпваха към къдрещата се завеса. Последен беше Кибернетикът. Той се поколеба, нещо го сви в гърлото, сърцето биеше като чук. Затвори очи и направи крачка напред. Заобиколи го мигновена тъмнина, после стана светло.

Намираще се редом с останалите — на дъното на огромно пространство, наситено с шумно астматично пъхтене. Отдолу — косо нагоре, от високото — перпендикулярно надолу, от единия край към другия, като се пресичаха, се движеха огромни, различно дебели валове, тръби или колони, някъде се разширяваха, другаде изтъняваха,

същевременно се въртяха около своите оси, закриваха се взаимно, вибрираха и от гълбините на тази простряла се на всички страни и непрекъснато движеща се гора от лъскави конструкции долиташе все по-бързо мляскане, което понякога спираше, тогава настъпваше кратко бълбукане и същата звукова серия се повтаряше отново и отново...

Горчивата миризма трудно се понасяше. Един след друг започваха да кихат, от очите им течаха сълзи. Като притискаха кърпи към лицата си, всички се отдалечиха от завесата, която отвътре приличаше на водопад от черна сиропообразна течност.

— Е, най-последно нещо познато — това е фабрика, автоматизирана фабрика! — успя да каже Инженерът между две кихания. Постепенно като че ли привикнаха с горчивата миризма, кихавицата премина, започнаха да се оглеждат с присвити насълзени очи.

Още десетина крачки по еластично пружиниращия като надута гума под и в него се откриха черни кладенци, от които изскачаха светещи предмети — толкова бързо, че не можеха да ги разгледат. Имаха размера на човешка глава, изглеждаха нажежени, политаха нагоре и една от многото колони, извити като лули над тях, ги всмукваше, без да престава да се върти — там тези предмети не изчезваха веднага, през трепкащите стени на колоната просветваше като през тъмно стъкло все по-слабо и по-слабо техният розов блясък, така че се виждаше как заминават по вътрешността на „колоната“ някъде по-нататък.

— Серийно производство — на конвейер — промърмори Инженерът иззад носната си кърпа.

Той внимателно заобиколи кладенците. Откъде идваше светлината? Таванът беше полупрозрачен — сивият еднообразен външен отблясък се губеше в морето от гъвкави туловища, понесени вихрено като въздушен поток. Всички тези еластични конструкции, изглежда, действаха по една команда, в еднакъв темп, фонтани от нажежени предмети се носеха нагоре, същото ставаше и на по-голяма височина — там под покрива също се виждаха дъгите, които очертаваха във въздуха червените прешлени на някакви значително по-големи летящи обекти.

— Трябва да намерим склада за готова продукция или поне онова, което тук представлява краен продукт — каза настървено Инженерът. Координаторът го докосна по рамото.

— Какъв вид енергия е това според тебе?

Инженерът вдигна рамене.

— Нямам понятие.

— Боя се, че готовата продукция трябва да търсим цяла година — тази зала се простира на километри — предупреди Физикът.

Странно нещо, колкото по-навътре в залата влизаха, толкова по-леко дишаха, сякаш горчивата миризма се отделяше само около „завесата“.

— А няма ли да се заблудим? — обезпокои се Кибернетикът.

Координаторът вдигна компаса към очите си.

— Не, работи добре... тук, изглежда, няма никакво желязо, електромагнити също...

Повече от час бродиха по вибриращата гора на необикновената фабрика, докато най-последно около тях стана по-просторно. Появя се свеж въздух, студен, сякаш охлаждан, разнопосочните колони се разстъпиха и хората застанаха пред гърлото на огромен, куполообразно завит като охлюв безконечен винт. Отвисоко към него се спускаха плющящи във въздуха като бичове извити ръкави с тъпи удебеления в краищата — от тях като град се сипеха и се премятаха в безпорядък черни предмети, покрити сякаш с блестящ лак, и падаха в гърлото на този „охлюв“ на височина няколко метра над главите им.

Изпъкналата като леща червено-кафява стена на „охлюва“ срещу тях се изду, нещо я разпъваше отвътре, тя набъбваше — всички неволно отстъпиха назад, така страшно изглеждаше надуващият се мръсносив мехур, — внезапно той се пръсна безшумно и от кръглият отвор бликна поток от черни тела. В същия миг долу от широкия кладенец се появи корито с извити краища и предметите, барабанейки, сякаш се сипеха върху дебела гумена възглавница, падаха в него, а то подскачаше, подмятано от ударите, които по удивителен начин подреждаха черните предмети така, че след няколко секунди дъното беше покрито с правилно нареден четириъгълник...

— Готовата продукция!! — викна Инженерът, притича до ръба на кладенеца и без да мисли, се наведе ниско и сграбчи за издатината най-близкия черен предмет. Координаторът го улови в последния момент за ремъка на комбинезона и само благодарение на това Инженерът не падна надолу с главата в коритото, понеже не искаше да пусне тежкия

предмет, а сам не можеше да го вдигне. Едва с помощта на Физика и Доктора тежкият товар беше вдигнат горе.

Беше голям колкото човешки торс, имаше по-светли полупрозрачни сегменти, в които светеха звената на все по-малки, металически проблясващи кристалчета; имаше отвори, обиколени от удебелени скоби, а на повърхността — грапава мозайка от необикновено твърда тъмновиолетова маса, която на светлината изглеждаше черна — с други думи предметът беше изключително сложен. Инженерът клекна пред него, поглеждаше от различни страни в отворите, опитваше да открие някакви подвижни части, опипваше, почукваше — никой не му пречеше. Това продължи доста дълго, междувременно Докторът наблюдаваше какво ще стане с коритото. Като оформи геометричен четириъгълник от същите предмети като онзи, над който клечеше Инженерът, то се издигна бавно на дебел, като че ли треперещ от напрежение прът, после внезапно се размекна — но само от едната страна, превръщайки се в огромна лъжица, тогава от другата страна се издаде нещо като голяма зурла, отвори се — оттам бухна горещ горчив газ, зейналата паст с ужасяващо мляскане всмука всички предмети, затвори се, сякаш да ги глътне, и изведнъж цялата огромна зурла засвети отвътре — Докторът виждаше вътре тлеещото огнено ядро на пещта, която разтопяваше предметите, те се разливаха, образуваха еднородна оранжевопламтяща каша, блясъкът угасна, зурлата потъмня. Докторът, забравил за останалите, тръгна покрай двете високи колони, по чиято вътрешност като по чудовищен хранопровод сега плаваха огнените зърна на тази маса. Той навлезе дълбоко в лабиринта и с вдигната глава, като бършеше често сълзящи очи, се мъчеше да проследи пътя на нажежената каша... Понякога тя се губеше от погледа му, после отново се появяваше и просветваше в дълбочината на черните струи, извиващи се като змии, докато накрая се озова на място, което му се стори познато. Той видя как огненопламтящите тела, вече частично оформени, летят в някакво гърло, а редом с тях изскачат други като изстреляни нагоре от отворения кладенец — поглъщаха ги увиснали отгоре редици черни колони като слонски хоботи, розовите редици на изстиващите тела се смалваха и отиваха в дъното на тези колони. Докторът вървеше и вървеше, вирнал глава, забравил за всичко, понякога предметите го

изпреварваха, но това нямаше значение — непрекъснато прииждаха нови. По едно време той едва не пропадна и издаде сподавен вик.

Отново стоеше в по-празно място, пред него се издигаше куполовидната грамада на „охлюва“, градушка черни предмети, вече съвсем изстинали по време на дългото си пътешествие, се сипеше отгоре в неговата паст. Докторът заобиколи грамадата от страни — вече знаеше от коя страна ще дойде раждането — и се озова при другарите си, струпани около Инженера, който все още изследваше черния предмет, докато големият пукащ се мехур бълваше вече „готовата продукция“ в отново появилото се от кладенеца корито.

— Ало! Не се мъчете! Вече всичко знам! Сега ще ви разкажа! — викна Докторът.

— Къде беше? Вече се безпокоях — обади се Координаторът. — Наистина ли откри нещо? Инженерът нищо не разбира.

— Да беше нищо, нямаше да е толкова зле! — изръмжа Инженерът. Той се изправи, яростно ритна черния предмет и измери Доктора с гневен поглед.

— Е, и какво откри?

— Изглежда, че става така — със странна усмивка каза Докторът, — тези неща се всмукват там — той посочи тъкмо разтварящата се зурла, — ето, сега тя ще се нажежи вътре, виждате ли? Сега всичко се топи — размесва — отива нагоре на порции, там започва обработката, когато са още нажежени до червено, падат долу под земята, там, изглежда, има още един етаж, там отново нещо им правят, връщат се през кладенеца тук, поизстинали, но още светещи, правят екскурзия до самия покрив, падат в този самун — той посочи „охлюва“, — после в „склада за готова продукция“, от него се връщат обратно в зурлата, разтопяват се и така в кръг — без край — се формоват, обработват, разтопяват, формоват.

— Да не си мръднал? — каза шепнешком Инженерът. На челото му се появиха едри капки пот.

— Не вярваш ли? Провери сам.

Инженерът провери — два пъти. Това продължи повече от час. Когато отново се озоваха при коритото, в което новата порция „краен продукт“ тъкмо се подреждаше на правилни четириъгълници, започна да се смрачава, залата посивя.

Инженерът изглеждаше като побъркан — трепереше от злост, по лицето му преминаваха тикове; другите, не по-малко удивени, все пак не преживяваха откритието така бурно.

— Трябва веднага да се измъкваме оттук — каза Координаторът. — В тъмното ще бъде по-трудно. — Хвана Инженера за рамото. Онзи безволно тръгна с него, но изведнъж се отскубна, подскочи към оставения черен предмет и с усилие го повлече.

— Искаш да го вземеш? — каза Координаторът. — Добре. Момчета, помогнете му.

Физикът хвана ухото на една издатина и двамата заедно с Инженера помъкнаха безформения черен предмет. Така стигнаха до извитата граница на помещението. Докторът спокойно прекрачи лъскавата сиропообразна стена на „водопада“ и се озова сред равнината на хладния вечерен въздух. С наслада вдишваше дълбоко поривите на вятъра. Останалите изплуваха след него, Инженерът и Физикът с усилие примъкнаха своя товар до мястото, където бяха оставили раниците, и го хвърлиха на земята.

Запалиха газовия примус, стоплиха малко вода, разтвориха в нея месен концентрат и се нахвърлиха върху яденето — бяха много изгладнели. В това време стана съвсем тъмно, появиха се звездите, блясъкът им като че ли всяка минута ставаше все по-ярък, неясните хрусталаци на далечната гора се стопиха в мрака, само синкавият пламък на горелката, раздвижен от лекия повей, хвърляше малко светлина. Откъм потъналата в нощта висока стена на фабриката зад гърба им не се чуваше никакъв звук, дори не се виждаше дали по нея още се носят хоризонталните вълни.

— Тук се стъмнява както у нас в тропиците — каза Химикът. — Паднахме в района на екватора, нали?

— Май че да — отвърна Координаторът, — макар че не зная дори наклона на планетата в еклиптиката.

— Как така? Би трябвало да са известни.

— Естествено. Данните са на кораба.

Замълчаха. Нощният хлад пронизваше, загърнаха се в одеялата, а Физикът започна да опъва палатката. Напомпи платнището, докато стана твърдо и заприлича на сплескано полукълбо с неголям отвор отпред до земята, потърси наоколо някакви камъни, за да затисне краищата на палатката — да не я отнесе вятърът, имаха колчета, но

нямаше с какво да ги забият — напипа само дребни парчета и се върна с празни ръце при останалите, насядали около синкавото огънче.

Изведнъж погледът му падна на донесения от залата тежък предмет, той го премести и затисна ръба на палатката. — Поне да послужи за нещо — каза Докторът, който го наблюдаваше. Инженерът стоеше свит, опрял глава на ръцете си — олицетворение на крайна потиснатост. Не се обаждаше, дори чинията поиска с неартикулирано измърморване.

— И сега какво, уважаеми? — започна той и се изправи.

— Всичко е ясно, ще спим — отговори спокойно Докторът. Той благоговейно извади цигара от кутията, запали и дръпна с наслада.

— А утре какво? — питаше Инженерът и си личеше, че спокойствието му е тънка, напрегната до краен предел струна.

— Хенрик, държиш се като дете — каза Координаторът. Чистеше тенджерата с натрошена пръст. — Утре ще изследваме друга секция на залата — днес, както смятам, огледахме около четиристотин метра.

— Мислиш ли, че ще намерим нещо друго?

— Не зная. Имаме още един ден. Следобед ще трябва да се връщаме при ракетата.

— Ужасно се радвам — измърмори Инженерът. Стана, протегна се и изохка. — Всичките кокали ме болят — призна той.

— И нашите — добродушно го увери Докторът. — Слушай, наистина ли нищо не можеш да кажеш за това? — посочи с тлеещия край на цигарата към едва видимия предмет, който притискаше края на палатката.

— Мога. Защо не? Мога естествено. Това е устройство, което служи за това, щото отначало...

— Не, сериозно. Нали там има някакви части. Само че аз не съм наясно...

— А мислиш ли, че аз съм наясно?! — избухна Инженерът. — Това е работа на луд — махна с ръка в посока на невидимата зала. — По-точно — на луди. Цивилизация на побъркани — ето какво е този проклет Едем! Това, което домъкнахме, е създадено от серия процеси — продължи той по-спокойно. — Пресоване, вграждане на прозрачните сегменти, термична обработка, шлифоване. Това са някакви високомолекулярни полимери — и някакви неорганични кристали. За какво може да служи — не зная. Това е част, а не цяло. Но

дори извадена от тази побъркана мелница — и сама по себе си частта ни се струва ненормална.

— Какво имаш предвид? — попита Координаторът. Химикът събираше чиниите и храната, развиваше одеялото. Докторът угаси цигарата и пестеливо скри фасата в кутията.

— Нямам никакви аргументи. Там вътре има някакви елементи — не се свързват с нищо. Като електрическа верига, затворена в себе си, но разчленена от изолационни плънки. Това — това не би могло да работи. Така ми се струва. В края на краищата за толкова години у човека се създава някаква професионална интуиция. Естествено мога и да греша, но... не, за това предпочитам изобщо да не говоря.

Координаторът стана. Останалите го последваха. Когато горелката угасна, ги захлупи абсолютна тъмнина — високите звезди не даваха светлина, те само ярко блестяха на някак странно ниското небе.

— Денеб — обади се тихо Физикът. Всички се загледаха.

— Къде? Там ли? — запита Докторът. Някак несъзнателно приглушиха глас.

— Да. А тази до нея, по-малката, е Гама от Лебед. Страшно ярка!

— Три пъти по-ярка, отколкото на Земята — съгласи се Координаторът.

— Студено и до къщи далече — провлачи Докторът. Никой повече не се обади. Един по един се вмъкнаха в надутия купол на палатката. Бяха толкова уморени, че когато Докторът каза своето обичайно „лека нощ“, му отговори само похъркването на спящите.

Самият той не заспа веднага, помисли си, че постъпват необмислено — през нощта от близката гора можеше да излезе някаква гадост, трябваше да оставят пост. Известно време разсъждаваше дали не би трябвало да заеме доброволно тази длъжност — но само още веднъж се усмихна иронично в мрака, обърна се и въздъхна. Сам не разбра кога потъна в дълбок сън.

Утрото на следващия ден ги посрещна със слънце. На небето имаше повече бели кълбести облаци. Изядоха скромната закуска, като оставиха малко храна за последното ядене — повече продукти нямаше, трябваше да се връщат в ракетата.

— Поне веднъж да се измием! — оплакваше се Кибернетикът. — Това не ми се е случвало — човек цял смърди на пот, кошмар! Нали тук трябва да има вода!

— Където е водата, там е и бръснарят — безгрижно каза Докторът, като се гледаше в малко огледалце. — Само се боя, че на тази планета бръснарят най-напред бръсне, а после обратно присажда всички косми — знаеш, това е съвсем правдоподобно.

— Ти и в гроба ли ще се шегуваш? — изтърси Инженерът, смути се и добави: — Извинявай. Не исках...

— Нищо — отговори Докторът. — В гроба не, но дотогава колкото може повече. Е, ще тръгваме ли?

Опаковаха нещата, пуснаха въздуха на палатката и тръгнаха с товара покрай равномерно къдрещата се завеса, докато се отдалечиха от лагера на повече от километър.

— Не зная, може и да греша, но тук е сякаш по-високо — каза Физикът, като оглеждаше с присвити очи разбягващите се в двете посоки арки — техните върхове святкаха със сребрист огън много високо.

Нахвърляха багажа на купчина и се отправиха към залата. Влязоха без приключения, както предния ден. Физикът и Кибернетикът изостанаха назад.

— Какво мислиш за това изчезване? — запита Химикът. — Тук стават толкова неща, че вчера съвсем забравих за него.

— Нещо с рефракцията — отговори Физикът не много уверено.

— А на какво се крепи таванът? Все пак не на това — посочи раздуващата се завеса, към която приближаваха.

— Не зная. Може подпорите да са някак си скрити вътре или от другата страна.

— Алиса в страната на чудесата — срещна ги вътре гласът на Доктора. — Започваме ли? Днес кихам по-малко. Може би съм се адаптирал. В коя посока тръгваме най-напред?

Обстановката беше доста подобна на онова, което видяха предния ден. Вече се движеха по-бързо и уверено. Отначало им се струваше, че всичко е съвсем същото. Колони, кладенци, гора от наклонени и въртящи се тръбопроводи, нажежаване, святкане, целият кръговрат на процесите протичаше в същия темп. Но като се вгледаха в „готовия продукт“, чийто коритоподобен склад видяха след известно време, откриха, че са други, по-големи и с различна форма. Имаше и нещо друго. Тези „продукти“ (които също се въртяха по затворен цикъл както другите) не бяха съвсем еднакви. Най-общо напомняха

част от нарязана на върха половинка от яйце. Тази половинка имаше белези, които показваха, че би трябвало да се съединява с други части, от нея се подаваха краищата на тръби, в които се движеха лещовидни плочки, подобни на дроселна клапа или вентил. Но при сравнение на повече такива предмети се оказваше, че едни имат два открити рога, други — три или четири, при това тези допълнителни издатини бяха по-малки и често сякаш недовършени — като че ли процесът на обработка е бил прекъснат по средата. Понякога лещовидната пластинка изпълваше изцяло отвора на тръбата, понякога — само част от него, а понякога въобще липсваше. Повърхността на едни „яйца“ беше гладко полирана, на други — грапава, втулките на „клапата“ също се променяха в различните екземпляри, а веднъж намериха две втулки близнаци, частично споени и свързани с малък отвор, пластинките им образуваха „осморка“ — Докторът ги нарече „сиамски близнаци“. Освен това тази част имаше и осем рогчета, най-малките от които изобщо не се отваряха навън като останалите.

— Какво ще кажеш? — попита Инженера застаналият на колене Координатор, който се ровеше в колекцията, измъкната от коритото.

— Засега нищо. Да вървим по-нататък — каза Инженерът и стана, но си личеше, че настроението му малко се е поправило.

Постепенно разбраха, че залата се разделя на нещо като отделни секции, които не бяха преградени помежду си, но се различаваха по вътрешния цикъл на изпълняваните процеси. Производствените съоръжения, тоест извиващата се, гърчеща се, пъхтяща гора — бяха навсякъде еднакви.

След няколкостотин метра се натъкнаха на секция, която изпълняваше същите движения, каквито и предишната — виеше се, мляскаше, пъхтеше, носеше в своите тръбопроводи, хвърляше в отворените кладенци, спускаше отгоре, поглъщаше, обработваше, натрупваше и топеше... нищо.

Навсякъде, където в предишните секции можеше да се наблюдават нажежени заготовки или изстиващи вече обработени изделия, цялото това сложно пътешествие встрани, нагоре, надолу, тук заемаше пустота.

Като помисли, че продуктът е толкова прозрачен, че не се вижда, Инженерът се наведе над изхвъргача, опита се да хване онова, което би трябвало да излети от отварящите се гърла, но не откри нищо.

— Побъркана история — сепнато каза Химикът. Инженерът, който знае защо, никак не беше смутен.

— Много интересно — каза той и продължиха нататък. Приближаваха се към мястото, откъдето долиташе все по-силен шум. Беше мек и затова още по-оглушителен — сякаш милиони тежки мокри кожи шляпаха върху голям, слабо опънат тъпан. Веднага стана по-светло.

От десетки хоботоподобни висулки, които се люлееха, увиснали някъде под самия покрив, падаше истински дъжд от предмети — черни на фона на стъкловидния таван, те отскачаха от дебелите стени на подлагащите се ту отсам, ту оттам мембрани, опънати хоризонтално и равномерно издуващи се, сякаш ги напompваха с газ — тези мембрани бяха сиво-прозрачни като мехури — по средата на пътя предметите се завъртаха вихрено в спирално кълбо и най-после падаха на дъното. Там се подреждаха прилично един до друг в правилни редици на четириъгълници, а от отсрещната страна периодично се появяваше някаква сплескана като глава на кит грамада и с пронизителна въздишка всмукваше по няколко редици от „готовата продукция“.

— Склад — флегматично обясни Инженерът. — Отгоре идват готовите, а онова там е нещо като транспортър — събира ги и отново ги връща в цикъла.

— Откъде знаеш, че ги връща отново? Тук може да става другояче? — попита Физикът.

— Понеже складът е пълен.

Никой не разбра напълно, но мълчаливо продължиха нататък.

Наближаваше четири, когато Координаторът реши да се връщат. Стояха на дъното на секция, съставена от два дяла. Първият произвеждаше дебели дискове, снабдени със скоби-ръкохватки, вторият отсичаше скобите и закрепваше на тяхно място части от елиптичен пръстен, след което дисковете пътуваха в подземие, откъдето се връщаха гладки, „обръснати“, както каза Докторът — за да може отново да им сложат скоби.

Когато излязоха на равнината и тръгнаха под все още високото слънце към мястото на багажа, Инженерът каза:

— Е, малко по малко се прояснява.

— Сериозно? — не без ирония подметна Химикът.

— Да — потвърди Координаторът. — Ти как мислиш? — обърна се той към Доктора.

— Това е труп — отговори Докторът.

— Какъв труп? — попита Химикът, който не разбра нищо от разговора.

— Труп, който се движи — добави Докторът. Известно време вървяха в мълчание.

— Мога ли най-после да науча какво означава това? — настоя не без раздражение Химикът.

— Дистанционно управляем комплекс за производство на различни детайли, който с течение на времето съвсем се е разрегулирал, защото са го оставили без всякакъв надзор — изясни Инженерът.

— Аха! И откога, според тебе?

— Това не знам.

— С голяма приблизителност и не по-малък риск може да се предложи хипотезата, че... поне от няколко десетки години — каза Кибернетикът.

— Но може да са и повече. Ако разбере, че е станало преди двеста години, също не бих се учудил.

— Или преди хиляда години — флегматично добави Координаторът.

— Както знаеш, контролните електронни мозъци се разрегулирват в темп, съответстващ на коефициента... — започна Кибернетикът, но Инженерът го прекъсна:

— Те могат да работят на друг принцип и дори изобщо не знаем дали са електронни системи. Лично аз се съмнявам. Материалът е неметален, полутечен.

— Да оставим подробностите — каза Докторът, — но какво мислите за всичко това? Тоест какви са вашите прогнози? Защото моите са мътни.

— Имаш предвид жителите на планетата ли? — запита Химикът.

— Да, имам предвид жителите на планетата.

ТРЕТА ГЛАВА

Късно през нощта се добраха до възвишението, над което високо стърчеше корпусът на ракетата. За да ускорят връщането, пък и да избегнат срещата с обитателите на гъсталаците, те ги пресякоха на такова място, където храстите се отдръпваха на десетина метра, отхвърлени встрани сякаш от гигантски плуг — в разораната на бразди почва не растеше нищо друго освен кадифени мъхове и лишеи.

Внезапният мрак покри равнината, когато наклоненият силует на ракетата вече ясно се виждаше, затова минаха без помощта на фенерите. Бяха гладни, но още повече — уморени, затова решиха да опънат палатката отгоре. Физикът, който умираше от жажда — водата му се свърши на връщане — се отправи по тунела към вътрешността на кораба. Забави се много. Вече поставяха надутата палатка, когато чуха изпод земята неговия вик. Скочиха към отвора — помогнаха му да се измъкне на повърхността. Ръцете му трепереха. Беше така развълнуван, че едва говореше.

— Какво стана? Успокой се! — викаха един през друг. Координаторът го стисна силно за раменете.

— Там — посочи Физикът тъмнеещия над тях корпус, — там имаше някой.

— Какво?

— Как позна?

— Кой беше?

— Не знам.

— Тогава откъде знаеш, че е имало някой?

— По... по следите. По грешка влязох в навигационната — там преди имаше пръст, сега няма.

— Как така няма?!

— Няма. Там е почти чисто.

— И къде е пръстта?

— Не знам.

— Погледна ли в другите помещения?

— Да. Тоест аз... забравих, че в навигационната имаше пръст и отначало нищо не помислих, исках да пия, отидох в склада, намерих вода, но нямаше с какво да си взема, затова отидох в твоята кабина — той погледна Кибернетика, — а там...

— Какво там, по дяволите?!

— Всичко беше покрито със слуз.

— Слуз?

— Да, прозрачна лепкава слуз — сигурно още имам по обувката. Нищо не видях, едва после усетих, че подметките ми лепнат.

— Може нещо да е изтекло от резервоарите или да е станала някаква химическа реакция, знаеш, че в лабораторията половината прибори са натрошени.

— Не говори глупости! Посвети тук, на краката ми. Светлинното петно се спусна надолу, показаха се обувката на Физика, тук-там светеха като покрити с ципа безцветен лак.

— Това още не доказва, че е имало някой — неуверено каза Химикът.

— А аз дори тогава не съобразих! Взех канче и се върнах в склада. Усещах, че подметките ми лепнат, но не обърнах внимание. Напих се с вода и когато се връщах, ми хрумна да надникна в библиотеката, не знам защо. Бях някак неспокоен, но нищо такова не мислех. Отворих вратата, осветих, а там чисто — от пръстта няма и следа! Тази пръст сам я хвърлях, веднага си спомних, а също и това, че имаше и в навигационната.

— И после какво? — попита Координаторът.

— Нищо, хукнах насам.

— Той може още да е там — в командната или във втория склад — полугласно каза Кибернетикът.

— Едва ли — измърмори Координаторът. Фенерът в ръката на Доктора осветяваше част от земята, всички се струпаха около Физика, който още дишаше тежко.

— Ще ходим ли там, или как? — гласно разсъждаваше Химикът, но си личеше, че не гори от желание да осъществи предложението.

— Покажи още веднъж тия твои обувки — обади се Координаторът.

Той огледа внимателно засъхналата блестяща ципа, прилепнала към кожата. Едва не си чукнаха главите с Доктора, защото в същия миг

се наведе и той. Спогледаха се. Никой не се обади.

— Трябва да направим нещо — каза Кибернетикът.

— Още нищо не е станало. Някакъв екземпляр от местната фауна е влязъл в кораба и като не е намерил нищо интересно за себе си, е изчезнал — каза Координаторът.

— Сигурно дъждовен червей, нали? Като акула или като две акули — подхвърли Кибернетикът. — Какво е станало с пръстта?

— Това наистина е странно. Може...

Без да довърши, Докторът започна да снове наоколо. В светлината на фенера виждаха неговия отдалечаващ се силует. Светлинното петно ту се съсредоточаваше ниско на земята, ту бягаше, избледнявайки в мрака.

— Хей! — викна изведнъж Докторът. — Хей! Открих!

Всички хукнаха към него. Той стоеше над няколкометровия земен вал, сякаш утрамбован и покрит тук-там с парцали блестяща тънка ципа.

— Изглежда, че наистина е дъждовен червей — заекна Физикът с променен от вълнение глас.

— Ще се наложи да ноцуваме в ракетата — реши внезапно Координаторът. — Първо ще го потърсим, за сигурност, а после ще затворим люка.

— Човече, това значи да отиде нощта — никога не сме оглеждали всички помещения — простена Химикът.

— Няма как...

Оставиха надутата палатка на произвола на съдбата и се гмурнаха в тунела.

Близо час сноваха из кораба, като осветяваха всички ъгълчета. Физикът реши, че в командната кабина отломките от пултовете са преместени от едно място на друго, но никой не помнеше точно. После пък Инженерът се усъмни, че не е оставял инструментите, с които изчукваха копачките, в положението, в което ги намериха.

— Хайде, престанете — каза нетърпеливо Докторът. — Стига сме играли на детективи, приближава два!

Легнаха на дюшеците, свалени от койките, чак към три, и то само защото Инженерът предложи вместо да оглеждат двата етажа на машинното отделение, просто да заключат отвътре вратата към него в стоманената преграда. Въздухът в затвореното помещение им се стори

задушен, в него витаеше някакъв неприятен мирис — вече всички падаха от умора и едва бяха свалили обувката и комбинезоните и бяха загасили светлината, налегна ги тежък неспокоен сън.

Докторът се събуди в пълна тъмнина, съвсем бодър. Приблужи към очите си часовника — дълго не можеше да се ориентира колко е часът, не се връзваше с тъмнината, беше забравил, че е в ракетата под земята. Най-после във венеца от зелени искри на циферблата разчете, че приближава осем. Това го удиви. Да спи толкова малко! Изръмжа недоволно и искаше да се обърне на другата страна, когато изстина.

В дълбочината на кораба нещо ставаше — по-скоро усети, отколкото чу. Подът трепереше леко. Някъде много далече нещо звънна едва чуто, но Докторът веднага се изправи в леглото. Сърцето му заби силно.

— Върна се! — помисли за съществуването, чиито слизести следи беше открил Физикът. — Опитва да се справи с люка — беше следващата мисъл.

Корабът изведнъж затрепери, сякаш огромна сила искаше да го забие още по-дълбоко в земята. Някой от спящите неспокойно простена. На Доктора за миг се стори, че косата му щръква като телена. Корабът тежеше шестнайсет хиляди тона!! Подът се затресе — беше неритмична, накъсана вибрация. Изведнъж разбра.

Това беше силов агрегат! Някой го беше пуснал!

— Ставайте! — изкреця той, търсейки пипнешком фенера. Хората скачаха от постелите, блъскаха се един друг в египетската тъмнина, викаха, без да се слушат. Най-накрая Докторът откри фенера и светна. С няколко думи обясни какво става. Инженерът, не съвсем събуден, се вслуша в далечния звук. Корпусът се разтърси от накъсани тласъци, напрегнат екот изпълни въздуха.

— Компресорите на левите дюзи! — изхриптя Инженерът. Координаторът мълчаливо закопчаваше комбинезона, другите припряно се обличаха, Инженерът, както си беше с риза и гимнастически гащета, изскочи на коридора, грабвайки пътьом фенера от ръката на Доктора.

— Какво ще правиш?

Побягнаха след него. Той се насочи към навигационната. Подът, по който бягаха, звънтеше, трепереше все по-силно.

— Всеки миг ще откъсне лопатките! — въздъхна Инженерът и се втурна в навигационната кабина, изчистена от натрапника. Хвърли се към главния прекъсвач, дръпна шалтера.

Една лампа в ъгъла светна. Инженерът и Координаторът, вече заедно, измъкнаха от стенната ниша електрожектор, освободиха го от кальфа, после с най-голяма бързина го включиха към зарядните клеми, контролният часовник беше разбит, но надлъжната тръбичка на дулото светна синкаво — имаше ток за зареждане!

Подът се тресеше като бесен, всичко незакрепено подскочаше, металните инструменти играеха по рафтовете, нещо стъклено падна и се разби, парчетата му звъннаха. Останките от пластмасовата облицовка все по-гръмко припяваха в резонанс — и изведнъж настъпи мъртва тишина. В същия миг единствената лампа угасна — Докторът веднага включи фенера.

— Зареден ли е? — подхвърли Физикът.

— Поне за две серии — и толкова стига — откликна Инженерът, който по-скоро изтръгна, отколкото изключи клемите. Грабна електрожектора, спусна алуминиевото му дуло към пода, стисна ръкохватката и тръгна по коридора към машинното. Бяха по средата на пътя, до библиотеката, когато се разнесе адски режещо скриптене, два-три спазматични удара разтърсиха целия кораб, в машинното нещо рухна с пронизителен грохот и отново настъпи мъртва тишина.

Инженерът и Координаторът рамо до рамо приближиха бронираната врата. Координаторът отмести капачето на прозорчето, погледна вътре.

— Дайте фенера — нареди той.

Докторът веднага го сложи в дланта му, но не беше лесно едновременно да осветяваш през тесния остъклен отвор и да гледаш. Инженерът откряна второто прозорче, прилепи към него очи и пое дълбоко дъх.

— Лежи — каза той след дълга пауза.

— Какво? Кой? — обсипаха го с възклицания отзад.

— Гостът. Свети по-добре, ниско, ниско — така! Не мърда. Изобщо не мърда.

Направи пауза.

— Голям е като слон — добави глухо.

— Допрял ли е разпределителните шини? — въпросително се обади Координаторът, който нищо не виждаше, защото челото на фенера му закриваше целия отвор.

— По-скоро е влязъл в скъсаните проводници. Под него стърчат краищата.

— Краищата на какво? — Физикът ставаше нетърпелив.

— На кабела за високо напрежение. Да, не се движи. Е, какво, отваряме ли?

— Налага се — отговори просто Докторът и започна да отмества главното резе.

— А ако се преструва? — подметна някой отзад.

— Така добре може да се преструва само труп — парира Докторът, който успя още веднъж да надникне във второто прозорче, преди Координаторът да отмести фенера.

Стоманените резета се плъзнаха меко в ложите си. Вратата се отвори. Дълго никой не прекрачваше прага — Физикът и Кибернетикът надничаха над раменете на застаналите отпред. В дъното, върху начупените плочи на екранировката, притисната между силом отместените преградни плоскости, лежеше слабо проблясваща на светлината гърбата гола грамада. От време на време по повърхността ѝ пробягваше лека тръпка.

— Жив е — сподавено пошепна Физикът.

Във въздуха се носеше остра отвратителна смрад като от изгорели косми, рядък синкав дим се разсейваше в лъча на фенера.

— За всеки случай — каза Инженерът, вдигна електрожектора, притисна прозрачния приклад на хълбок и го насочи отстрани в безформената маса. Съсък. Безискровият разряд удари в разлятото, изпъкнало в средата туловище малко под гърбицата. Огромното тяло се напрегна, изду се и някак се сви в себе си, като стана още по-плоско. Горните краища на белите преградни плоскости се залюляха, извити настрани с голяма сила.

— Край — осведоми Инженерът и прекрачи високия стоманен праг.

Влязоха всички. Напразно се мъчеха да открият крака, пипала, глава у това същество. Като безпомощна маса то лежеше върху изкъртената секция на трансформатора, беше безформено, гърбицата

беше паднала настрана като напълнена с пихтия мека торба. Докторът докосна отстрани мъртвото тяло. Наведе се.

— Всичко това е по-скоро... — измърмори той. — Помиришете!

Вдигна ръката си към тях — на края на пръстите му блестеше нещо като капки рибено масло. Химикът първи преодоля инстинктивното отвращение. Възкликна удивено.

— Позна, а? — каза Докторът.

Сега вече душеха всички — и познаваха горчивия мирис, който изпълваше залите на „фабриката“.

Докторът откри в ъгъла ръчка, която успя да свали от оста, пъхна широкия край под тялото и се опита да го преобърне. В един миг се подхлъзна, краят на ръчката проби кожата и стоманата влезе почти наполовина в меката тъкан.

— Сега я наредихме — не ни стига корабният скелет, ами и този труп — яростно изръмжа Кибернетикът.

— Да беше помогнал! — сърдито подхвърли Докторът, който сам се мъчеше да преобърне туловището.

— Я чакайте, уважаеми — каза Инженерът, — как е възможно това добиче да пусне агрегата?

Всички смаяно го изгледаха.

— Действително... — заекна Физикът. — Е, и какво? — добави глуповато.

— Трябва да го обърнем, та ако ще да се пръснем, казвам ви, трябва! — запали се Докторът. — Идвайте всички — не от тази страна. Така. Не се дърпай! Какво става?

— Чакай — каза Инженерът. Излезе и веднага се върна със стоманените ломове, с които бяха копали тунела. Пъхнаха ги под мъртвото тяло и по командата на Доктора повдигнаха нагоре. Кибернетикът потръпна, когато дланта му, плъзгайки се по гладката стомана, докосна голата кожа на съществото. То плъсна настрана с ужасен звук. Всички отскочиха. Някой извика.

Като от гигантска вретеновидно удължена стрида от свитите дебели гънки на месеста утроба се подаде малко двуръко тяло и повлечено от собствената си тежест, увисна надолу, докосвайки пода с възлестите си пръстчета. Увиснало на разтягащите се бледожълти ципи, то изглеждаше не по-голямо от детски торс. Люлееше се все по-бавно, докато съвсем замря. Докторът първи се осмели да пристъпи,

подхвана края на мекия крайник с много стави, малкият торс, прошарен с бледи жилки, се изправи, откривайки плоско лице без очи, със зеещи ноздри и нещо разкъсано като прехапан език на мястото, където у човека се намира устата.

— Жителят на Едем... — глухо каза Химикът. Инженерът, твърде потресен, за да говори, седна на вала на генератора и без да усети, непрекъснато изтриваше ръце в плата на комбинезона.

— Това едно същество ли е или са две? — попита Физикът. Той наблюдаваше отблизо как Докторът внимателно опипва гърдите на неподвижното телце.

— Две в едно или едно в две — а може да са симбионти — не е изключено периодически да се разделят.

— Да, като онзи урод с черния косъм? — подхвърли Физикът. Докторът кимна с глава, без да прекъсва изследванията.

— Но това, голямото, няма нито крака, нито очи, нито глава, нищо! — каза Инженерът. Запали цигара — той, който никога не пушеше!

— Ще видим — отговори Докторът. — Мисля, че няма да имате нищо против да направя аутопсия. Така или иначе трябва да се нареже, иначе не можем да го изнесем. Бих взел някой да асистира, но това може да бъде... неприятно. Има ли доброволци?

— Аз.

— Аз мога — обади се почти едновременно Координаторът и Кибернетикът.

Докторът се надигна.

— Двама — още по-добре. Сега да потърся инструмент, ще се наложи да почакате. Длъжен съм да ви уведомя, че нашето пребиваване тук прекалено се усложнява — още малко, и ще ни трябва седмица, за да си почистим едната обувка — не можем да завършим нищо, което сме започнали.

Инженерът и Физикът излязоха на коридора. До тях спря Координаторът, който се връщаше от операционната зала, вече с гумена престилка и засукани ръкави. Носеше никелиран поднос, пълен с хирургически инструменти.

— Нали знаете как работи филтърът — каза той. — Ако искате да пушите, вървете горе.

Двамата тръгнаха по тунела, Химикът се присъедини към тях, като за всеки случай взе електрожектора, оставен в машинното от Инженера.

Слънцето — малко, сплеснато, беше високо, горещият въздух трептеше над пясъците като желе. Седнаха в дългата ивица сянка, която хвърляше отвисоко наклоненият корпус.

— Много странно животно и невероятна история, как е могло да пусне генератора — каза Инженерът. Той поглади бузата си, брадата му вече не бодеше — всички имаха бради, все си казваха, че трябва да се обръснат, но все нямаше кога.

— Но сега, честно казано, в цялата история най-много ме радва това, че генераторът изобщо даде ток. Това означава, че поне намотките са цели.

— А късото съединение? — отбеляза Физикът.

— Дребна работа, избил е автоматическият предпазител. Механическата част е съвсем разсипана, но за нея има цяр. Запасни комплекти от лагери има, трябва само да се потърсят. Естествено и намотката може да се оправи — теоретически — защото с голи ръце над нея ще побелеем. Сега разбирам защо не ми се искаше да проверявам — страхувах се, че всичко е смляно, а тогава знаете какво ни чакаше.

— Реакторът — захвана Химикът. Инженерът се намръщи.

— И реакторът естествено. Ще му дойде редът. Първо ни трябва ток. Без ток нищо няма да свършим. Повредите в охлаждането ще се отстранят за пет минути, но трябва да се запоят тръбопроводите. За това пак трябва ток.

— И какво, мислиш да се заемем с машините — сега? — с надежда в гласа запита Физикът.

— Да. Ще разработим план за реда на ремонтирането, вече говорих с Координатора. Първо ни е нужен поне един изправен агрегат. Естествено без риск няма да мине, агрегатът трябва да се пусне без атомна енергия — дявол знае как! Може би с конска тяга... Да му... Откак електрическият разпределител не работи, нямам понятие какво става в реактора.

— Нищо страшно, неутронните бленди действуват и без дистанционно управление — каза Физикът. — Сигурно реакторът е минал автоматично на празен ход — най-много при първоначалното

включване да се е вдигнала малко повече температурата, ако охлаждането...

— Мерси. Реакторът може да се стопи, а ти му викаш „нищо страшно“?

Препираха се все по-разпалено, после започнаха по-сериозно, и понеже на никого не му се слизаше в ракетата, чертаеха схемите по пясъка, докато от дупката не се подаде главата на Доктора, който ги повика.

Скочиха.

— Е, как е там?

— От една страна — малко, а от друга — много — отговори Докторът, който имаше особен вид — над земята се подаваше само главата му.

— Малко — продължи той, — защото, колкото и странно да звучи, и досега не съм сигурен едно ли е това същество или са две. Във всеки случай е животно. Има две кръвоносни системи, но не напълно отделени. Онова голямото — носителят — се е движело, струва ми се, със скокове или крачки.

— Това е голяма разлика — каза Инженерът.

— Може и така, и така — обясни Докторът. — Онова, което изглеждаше като гърбица — там има хранопровод...

— На гърба?

— Не е гръб. Когато го е ударил токът, то е паднало с корема нагоре.

— Какво, искаш да кажеш, че по-малкото, което прилича на... — Инженерът не довърши.

— На дете — довърши спокойно Докторът, — да, то сякаш е яздело отгоре този носител — във всеки случай е допустимо. Не, не е яздело — поправи се той, — по всяка вероятност най-често е стояло вътре в по-големия корпус — там има такова торбовидно гнездо, единственото, с което мога да го сравня, е торбата на кенгуруто, но сходството е съвсем далечно и нефункционално.

— И допускаш, че това същество е интелигентно? Чак пък толкова... — каза Физикът.

— Би трябвало да бъде интелигентно, щом е успяло да отвори вратата и да я затвори зад себе си, да не говорим за пускането на машините — каза Докторът, който нещо не проявяваше желание да

излезе на повърхността. — Работата е там, че то няма нервна система според нашите понятия.

— Как така?! — подскочи Кибернетикът. Главата на Доктора повдигна вежди.

— Какво да се прави. Така е. Там има органи, чието предназначение не ми е ясно. Има гръбнак, но в черепа, в малкия череп, няма мозък. Тоест — има нещо, но всеки анатом ще ме нарече профан, ако се опитам да го убеждавам, че е мозък... Някакви жлези, но сякаш асимилиращи, а между белите дробове — то има три дроба — открих най-удивителното нещо. Нещо, което никак не ми харесва. Сложих го в спирт, после ще го видите. Засега има по-срочна работа. Машинното прилича на кланица. Всичко трябва да се изнесе и зарови веднага, в ракетата е доста топло и е желателно да побързаме — особено при тая жега. Можете да сложите тъмни очила и да си завиете лицата, миризмата не е противна, но такова количество сурово месо...

— Шегуваш ли се? — с погнуса запита Физикът.

— Никак.

Едва сега Докторът се измъкна от тунела. Върху гумената престилка имаше втора, бяла, от горе до долу изцапана в червено.

— Съжалявам, наистина може да ви стане лошо. Няма как. Налага се. Да вървим.

Докторът се обърна и изчезна. Двамата се спогледаха и един след друг се спуснаха в тунела.

Гробарската дейност, както я нарече Химикът, завърши чак късно следобед. Работеха полуголи, за да не изцапат комбинезоните, изнасяха ужасния товар с каквото им попадне — кофи, тенекиени носилки, закопаха насечените останки на двеста крачки от ракетата, на върха на хълма, и въпреки призивите на Координатора да пестят водата, изразходваха пет ведра за миене. Докато не се съсиреше, кръвта на огромното същество приличаше на човешката, но бързо ставаше оранжева и щом изсъхнеше, се разсипваше в жълтеникав прах.

Измъченият екипаж се разположи под ракетата, никой дори не помисляше за ядене, само жадно пиеха кафе и вода и един след друг задрямваха, макар че имаха да обсъждат първия етап на ремонта. Когато се опомниха, беше вече нощ. Отново трябваше да се ходи до склада за продукти, да се отварят консерви, да се топят, след яденето

— да се мият чинии и в полунощ изведнъж решиха да не лягат — всички се бяха наспали, — а да започнат подготовителните работи...

Сърцата им биеха по-бързо, когато отместваха пластмасовите и метални отломки от кожата на аварийния генератор. Работеха с ръчни крикове, лебедки, с часове разравяха железариите, за да търсят всяка запасна част, всяка дреболия — нивелатор или ключ, накрая стигнаха дотам, че генераторът беше цялостно прегледан, разбитият лагер заменен с нов, а лопатките на най-малкия компресор — доведени до състояние на използваемост. Инженерът постигна това по примитивен, но ефикасен начин: понеже резервните лопатки бяха малко, той просто махна всяка втора лопатка — производителността на ротора, естествено, се намаляваше, но във всеки случай можеше да работи. В пет часа сутринта Координаторът обяви край на работата — така или иначе, каза той, ще се наложи да правим още не една експедиция, най-малкото за запасяване с вода, пък и по други причини, и няма смисъл да обръщаме ритъма на съня и бодърствуването. Ще поспим малко и отново ще продължим.

Остатъкът от нощта мина спокойно. Сутринта никой не проявяваше желание да излезе на повърхността, всички бяха готови да продължат работата — и то веднага. Инженерът беше събрал нещо като комплект инструменти и вече не се налагаше за всяка дреболия да се тича по всички каюти. Най-напред се заеха с разпределителя, толкова накъсан, че трябваше да го монтират почти наново. Повредите заменяха с части, безмилостно свалени от други неработещи агрегати, после пристъпиха към истинското пускане на генератора. Реализиран на практика, предложението от Инженера план беше доста рискован — да задвижат динамото чрез компресор, превърнат в турбина, с помощта на струя кислород от бутилките. В нормални условия аварийната система се задвижваше чрез прегрята водна пара от реактора — реакторът, като сърце на кораба, се смята за най-сигурния механизъм — но сега при пълното разрушение на електроинсталацията за това не можеха и да мечтаят. Налагаше се да изразходват неприкосновения кислороден запас, безценният газ не се хабеше напразно, разчитаха, че когато машинното заработи, ще напълнят празните бутилки с атмосферен кислород. Друг изход нямаше, — пускането на атомния реактор без електричество беше безумие. Наистина Инженерът, тайно от всички, се готвеше и за тази безумна стъпка, ако кислородният

проект се провали. Не се знаеше дали сгъстеният кислород няма да се изчерпи, преди реакторът да заработи. Докторът стоеше в тясната шахта под пода на горния етаж на машинното и с възбуден глас подаваше цифрите на намаляващото налягане от кислородните манометри. Останалите петима работеха горе, мятайки се като попарени. Физикът бъркаше във временния разпределителен пулт на реактора — монтиран така, че при вида му на всеки земен специалист щеше да се изправи косата. Инженерът, увиснал надолу с главата под туловището на генератора, черен като негър от смазката, закрепваше четките за пръстените, Координаторът стоеше при Кибернетика, двамата наблюдаваха мъртвата все още скала на неутронния брояч, а Химикът подтичваше между всички като момче за подаване на инструменти.

Кислородът съскаше, компресорът в ролята на газова турбина гневно ръмжеше, звънтеше и потрепваше — роторът, към който Инженерът се беше отнесъл варварски, не бе добре центрован — оборотите на генератора се увеличаваха, неговият проточен стон преминаваше във все по-остър вой, лампите, увиснали от как да е опънатите под свода кабели, вече даваха ярка бяла светлина.

— Двеста и осемнайсет, двеста и две, сто деветдесет и пет — чуваше се монотонният, деформиран от тенекиеното ехо глас на невидимия Доктор.

Инженерът изпъля изпод динамомашината, изтривайки смазката и потта от брадясалото си лице.

— Може — въздъхна той.

Ръцете му трепереха от напрежение, толкова силно, че не изпита никакво вълнение, когато Физикът каза:

— Включвам първата.

— Сто и седемдесет, сто шейсет и три, сто и шейсет — монотонно рецитираше Докторът, надвиквайки воя на генератора, който беше започнал да подава пусков ток на реактора и с всяка секунда изискваше все повече кислород за поддържане на оборотите.

— Пълно натоварване! — простена Инженерът, който следеше електроприборите.

— Включвам всичко! — с отчаян, разтреперан глас викна Физикът и като се сви инстинктивно, сякаш очакваше удар, натисна с две ръце черните ръчки.

Отвори уста. Без да съзнава, Координаторът все по-силно го стискаше за рамото. Гледаха правоъгълните скали без стъкла, с поогънати, набързо изправени стрелки: брояч на гъстотата на потока бързи неутрони, контрол на циркулацията на електромагнитните помпи, индикатор за изотопно замърсяване и комплексните вътрешни термодвойки на реактора. Генераторът стенеше, виеше, от лошо контактуващите пръстени се сипеха искри. Във вътрешността на реактора зад дебелия блестяща броня цареше мъртво спокойствие. Стрелките не трепваха. Изведнъж те помътняха в очите на Физика, размазаха се, той стисна клепачи, а когато ги отвори, пълни със сълзи, видя стрелките в работно положение.

— Мина критическият!! — извика сърцераздирателно Физикът и се разхлипа, без да пуска двете ръкохватки. Усещаше как мускулите му омекват — през цялото време очакваше взрив.

— Сигурно стрелките са заяли — каза спокойно Координаторът, сякаш не виждаше какво става с Физика. Трудно му беше да говори — толкова силно беше стискал досега челюстите си.

— Деветдесет, осемдесет и едно; осемдесет и две... — подвикваше монотонно Докторът.

— Сега!!! — ревна Инженерът и с ръка в голяма червена ръкавица премести главния превключвател. Генераторът изстена и започна да губи обороти.

Инженерът се хвърли към компресора и затвори двата входни вентила.

— Четирийсет и шест, четирийсет и шест, четирийсет и шест — повтаряше монотонно Докторът.

Турбината престана да черпи кислород от бутилките. Лампите бързо избледняваха, ставаше все по-тъмно.

— Четирийсет и шест, четирийсет и шест... — подвикваше от шахтата Докторът.

Изведнъж лампите блеснаха рязко. Генераторът едва се въртеше, но ток имаше, всички прибори показваха растящо напрежение.

— Четирийсет и шест... четирийсет и шест... — все още повтаряше Докторът, който не знаеше нищо в своя стоманен кладенец.

Физикът седна на пода и закри лицето си с ръце. Беше почти тихо. Роторът на генератора шумеше басово, въртеше се все по-бавно, подскочи, затрепери и спря.

— Четирийсет и шест... четирийсет и шест... — продължаваше Докторът.

— Каква е утечката? — запита Координаторът.

— В нормата — отвърна Кибернетикът.

— Изглежда, пробило е при най-високото натоварване — автоматът е успял да циментира, преди да стане късо.

Не каза нищо повече, но всеки разбра колко се гордее с този автомат. С едната ръка крадешком придържаше пръстите на другата — защото трепереха.

— Четирийсет и шест... — нареждаше Докторът.

— Човече, престани! — изкрещя внезапно към шахтата Химикът. — Вече не трябва! Реакторът дава ток!

Настъпи мълчание. Реакторът работеше както винаги — безшумно. В стоманения кладенец се показва бледото брадясало лице на Доктора.

— Наистина ли? — каза той.

Никой не му отговори. Гледаха циферблатите, сякаш не можеха да се нагледат на стрелките, застинали в работно положение.

— Наистина ли? — повтори Докторът. Започна да се смее без глас.

— Какво пак! — каза сърдито Кибернетикът. — Престани!

Докторът се измъкна горе, седна до Физика и също се загледа в уредите. Никой не разбра колко дълго продължи това.

— Знаете ли? — каза с нов, подмладен глас Докторът. Всички го погледнаха като стреснати от сън. — Никога не съм бил толкова щастлив — прошепна той и изви глава настрани.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Късно вечерта Координаторът и Инженерът излязоха на повърхността да вземат въздух. Седнаха на купчина пръст и се загледаха в едва подаващия се ръб на червения като рубин слънчев диск.

— Не вярвах — промърмори Инженерът.

— И аз.

— Този реактор — добро нещо, а?

— Солидна земна работа.

— Помисли само, как е издържал!

Замълчаха.

— Добро начало — обади се Координаторът.

— Работим още прекалено нервно — отбеляза Инженерът. — А това е бягане на дълго разстояние. Между нас казано, свършихме горедолу една стотна от онова, което трябва да се направи, за да...

— Знам — отвърна спокойно Координаторът. — Впрочем още не се знае дали...

— Гравиметричният разпределител?...

— Не само. Кормилните дюзи, целият долен отсек...

— Ще го оправим.

— Аха.

Погледът на Инженера, който блуждаеше разсеяно наоколо, неочаквано се натъкна на продълговатия невисок насип на върха на хълма — мястото, където закопаха останките на съществото.

— Съвсем забравих... — каза той удивен. — Сякаш се е случило преди година.

— А аз не. През цялото време мисля за това, тоест за него... Заради онова, което Докторът намери в дробовете му.

— Какво? А, вярно, той каза нещо такова. И какво е то?

— Игла.

— Какво?

— Може и да не е игла — виж сам. В буркана в библиотеката. Парче тънка тръбичка, отчупена, с остър край, косо отсечен като лекарските игли за инжекция.

— Какво е то?

— Не знам нищо повече.

Инженерът стана.

— Това е поразително, но... но сам не разбирам защо ме интересува толкова малко. Почти никак — ако трябва да бъда честен. Знаеш, сега се чувствавам като пред старт. Или като пасажер на самолет, който за няколко минути е слязъл на чуждо летище, смесил се е с тълпата туземци, бил е свидетел на някаква странна, неразбираема сцена, но знае, че не принадлежи на този край, че след минута ще отлети и това наоколо достига до него като от голямо разстояние, чуждо и безразлично.

— Не отлитаме веднага...

— Знам, но имам такова усещане...

— Да вървим при другите. Не можем да легнем, преди да сменим всичко временно. И предпазителите трябва да сложим като хората. После реакторът може да върви на празен ход...

— Добре, хайде.

Нощта прекараха в ракетата, без да гасят малките лампи. От време на време някой се събуждаше, проверяваше с мътни очи как светят лампите и успокоен заспиваше. Сутринта станаха с нови сили. Пръв беше пуснат най-простият полуавтомат-чистач, който през няколко минути засичаше, затънал безсилно в купчините боклуци, задръстващи всичко. Кибернетикът, който ходеше с инструментите след него, го измъкваше като куче от лисича дупка, махаше прекалено големите за неговия манипулатор парчета и отново го пускаше. Полуавтоматът припряно се тътреше напред, стръвно захапваше следващата купчина и всичко се повтаряше отначало. След закуска Докторът опита своята машинка за бръснене и се появи пред другарите си като с бронзова маска — горната част на лицето му беше почерняла, а долната — съвсем бяла. Всички последваха неговия пример и едва можеха да познаят изпосталелите си лица с изпъкнали скули.

— Трябва по-добре да се храним — заключи Химикът, като оглеждаше с ужас собственото си отражение в огледалото.

— Какво ще кажеш за пресен дивеч? — предложи Кибернетикът.

Химикът трепна с погнуса.

— Най-сърдечно благодаря. Изобщо не ми говори. Чак сега си спомних. Сънувах тази... това...

— Това животно?

— Дявол знае дали е животно.

— А какво?

— Кое животно може да пусне генератор?

Всички се вслушаха в разговора.

— Доказано е, че всички същества на по-висока степен на развитие изнамират някакво облекло — каза Инженерът, — а това двутело създаване беше голо.

— Как го каза? Голо? — намеси се Докторът.

— Да. Защо?

— Защото за кравата или за маймуната не би казал, че са голи.

— Те имат козина.

— Хипопотамът и крокодилът нямат козина, но и за тях не би казал, че са голи.

— И какво от това? Просто така ми дойде на езика.

— Именно.

Настъпи мълчание.

— Наближава десет — обади се Координаторът. — Ние сме отпочинали, предлагам да се разходим в друга посока. Инженерът трябваше да приготви електрожекторите — как са?

— Имаме пет броя, всичките заредени.

— Добре. Бяхме на север, сега да отидем на изток. С оръжие, но, разбира се, ще се постарая да не го използваме. Особено ако срещнем тези — тези двутели, както ги нарече Инженерът.

— Двутел? Двутел? — повтори няколко пъти Докторът с неудоволствие, сякаш опитваше названието. — Не ми се струва сполучливо и сигурно затова ще се наложи. Кой знае защо все така става.

— Веднага ли тръгваме? — запита Физикът.

— Така мисля. Само ще затворим люка, за да избегнем нови изненади.

— А не можем ли да вземем всъдехода? — попита Кибернетикът.

— А, май че не. Трябват ми поне пет часа, за да го подготвя — каза Инженерът. — Освен ако отложим експедицията за утре?

Никой нямаше желание да отлага — затова докато приготвят снаряжението, стана единайсет. Като наговорени, макар никой да не беше предлагал, вървяха на двойки, на неголеми интервали, а единственият човек без оръжие — Докторът — се намираше в средната двойка. Дали почвата беше по-удобна за ходене, или вървяха по-бодро, но преди да мине час, ракетата изчезна от погледа. Пейзажът постепенно се изменяше. Срецаха все повече стройни сиви „чаши“, които заобикаляха, в далечината се показаха заоблени възвишения, полегати откъм север, те се спускаха към равнината на стръмни тераси и урви, отпред бяха покрити с по-тъмни от почвата петна растителност.

Под краката им сухо шумяха лишей, сиви, сякаш посипани с пепел, но това беше естественият им цвят от младите им филизи — тръбички с бели жилки — се подаваха малки като седефени мъниста топчета.

— Знаете ли какво най-много липсва? — каза по едно време Физикът. — Трева. Най-обикновена трева. Никога не съм допускал, че тя е така... — той заекна, търсейки подходящата дума — необходима.

Слънцето припичаше. Когато приближиха възвишението, доловиха далечен монотонен шум.

— Странно, вятър няма, а там шуми — отбеляза Химикът, който вървеше в челната двойка.

— Идва оттам — посочи с ръка вървящият зад него Координатор. — Изглежда там, на високото, има вятър. Погледнете, та това са съвсем земни дървета!

— Имат друг цвят и блестят като...

— Не — те са двуцветни — намеси се Докторът, който имаше силно зрение. — Променят се — ту виолетови, ту сини с жълт оттенък...

Равнината остана назад. Наслуки влязоха в широко разкрилото се пред тях гърло на клисура с глинести срутени стени, покрити в сянката с тънка мъгла, която отблизо се оказа нещо като лишей или паяжина — мненията се разделиха — и напомняше пухкави нишки стъклен памук, едва-едва закачени за склоновете. Вдигнаха глави — минаваха край първата китка дървета, израсли на ръба на урвата на двајсетина метра над тях.

— Това съвсем не са дървета! — разочаровано възкликна Кибернетикът, който вървеше последен в колоната.

Така наречените „дървета“ имаха дебели блестящи, сякаш намазани с масло стволове и многослойни корони, които пулсираха равномерно, ту потъмняваха — тогава като че ли се напълваха, — ту бледнееха — тогава пропускаха слънчевите лъчи на хиляди проблясъци. Тези промени се придружаваха от вяло повтарящ се шум, сякаш някой, прилепил уста към еластична материя, повтаряше шепнешком „фсссс-ххааа-ффс... — ххааа“. Когато огледаха по-добре най-близкото дърво, забелязаха израсналите по неговите преплетени клони дълги като банани мехури, осеяни с гроздовидни изпъкналости, които ту се издуваха — и тогава потъмняваха, ту се свиваха — и тогава просветляваха и бледнееха.

— Това дърво диша — промърмори изумен Инженерът. Вслушваше се в непрестанното ехо, което падаше отгоре и изпълваше целия дол.

— Но забележете, че всяко в различен ритъм — възкликна, сякаш зарадван, Докторът. — Което е по-малко, диша по-често. Това са... това са „дрободървета“!

— Хайде! Да вървим нататък! — подканваше Координаторът изостаналата зад него група.

Тръгнаха след него. Долът, отначало доста широк, взе да се стеснява, дъното му се издигаше не много стръмно нагоре, докато ги доведе до куполообразен хълм между две разперени по-ниско групи дървета.

— Ако притвориш очи, ще ти се стори, че си на брега на морето. Опитай! — каза Физикът на Инженера.

— Вече предпочитам да не си затварям очите — измърмори Инженерът.

Те се изкачиха на върха на хълма, като се отклониха малко от маршрута. Пред тях лежеше вълниста разноцветна равнина с разхвърляни горички от дишащи дървета, които трепкаха маслиново и червено-кафяво, със светли като пчелен мед глинени възвишения и петна мъх — сребрист на слънце и сиво-зелен на сянка. Цялото това пространство беше нашарено в различни посоки от тънки тесни линии. Те бягаха по дъното на падините, заобикаляха издадените склонове на възвишенията, едни червеникави, други почти бели, като посипани с пясък пътеки, трети почти черни като ивици въглищен прах.

— Пътища! — извика Инженерът, но веднага се поправи: — Не, много са тесни за пътища... Какво ли е?

— Зад паешката горичка имаше нещо подобно — онази алея — каза Химикът. Вдигна бинокъла към очите си.

— Не, онези бяха други — започна Кибернетикът.

— Вижте! Вижте! — От вика на Доктора всички трепнаха. По жълтата черта, която слизаше от широката седловина между два хълма на разстояние няколкостотин метра, се движеше нещо призрачно. Това нещо слабо проблясваше на слънцето като полупрозрачно, бързо въртящо се колело със спици. Когато за миг се озова на фона на небето, стана почти невидимо и едва долу, в подножието на склона, блесна ярко, като вихрено кълбо, с огромна скорост се плъзна направо, мина горичката дишащи дървета, засия на техния тъмен фон и изчезна в устието на далечна клисура.

Докторът обърна към останалите леко побледнялото си лице с горящи очи.

— Интересно, а? — каза уж с усмивка, но очите му не бяха весели.

— По дяволите, забравих бинокъла — дай твоя — обърна се Инженерът към Кибернетика. — Театрална играчка — изръмжа той презрително и го върна обратно.

Кибернетикът обхвана стъкловидния приклад на електрожектора и сякаш претегли тежестта му.

— Мисля, че сме лошо въоръжени — промърмори той с колебание.

— Защо веднага мислиш за бой?! — нападна го Химикът. Известно време мълчаха и оглеждаха местността.

— Е, ще продължаваме ли? — със закъснение се обади Кибернетикът.

— Разбира се — отговори Координаторът. — А, още един! Вижте!

Втори разсеян блясък се стрелна много по-бързо от първия, мина на зигзаг между хълмовете, няколко пъти се спускаше съвсем ниско към земята, когато за момент се понесе право към тях, го загубиха от очи, едва когато зави, отново се появи размазаният, мъгливо светещ диск на бясното въртене.

— Май някакво превозно средство... — измърмори Физикът. Без да откъсва очи от сиянието, което ставаше все по-малко и се губеше сред вълнуващите се горички, докосна рамото на Инженера...

— Завършил съм политехника на Земята — отговори Инженерът, неизвестно защо внезапно ядосан. — Във всеки случай... — добави с колебание — там, в средата, има нещо — изпъкнало като чело на пропелер.

— Да, в самия център нещо блести много силно — присъедини се Координаторът. — Колко голямо може да бъде, как смяташ?

— Ако онези дървета долу са толкова високи, колкото тези тук... то поне десет метра.

— В диаметър! И аз така мисля. Най-малко десет.

— И двата изчезнаха там — Докторът посочи последната, най-висока линия на хълмовете, която закриваше хоризонта. — И ние ще тръгнем нататък, нали?

Той започна да се спуска по склона, като размахваше празните си ръце. Останалите побързаха след него.

— Трябва да се подготвим за първия контакт — каза Кибернетикът. Той ту хапеше, ту облизваше устните си.

— Не можем да предвидим какво ще стане. Спокойствие, благоразумие, самообладание — това са единствените директиви, с които можем да се съобразяваме — каза Координаторът. — Но може би трябва да се престоим. Един разузнавач отпред и един отзад. И да се разтегнем малко повече.

— Дали си заслужава да се появяваме открито? По-добре ще бъде, ако първо се постареем да видим колкото може повече, без да ни забележат — каза бързо Физикът.

— Е... няма защо да се крием специално, това винаги изглежда подозрително. Но естествено, ако видим повече, ще бъдем в по-изгодно положение...

Като обсъждаха тактиката, се спуснаха надолу и след няколкостотин крачки стигнаха до първата загадъчна линия.

Тя напомняше донякъде бразда на стар земен плуг — почвата беше плитко разорана, натрошена и отхвърлена от двете страни на браздата, широка не повече от две длани. Обраслите с мъх вдлъбнати ивици, на които се натъкнаха по време на първия поход, имаха подобен размер, но с една доста сериозна разлика: там около браздата беше

голо, а самата тя — обрасла с мъх, докато тук обратно — през плътния килим белезникави лишеи водеше ивица смяна оголена почва.

— Странно — измърмори Инженерът, изправяйки колене. Изтри изцапаните си с глина ръце в комбинезона.

— Знаете ли какво? — каза Докторът. — Мисля, че онези, на север, са сигурно много стари — отдавна неизползвани, затова са обрасли с тукашния райски мъх...

— Възможно — вметна Физикът, — но що за чудо е това? Колело явно не е — колелото оставя съвсем друга следа.

— Все пак да не е някаква земеделска машина? — подсказа Кибернетикът.

— Нали, обработва земята на десетсантиметрова ширина, а?

Прекрачиха браздата и продължиха нататък, напреко, към останалите бразди. Тъкмо вървяха по края на една горичка, която с глухия си шум затрудняваше разговора, чуха отзад пронизително жалостно свистене. Инстинктивно скочиха зад дърветата. От укритието видяха как над поляната надвисна отвесен сияещ вихър, който профуча направо със скоростта на куриерски влак. По края беше тъмен, а в центъра светеше ярко ту виолетово, ту оранжево лещовидна издупина, чийто диаметър оцениха на два-три метра.

Щом блещукащият кръг ги подмина и изчезна, продължиха в същата посока. Горичката се свърши и сега отнемайкиде вървяха по широко откритата местност. Чувствуваха се доста несигурно, непрекъснато се оглеждаха назад — веригата от хълмове, свързани с ниски седловини, беше съвсем близо, когато отново чуха пронизително свирене и по липса на каквото и да е укритие се хвърлиха на земята. На някакви двеста метра от тях прелетя въртящ се диск — този път централният му купол беше син като небето.

— Този сигурно беше висок двайсет метра — възбудено прошепна Инженерът.

Надигнаха се от земята. Между тях и хълмовете се простираше пресечена котловина, разполовена от странна цветна лента. Като приближиха съвсем, видяха поток с прозрачночисто пясъчно дъно. Двата му бряга преливаха от цветове; течащата вода бе оброчена с пояс синкава зеленина, отвън вървеше бледорозова ивица, а по-нататък сребристо искряха гъвкави растения, гъсто изпъстрени с големи като човешка глава пухкави кълба — над всяко от тях се издигаше

трилистна чаша на огромно, бяло като сняг цвете. Загледани в тази необикновена дъга, забавиха крачка — когато стигнаха до пухкавите къмба, най-близките бели „цветя“ затрепкаха и бавно се вдигнаха във въздуха. За миг увиснаха като трептящо ято над главите им, издавайки слабо бръмчене, после се стрелнаха нагоре, блеснаха на слънцето с ослепителната белота на развихрените „листа“ и отлетяха, за да се спуснат в гъсталака светли къмба от другата страна на потока. Там, където браздата достигаше до него, бреговете му бяха свързани като мостче с дъга от стъкловидна материя с правилно наредени кръгли отвори. Инженерът опита с крак здравината на моста и бавно премина на другата страна — едва се озова там, под краката му отново изскочиха ята от бели „цветя“ и закръжиха неспокойно над него като ято подплашени гълъби.

Спряха при потока, за да вземат вода в манерките — очевидно не за пиене, — анализ на място не можеше да направят, затова взеха проба за по-късни изследвания. Докторът откъсна едно от малките растения от розовата ивица и го пъхна в илика на комбинезона като цвете. Цялото стъбло беше обсипано с блестящи топчета с телесен цвят, чийто аромат според Доктора беше чудесен; макар и никой да не го каза, беше им жал да се разделят с този райски кът.

По-нататък се простираше полегат склон, обрасъл с мъх.

— Там на върха има нещо! — изведнъж посочи Координаторът. На фона на небето се движеше на място нещо с неопределена форма, което изпускаше ослепителни блясъци; когато до върха оставаха няколкостотин крачки, разпознаха нисък купол, който се въртеше около оста си. Отстрани имаше огледални сектори, те изпращаха към тях ту слънчеви лъчи, ту фрагменти от пейзажа.

Като погледнаха по линията на хребета, забелязаха друго подобно съоръжение или по-скоро се досетиха за неговото съществуване по равномерното бляскане и трепкане. Откриваха все повече искрящи точки — те редовно се появяваха по върховете чак до самия хоризонт.

От превала под върха можаха най-после да хвърлят поглед в дълбочината на невидимото досега пространство.

Плавният наклон преминаваше във вълнисти поля, през които се точеха дълги редици островърхи мачти. Най-далечните изчезваха в подножието на едва различима синкава конструкция. Над близките

мачти въздухът забележимо трепкаше на вертикални стълбове, сякаш беше силно нагрят. Между шпалира на мачтите се виеха десетки бразди, събираха се в снопове, кръстосваха се и водеха все в една посока — към източния край на хоризонта. Там като бледа, размазана мозайка от неправилни чупки, възвишения, златисти и сребристи пики се очертаваше мравуняк от постройки, слети от голямото разстояние в синкаво ръмяца маса. Небосклонът в тази посока беше по-тъмен, на някои места се вдигаха струи млечна пара и се разсейваха като гъби в тънък слой ни мъгла, ни облак, където, при налягане на зрението, можеха да се видят черни точки, които ту се появяваха, ту изчезваха.

— Град... — промълви Инженерът.

Започнаха да се спускат надолу. Първата редица мачти или стълбове пресече пътя им в края на склона.

Мачтите влизаха при повърхността в черни като смола конусообразни втулки. На около три метра от земята втулката свършваше, по-нагоре имаше полупрозрачен стълб с централен метално проблясващ стожер, отгоре въздухът силно трептеше и се чуваше равномерно глухо жужене.

— Някакво витло? — полувъпросително каза Физикът. Отначало внимателно, а после все по-смело започнаха да пипат конусната основа на мачтата. Не я разтърсваше и най-деликатна вибрация.

— Не, там нищо не се върти — каза Инженерът. — Не се усеща никаква тяга. Сигурно някакъв емитер.

Продължиха по леко нагънатата местност. Градът отдавна се бе скрил от очите им, но не можеха да се заблудят — не само дългите редици стълбове, но и многобройните бразди сред полето показваха посоката. От време на време в едната или другата посока прелиташе светло въртящо се кълбо, но винаги на такова разстояние, че дори не се опитваха да се крият.

Отпред като маслиноножълто петно тъмнееше горичка. Отначало искаха да я заобиколят, следвайки линията на мачтите, но тя се беше простряла толкова далече и в двете посоки, че заобикалянето щеше доста да удължи пътя им, затова решиха да го пресекат направо през гъсталака.

Заобиколиха ги дишащи дървета. Повърхността, обрасла с тръбовидни растения и белезникав мъх, беше покрита с изсъхнали мехурести листа, които при всяка крачка скриптяха неприятно под

краката. Тук-там между дебелите корени подаваха муцуни бледи месести цветя с остри шипове. По дебелия кора на стволите течаха капки ароматна смола. Инженерът, който крачеше отпред, внезапно забави ход и неохотно каза:

— По дяволите, не трябваше да се завираме тук.

Сред дърветата се откриваше дълбока падина, глинените ѝ стени бяха покрити с гирляндите на дълги змиевидни лишей. Бяха навлезли твърде далеч, за да се връщат, затова се спуснаха по оплетената с гъвкави лиани стена на дъното, където шуртеше тънка струя вода. Отсрещният склон беше прекалено стръмен, затова тръгнаха по дъното, като се оглеждаха къде биха могли да се изкачат горе. Така изминаха стотина крачки. Падината започна да се разширява, бреговете ѝ станаха по-ниски, просветна.

— Какво е това? — каза изведнъж Инженерът и млъкна... Повеят донесе блудкавосладникава смрад. Спряха. Ту ги засипваше дъжд от слънчеви зайчета, ту ги захлупваше мрак, горе шумяха глухите вълни на растителното дихание.

— Там има нещо — прошепна Инженерът. Вече можеха да се изкачат на другия бряг, плосък и нисък, но като се държаха плътно един до друг, приведени напред, продължиха към стената на гъсталака, през която на моменти, когато повет я разгръщаше, се бялваше някаква продълговата бледа маса. Почвата ставаше мочурлива, жвакаше под краката. Никой не ѝ обръщаше внимание. Зад стъблата, покрити с гроздовидни израстъци, се откриваше слънчева полянка, дърветата се отдръпваха и отново се стълпяваха в дъното, разделени само от тясна просека, от която на полянката излизаше единична бразда. Тя завършваше до правоъгълен ров, заобиколен от изхвърлена глина — всички стояха като вкопани в края на гъсталака, бавно виещите се стъбла шумоляха по комбинезоните им, гроздовидните израстъци докосваха лениво краката им и някак неохотно се отдръпваха. Стояха и гледаха...

Натрупаният над края на рова восъчен вал им се стори в първия момент като монолитна подпухнала грамада. Страшната воня едва им позволяваше да дишат. Погледът с мъка различаваше отделните фигури и постепенно ги разпознаваше. Някои лежаха с гърба нагоре, други настрана, между гънките на гърдните мускули се подаваха слаби бледи торсове с отнетнати, затиснати между другите личица;

огромните тела, наблъскани, смачкани, размесени с тънки ръчички с възлести пръсти, които висяха неподвижно край подутите хълбоци, бяха покрити с жълти петна.

Докторът стискаше с такава сила стоящите пред него другари, че те биха извикали, ако можеха да го усетят.

Бавно направиха напред няколко крачки.

Допрели рамене, те приближаваха все повече с поглед, втренчен в онова, което запълваше изкопа... Беше грамаден.

Големи капки водниста течност, проблясващи на слънчевите лъчи, се стичаха по восъчните гърбове, хълбоци, събираха се във впадините на безоките лица, струваше им се, че чуват звука на тези равномерно падащи капки.

Далечно прииждащо свистене напрегна мускулите им. Светкавично се хвърлиха в растителната стена, разкъсаха я, прилепнаха към земята, ръцете им сами сграбчиха прикладите на електрожекторите. Стъблата пред тях още се люлееха, когато измежду срещуположните дървета на поляната, сред слабото сияние на завихрения въздух, се изтъркаля отвесен кръг.

На десетина крачки от рова той забави, но свистенето стана още по-силно — шеметно разсичаният въздух пищеше, — заобиколи рова, приближи се, изведнъж глината бухна нагоре, червеникав облак закри почти до половината бляскавия диск, чу се тъп, отвратителен звук, сякаш гигантска шпора раздираше мокро платно, въртящият се кръг беше вече на другия край на поляната, отново се приближи, за миг спря на място, треперещият му вертикал се накланяше ту надясно, ту наляво, сякаш се прицелваше, изведнъж се втурна напред и другата страна на рова се покри с облак изхвърляна с вой глина. Дискът звънтеше, тресеше се на място, като че се издуваше, в огледалните калпаци от двете му страни се отразяваха умалените дървета, вътре шаваше някаква мечешка сянка, остро вибриращият звук изведнъж отслабна и кръгът се понесе обратно по същата бразда, по която беше дошъл.

Сега на поляната се издигаше изпъкнал вал от прясна глина, окръжен от дълбока почти метър бразда.

Докторът пръв погледна в очите останалите. Те бавно се надигнаха, машинално изтупаха сухата шума и паяжина от комбинезоните. После, сякаш се бяха наговорили, тръгнаха обратно по

същия път. Вече бяха оставили далеч рова, дърветата и редиците с мачти и приближаваха средата на склона, над който святкаше огледалният купол, когато Инженерът каза:

— А ако това все пак са животни?

— А ние какво сме? — със същия тон, като ехо, се обади Докторът.

— Не, аз мислех...

— А вие видяхте ли кой седеше в този въртящ се диск?

— Аз въобще не забелязах, че там има някой — каза Физикът.

— Имаше. Как иначе. Онова в средата е нещо като гондола. Повърхността е полирана, но пропуска малко светлина. Видя ли? — обърна се Координаторът към Доктора.

— Видях. Но не съм сигурен, тоест...

— Тоест предпочиташ да не си сигурен?

— Да.

Продължиха нататък. Мълчаливо минаха веригата високи хълмове и чак от другата страна, край ручея, забелязаха изскочилия от поредната горичка диск и залегнаха на земята.

— Комбинезоните имат добър цвят — каза Химикът, когато станаха и продължиха.

— И все пак е чудно, че досега не са ни забелязали — подхвърли Инженерът.

Координаторът, който отдавна мълчеше, изведнъж спря.

— Долният тръбопровод не е повреден, нали, Хенрик?

— Да, цял е. За какво ти е?

— Реакторът има резерв. Би могло да се пусне малко разтвор.

— Дори двајсет литра! — каза Инженерът и лицето му светна в зла усмивка.

— Не разбирам? — намеси се Докторът.

— Те искат да пуснат разтвор от обогатен уран, за да заредят монитора — обясни Физикът.

— Уран?!

Докторът побледня:

— Не мислите, надявам се...

— Нищо не мислим — отвърна Координаторът. — От момента, в който видях това, аз изобщо престанах да мисля. Ще мислим после. Сега.

— Внимание! — извика Химикът.

Бляскавият кръг ги подмина и вече се смаляваше, когато изведнъж забави и като описа широка дъга, започна да се приближава. Пет дула се вдигнаха от земята, малки като детски пистолетчета пред гиганта, който закри половината небе със своето сияние. Изведнъж се спря, дрънченето се усили, после отслабна, нещо се завъртя все побавно, пред очите им неочаквано се разкри разклонен многоъгълник, ажурна конструкция, която започна да се наклонява, сякаш искаше да падне, но я подпряха две косо изхвърлени лапи. От централната гондола, която изгуби огледалния си блясък, изпълзя нещо неголямо, космато и тъмно, и като движеше светкавично крайниците си, съединени с нагъната ципа, се спусна по наклонената решетъчна стойка, скочи на земята, залегна и запълзя право към хората.

Почти едновременно цялата гондола се отвори на всички страни като цветна чашка и голяма блестяща фигура се спусна надолу на нещо овално и дебело, което веднага се сви и изчезна.

Тогава огромното същество, което напусна гондолата, се изправи бавно в целия си ръст. Познаха го, макар че беше чудато променено — покрито от горе до долу със спиралните намотки на лъскава като сребро материя. Отгоре в обшития с черно отвор се показва малко плоско лице.

Косматото животно, което първо скочи от спрелия кръг, пълзеше към тях гъвкаво и бързо, без да се отделя от земята. Едва сега забелязаха, че то влачи след себе си нещо подобно на голяма, лопатовидно сплескана опашка.

— Стрелям — тихо каза Инженерът. Беше притиснал лице до приклада.

— Не! — викна Докторът.

— Чакай — искаше да каже Координаторът, но Инженерът вече даде серия. Целеше се в пълзящото същество, но не улучи, полетът на електрическия заряд беше невидим, чуха само слабо изсъскване. Инженерът отпусна спусъка, без да сваля от него пръста си. Съществото в лъскаво сребро не се помръдна. Изведнъж то направи нещо — и свирна. Така им се стори.

Онова, което пълзеше, моментално се откъсна от земята и с един скок прелетя поне пет метра — приземявайки се, то се сви сякаш на кълбо, наежи се, странно се изду, лопатовидната му опашка се

разтвори, застана вертикално, разгъна се нагоре и встрани, в нейната вдлъбната като мида повърхност блесна нещо бледо и се насочи към тях като носено от вятъра.

— Огън!! — ревна Координаторът.

Огнена топка, не по-голяма от орех, се люлееше плавно във въздуха, отклоняваше се ту в една, ту в друга посока, но се приближаваше все повече към хората — вече чуваха нейното съскане като капки вода, танцуващи по нажежена ламарина. Всички започнаха да стрелят.

Многократно поразено, животното падна, сгърчи се, ветрилото на опашката му го покри изцяло, почти едновременно огненият орех бе отнесен встрани от вятъра, сякаш бе загубил управление, мина на десетина крачки от тях и се загуби от очите им.

Сребърният великан се изправи още повече, над него се появи нещо тънко и той започна да се възнася с него към отворената гондола. Всички чуваха трясъка, с който го улучиха сериите.

Той се счупи наполовина и глухо тупна на земята.

Скочиха и побягнаха към него.

— Внимание! — пак извика Химикът.

Два лъскави кръга бяха изплували иззад гората и се носеха към хълмовете. Залегнаха, готови на всичко, но се случи нещо странно — двата кръга, без да забавят ход, отлетяха нататък и изчезнаха зад възвишенията.

След няколко секунди се разнесе приглушен тътен, обърнаха се — идваше от горичката дишащи дървета зад гърба им. Разцепено по средата, едно от близките дървета беше паднало, избухвайки в облак пара.

— Бързо! Бързо! — викна Координаторът. Притича към косматото зверче, чиито лапки стърчаха изпод покривката на месестата гола опашка, наведе дулото и го изпепели за петнайсетина секунди, после разхвърли остатъците с крак и ги затъпка в земята. Инженерът и Физикът стояха пред сребърната маса под ажурния многогълник, опрян на наклонени лапи — Инженерът докосна гърбицата, издута и сякаш бавно растяща.

— Не можем да го оставим така! — викна Координаторът. Притича към тях. Беше много бледен.

— Къде ще изпепелиш такова нещо — изръмжа Инженерът.

— Ще видим! — отговори през зъби Координаторът и стреля от две крачки. Около дулото въздухът затрепери. Сребърното тяло мигновено се покри с тъмни петна, нагоре бухнаха сажди, разнесе се ужасна смрад на изгоряло месо, закипя. Химикът, който наблюдаваше всичко с побеляло лице, се обърна и избяга настрани. Кибернетикът го последва. Когато оръжието на Координатора се разрези, той мълчаливо протегна ръка към ежектора на Инженера.

Почернялото тяло хлътна, разплеска се, над него се виеше дим, хвърчаха овъглени парцали, кипенето премина в скърцане и пукане, сякаш гореше дърво, а Координаторът все още натискаше спусъка с изтръпнал пръст — чак докато останките не се разпаднаха в безформена купчина пепел. Повдигайки нагоре ежектора, той скочи в нея и започна да я разхвърля с крака.

— Помогнете ми! — извика хрипкаво.

— Не мога — простена Химикът. Той стоеше със затворени очи, на челото му блестяха капки пот — с две ръце се държеше за гърлото, сякаш искаше да се души. Докторът стисна зъби така, че изскриптяха, и скочи в горещата стурия при Координатора, който викна:

— Да не мислиш, че аз мога!!

Докторът, без да гледа под краката си, тъпчеше и тъпчеше. Може би отстрани изглеждаха смешни, подскачащи така на място. Набиваха в земята недогорелите главни, утъпкваха пепелта, после загребваха с прикладите пръст отстрани, докато засипаха и последните следи.

— С какво сме по-добри от тях? — запита Докторът, когато спряха за момент, мокри от пот, задъхани.

— Той ни нападна — изръмжа Инженерът, като изтриваше с ярост и омерзение следите от пепелта по ложата на ежектора.

— Елате тук! Свърши се! — викна Координаторът. Останалите бавно приближиха. Във въздуха се носеше остра миризма на изгоряло, тревовидните лишеи наоколо в голям радиус се бяха овъглили.

— А това тук? — запита Кибернетикът, посочвайки ажурната конструкция.

Тя се издигаше над тях на височина четири етажа.

— Ще се опитаме да го пуснем — каза Координаторът. Очите на Инженера се разшириха.

— Мислиш ли?

— Внимание! — викна Докторът.

Един след друг на фона на горичката се появиха три святкащи кръга. Хората прибегнаха на няколко крачки и залегнаха. Координаторът провери състоянието на пълнителя и зачака, забил широко лакти в твърдия мъх. Кръговете отминаха и се затъркаляха нататък.

— Идваш ли с мен? — попита Координаторът, като посочи с глава висящата на четири метра гондола.

Онзи без думи побягна към конструкцията, обхвана опората с две ръце и като вмъкваше пръсти в дупките, бързо запълзя нагоре. Координаторът се закатери след него. Инженерът пръв се намери под гондолата, хвана една от долните издатини, направи нещо, чуваше се как метал звъни о метал, после се привдигна и изчезна вътре. Оттам подаде ръка, Координаторът я хвана и двамата се озоваха горе. Доста дълго не се чуваше нищо, после петте разперени венчелистчета на гондолата се затвориха бавно без ни най-малък шум — хората отдолу неволно трепнаха и отстъпиха назад.

— Какво беше онова огнено топче? — запита Докторът Физика. И двамата гледаха нагоре. В гондолата се движеха неясни замъглени сенки.

— Приличаше на малка кълбовидна мълния — неуверено каза Физикът.

— Но я пусна онова животинче!

— Да, видях. Може да е някакво тукашно, електрическо — внимавай!

Ажурният многоъгълник внезапно трепна и иззвънтя, завъртайки се около вертикалната си ос. Едва не падна, защото поддържащите го отстрани лапи безпомощно се повдигнаха. В последния миг, когато заплашително се наклони, отново нещо зазвънтя, този път с висок остър звук, цялата конструкция се разтопи в святкащо въртене и лек повей лъхна гледащите отдолу. Кръгът се въртеше ту по-бързо, ту по-бавно, но не мърдаше от мястото си. Той зарева като мотор на огромен самолет, в комбинезоните на застаналите далеч хора удари накъсана въздушна струя, те се отдръпнаха още повече, едната, после и другата лапа се вдигна и изчезна в святкащия вихър. Изведнъж като изстрелян с прашка огромният кръг се втурна по браздата, изскочи от нея и рязко забави ход. Той риеше и разхвърляше пръстта, ревеше пронизително, но се движеше съвсем бавно... Накрая отново скочи в браздата, понесе

се по нея като бесен и за няколко секунди се превърна в малка трепкаща светлинка на склона при гората.

Когато се връщаше, още веднъж излезе от разораната бразда и отново запълзя лениво, сякаш с усилие, заобиколен в основата от облак смляна пръст, изхвърляна във въздуха.

Извънтя, от просветващия вихър се появи тънката ажурна конструкция, гондолата се отвори, Координаторът се подаде и извика:

— Качвайте се горе!

— Какво! — удиви се Химикът, но Докторът веднага разбра.

— Ще тръгнем с това.

— А ще се поберем ли всички? — запита Кибернетикът. Държеше се за металната опора. Докторът вече се катереше нагоре.

— Някак ще се сместим, идвайте!

Няколко кръга се мярнаха край гората, но никой не им обърна внимание. В гондолата беше много тясно, четирима как да е можеха да се наместват, но за шестимата място нямаше — двама трябваше да легнат ничком на извитото дъно. Познатият горчив мирис неприятно гъделичкаше ноздрите, хората изведнъж осъзнаха всичко, което бяха извършили, оживлението им угасна. Докторът и Химикът легнаха долу — сега не виждаха нищо. Под тях бяха припокриващите се дълги плочи, над главата им се разнесе пронизително бръмчене и усетиха, че се движат. Почти веднага плочите, на които лежаха, станаха прозрачни и от височина два етажа видяха равнината, сякаш летяха с балон над нея. Наоколо звънтеше. Координаторът трескаво се уговаряше с Инженера, двамата управляваха машината, заели неестествени, много неудобни пози при подобната на плавник издатина в челото на гондолата. През няколко минути единият заместваше другия, тогава навалицата ставаше най-голяма, Химикът и Кибернетикът трябваше почти да падат върху лежащите на пода.

— Как работи това? — запита Химикът. Инженерът, пъхнал двете си ръце в дълбоките отвори на изпъкналия плавник, поддържаше машината по права. Движеха се бързо, плъзгайки се по браздата, изорана сред полята. В гондолата въртенето изобщо не се усещаше, сякаш плуваха по въздуха.

— Нямам понятие — простена Инженерът. — Схващат ми се пръстите, давай ти! — той се дръпна и доколкото беше възможно, направи място на Координатора:

Огромният ревящ кръг се залюля, изскочи от браздата, рязко забави ход и започна остро да завива. Координаторът с мъка пъхна ръце в отворите на кормилното устройство, след миг изведе гигантския пумпал от завоя и успя да влезе отново в браздата. Понесоха се бързо.

— Защо това нещо върви бавно извън браздата? — запита отново Химикът. За да пази равновесие, той се подпираше на плещите на Инженера; между разкрачените му крака лежеше Докторът.

— Казах ти, че нямам понятие — изохка Инженерът. Той разтриваше китките си — по тях червенееха кървави подутини. — Равновесие поддържа по принципа на жироскопа, за останалото не зная нищо.

Пресякоха и втората верига хълмове. Отгоре местността се виждаше великолепно — беше отчасти позната от първия поход. Около кабината свистеше едва забележим кръг, браздата изведнъж промени посоката си, трябваше да я напуснат, ако искаха да се върнат при ракетата. Скоростта падна веднага, нямаше и двайсет километра в час.

— Те са почти безпомощни извън браздата, трябва да се запомни! — крещеше Инженерът, като надвикваше свистенето и дрънченето.

— Смяна! Смяна! — извика Координаторът.

Този път маневрата мина гладко. Изкачваха се по стръмен склон, много бавно, малко по-бързо от добър пешеходец. Инженерът потърси с очи падината, която водеше към равнината. Тъкмо навлязоха под надвисналите над глинещата урва дървета, когато го сви гърч.

— Дръж! — извика той отчаяно.

Инженерът измъкна ръце от отворите. Координаторът се хвърли, за да го смени, огромният кръг се наклони и приближи опасно до червеникавата урва. Изведнъж нещо изскърца и отчаяно изтрещя, свистящата мелница закачи с края си короната на дърво; във въздуха захвърчаха начупени клони, гондолата рязко подскочи и с адски грохот се повали настрана. Отскубнатото с корените дърво размаха корона по небето, подвижното рамо го дръпна надолу, хиляди балонести листа експлодираха със съсък, над изпочупената конструкция със забити в склона рамене бухна облак белезникави гъбовидни семена и всичко утихна. Изкривената гондола беше опряла странично в урвата.

— Екипаж? — машинално каза Координаторът, тръскайки глава, ударът го беше оглушил, ушите му бяха като натъпкани с памук. Той с

удивление гледаше вихъра бели частици, които се въртяха около лицето му.

— Първи — изохка Инженерът и се надигна от пода.

— Втори — гласът на Физика дойде отдолу.

— Трети — Химикът едва говореше, държеше се за устата, кръв се стичаше по брадата му.

— Четвърти — каза Кибернетикът, беше отхвърлен назад, нищо му нямаше.

— Пе... ти — простена Докторът, той лежеше под всички, на самото дъно на гондолата.

И изведнъж всички избухнаха в луд смях.

Лежаха един върху друг, посипани с дебел слой гъделичкащи пухкави семена, попаднали вътре през горните прорези на гондолата. Инженерът със силни удари се опитваше да отвори венчелистчетата. Всички или по-точно тези, на които мястото позволяваше, подпряха с рамене, ръце, гърбове вдлъбнатата повърхност. Обшивката се раздрусаше, чу се слаб пукот, но гондолата не се отваряше.

— Пак ли? — спокойно запита Докторът. Лежеше на дъното и не можеше да мръдне. — Знаете ли, вече ми омръзна! Ей, кой е там — слез от мен веднага, чуваш ли!

Макар че положението не беше много весело, действуваха с някакво сатанинско опиянение — с общи усилия отчупиха гребеновидната рама отпред и започнаха да бият отмерено, като таран, горния лист. Той се огъваше, надупчи се, но не поддаде.

— Омръзна ми — озъби се гневно Докторът и се напрегна, мъчейки се да стане. В този момент нещо отдолу изтреця и всички се изсипаха като гнили круши. Търкулнаха се по петметровия склон на дъното на оврага.

— Никой ли не пострада? — запита Координаторът, цял омазан с глина. Той пръв скочи на крака.

— Не, но — но ти си цял в кръв, я дай да видя! — възкликна Докторът.

Всъщност беше разсечена само кожата на главата му — раната стигаше до средата на челото. Докторът я превърза доколкото можеше, останалите бяха насинени, а Химикът плюеше кръв — беше си прехапал устната. Тръгнаха към ракетата. Дори не се обърнаха да погледнат разбитата машина.

ПЕТА ГЛАВА

Слънцето вече докосваше хоризонта, когато се озоваха при малкото възвишение. Ракетата хвърляше дълга сянка, която се губеше някъде сред пясъците. Преди да влязат вътре, огледаха най-внимателно околността, но не намериха никакви следи, които да показват, че в тяхно отсъствие някой е бил наоколо. Реакторът работеше без смущения. Полуавтоматът беше успял да изчисти страничните коридори и библиотеката, преди безнадеждно да потъне в дебелия слой пластмасови и стъклени парчета в лабораторията.

След вечерята, която излапаха светкавично, се наложи Докторът да зашие раната на Координатора, защото кръвта не спираше, в това време Химикът успя да направи анализ на водата, взета от ручея, и потвърди, че става за пиене, макар да има значителен примес железни соли, които развалят вкуса.

— Сега най-после можем да обсъдим положението — заяви Координаторът. Седнаха в библиотеката на надувните възглавници, Координаторът — в средата, с бинтована глава.

— Какво знаем? — започна той. — Знаем, че планетата е населена от разумни същества, които Инженерът нарече двутели. Това название не отговаря на... но както и да е. Срецнахме следните прояви на цивилизацията на „двутелите“: автоматизираната фабрика, която сметнахме за отдавна нерегулирана и изоставена — в това вече не съм чак толкова сигурен; второ, огледалните куполи на хълмовете с неизвестно предназначение; трето, мачтите, които излъчват нещо — вероятно някакъв вид енергия — тяхното предназначение ни е също неизвестно; четвърто, машините, при което една, която ни атакува, ние завладяхме, приведохме в действие и разбихме; пето, видяхме отдалеч техния град, за който нищо конкретно не можем да кажем; шесто, атаката, за която споменах, изглеждаше така — „двутелът“, така да се каже, насъска срещу нас животното, вероятно съответно дресирано, което излъчи към нас нещо като малка кълбовидна мълния и дистанционно я управляваше, докато не го ликвидирахме. Накрая —

седмо — бяхме свидетели на засипването на рова-гроб, пълен с мъртви жители на планетата. Това е всичко — доколкото помня. Поправете ме или допълнете, ако нещо съм сгрешил или пропуснал.

— По принцип това е всичко, почти... — каза Докторът. — С изключение на онова, което стана завчера на кораба.

— Вярно. Оказа се, че ти бе прав — онова същество беше голо. Може би просто се е опитвало да се скрие някъде и в паническото бягство е пропъзляло в първата попаднала му дупка — и е попаднало тъкмо в тунела, водещ в нашата ракета.

— Тази хипотеза е колкото съблазнителна, толкова и рискована — каза Докторът. — Ние сме хора, асоциираме и разсъждаваме по земному и поради това можем да направим сериозни грешки, приемайки чуждата видимост за наша истина, тоест подреждайки определени факти в схеми, донесени от Земята. Аз съм съвсем сигурен, че сутринта всички мислехме едно и също — че сме се натъкнали на гроба на жертви на насилие, убийство, а в действителност не знам, не знаем...

— Повтаряш това, макар и сам да не вярваш — възбудено започна Инженерът.

— Не става въпрос в какво вярвам — прекъсна го Докторът. — Ако вярата е някъде най-неуместна, това място е именно Едем. Хипотезата за „насъскването“ на електрическото куче например...

— Какво?!

— Наричаш това хипотеза? Та то е факт — почти едновременно се обади Химикът и Инженерът.

— Грешите. Защо ни нападна? По този въпрос не знаем нищо. Възможно е видът ни да напомня някакви тукашни хлебарки или зайци. А вие свързахте — пардон, ние пък свързахме тази агресивна постъпка с онова, което видяхме в гората и което ни направи такова потресаващо впечатление, че загубихме способността да мислим спокойно.

— А ако я бяхме съхранили и не стреляхме веднага, сега нашата пепел щеше да се пилее там край гората, не е ли така? — гневно извика Инженерът. Координаторът мълчеше и оглеждаше един след друг членовете на екипажа.

— Направихме това, което трябваше да направим, но е твърде вероятно да е станало недоразумение — и от двете страни... На вас ви

се струва, че всички букви на кръстословицата са вече на мястото си? А тази фабрика, уж изоставена преди стотици години и разрегулирана? С нея какво? Къде пасва тази буква?

Известно време всички мълчаха.

— Мисля, че Докторът е прав за много неща — каза Координаторът. — Знаем още твърде малко. Положението е благоприятно, защото, както предполагаме, те не знаят за нас нищо, най-вече защото никой от техните пътища, от онези бразди, не минава наоколо. Но не можем да разчитаме, че това състояние ще продължи дълго. Искам да ви помоля да обсъдите положението от тази гледна точка и да кажете предложенията си.

— Сега в този ковчег сме всъщност беззащитни. Достатъчно е да запушат както трябва тунела, за да се издушим като мишки. Трябва да бързаем именно защото всеки момент могат да ни открият и макар хипотезата за агресивността на „двутелите“ да е само моя земна измислица — говореше разпалено Инженерът, — аз все пак съм неспособен да разсъждавам другояче, затова предлагам, а по-точно настоявам да пристъпим към ремонта на всички съоръжения и пускане на агрегатите.

— Колко време според тебе е необходимо за това? — прекъсна го Докторът.

Инженерът се поколеба.

— Аха, виждаш... — с досада каза Докторът. — Защо да се лъжем? Ще ни открият, преди да сме свършили, защото според мен, макар да не съм специалист, ще минат доста седмици...

— Това за съжаление е истина — подхвана Координаторът. — Пък и ще трябва да попълним запасите от вода, да оставим трудностите, които ще имаме със заразената, която е заляла долните етажи, не се знае и дали самите ние ще успеем да изготвим всичко, което ще се окаже необходимо за отстраняване на повредите.

— Да, още една експедиция ще бъде необходима — съгласи се Инженерът, — а може би и повече, но те могат да се правят нощем, пък и част от нас, да кажем, поне двама души трябва да бъдат постоянно при ракетата. Но защо само ние говорим!? — обърна се неочаквано той към тримата мълчаливи слушатели.

— По принцип трябва колкото може по-интензивно да работим в ракетата — и същевременно да изучаваме тукашната цивилизация —

бавно каза Физикът. — Тези задачи в голяма степен си противоречат. Количеството на неизвестните е толкова голямо, че дори стратегическият разчет ще помогне малко. Не подлежи на съмнение само едно: какъвто и начин на действие да изберем, няма да избегнем риска, който граничи с катастрофа.

— Виждам какво възнамерявате — със същия нисък, отегчен глас каза Докторът. — Искате да убедите сами себе си, че следващите експедиции трябва да предприемем само ако имаме възможност да нанасяме мощни, тоест атомни удари. Естествено с отбранителна цел. Понеже всичко ще завърши с това, че срещу нас ще бъде цялата планета — аз нямам никакво желание да участвувам в подобно пирово начинание, което ще остане пирово дори ако те не познават атомната енергия... което съвсем не е сигурно. Какъв вид двигател движи тяхното колело?

— Не зная — отговори Инженерът, — но не е атомен. В това съм почти уверен.

— Това „почти“ може да ни струва много, ако не и всичко — каза Докторът. Той се облегна назад, затвори очи и опря глава на ръба на висящия встрани библиотечен шкаф, сякаш не смяташе повече да се обажда.

— Квадратурата на кръга — измърмори Кибернетикът.

— А ако опитаме... да се разберем? — започна бавно Химикът.

Докторът седна изправено и като го погледна в упор, каза:

— Благодаря ти. Започвах вече да се опасявам, че никой няма да го каже.

— Но опитът за контакт означава да се предадем в ръцете им! — викна Кибернетикът, като скочи от мястото си.

— Защо? — хладно запита Докторът. — Можем първо да се въоръжим, дори с атомни монитори — но няма да се промъкваме нощем към техните градове или фабрики.

— Добре, добре. И как си представяш такъв опит за разбирателство?

— Да, кажи — присъедини се Координаторът.

— Признавам, че не трябва да го предприемаме сега — отговори Докторът. — Колкото повече устройства на кораба успеем да поправим, толкова, разбира се, ще бъде по-добре. Трябва и да се въоръжим — макар и не задължително с атомно... После — част от

нас ще остане при ракетата, а част — да кажем, трима — ще отидат в града. Двама ще останат отзад, за да могат добре да наблюдават третия, който ще се опита да се разбере с жителите.

— Значи всичко е съвсем точно. Дори знаеш, разбира се, кой ще бъде онзи, който ще влезе в града — със злокобен глас каза Инженерът.

— Да. Знам.

— А аз няма да ти позволя да се самоубиваш пред очите ми! — викна Инженерът, скочи на крака и се надвеси над Доктора, който дори не вдигна глава. Инженерът цял трепереше: Не го бяха виждали толкова развълнуван.

— Затова ли преживяхме — ние всички — такава катастрофа, затова ли успяхме да се измъкнем от ковчега, в който се превърна ракетата, затова ли останахме невредими, поемайки неизброимите рискове на тези лекомислени авантюри — сякаш планетата, чуждата планета, е място за туристически походи, — за да можеш заради някакви проклети фантазии, заради някакви глупости!... — Той се задъхваше от гняв. — Знам, какво мислиш — крещеше със стиснати юмруци. — Мисията на човека! Хуманизъм! Човек сред звездите! Справедливост! Глупак си ти с твоите идеи, разбра ли?! Никой не бил искал нощес да ни убие! Не били засипвали никакъв колективен гроб! Какво? Вярно?! А? — той се навеждаше над Доктора, който го изглежда така, че Инженерът веднага млъкна.

— Искаха да ни убият. И е много вероятно онова да е било гроб на убити — каза Докторът и всички виждаха с какво усилие запазва спокойствие. — И все пак да се отиде в града е необходимо.

— След това, което извършихме? — обади се Координаторът.

Докторът трепна.

— Да — каза той. — Изпепелихме трупа... да. Правете, каквото считате за правилно. Аз се... подчинявам.

Той стана и излезе, прекрачвайки хоризонтално отворената врата. Затвори я зад себе си. Гледаха още минута след него, сякаш в очакване, че ще размисли и ще се върне.

— Напразно кипна толкова — каза тихо Координаторът.

— Знаеш много добре — започна Инженерът, но като погледна Координатора в очите, повтори по-тихо: — Да. Напразно.

— Докторът е прав в едно — каза Координаторът и повдигна изместената превръзка. — Това, което открихме, на север, не се връзва

с онова, което видяхме на изток. При най-груба сметка градът е на толкова разстояние от нас, колкото и фабриката — по въздушна линия малко над трийсет, трийсет и пет километра.

— Повече — каза Физикът.

— Възможно. И така, не мисля, че на юг или запад се намират също толкова наблизно някакви елементи на тяхната цивилизация — защото от това следва, че сме паднали в центъра на някакъв локален „цивилизационен пущинак“, „цивилизационен вакуум“ с диаметър шейсет километра — би било много странно, а поради това не съвсем правдоподобно. Съгласни ли сте?

— Да — каза Инженерът. Не гледаше никого.

— Да — кимна Химикът и добави: — От началото трябваше да говорим на такъв език.

— Споделям скрупулите на Доктора — продължи Координаторът, — но смятам неговото предложение за наивно и неприложимо към положението ни. Не е на нивото му. Правилата за контакт с чужди същества са ни известни, но не предвиждат ситуацията, в каквата се оказахме — като почти беззащитни корабкрушенци, обитатели на забит в земята негоден корпус. Разбира се, трябва да поправяме повредите на кораба, но същевременно между тях и нас върви състезание в събиране на информация. До този момент ние водим. Онзи, който ни нападна, унищожихме. Не знаем защо го направи. Може наистина да прилича на някакви техни врагове — това също в рамките на възможното трябва да се провери. Понеже пускането на кораба в близко бъдеще не е реално, трябва да бъдем готови на всичко. Ако цивилизацията, която ни заобикаля, е достатъчно развита — а мисля, че е именно така, — това, което направих — което направихме, — в най-добрия случай само ще забави малко откриването ни. Главните усилия — сега — трябва да насочим към въоръжаването.

— Мога ли да кажа нещо? — обади се Физикът.

— Казвай.

— Бих искал да се върна към гледната точка на Доктора. Тя е, бих казал, преди всичко емоционална, но зад нея има и други аргументи. Всички знаете Доктора. Знам, че няма да изпадне във възторг от това, което ще кажа в защита на неговото предложение, но все пак ще го кажа. И така, съвсем не е безразлична ситуацията, в

която ще настъпи първият контакт между нас и тях. Ако те дойдат тук — ще дойдат, по... следите. Тогава за разбирателство ще бъде трудно даже да се мисли. Без съмнение ще ни нападнат, а ние ще бъдем принудени да се борим за живота си. Докато ако ние отидем при тях — шансът за разбирателство, макар и минимален, все пак ще съществува. Така че, стратегически погледнато, е по-добре да запазим инициатива и активност независимо от това какви мнения от морален характер могат да се кажат по този повод.

— Е, добре, а как ще изглежда това на практика? — запита Инженерът.

— На практика засега нищо няма да се промени. Трябва ни оръжие — колкото може по-бързо. Въпросът е ние, вече въоръжени, да пристъпим към опити за контакт — но на неизследван терен...

— Защо? — запита Координаторът.

— Защото е твърде вероятно да ни принудят да се бием, преди още да стигнем града. Как ще се разбереш със същества, които бръмчат с тези дискове — това са най-лошите условия, каквито можеш да си представиш.

— А откъде знаеш, че другаде ще се натъкнем на по-добри?

— Не знам, но знам, че на север и на изток няма какво да търсим. Поне засега.

— Това ще обсъдим — каза Координаторът. — А по-нататък?

— Трябва да пуснем Защитника — каза Химикът.

— За колко време може да стане? — обърна се Координаторът към Инженера.

— Не мога да кажа. Без автоматите до Защитника не можем даже да се доберем. Тежи четиринайсет тона. Нека Кибернетикът да каже.

— За да го проверя, ми трябва два дни. Най-малко — подчерта последните думи Кибернетикът. — Но най-напред трябва да имам изправни автомати.

— За това време ще пуснеш ли в движение всички автомати? — запита със съмнение Координаторът.

— Къде ти! Два дни ще ми глътне само Защитникът — след като пусна поне един автомат. Ремонтен. А ми трябва още един, товарен. За да го прегледам, ми трябва още два дни, при това не зная дали изобщо ще се оправи.

— Не може ли да се извади от Защитника сърцето и да се постави зад временна броня, тук, на хълма, под защитата на корпуса? — продължи да разпитва Координаторът. Отправи поглед към Физика. Онзи поклати глава.

— Не. Всеки полюс на сърцето тежи над един тон. Освен това няма да минат през тунела.

— Тунелът може да се разшири.

— Няма да минат през люка. А товарният е на пет метра над земята и е зает от водата на пукнатата кърмова цистерна, сам знаеш.

— Изследва ли заразеността на тази вода? — попита Инженерът.

— Да. Стронций, калций, цезий, всички изотопи на бария и каквото искаш още. Не можем нито да я пуснем — ще ни зарази почвата в радиус четиристотин метра, нито да я очистим, докато антирадиаторите нямат изправни филтри.

— А аз не мога да оправя филтрите без микроавтомати — добави Инженерът. Координаторът, който местеше поглед от един към друг, в зависимост от това кой говореше, се обади:

— Регистърът на нашите „невъзможности“ е богат, но нищо, добре че го разгледахме от тази страна, имам предвид въоръжението. Значи остават мониторите, а?

— Това не са никакви монитори — с оттенък на раздражение каза Инженерът. — Да не се заблуждаваме. Докторът вдигна около тях такъв шум, сякаш наистина се готвим да започнем атомна война. Разбира се, с тях може да се изхвърля обогатен разтвор, но обсегът не надвишава седемстотин метра. Това са ръчни лейки, нищо повече, при това опасни за стрелящия, ако няма защитен скафандър. А той тежи сто и трийсет килограма.

— Действително всички вещи на борда са страшно тежки — каза Координаторът с такъв тон, че никой не разбра дали се подиграва. — Ти си правил изчисления, нали? — обърна се към Физика.

— Правих. Има и такъв вариант: два монитора, отдалечени на разстояние поне сто метра, стрелят така, че двете изхвърлени струи да се пресекат в целта. Тогава от двата подкритични потока се получава критическа маса и започва верижна реакция.

— Това е добро за забава на полигон — отбеляза Химикът. — Не си представям такава точност в полеви условия.

— Излиза, че изобщо нямаме никакви атомни монитори? — удиви се Кибернетикът. Той се наведе напред, обхванат от злост.

— И защо беше цялата тази дискусия-спор-скарване, — трябва ли да тръгнем, въоръжени до зъби, или не? Ние просто си гоним опашката!

— Съгласен съм, че доста неща вършим, без да мислим — каза Координаторът, все така спокоен. — Че вършехме досега — додаде той. — Но такъв лукс вече не можем да си позволим. Не е точно така, както казваш — той погледна Кибернетика, — защото съществува и първият вариант за използване на мониторите — изхвърляне на половината съдържание на резервоара, тогава в целта настъпва избухване. Само че трябва да се стреля от добро укритие и винаги на максимална дистанция.

— Значи преди откриване на огън трябва да се вмъкнеш метър в земята, така ли?

— Поне метър и половина — с двуметров бруствер — намеси се Физикът.

— Е, това е добро за позиционна война. При експедиции е безпредметно — каза пренебрежително Химикът.

— Забравяш за нашето положение — парира Координаторът. — Ако се наложи, един човек с монитора ще прикрие отстъплението на останалите.

— А! Без всякакви метрови насипи?

— Ако няма време — без.

Замълчаха...

— Колко е годната за употреба вода? — запита Кибернетикът.

— Непълни хиляда и двеста литра.

— Това е много малко.

— Съвсем малко.

— Сега моля за конкретни предложения — обади се Координаторът. На бялата му превръзка се появи червено петно. — Нашата цел е да спасим себе си и... жителите на планетата.

Стана тихо. Изведнъж всички глави се обърнаха в една посока. Иззад стената долиташе приглушена музика. Бавните тактове на мелодия, която всички знаеха.

— Ха, апаратът е оцелял?... — удивено прошепна Кибернетикът. Никой не му отговори.

— Чакам — повтори Координаторът. — Няма ли? Тогава решавам: експедициите ще продължат. Ако успеем да установим контакт в благоприятни условия, ще направим всичко възможно за взаимното разбирателство. Нашият запас от вода е извънредно малък. Поради липса на транспортни средства не можем да го увеличим веднага. Освен това ще трябва да се разделим. Половината екипаж ще работи постоянно в ракетата, другата половина ще изследва терена. Утре пристъпваме към ремонт на всъдехода и монтиране на мониторите. Ако успеем — още вечерта ще предприемем поход на колела. Някой да иска да каже нещо?

— Аз — обади се Инженерът. Приведен, закрил лице с длани, той сякаш гледаше към пода между пръстите си.

— Нека Докторът да остане в ракетата...

— Защо? — учуди се Кибернетикът. Останалите разбраха.

— Той... няма да предприеме нищо против нас... ако това имаш предвид — бавно, подбирайки внимателно думите, каза Координаторът. Червеното петно на превръзката му се увеличи. — Греша, ако мислиш...

— Той... Не може ли да го повикаме? Не бих искал така...

— Казвай — отсече Координаторът.

— Знаете какво направи там — при фабриката. Можеше да загине.

— Да. Но той единствен ми помогна... да стъпча... — Координаторът не довърши.

— Това е истина — съгласи се Инженерът. Не вдигна лице от ръцете си. — Все едно че нищо не съм казал.

— Кой иска думата? — Координаторът се поизправи, вдигна ръка към главата си, докосна превръзката и погледна пръстите си. Музиката зад стената още свиреше.

— Тук или там — не се знае къде ще се срещнем с тях по-напред — с приглушен глас се обърна Физикът към Инженера.

— Ще хвърлим ли жребий? — запита Химикът.

— Това е невъзможно — винаги ще остават тези, за които на кораба има работа, тоест специалистите — каза Координаторът. Той ставаше бавно, някак неуверено. Изведнъж се олюля, Инженерът скочи и го прихвана. Вгледа се в лицето му.

— Момчета — каза той, вдигайки вежди. Физикът подхвана Координатора от другата страна. Координаторът остави да го вдигнат, останалите подреждаха на пода възглавниците.

— Не искам да лежа — каза той. Беше затворил очи. — Помогнете ми. Благодаря. Нищо ми няма, сигурно шевът се е отворил.

— Ей сега ще стане тихо — каза Химикът и се отправи към вратата. Координаторът отвори широко очи.

— Не, не, защо, нека свири...

Повикаха Доктора. Той смени превръзката, сложи допълнителни скоби и даде на Координатора някакви подсилващи прахове. После всички легнаха в библиотеката. Наближаваше два през нощта, когато най-после изгасиха светлините и на кораба се възцари тишина.

ШЕСТА ГЛАВА

На следващия ден сутринта Физикът и Инженерът пуснаха четири литра обогатен разтвор уранови соли от резерва на реактора. Тежката течност стоеше сред изчистената вече лаборатория в оловен резервоар с похлупак, който се вдигаше с щипки с дълги ръкохватки. И двамата бяха в издути пластмасови защитни костюми, и с кислородни маски под капишоните. С голямо внимание отмерваха с мензурите порциите ценна течност, като се стараеха да не пролеят ни капка. Още при четири кубика разтвор можеше да започне верижна реакция. Специални капилярни тръбички от оловно стъкло служеха за зарядно устройство на мониторите, които бяха закрепени в стативи на масата. Когато свършиха, провериха с Гайгеров брояч херметичността на затварянето, като въртяха мониторите на всички страни и ги разтърсваха — утечки нямаше.

— Не трака, всичко е наред — каза доволно Физикът с променен от маската глас.

Бронираните вратички на радиоактивното хранилище — оловен куб върху ос — се въртяха бавно след завъртане на ръкохватката. Поставиха вътре съда с уран и когато затворът щракна, с облекчение смъкнаха от изпотените си лица капишоните заедно с маските.

Останалата част от деня се трудиха над всъдехода. Понеже товарният люк беше блокиран от радиоактивна вода, се наложи първо да го разглобят на части, които можеха да се изнесат през тунела. Не мина без разкопаване на двете най-тесни места. Всъдеходът почти не изискваше ремонт, но преди беше неизползваем, защото при неработещ атомен реактор нямаша радиоизотопна смес, която движеше електрическите му двигатели, произвеждайки непосредствено ток. Това беше превозно средство, не по-голямо от походно легло. В него се побираха четирима души заедно с водача, отзад имаше открит решетъчен багажник за двеста килограма. Най-остроумното в него бяха колелата, чийто диаметър можеше да се регулира по време на

движение чрез напompване на специалните гуми, които можеха да достигнат височина метър и половина.

Приготвянето на двигателната смес траеше шест часа, но за нея беше нужен само един човек, който да наблюдава работата на реактора. В това време Инженерът и Координаторът лазеха на четири крака по подпалубните тунели, като издърпваха и проверяваха кабелите на осемдесетметровото разстояние между носовата рубка и разпределителните системи на машинното. На хълма под заслона на ракетата Химикът беше устроил нещо като дяволска кухня и вареше в термоустойчиви съдове някаква каша, бълбукаща на слабия огън като кален вулкан. Той разтваряше, топеше и смесваше пресетите пластмасови отломки, изнесени с кофи от кораба, а наоколо вече чакаха матриците — смяташе да отлее наново разбитите разпределителни табла на командната кабина. Беше бесен и не даваше дума да му се продума, защото първите отливки се бяха оказали чупливи.

Координаторът, Химикът и Докторът щяха да тръгнат на юг в пет — три часа преди смрачаване... Както обикновено, не успяха да спазят срока и едва към шест всичко беше подготвено и подредено. Четвъртата седалка зае мониторът. Взеха съвсем малко багаж, затова пък отзад в багажника привързаха столитрова туба за вода — големите не можеха да минат през тунела.

Следобед Инженерът, въоръжен с голям бинокъл, се изкатери по стърчащия над земята корпус и внимателно тръгна нагоре. Наистина ракетата се беше забила в земята под съвсем малък ъгъл, но благодарение на дължината ѝ кърмата със зеещите дюзи висеше на няколко етажа над равнината. Като си намери нелошо място за сядане между конусно разширения кожух на горната дюза и вдлъбнатия главен корпус, Инженерът погледна най-напред зад себе си, надолу по продължение на осветената от слънцето гигантска тръба, където при черното петно на тунела стояха хората, големи колкото бръмбари, после приближи с две ръце бинокъла до лицето си и старателно намести окуляра. Увеличението беше значително и образът трептеше от усилието на ръцете, трябваше да опре лакти на коленете, а това не беше лесно. Като нищо мога да полетя надолу, помисли си. Керамитовата повърхност, твърда и без никаква драскотина, беше толкова гладка, че при докосване изглеждаше хлъзгава като натъркана

с мазнина. Инженерът се подпря с грайферната гумена подметка на изпъкналия конус на дюзата и започна последователно да мести бинокъла по линията на хоризонта.

Въздухът трептеше от горещината. Усещаше почти физически натиска на слънчевите лъчи по лицето си. Гледаше на юг — без особена надежда, че ще види нещо. Беше доволен, че Докторът прие охотно плана на Координатора, с който всички се съгласиха. Той сам му го изложи. Докторът не искаше дори да чуе за каквито и да е извинения — обърна всичко на шега. Учуди го, даже го порази единствено крайт на техния разговор. Бяха само двамата с Доктора и тъкмо изглеждаше, че вече няма какво да си кажат, когато онзи докосна гърдите му в разсеяна замисленост.

— Исках да те питам нещо... аха. Знаеш ли как може да се постави ракетата вертикално — когато я ремонтираме?

— Първо трябва да пуснем товарните автомати и екскаватора... — започна Инженерът.

— Не — прекъсна го Докторът, — сам знаеш, че не съм наясно с техническите детайли, кажи ми само дали ти — ти самият — знаеш как да се направи...

— Плаши те цифрата шестнайсет хиляди тона, а? Архимед беше готов да вдигне Земята, ако има опорна точка. Ще я подкопаем и...

— Извинявай — не това. Не питам дали знаеш теоретически, учебникарски начини, а дали си сигурен, че ще съумееш да го направиш — и, чакай де — можеш ли да ми дадеш честна дума, че казвайки „да“, казваш това, което мислиш?

Тогава Инженерът се поколеба. Имаше още няколко неясни точки в тази още доста мъглява програма за работа, но той винаги си казваше, че когато опрат до най-трудната фаза, някак си ще се оправи. Преди да се обади, Докторът бавно взе ръката му и я стисна.

— Не, повече нищо — каза той. — Хенрик, знаеш ли защо ми се разкрещя така? Не, не, не те упреквам! Защото си точно такъв глупак като мен и не искаш да си го признаеш.

И като се усмихна така, че заприлича на своята студентска снимка, която Инженерът беше виждал в шкафа му, добави:

— Credo, quia absurdum^[1] — нали си учил латински?

— Да — каза Инженерът, — но всичко съм забравил.

Докторът примига, пусна ръката му и си отиде, а Инженерът остана на мястото, усещайки как от дланта му изчезва следата на докосването и помисли, че всъщност Докторът искаше да каже нещо съвсем друго и ако се съсредоточи, ще отгатне какво именно... но вместо да се съсредоточи, кой знае защо го обхвана отчаяние и страх. За щастие Координаторът го повика в машинното, където имаше толкова много работа, че не му остана и секунда за размисъл.

Сега Инженерът си спомни тази сцена и това чувство, но така, сякаш някой му ги разказваше. Не се придвижи и крачка напред. Бинокълът показваше равнината чак до синкавия хоризонт — издута в плавни гънки, разделени от ивици сянка. Онова, което очакваше предната вечер и което запази за себе си — предчувствието, че ще ги открият и на сутринта ще се стигне до битка, — не се оправда. Вече толкова пъти решаваше да не обръща внимание на тези предчувствия, силни като увереност, които така често го спохождаха! Присви очи, за да вижда по-добре. В двойните стъкла се рисуваха китки стройни сиви чаши, понякога закривани от праха, вдигнат от вятъра, който сигурно там духаше силно, макар да не го усещаше от своя наблюдателен пункт. Към хоризонта местността постепенно се издигаше, а още по-нататък — но не беше сигурно дали не вижда просто облаци, плаващи над пейзажа на височина дванайсет или петнайсет километра — се мяркаха дълги петна в по-тъмни тонове, от време на време там нещо се издигаше и разсейваше или изчезваше, образът беше така неясен, че не можеше да бъде сигурен — но в това явление се усещаше някакъв необясним порядък; не знаеше какво вижда, но можеше да изследва честотата на промените и го направи; поглеждайки секундарника между две избухвания на по-тъмното нещо от по-мъглявото нещо, изброи осемдесет и шест секунди.

Прибра бинокъла в калъфа и тръгна надолу, като стъпваше внимателно с цяло стъпало по повърхността на керамитовите плочи, направи така може би десетина крачки, когато чу, че някой върви след него. Обърна се рязко, толкова рязко, че загуби равновесие. Размаха ръце, олюля се и падна върху бронята. Още преди да вдигне глава, чу, отчетливо повторен, шума на своето падане.

Повдигна се на колене, прегърбен.

На някакви девет метра от него — на самия ръб на горната кормилна дюза, над неколкоетажната бездна — стоеше нещо малко

като котка и внимателно го следеше. Това животинче — впечатлението, че има пред себе си животно, се появи веднага като нещо очевидно — имаше бледосиво изпъкнало коремче и понеже стоеше изправено като белка, виждаше свитите му на коремчето лапки — и четирите, със забавно събиращи се в центъра ноктенца. Беше обхванало ръба на керамитовата дюза с нещо жълтеникаво, блестящо като застинало желе, което излизаше от края на телцето му. Сивата кръгла котешка глава нямаше нито муцуна, нито очи, а цялата беше обсипана с черни блестящи мъниста като възглавничка с множество забити една до друга карфици. Инженерът скочи, направи три крачки към животинчето, толкова вцепенен, че почти забрави къде стои и чу троен отглас — ехо на стъпките си. Разбра, че съществото умее да имитира звуци, пристъпи бавно още по-близо и тъкмо си мислеше дали да не свали ризата си, за да я използва като сакче, когато животинчето изведнъж се преобрази.

Лапките на тумбестото коремче затрепкаха, блестящият израстък се разтвори като голямо ветрило, котешката главичка се опъна неподвижно на дългата гола шия и създанието се вдигна във въздуха, окръжено от слабо святкащ ореол, за миг увисна неподвижно над него, после се отдалечи по спирала, набирайки височина, направи още един кръг и изчезна.

Инженерът се спусна долу и колкото можеше по-подробно разказа какво му се беше случило.

— Това е дори добре — аз вече се чудех защо тук няма никакви летящи животни — каза Докторът. Химикът му напомни за „белите цветя“ при ручея.

— Приличаха по-скоро на насекоми — каза Докторът, — като тукашни... хм... пеперуди. Но въздухът тук изобщо е твърде слабо „населен“, а ако на една планета еволюират живи организми, възниква „биологическо налягане“, благодарение на което трябва да бъдат заети всички възможни среди, всички „екологически ниши“ — тук много ми липсваха птиците...

— Това беше нещо подобно по-скоро на прилеп — каза Инженерът. — Имаше козина.

— Възможно — каза Докторът, който не се стремеше да постигне монопол на биологическите знания сред екипажа. И сякаш повече от вежливост, отколкото от действителен интерес, добави:

— Казваш, че е имитирало звука на стъпките? Любопитно. Е, тук сигурно има някаква адаптивна целесъобразност.

— Добре ще ни дойде... един по-дълъг поход, сигурно ще издържи — каза Координаторът, като изпълзя изпод всъдехода, вече готов за път. Инженерът беше разочарован от безразличието, с което посрещнаха неговото откритие, но си призна, че повече са го поразили необичайните обстоятелства на срещата, отколкото самото летящо зверче.

Всички малко се бояха от момента на раздялата. Оставащите стояха под ракетата и гледаха как смешното возило прави около нея все по-широки кръгове — водеше го уверено Координаторът, седнал разкراчено на предната седалка зад стъклото. Докторът и Химикът се наместиха отзад и до него стърчеше само тънкото дуло на монитора. Като се приближи съвсем близо до ракетата, Координаторът неочаквано извика:

— Ще гледаме да се върнем до полунощ, довиждане! — после увеличи рязко скоростта и след минута се виждаше само все по-високо и далече проточената златиста прашна опашка, плавно отвявана на запад.

Всъщност всъдеходът представляваше металически скелет с прозрачно дъно, за да може водачът да вижда докрай преодоляваните прегради. Електрическите му мотори бяха в дисковете на колелата, а двете резервни гуми се клатеха високо над закрепената отзад туба. Докато теренът беше гладък, правеха по шейсет километра в час. Докторът се оглеждаше непрекъснато назад — бързо загуби от очи ракетата. Моторите пееха тихо, прахът биеше на вълни от изсъхналата пръст, разреждаше се и застилаше степния пейзаж.

Дълго време никой не се обаждаше, пък и органичното стъкло пазеше от вятъра само водача. На седалките отзад духаше порядъчно в лицата и можеха да разговарят само с викове. Теренът се издигаше, ставаше все по-хълмист, последните сиви чаши изчезнаха, минаха разхвърлените далече по равнината отделни китки паешки храсти, тук-там стояха полуизсъхнали дишащи дървета с безпомощно увиснали листни кичури, рядко потрепващи в слаб неритмичен пулс. Далеч пред тях се появиха разхвърлени нарядко дълги бразди, но въртящи се дискове не видяха никъде. Няколко пъти гумите меко подскочиха, пресичайки браздите, от почвата се подаваха остри, бели като

изсъхнали кости камъни, дълги езици на сипеи се точеха надолу по огромния склон, по който се изкачваха, бодлив чакъл скриптеше тревожно под тумбестите колела, наклонът растеше, движеха се вече съвсем бавно, макар че моторите имаха резервна мощност, но Координаторът я задържаше в този труден терен.

По-високо, между жълто-кафявите гребени, блестеше дълга тънка лента, преграждаше пътя. Координаторът намали скоростта още повече. Напреко на склона, където той плавно преминаваше в плато, над което — някъде много далеч — стърчаха неясни силуети, минаваше от край до край докдето стигаше погледът огледален пояс, гладко пресован в земята.

Всъдеходът спря, опрял предни колела в ръба му. Координаторът скочи от мястото си, чукна огледалната повърхност с приклада на ежектора, удари я по-силно, най-послед стъпи, подскочи — лентата не трепна.

— Колко минахме? — запита Химикът, когато отново седна.

— Петдесет и четири — каза Координаторът и потегли внимателно. Всъдеходът се люшна меко, пресякоха лентата, изглеждаше като идеално гладък канал, пълен със замръзнал живак, и като увеличаваха скоростта, се понесоха покрай прелитащите ту отляво, ту отдясно мачти с вибриращи въздушни вихри на върха. После многоредовите мачти плавно завиха на изток, а те продължиха напред, така че стрелката на компаса да сочи непрекъснато север.

Платото представляваше унила гледка — растителността постепенно губеше битката с пясъчните маси, които носеше горещият, като че ли специално нагръван източен вятър, от ниските дюни стърчаха почернели, едва при земята бледокарминени храсти, от тях се сипеха кожести шушулки, понякога нещо пепеляво се шумгваше в изсъхналата растителност, няколко пъти нещо в паническо бягство се стрелна изпод самите колела, но не успяха да видят дори контурите на тези същества, които така стремглаво се бухнаха в гъсталака.

Координаторът лавираше, заобикаляше купчините сбити бодливи храсти, веднъж дори се върна — просеката, в която бяха навлезли, се затвори сяло с пясъчна купчина сред храстите, теренът ставаше все по-труден, усещаше се липсата на вода — повечето растения, спечени от слънцето, издаваха под горещите повеи мъртъв хартиен шум. Всъдеходът припряно завиваше, движеше се между

стените от увиснали клони, от напуканите гроздове се сипеше жълтеникав прах, който покри предното стъкло, комбинезоните, дори лицата им; откъм храстите лъхаше неподвижна жега, трудно се дишаше. Докторът се повдигна от седалката и се наведе напред, в този момент спирачките изпищяха и машината спря.

Отпред на петдесетина крачки платото се спускаше стръмно, храстите продължаваха до самата линия на урвата като черна, кехлибарено просветваща под Слънцето четка. Далеч над все още невидимата котловина се издигаха планински върхове. Координаторът изскочи и отиде до последния храст с дълги вейки, които плавно се люлееха на фона на небето.

— Ще слезем — каза той, като се върна.

Колата се затъркаля внимателно напред, внезапно вирна задница, сякаш искаше да се преобърне, тубата задрънча, удряйки се в решетката на багажника, спирачките предупредително изсъскаха, Координаторът включи помпата, колелата се издуха пред очите им, неравностите на стръмнината започнаха да се усещат по-слабо. Видяха, че се спускат към вълниста облачна пелена, пронизана от стълб кафяв дим. Тази почти вулканична ерупция продължаваше няколко десетки секунди, после димният стълб с огромна скорост започваше да се снишава, скривайки се между белите облаци, докато изчезна в тях, всмукан обратно в гигантското гърло, което преди това го бе издухало.

Цялата долина се делеше на два етажа — горен, осветен от слънцето, и долен, разположен далеч, невидим, скрит под пелена непроницаеми облаци, към които всъдеходът се носеше, клатейки се и подскачайки, спирачките пищяха на пресекулки. Лъчите на ниското слънце осветяваха още известно време далечните склонове, стърчащи на противоположната страна на долината, където проблясваха като израснали от тъмнокафявия и виолетов гъсталак ниски съоръжения с огледални повърхности. Да се гледа в тях беше трудно — заслепяваха с отразеното слънце. Пелената бели облаци изглеждаше съвсем близко, границата на урвата, очертана на синия фон от зъбатата линия на храстите, остана високо назад, движеха се все по-бавно, изведнъж ги покри вълна от изпарения, усетиха задушна влага, стана почти тъмно. Координаторът пак натисна спирачките, пълзяха съвсем бавно, започна да просветлява или пък очите им свикнаха с млечната полусветлина.

Координаторът запали за миг фаровете и веднага ги изгаси — електрическата светлина потъна безпомощно в мъглата. Внезапно тя се вдигна.

Стана по-хладно, въздухът беше просмукан от влага. Намираха се на много полегат склон, съвсем под ниските облаци, които се проточваха далеч, чак към тъмнокафявите тъмни и сиви петна, разливащи се в дъното на долината. Пред тях нещо слабо проблясваше, като че ли във въздуха беше разлята маслена течност — имаха чувството, че им се замъгляват очите. Докторът и Химикът почти едновременно вдигнаха ръка, за да изтрият клепачи — безрезултатно. От това разлюляно сияние се отдели черно петно и се насочи срещу тях. Сега всъдеходът вървеше по почти равно място, толкова гладко, сякаш беше изкуствено нивелирано и трамбовано, черното петно пред тях растеше, видяха, че върви на кръгли колела — това беше техният всъдеход, неговото отражение в някаква повърхност. Когато изображението стана толкова голямо, че почти различаваха чертите на собствените си лица, започна да се колебае и изчезна; през мястото, където трябваше да се намира невидимото огледало, преминаха, без да срещнат никакво препятствие, само за миг ги лъхна блудкава топла вълна, сякаш преминаха през незабележима нагрята преграда. Едновременно това „нещо“, което им беше замъглило очите и затруднило дишането, мигновено изчезна.

Гумите зашляпаха — всъдеходът попадна в плитък блатист разлив, по-скоро локва, земята беше покрита с петна мътна вода, от нея се вдигаше слаба горчива воня, сякаш беше размила пепелище. Тук-таме се подаваха купчини изхвърлена по-светла пръст, напоена с вода, по тях течаха струи и се вливаха в локвите. Далеч отдясно тъмнееха някакви дрипави развалини, подобни не на останки от зидове, а на купчина мръсни смачкани парцали — натрупани, объркани, ту високи няколко метра, ту ниски до земята, с неправилни празни черни отвори. Караха между ямите — не виждаха какво се крие в тях. Координаторът приближи машината до една от тях, докато предните колела опряха плътно до глинената купчина, слезе и се покатери. Наведе се над правоъгълния кладенец. Химикът и Докторът видяха как се промени лицето му и мълчаливо скочиха след него, глинената буца се срути под стъпалото на Доктора, плисна вода, Химикът го задържа и изтегли след себе си.

В ямата с отвесни, като че ли издълбани с машина стени лежеше възник гол труп, лицето му беше под водата. Над нейното черно огледало стърчаха масивните гръдни мускули, между които се подаваше детският торс.

Тримата вдигнаха глави, спогледаха се и слязоха от глинестата купчина. При всяка стъпка от рохкавата глина изтичаше вода.

— Само гробове ли има на тази планета? — каза Химикът.

Стояха при всъдехода, без да знаят какво да правят. Координаторът се обърна побледнял, огледа се наоколо. Неправилните редици на глинени купчини се проточваха през цялата местност, далеч отдясно сивееха онези парцаливи руини, сред тях белееше някаква ниска змиевидна линия, от другата страна, зад петната разкопана глина, блестеше наклонена плоскост, широка долу и стесняваща се към върха, отлята сякаш от землист шуплест метал. От нейната основа излизаха зъбчати ивици, още по-далеч, между лениво кълбящите се изпарения, просветваше нещо отвесно, черно, като стена на огромен котел, но това впечатление беше колебливо и несигурно, защото през отделните разкъсвания на мъглата или парата се показваха само отделни елементи на цялото — само се усещаше, че там стои нещо огромно, като че изсечено от цяла планина.

Координаторът вече сядаше в колата, когато дочуха дълбока, сякаш подземна въздишка, белезникавата мъгла отляво, която закриваше всичко, се разнесе от мощен повеи, който в следващия миг ги удави в горчива остра миризма. Тогава видяха стрелнатото към облаците туловище на причудливо оформен комин — като обърнат водопад от него биеше кафяв стълб с дебелина може би сто метра, той разбутваше неспокойно вълнуващото се мляко на облаците и изчезваше. Това продължаваше може би минута, после настъпваше тишина, отново се разнасяше сподавено стенание, после повеят, който дърпаше косите им, смени посоката, облаците паднаха още по-ниско, от тях се отделиха дълги кичури и заслониха черния комин, докато изцяло го скриха.

Координаторът даде знак, заеха местата си, всъдеходът неловко подскочи по глинени купчини и приближи към следващата яма. Погледнаха вътре. Беше празна, имаше само черна вода. Отново се разнесе далечен приглушен шум, облаците се издуха, от вулканичния комин избухна кафяв гейзер, отново се всмука обратно, но хората

обръщаха все по-малко внимание на равномерните промени, на водовъртежа — на облаците и дима в котловината — погълнати от маневрите и непрекъснатото спиране, изкаляни до над коленете, те скачаха в рохкавите купчини, катереха се по хлъзгавите склонове и надничаха в ямите, понякога водата плискаше изпод глината, съборена от стъпките им, слизаха, качваха се, карайки нататък.

От осемнайсет огледани ями в седем откриха мъртви тела. И — странно — ужасът, отвращението, уплахата намаляваха все повече с откриването на следващите. Възвръщаше се способността за наблюдение. Забелязаха, че водата в ямите ставаше все по-малко, колкото повече се приближаваха — на зигзаг по блатистата почва — към стената от изпарения, която ту закриваше, ту откриваше черния колос. Навеждайки се над поредния квадратен кладенец, цялото дъно на който покриваше сгъната на две фигура, забелязаха, че тя се различава малко от останалите. Беше по-бяла и по-различно оформена — не успяха да проверят това чувство, продължиха по-нататък, следващите две ями бяха празни, а в четвъртата по ред, вече съвсем суха, само на няколкостотин крачки от лопатовидната наклонена плоскост, лежеше на хълбок труп, ръцете на малкия му торс бяха отменати — една от тях беше разделена в самия край на два дебели израстъка.

— Какво е това? — изломоти с несвой глас Химикът, като стискаше рамото на Доктора. — Виждаш ли?

— Виждам.

— Този е по-друг — няма пръсти.

— Може да е осакатяване — измърмори Координаторът. Не прозвуча убедително.

Спряха още веднъж — при последната яма преди наклонената плоскост. Изглеждаше съвсем пресен — бучки глина бавно падаха от стените, свличаха се и трептяха, сякаш едва преди миг от четириъгълната яма беше извадена някаква огромна лопата.

— Господи... — изхриптя блед като труп Химикът, който едва не се търкулна вътре и скочи назад от насипа.

Докторът погледна Координатора в очите.

— Ще ми помогнеш ли да изляза? — попита той.

— Да. Какво смяташ да правиш?

Докторът клекна, спря се на ръба на ямата и внимателно се спусна на дъното, стараяйки се да не стъпи върху простряното на дъното огромно туловище. Наведе се над него, инстинктивно задържайки дъх. Отгоре изглеждаше, че под гръдните мускули, точно под мястото, където от гънките на кожата на месестия торс се подаваше вторият, в безжизненото тяло е забита металическа пръчка.

Отблизо видя, че са се лъгали.

Изпод гънките на кожата изпъкваше пъповиден израстък, синкав, тънкостенен, а металната тръбичка, чийто втори извит край се губеше, затиснат от гърба на трупа, беше въведена в този израстък. Докторът я размърда, отначало деликатно, после дръпна силно — наведе се още по-близо и откри, че крайт на тръбичката, който прозираше през опънатата кожа, е съединен с нея чрез подобни на непрекъснат шев малки блестящи бисерчета. За миг се поколеба дали да не отреже тръбичката заедно с израстъка — бавно посегна към джоба за нож, все още нерешително, но като се изправяше, погледна отблизо сплеснатото лице, неестествено подпряно на стената на кладенеца, и се вцепени.

Там, където съществото, което бе аутопсирал в ракетата, имаше ноздри, този имаше едно широко отворено синьо око, което сякаш гледаше в него с мълчаливо напрежение. Докторът вдигна очи. „Какво има?“ — чу гласа на Координатора, видя главата му, черна на фона на облаците, и разбра защо не бяха видели това отгоре: главичката се опираше на стената и за да се погледне в нея, трябваше да се слезе там, където сега стоеше той.

— Подай ми ръка — каза Докторът и се повдигна на пръсти. Улови здраво протегнатата ръка, Координаторът го повдигна, Химикът помогна, дръпнаха го за яката на комбинезона и той се озова горе, омазан с глина. Изгледа двамата с присвити очи.

— Ние нищо не разбираме — каза той. — Чувате ли? Нищо.

И добави по-тихо:

— Изобщо не мога да си представя ситуация, в която човек чак толкова нищо, ама нищо да не може да разбере!

— Какво откри? — запита Химикът.

— Те наистина се различават помежду си — каза Докторът. Приближаваха всъдехода. — Едни имат пръсти, а други не. Едни имат нос, но нямат око, други имат око, но нямат нос. Едни са по-едри и потъмни, а други по-бели и с по-късо туловище. Едни...

— И какво от това? — нетърпеливо го пресече Химикът. — Хората също са от различни раси, имат различни черти, цвят на кожата, какво не можеш да разбереш? Въпросът тук е съвсем друг — кой и защо прави тази ужасна касапница!

— Никак не съм сигурен, че това е касапница — тихо каза Докторът. Стоеше с наведена глава. Химикът го гледаше съвсем сепнато.

— Какво това... ти какво...

— Нищо, не зная... — с усилие каза Докторът. Опитваше се несъзнателно, почти машинално, да изтрие с кърпичка глината от ръцете си. — Но зная едно — добави внезапно, като се изправи: — не мога да го обясня, но тези разлики не ми изглеждат расови различия в рамките на един и същ вид. Прекалено важни са очите и носът, зрението и обонянието.

— На Земята има мравки, които са се специализирали още повече. Едни имат очи, други — не, едни умеят да летят, други само да ходят, едни са работници, други бойци, нима трябва да те уча на биология?

Докторът вдигна рамене.

— За всичко, което се случва, ти имаш готова схема, донесена от Земята — отговори той. — Ако някой детайл, някой факт не пасва към нея, ти просто го отхвърляш. В този момент не мога да го докажа, но знам, просто знам, че това няма нищо общо нито с расовите различия, нито със специализираната диференциация на вида. Помните ли онова парче — тръбичката, иглата, която намерих при аутопсията? Естествено всички си помислиха — и аз също, — че върху това същество е извършено — знам ли — опит за убийство. То има там израстък, смукало или нещо такова и тази тръбичка там е просто поставена, въведена вътре. Както на човека слагат тръба в трахеята при трахеотомия. Естествено това няма нищо общо с трахеотомията — на това място той няма трахея. Не зная какво е и нищо не разбирам, но знам поне това!

Седна във въздехода и запита Координатора, който заобикаляше колата от другата страна, за да седне на своето място:

— А ти какво ще кажеш?

— Че трябва да продължим нататък — отговори Координаторът и хвана кормилото.

---

[1] [Вярвам, защото е абсурдно \(лат.\)](#). — Б. пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

Смрачаваше се. Заобиколиха по широка дъга наклоненото съоръжение — оказа се, че не е изкуствено, както смятаха, а разлян по равнината ръкав на магмена река, чиято цялост обхванаха едва сега. Тя слизаше по склоновете на горния етаж на долината, застинала в десетки напукани вълни и каскади. Нахълмена обвивка, подобна на метална сгурия, покриваше ниската част на склона, само отгоре, където стръмнината беше голяма, от мъртвия потон стърчаха голи скални ребра.

Противоположната страна на клисурата с изсъхнало глинено дъно, покрито със зигзаговидни пукнатини, беше притисната от планинския хребет, забит в облаците — покриваше го, доколкото можеха да видят през накъсаните облаци, почернял кожух от растителност. В оловната светлина на свечеряването застиналата река, спомен от вулканично изригване, с лъскавите гребени на неподвижните вълни изглеждаше като огромен ледник.

Долината беше значително по-обширна, отколкото можеха да допуснат, гледайки я отвисоко — зад клисурата се разгръщаше странично разклонение, то водеше плоско покрай валчести издутини на магмата, отдясно почти голият терен се вдигаше терасовидно нагоре, там бродеха единични сиви облачета. Още по-нагоре в дъното на планинския котел периодически бликаше гейзерът — сега заслонен от скалния праг — и тогава протяжен глух тътен изпълваше цялата долина.

Околността постепенно губеше цвят, формите ставаха все по-неясни, сякаш ги заливаше вода. Далеч пред всъдехода се очертаваха червеникавите чупки на стени или скални склонове, мека светлина обвиваше техния хаос — сякаш от лъчите на залязващото слънце, макар че беше закрито от облаци.

По-близо, от двете страни на теснината, която все повече се разширяваше, стояха в две правилни редици тъмни грамади, приличаха на сопи или на невероятно високи и тънки балони.

Навлязоха между тях в полумрак, засилен от сенките на огромните постройките. Координаторът включи светлините и извън тройната струя на фаровете стана изведнъж тъмно, сякаш мигновено настъпи нощ.

Колелата се търкаляха по застиналата сгурия, отломките ѝ трещяха като стъкло, светлините се лутаха в мрака, близнати от тях, стените на резервоарите или балоните пламваха с живачен блясък, изчезнаха и последните следи от глината, движеха се по плавните гънки на застиналата като лава повърхност, в падините имаше черни плитки локви, които се разплискваха с шум под колелата. На фона на облаците се очертаваше тънката като паяжина черна конструкция на галерия, която свързваше по въздуха две отдалечени може би на сто метра балонни съоръжения, в лъча на фаровете проблеснаха няколко повалени настрана машини. Показаха се изпъкнали дъна, покрити с дупки, в тях се виждаха зъбци, от които висяха някакви проскубани кичури — спряха, за да констатират, че машините са захвърлени отдавна — ръждата беше прояла металните плочи.

Въздухът ставаше все по-влажнен, между балоните-колоси появяваше блудкава смрад и миризма на изгоряло. Координаторът намали скоростта и сви към подножието на най-близкия балон. Приблжиха до него по гладка, тук-там нащърбена по края плоча, оградена от двете страни с наклонени плоскости, снабдени със система от канавки, под постройката се очерта права, дълга, черна като смола линия, тя все повече се разширяваше, растеше, превръщаше се във вход. Цилиндричната стена се извисяваше над този вход, губеше се някъде нависоко, толкова огромна, че беше невъзможно да се обхване с поглед. Над черната паст, водеща в невидимата дълбина, се издаваше гъбовидна козирка, накъдрена и увиснала — сякаш строителят я беше забравил и оставил в недовършен, недооформен вид.

Вече навлизаха под широката козирка. Координаторът свали крак от акселератора, обширният вход мрачно зееше, фаровете се губеха безпомощно в мрака, наляво и надясно тръгваха широки, леко вдлъбнати улеи и се вдигаха нагоре като извивки на огромна спирала — всъдеходът почти спря, после започна съвсем бавно да се катери по улея, който водеше надясно.

Заобикаляше ги пълна тъмнина, в сноповете светлина над ръба на улея се появяваха и изчезваха ветрилообразно разклонени редици от наведени телескопични мачти, изведнъж над тях заиграха многократно

отразени отблясъци, когато вдигнаха глави, видяха, че горе блуждае шествие от бледи призраци. Координаторът светна широкогълния прожектор, поставен до кормилото, насочи го нагоре и започна да го върти наоколо — потокът светлина, постепенно отслабвайки, премина като по стълба по бели решетъчни купчини, които, изтръгнати от мрака, лумваха с костен блясък и изчезваха, заслепили очите с хиляди огледални отражения.

— Така не става — чуха гласа му, деформиран от гръмкото металическо ехо на затвореното пространство, — чакайте, та ние имаме ракети!

В сиянието, което разпръскваха прожекторите край всъдехода, Координаторът изскочи, наведе се над ръба като черна сянка, звънна метал, той извика:

— Не гледайте тук, гледайте нагоре! — И скочи обратно към машината. Почти в същия миг магнезият се запали с пронизително съскане и призрачен скоклив блясък мигновено отхвърли мрака настрани.

Жлебът с петметрова ширина, на който стояха, завършваше малко по-нагоре, дъговидно преминаваше в дъно на прозрачен коридор или по-скоро шахта — толкова стръмно набираше височина — и като сребриста тръба се врязваше в остро блестящ рояк мехури, надвиснали над тях — като неизброими килийки на стъклен кошер те изпълваха цялото огромно пространство под купола. Зад изпъкналите стени на стъклените клетки се виждаше галерия от уродливи скелети.

Бяха снежнобели, почти искрящи, разположени широко на лопатовидните краища на костите, с ветрило от ребра, лъчисто излизащи от овално удължен костен диск и във всяка незатворена отпред гръдна клетка се намираше тънко, полунаведено скелетче — ни птица, ни маймунче — с беззъб кръгъл череп. В безкрайни редици, затворени като че ли в стъкленни яйца, те белееха, въртяха се в многоетажни спирали, все по-далече и по-високо, хилядите кълбовидни стени усилваха и разсейваха блясъка, така че беше невъзможно да се отличат реалните форми от техните огледални отражения.

Стояха като вкаменени през всичките шест секунди, после магнезиевият пожар рязко угасна. Разкъсан от последен жълтеникав проблясък, който заискри в коремите на кълбовидните стъкленници,

мракът се възцари отново. Мина доста време, докато забележат, че прожекторите на всъдехода продължават да светят и светлите петна опират в дъната на стъклениците.

Координаторът подкара до самия отвор на шахтата, в която улеят, конусообразно преминаваше, спирачките изпищяха, всъдеходът кривна леко, заставайки малко напреко — за да няма опасност от свличане, ако спирачките не удържат, и всички слязоха.

Прозрачната тръба на тунела водеше стръмно нагоре, но ако се опираха с широко разперени ръце, можеха да преодолеят наклона. Откачиха прожектора от полусферичното гнездо и навлязоха в шахтата, влачейки след себе си кабела.

Като изминаха няколко десетки метра, те разбраха, че тунелът по спирала пронизва цялата вътрешност на купола. Прозрачните килии се намираха от двете му страни малко над вдлъбнатото дъно, по което вървяха силно наведени напред. Беше много уморително, но скоро наклонът намаля. Всеки мехур, сплеснат отстрани, където се сливаше със стените на останалите, подаваше в тунела хоботесто гърло, затворено с кръгла, плътно прилягаща в отвора лещовидна запушалка от матово стъкло. Вървяха и вървяха, в подвижната светлина преминаваше шествието на скелетите. Те имаха различна форма. Разбраха това постепенно, защото съседните скелети почти не се различаваха. За да се открият разликите, трябваше да се сравнят екземпляри от по-отдалечени участъци на огромната спирала.

Колкото по-високо се изкачваха, толкова по-забележимо се затваряха гърдните клетки на скелетите, долните крайници намаляваха, като че ли погълнати от нарастващия костен диск, затова пък главите на малките вътрешни уродчета растяха, черепите им странно се издуваха отстрани, в областта на сляпото око ставаха толкова изпъкнали, че някои сякаш имаха три, слети заедно черепни свода — голям, среден и два по-малки над ушните отвори.

Те крачеха един след друг по намотките на спиралата, когато ги спря неочаквано дръпване — кабелът, който свързваше прожектора с всъдехода, се беше размотал до края. Докторът искаше да продължи с фенера, но Координаторът се възпротиви. От главния тунел на всеки десетина крачки се отклоняваха странични проходи, лесно можеха да се изгубят в този лабиринт, издухан сякаш от стъкло. Тръгнаха да се връщат. По пътя се опитаха да отворят една, втора, трета запушалка, но

нищо не се получи — всички бяха като излети заедно с прозрачните гърла.

Дъната на мехурите бяха покрити с тънък слой ситен светъл прах, тук-там той неясно просветваше, приемайки формите на неразбираеми следи или фигури. Докторът, който вървеше последен, на всяка крачка се залепваше за изпъкналите стени, все още не можеше да разбере по какъв начин е окачен скелетът, какво го подпира, искаше да обходи едно от страничните разклонения, но Координаторът бързаше, затова се отказа от по-нататъшни изследвания, още повече, че Химикът, който носеше прожектора, се беше отдалечил и наоколо цареше мрак, пронизан от стъклени отблясъци.

Спускаха се все по-бързо, накрая с облекчение поеха въздух, който навън беше далеч по-свеж от застоялата и нагрята атмосфера в стъкления тунел.

— Връщаме ли се? — обади се Химикът.

— Не още — отговори Координаторът. Обърна машината на място — жлебът беше достатъчно широк, — фаровете прорязаха в огромна дъга святкащия мрак, всъдеходът се спусна по стръмния наклон и застана срещу входа, осветен от последните лъчи на вечерната заря като дълъг нисък екран.

Когато се озоваха навън, Координаторът реши да обиколи основата на цилиндричната постройка. При земята я обгръщаше конусовидна изпъкнала яка от излят метал, не успяха да я обиколят и наполовина, когато в светлината на фаровете заблестяха, очертавайки пътя, вклинени един в друг продълговати блокове с остри като бръснач ръбове.

Необичайно осветено, иззад постройките се показва черно-кафявото струпване на потока застинала лава. Стекла се отгоре, от невидимия в тъмното склон, магмата висеше над стената с форма на полумесец, подпряна с гъста гора от подпори, косо вкопани мачти и ажурни рамена. Сложната бъркотия на тези конструкции, чиито сенки се движеха заедно с въртенето на прожектора, опираше в челото на мъртвата вълна чрез система от дебели, зацепени един за друг дискове. Тук-там огромни буци лава, матови отгоре, със стъкленочерен блясък в отчупените си краища, бяха преодолели преградата, паднали долу и затрупали металния стобор — в същото време се виждаше, че челото на магмения фронт, издувайки се, е разместило на места дисковете,

напъхало е между тях отоците си, изкривило е мачтите, тук-там изтръгнати заедно с клиновидните закотвящи блокове.

Тази картина ужасяваше със свирепостта си — заплашената с поражение борба с еруптивните сили на планетата беше така близка и разбираема за хората, че те напуснаха това място с приповдигнат дух. Всъдеходът се изтегли на заден на свободното пространство между балоните-колоси и се понесе навътре в долината.

Странната алея вървеше право като стрела — сега се движеха между растящите наоколо, продълговати като житни ниви четириъгълници от стройни чаши, също като онези, които растяха в равнината около ракетата. Змиевидните растения, пронизани от фаровете, разкриваха под сивата ципа на повърхността си розова плът. Улучени от светлинните снопове, те опитваха да се свиват, сякаш събудени, но движението им беше твърде сънливо, за да се превърне в решително действие — само вълна от безпомощни гърчове пробягваше няколко метра пред тях в сноповете на прожекторите.

Още веднъж се спряха при предпоследната цилиндрична постройка. Входът ѝ беше затрупан с купчини отпадъци, които хрущяха под стъпалата, светнаха над тях навътре, но светлината на фенерите беше прекалено слаба, затова отново свалиха прожектора от всъдехода и влязоха с него.

Тъмнината, в която подскачаше кръглото петно, бе изпълнена с остра задушлива миризма, сякаш от органична материя, разядена от химикали. Още при първите крачки затънаха над коленете в купища стъкловидни черупки, Химикът се заплете в объркана и накъсана метална мрежа, когато се измъкна от нея, над развалините се подадоха продълговати жълтеникавобели отломки. Вдигнат нагоре, прожекторът разкри зеещия процеп в свода, от който висяха напукани стъклени гроздове, някои празни, наоколо се търкаляха кости от скелети. Като стъпваха внимателно по хрущящия сипей, те се върнаха при всъдехода и продължиха нататък.

Минаха покрай куп развалини, скрити в една падина, прожекторът замече нови грамади от лава по склона и възпиращи срутването наклонени, горе разширени като фуния подпори, закотвени с кукести лапи в земята, колата престана да се клати и подскача, сега се движеха по гладка като излята от бетон повърхност, в светлините, разпилени надалеч в сивкави облачета, се показва неясна редица, която

заграждаше пътя, оказа се дълга върволица от колони, зад тях други, цяла гора, която поддържаше арки. Тези чудати сводове без стени бяха отворени на всички страни. Под местата, в които дъгите изхвъркваха от колоната като разперени за полет крила, се виждаха някакви зачатъци, сякаш начало на следващи дъги, възможни, но неразгърнати, свити като листи, слепени, неизлюпени...

След редица стъпала, ситни като зъби, машината се вмъкна между колоните. В техните форми имаше особена симетрия, не толкова геометрична, колкото растителна, защото макар всичките да си приличаха, не можеха да се видят две еднакви — навсякъде малки отклонения в пропорциите, разместване на възлестите удебеления, в които се свиваха връзките на крилатите плоскости.

Машината се носеше безшумно по каменната повърхност, дългите редици на колоните бягаха назад заедно с гората полягащи сенки, още и още една редица, сводът изчезна, пред тях се разкри свободно пространство, някъде далеч, ниско на хоризонта тлееше бледо зарево.

Всъдеходът се движеше все по-бавно по гладката скала, спирачките слабо пищяха, докато се закова на метър от каменна клисура, която зейна неочаквано.

Под тях тъмнееше плетеница от зидове, дълбоко вкопани в пръстта, подобно на старите земни укрепления. Техните върхове се издигаха до нивото на мястото, където стояха хората. Черните пазви на тесните вити улички с отвесни стени се виждаха като от птичи поглед. В зидовете се забелязваха по-тъмни от тях — наведени назад, сякаш прицелени косо в небето редици от четириъгълни отвори със заоблени ъгли. Каменните контури се сливаха в обща маса, не се виждаше никаква светлинка, чак много по-нататък, където погледът вече не стигаше, тук-таме просветваха отблясъци, а още по-далеч светлите петна се сгъстяваха и слети в единен блясък, запалваха неподвижната златиста мъгла по каменните ръбове.

Координаторът стана и насочи прожектора към вътрешността на уличката под стената, на чийто гребен беше спрял всъдеходът. Снопът светлина обхвана самотна вретеновидна колона на стотина крачки от дъговидно отдалечените стени. По нея с искрящи пръски безшумно се стичаше вода. Около колоната върху триъгълни плочи имаше малко речен пясък, по-нататък, на края на осветеното пространство, се

търкаляше плосък съд, отворен от едната страна, усетиха полъха на нощния вятър и веднага в уличките долу му отговори мъртвото шумолене на суха трева, носена по камъни.

— Това е някакво селище... — каза бавно Координаторът. Той стоеше и насочваше все по-далеч лъча на прожектора. От площадчето с чешмата се отдалечаваха разширените нагоре канали на уличките, стегнати от ъглите на отвесни зидове, напомнящи нос на кораб. Зидът между два такива ръба се накланяше назад, подобно крепостна бойница с празни четириъгълни отвори. Над тях се точеха черни размазани ивици като обгорени следи от пламък, който някога е бликал оттам. Лъчът тръгна обратно по острите ъгли на зидовете, падна в черната яма на някакъв подземен вход, поглеждаше в дъното на слепите улички.

— Угаси! — обади се ненадейно Докторът. Координаторът го послуша. Едва сега в падналия мрак забелязаха промяната в пространството под тях.

Широкото призрачно зарево, което заливаше гребените на далечните зидове с очертаните на неговия фон силуети на някакви тръби или комини, се разпадаше на отделни острови, отслабваше, гасеше го вълната на мрака, която вървеше от центъра към периферията, известно време тлееха отделни светли места, после и те изчезнаха, мракът поглъщаше един след друг поясите от каменни каньони, докато пропадна и последната светлинка — и вече нито една искра не светваше.

— Знаят за нас... — обади се Химикът.

— Възможно е — отвърна Докторът, — но защо светлини има само там? И забелязахте ли как гаснеха? От центъра.

Никой не му отговори.

Координаторът седна и изключи фаровете. Мракът ги захлупи като черен клепач.

— Не можем да се спуснем там с колата. Ако я оставим тук, някой трябва да стои при нея — обади се той. Останалите мълчаха. Не виждаха дори лицата си, чуваха само лекия стон на вятъра. После изотзад, от свода без стени долетя слабо, протяжно хрущене, сякаш някой внимателно пристъпваше. Координаторът се вслушваше напрегнато, въртеше бавно изгасения прожектор, насочваше го

налуки и изведнъж светна. В полукръг от бели светлинни петна, колони и черни сенки ги заобиколи неподвижна пустош.

Нямаше никого.

— Кой? — попита Координаторът. Никой не се обади.

— Значи аз — реши той. Хвана кормилото. Всъдеходът със запалени светлини тръгна бавно покрай зида. След няколкостотин крачки надолу се отвори стълбище с плитки и тесни стъпала, оградено с каменни валове.

— Ще остана тук — реши Координаторът.

— С какво време разполагаме? — запитва Химикът.

— Сега е девет. Давам ви час, само че за този час трябва и да се върнете. Може да ви затрудни намирането на мястото. След четиридесет минути ще пусна ракета. Десет минути по-късно — втора, следващата — след пет минути. Гледайте в това време да бъдете на някакво възвишение, макар че отблясъка ще видите и отдолу. Сега да сверим часовниците.

Свършиха това в тишината, прекъсвана само от скимтенето на вятъра. Въздухът ставаше все по-хладен.

— Монитора няма да вземате, в тази теснотия така или иначе не може да се използва — Координаторът неволно сниши глас като останалите, които говореха. — Ежекторите са достатъчни, впрочем става въпрос за контакт. Но не на всяка цена. Това е ясно, нали?

Обръщаше се към Доктора. Онзи кимна. Координаторът добави:

— Нощта не е най-доброто време. Може само да се ориентирате в терена. Това би било най-разумното. Все пак можем да се върнем. Старайте се да се държите заедно, пазете си тила и не се завирайте в никакви къшета.

— Докога ще чакаш? — запитва Химикът. Координаторът се усмихна — видяха това в отблясъка, от който лицето му изглеждаше като посипано с пепел.

— До края. А сега вървете.

Химикът надяна ремъка на ежектора през шия, за да му бъдат свободни ръцете — оръжието увисна на гърдите му — и освети с фенерчето началото на стълбата. Докторът вече слизаше. Изведнъж горе избухна бял огън — Координаторът им осветяваше пътя. Грапавините на каменната повърхност се показаха, уголемени, пълни със сенки, двамата вървяха край стената по дългите коридори на

светлината, която идеше зад тях, докато при пресечката зейна широко преддверие — от двете страни го обхващаха колони, подаваха се по средата на зида, сякаш израстваха от него. Отгоре имаше гроздовиден барелеф. Рефлекторите на далечния всъдеход хвърляха малко светлина — полукръгло светло ветрило — върху черната глеч на преддверието, издълбана отпред сякаш от хиляди стъпки. Влязоха бавно вътре, вратата беше огромна, правена сякаш за великани, на вътрешните стени нито следа от спойки или фуги, като че ли постройката беше издялана от монолитна скала. Преддверието завършваше със сляпа наклонена стена, от двете страни се виждаха множество ниши, в дъното на всяка имаше дълбок жлеб, над него се отваряше и водеше навътре в стената нещо като отвор на комин — фенерчетата осветиха само началото на триъгълната тръба с черни, сякаш гледжосани стени.

Излязоха навън. След петдесетина крачки в чупката на стената, която обхващаше с правилни, макар и неясни за тях многостенни чупки отвора на пресечката, придружаващите ги светлини свършиха. Свиха по тази уличка и изведнъж нещо се промени — околната каменна сивота угасна като духната. Координаторът беше изключил фаровете, чийто блясък достигаше чак дотук.

Докторът вдигна очи. Небето не се виждаше — по-скоро за него можеше да се досети — усещаше неговото далечно хладно присъствие с лицето си.

Стъпките звънко отекваха в тишината. Камъкът отговаряше равномерно, ехото на уличката, притисната между амбразури на стените, беше късо и глухо. И двамата, без да се наговарят, вдигнаха левите ръце и продължиха, докосвайки зида, край който се движеха. Беше студен и гладък почти като стъкло.

След малко Докторът светна фенерчето, защото му се мярна някакво сгъстяване на тъмните петна — намираха се на площадче сред високи зидове като дъно на кладенец, извитите стени се прекъсваха от коридорите на пресечките, двете редици на прозорците, наведени назад и гледащи към небето, отдолу почти не се виждаха, насочваха фенерчетата наоколо, забелязаха стълби в най-тясната уличка, те водеха стръмно надолу, над тях имаше хоризонтална каменна греда, вградена гладко в зидовете. Закачена за нея, отдолу висеше тъмна маса, разширена в краищата като пясъчен часовник. Избраха най-широката уличка. Бързо усетиха, че въздухът наоколо се промени,

подхвърленият нагоре лъч на фенерчето откри надупчен като решето свод, сякаш някой беше избил триъгълни дупки в разгърнатата каменна повърхност.

Вървяха дълго. Пресичаха улички, постлани с камъни, високи и просторни като галерии, минаваха под сводове, от които висяха някакви безформени камбани или бъчви, паяжинни дрипи се усукваха около таванските греди, покрити с богат растителен орнамент, поглеждаха в обширни пусти зали с куполовидни тавани и огромни кръгли отвори на върха — тези отвори бяха плътно затъкнати със стърчащи като чепове каменни парчета. Тук-там от уличките нагоре тръгваха коси улеи, напречно нагънати, напомняха залети с втвърдяваща се маса стълби, понякога в лицето лъхваше неочакван топъл повей, няколкостотин крачки вървяха по почти бели плочи, пътят отново се раздели, заслизаха надолу, зидовете протягаха в уличките тежки подпори, в които зееха ниши, пълни със сухи листа, слизаха все по-надолу по наклонената плоскост със ситно назъбени стъпала, в лъча на фенерчето белееше прах, вдигнат от стъпките, отстрани зееха отворите на крипти с душен застоен въздух, там лъчът на фенерите потъваше безпомощно, спъваха се в хаоса от неразбираеми, сякаш отдавна напуснати съоръжения, пътят тръгна нагоре, продължиха напред, докато най-после отгоре се спусна повеят на открито пространство.

Минаваха по криви улички, кръстосващи се нива на галерии, площадчета, прожекторите се блъскаха в зидове, сенките сякаш разперваха криле и се пръскаха на черни ята изпод стъпките им, кълбяха се и се заплитаха в правите като стрела пасажи, пред чиито входове пазеха наклонени една към друга израстващи от зидовете колони, лаещото ехо на стъпките ги преследваше непрестанно.

Понякога им се струваше, че усещат нечие присъствие. Тогава се спираха с изгасени фенери в подножието на зида. Сърцата им биеха учестено. Нещо се тътреше, шляпаше, отгласът на стъпките се чупеше в безформено ехо, отслабваше, неясно бърборене като подземен поток шумолеше покрай зидовете, понякога от дъното на кладенците, които се отваряха в каменните ниши сред плесенявали изпарения, долиташе протяжен вопъл, не можеше да се каже дали е глас на някакво същество, или звук на трепкащия въздух, скачаха отново, продължаваха да вървят, в мрака ги пронизваше усещането, че наоколо

блуждаят някакви фигури, веднъж забелязаха подадено от страничната уличка вдлъбнато лице, бледо на светлината, насечено от бръчки, дълбоки като пукнатини, но когато стигнаха мястото му, там нямаше никой, само на камъните лежеше откъснато парче златисто, тънко като хартия фолио.

Докторът мълчеше. Знаеше, че това пътешествие — опасно, нещо повече — безумно, в тези условия, нощем, пада изцяло на неговата съвест, че Координаторът се реши на такъв риск, защото времето не стигаше, а той най-упорито от всички настояваше да се опитат да установят контакт. Десетки пъти си повтаряше, че ето, ще стигнат само до следващата чупка на стените, до пресечката, и ще се върнат — и продължаваше по-нататък. Във високата галерия, оградена от поставени един върху друг дискове от непрозрачно стъкло — те образуваха нещо като таван със закачени по него чудати конзоли или балкони като лодковидни гондоли, на земята пред тях падна растителна граховидна шушулка. Вдигнаха я, беше още топла, като че ли държана в ръка.

Най-силно ги удивляваше тъмнината, в която не проблясваше никаква светлинка. Нали жителите на планетата имаха очи, помагаха си със зрение, ако бяха забелязали появата им, трябваше да очакват среща с някаква стража, но не и такава абсолютна пустота в това несъмнено населено пространство — за което свидетелствуваха най-малкото светлините, които видяха преди това от височината.

Колкото повече продължаваше пътешествието, толкова повече заприличваше на кошмарен сън — най-много от всичко жадуваха за светлина, фенерчетата даваха само нейната илюзия, лъчите им само засилваха околния мрак, изтръгвайки от него единични, лишени от връзка с цялото и затова неразбираеми фрагменти.

Веднъж до тях достигна толкова близко и отчетливо шляпане, че се втурнаха след него, тропотът на бягството и гоненето изпълни уличката, накъсаното ехо се биеше в тесните стени, те тичаха със запалени фенери, сивият отблясък пълзеше над тях като свод, ту падаше ниско, ту се вдигаше високо, на вълни, черните отвори на пресечките бягаха назад, най-накрая — запъхтени — се спряха в пустотата след безумната гонитба.

— Слушай... дали те... не ни подмамват? — с мъка издиша Химикът.

— Глупости дрънкаш! — гневно изхриптя Докторът. Осветиха наоколо. Стояха до пресъхнал каменен кладенец, в стените зееха черни дупки, в една от тях се мярна бледа сплесната физиономия, когато светлинното петно се върна, отворът беше пуст.

Продължиха нататък. За присъствието на онези вече не се досещаха — то ставаше непоносимо, чувствуваше се навсякъде, дори Докторът беше близо до мисълта, че по-добре нападение, схватка в този мрак, отколкото упорито, безсмислено пътешествие за никъде. Погледна циферблата на часовника. Беше минало почти половин час, не след дълго трябваше да се връщат.

Химикът, който го беше изпреварил с няколко крачки, повдигна прожектора. В чупката на стената зееше врата с островърха арка отгоре, от двете страни на прага се издигаха тумбести каменни колони. Като минаваше край тъмния вход, машинално насочи към него фенерчето. Светлината се плъзна по няколко стенни ниши и падна върху стълпени голи гърбове, застинали в прегърбени пози.

— Там са! — изсъска той и се дръпна инстинктивно. Докторът влезе вътре. Химикът светеше отзад. Голата група се прилепи към стената, наблъскана под обвала на свода като вкаменена. В първия момент му се стори, че не са живи — в светлината на фенера заблестяха воднистите капки, стичащи се по гърбовете — Докторът спря безпомощно.

— Ей! — каза тихо, чувствувайки, че в цялата ситуация няма капка смисъл. Някъде високо навън се разнесе пронизително вибриращо изсвирване. В каменния свод бухна многоглас стон. Никоя от свитите фигури не се помръдна; само стенеха с тънки протяжни гласове; затова пък на улицата започна движение, чуваха се далечни стъпки, те преминаха в галоп, няколко тъмни фигури профучаха с огромни скокове, ехото се обаждаше все по-далече. Докторът погледна навън — нищо. Неговата безпомощност премина в тъмна ярост; той застана пред арката и изгаси фенера, за да чува по-добре.

От тъмнината се носеше приближаващ тропот.

— Идат!

Докторът по-скоро усети, отколкото видя, че Химикът сграбчи оръжието. Удари по дулото, наведе го надолу.

— Не стреляй! — кресна. Пустата улица изведнъж се изпълни, в светлинното петно подскачаха гърбове, наоколо закипя, чуваха

сблъскването на големите меки тела, огромни, сякаш крилати сенки прелитаха в дъното, избухна врява, хриплива кашлица, няколко продрани гласове запищяха пронизително, грамадна маса рухна под краката на Химика, подсече го, падайки, той видя в последната част от секундата втораченото право в него облещено белооко лице, фенерчето тресна в камъните и стана тъмно. Химикът отчаяно го търсеше, шарейки с ръце по калдъръма като слепец.

— Докторе! Докторе! — крещеше той, но гласът му потъваше в хаоса, наоколо профучаваха десетки тела, огромните туловища с малки ръчички се сгъстяваха, сблъскваха се, той сграбчи металния цилиндър и вече се изправяше, когато силен удар го отхвърли към стената, някъде отвисоко, сякаш от върха на зидовете, се разнесе свистене, всичко за миг замря, усети заливащата го топла вълна, лъхаща от разгорещените тела, нещо го блъсна, той се олюля, викна, усети лепкаво отвратително докосване — внезапно от всички страни го окръжи тежко дишане.

Премести копчето. Фенерчето пламна. За няколко секунди пред него огромните гърбави торсове се извиха в дъга, по лицата проблясваха заслепени очи, сбръчканите главички се люлееха, после, блъснати силно изотзад, голите паднаха върху него. Извика още веднъж. Не чу собствения си глас в суматохата, която се развихри наоколо — с притиснати в навалищата ребра, вклинен между мокрите горещи туловища, губеше земята под краката си, дори не се опитваше да се съпротивлява, усещаше, че го бутат, мъкнат, теглят нанякъде, суровата воня направо го задушаваше, трескаво притискаше до гърдите фенерчето, то осветяваше няколко от околните същества, които го гледаха стреснато и се мъчеха да се дръпнат, но тълпата не позволяваше, тъмнината виеше непрекъснато с хрипкави гласове, малките торсове, облени като с пот от водниста течност, се криеха в издутините на гърдните мускули, изведнъж ужасна вълна притисна цялата група към арката, смачкан, видя през гората от сплетени ръце и тела блясък на светлина, лицето на Доктора, мярна се отворената му във вик уста, той изчезна, задушаваше се от тежката смрад, фенерчето подскачаше под брадата му, измъкваше из мрака личица — безоки, безноси, без уста, плоски, старчески увиснали, всички мокри, усещаше ударите на гърбовете, за миг стана по-свободно, после отново го пресоваха, хвърлиха върху стената, удари плещи в някаква колонка,

вкопчи се за нея, опита да се прикрие, нови вълни на блъсканицата го откъсваха от нея, напрегна всички сили, бореше се само да не падне — падането означаваше смърт, напипа някакво каменно стъпало, не, скала, изпълзя нагоре, вдигна високо фенерчето. Картината беше ужасяваща. От стена до стена бушуваше море от глави, пресовани от натиска, най-близките до нишата се вглеждаха в него с разширени очи, виждаше отчаяните им конвулсивни усилия да се отдалечат от него, но можеха да се движат само като частица от голата маса, която продължаваше да се търкаля надолу по уличката, притискайки крайните към стените, ужасният вой не преставаше, изведнъж видя Доктора — без фенерче, той се движеше или по-точно плуваше в тълпата, завъртаха го ту в профил, ту в анфас, губеше се между надвисналите над него огромни туловища, във въздуха се развяваха някакви дрипи. Химикът, стиснал ежектора за дулото и ложата, удържаше натиска доколкото можеше, усещаше как ръцете му омекват, мокрите хлъзгави тела се удряха в него като тарани, отскачаха, понесени нататък, тълпата редееше, от мрака се втурваха нови тълпи, фенерчето угасна, непрогледният мрак се мятеше, ломотеше, стенеше, пот заливаше очите му, вдишваше въздух, който обгаряше дробовете, губеше съзнание.

Отпусна се на каменното стъпало, опря гръб на студените камъни, с мъка поемаше дъх, вече различаваше отделни стъпки, шляпащи скокове, прокълнатият хор се отдалечаваше, опря ръце на стената и се изправи. Колената му бяха омекнали, искаше да извика Доктора, но не можеше да издаде звук — изведнъж белезникаво сияние откри от мрака гребена на отсрещната стена.

Мина доста време, докато съобрази, че сигурно Координаторът им показва обратния път с магнезиева ракета!

Наведе се, започна да търси фенерчето, не знаеше къде го бе изгубил. При самата повърхност въздухът беше наситен с отвратителна блудкава смрад, не можеше да се понася, гадеше му се. Стана. Чу далечен вик. Беше глас на човек.

— Докторе! Тука! Тука! — закрещя. Викът отговори, вече по-близо, между черните стени се подаде светъл език. Докторът вървеше към него бързо, но някак настрана, като пиян...

— А — каза той, — ти си тук, добре... Хвана Химика за рамото.

— Повлякоха ме малко, но успях да се вмъкна в нишата...
фенера ли загуби?

— Да.

Докторът продължаваше да го държи за рамото.

— Вие ми се свят — обясни със спокоен глас, все още задъхан.
— Няма нищо, ей сега ще мине...

— Какво беше това? — шепнешком, сякаш на себе си каза
Химикът.

Докторът не отговори. И двамата се вслушваха в тъмнината — в нея отново се прокрадваше далечно шляпане, беше пълна с шумове, няколко пъти се разнесе приглушен от разстоянието стон. Втори блясък в небето освети гребените на стените, затрептя върху отвесните ръбове и бледнеейки, се плъзна надолу като мигновен изгрев и залез на слънцето.

— Да вървим — казаха и двамата в един глас.

Ако не бяха ракетите, едва ли щяха да се върнат преди разсъмване. Но призовани от заревото, което още два пъти като луна разгони мрака от каменните клисури, не се отклониха от посоката. По пътя срещнаха неколцина бегълци, които, изплашени от светлината на фенера им, панически изчезнаха, а веднъж се натъкнаха на лежащо в подножието на стръмната стълба вече съвсем изстинало тяло. Прекрачиха го, без да кажат дума. Няколко минути преди единадесет намериха площадчето с каменната чешма — още щом върху нея падна лъчът от фенера на Доктора, отгоре с тройна светлина блеснаха фаровете.

Координаторът стоеше над стълбата, по която задъхано тичаха, тръгна бавно след тях, а когато седнаха в машината, угаси светлините и започна да се разхожда напред-назад, като очакваше кога ще могат да говорят.

Когато му разказаха всичко, каза само:

— Е, да. Добре че така завърши. Тук има един от тях...

Не го разбраха, едва когато запали страничния прожектор и го обърна назад, и двамата скочиха. На десетина метра от въдехода неподвижно лежеше двутел.

Докторът пръв се озова при него. От рефлектора падаше широка светла ивица, по която можеха да се преброят дори най-малките трапчинки по каменните плочи.

Двутелът полулежеше, гол, горната част на големия торс беше привдигната. От пролуката между гръдните мускули ги поглеждаше голямо светлосиньо око — виждаха само крайчеца на сплесканото лице като през открената врата.

— Как е попаднал тук? — запита тихо Докторът.

— Притича отдолу, няколко минути преди вас. Когато запалих ракетата, избяга, после се върна.

— Върна се?!

— Да. На същото място.

Стояха пред него, не знаеха какво да правят. Съществува дишаше тежко като след дълго тичане. Докторът се наведе, възнамерявайки с най-прост жест да погали или потупа с отворена длан гиганта, онзи се разтрепери, по бледата му кожа се появиха воднисти капки, големи като мехури.

— Той... се страхува от нас... — каза тихо Докторът.

— Какво да правим? — добави той безпомощно.

— Да го оставим и да потегляме. Късно е — подхвърли Химикът.

— Никъде няма да вървим. Слушайте... — Докторът се поколеба. — Знаете ли какво? Я да поседнем...

Двутелът не помръдваше. Ако не бяха равномерните движения на дискообразно разширената му гръд, можеше да се помисли, че не е жив. По примера на Доктора останалите седнаха около него на каменните плочи. Из мрака се донасяше далечният шум на гейзера, понякога вятърът прощумяваше в невидима растителност, подземното селище бе потънало в непрогледна нощ. От време на време из въздуха преминаваха редки мъгливи кълба, остро очертаният в отблясъка на фаровете силует на всъдехода беше застинал недалече като черен декор. След повече от десет минути, когато вече започнаха да губят надежда, двутелът изведнъж погледна крадешком през пролуката на своето скривалище. Достатъчно беше едно невнимателно движение на Химика и мускулите отново се затвориха — но този път не за дълго.

Накрая — почти половин час след срещата — гигантът се изправи. Беше към два метра, но щеше да бъде още по-висок, ако не се навеждаше напред. Когато се движеше, долната част на безформеното му тяло се променяше. Изглежда, можеше произволно да опъва и свива крака, но всъщност само мускулите му, свивайки се около крайниците,

ги правеха някак по-забележими и същевременно подходящи за ходене.

Никой не разбра как Докторът го постигна — и той самият после уверяваше, че също не знае, — но във всеки случай след най-различни потупвания, благи жестове и нашепвания двутелът, който вече съвсем измъкна своя подвижен торс от вътрешното гнездо, позволи на Доктора да го изтегли за тънката ръка до всъдехода. Неговата малка глава, увиснала напред, ги гледаше отгоре с наивно удивление, когато се струпаха в светлинния конус на прожектора.

— И сега какво? — каза Химикът. — Тук с него няма да се разбереш.

— Как какво — отговори Докторът, — ще го вземем с нас.

— Ти не си добре!

— Това може да ни даде много — каза Координаторът, — но... той тежи сигурно половин тон!

— Какво от това? Всъдеходът е разчетен за повече.

— Как не! Ние тримата с товара сме над триста килограма. Може да гръмнат амортизаторите.

— Да? — каза Докторът. — Тогава не. Да си ходи.

С тези думи той побутна двутела към спускащото се надолу стълбище.

Огромното същество (когато стоеше така до тях, особено когато прожекторът не го осветяваше непосредствено, все им се струваше, че главата му е отсечена и на нейно място е надяната друга, чужда, прекалено малка и лошо, твърде ниско поставена) изведнъж се сви, сякаш се вмъкна в себе си, а кожата му мигновено се покри с искрящи капки водниста течност.

— А, не, по дяволите... само се пошегувах... — изломоти Докторът. Другите двама също бяха изненадани от тази реакция. Докторът не без усилие успя да успокои грамадното същество. Не беше лесно разрешим проблемът с наместването на новия пасажер. Координаторът изпусна почти всичкия въздух от гумите, така че всъдеходът почти легна на камъните, при светлината на ръчния прожектор свалиха двете задни седалки и ги прикрепиха към багажника, а на върха на тази пирамида качиха и монитора. Двутелът обаче не искаше да влезе в колата — Докторът го потупваше, уговаряше, подбутваше, сам се качваше и слизаше и ако не бяха

необикновените обстоятелства, щеше да бъде доста забавно зрелище. Отдавна беше минало единайсет, а им предстоеше още в тъмнината, в тежък терен, движейки се предимно по стръмнините към планината, да изминат над сто километра до ракетата. Най-накрая Докторът изгуби търпение. Хвана една от вдигнатите ръце на малкия торс и викна:

— Бутнете го отзад!

Химикът се поколеба, но Координаторът подпря силно с рамо изпъкналия гръб на двутела, който издаде скимтящ звук и губейки равновесие, с един скок се озова вътре. Сега вече всичко тръгна бързо. Координаторът напомпи гумите, всъдеходът, макар и силно наклонен, тръгна смело напред. Докторът седна пред новия пасажер, защото Химикът предпочиташе да избегне подобно съседство и се съгласи да пътува в съвсем неудобно положение — зад гърба на Координатора.

В тройния сноп на фаровете преминаха през амфиладата на колоните, после дълги гладки плоскости водеха към алеята на „балоните“, на равното всъдеходът набра висока скорост, която загуби едва в подножието на магмената лавина. След петнайсетина минути стигнаха до глинестите хълмчета, окръжаващи ямите с ужасно съдържание.

Известно време караха по гъста, отвратителна жвакаща кал, после откриха отпечатъците на собствените си гуми в глината и се понесоха почти по същия начин, по който бяха стигнали до котловината.

Като изхвърляше фонтани от вода и кал изпод колелата, всъдеходът лавираше ловко между глинените купчини в тройната ивица на светлините. Далеч в мрака пламна размазано огънче и тръгна срещу тях, нарастваше с всеки миг, скоро различиха три отделни светлини. Координаторът намали, това беше тяхното отражение. Двутелът започна да проявява безпокойство, шаваше, кашляше, дори се завираше в ъгъла, така че цялата машина се наклони опасно вляво — Докторът се опитваше да го успокои с думи без особен успех, като погледна назад, видя, че бледата фигура е заприличала на закръглено отгоре кюлче захар — двутелът беше прибрал своя малък торс и сякаш не дишаше. Едва когато ги лъхна горещата вълна и огледалното отражение изчезна — доказателство, че са пресекли загадъчната линия, — грамадният пасажер затихна, замря и не издаваше никакво вълнение от нощното пътуване, макар че тъкмо сега, преодолявайки с

усилие все по-стръмния склон, всъдеходът се клатеше по-силно, дори боксуваше, издутите колела стържеха тежко по неравностите, движеха се все по-бавно, вместо бодрото потропване на гумите се чуваше напрегнатата песен на моторите, няколко пъти предницата на колата опасно се вирна нагоре — вече едва пълзяха, изведнъж — макар че колелата се въртяха — започнаха да се смъкват назад, под тях се свлече слабо споен с основата горен слой — Координаторът рязко изви кормилото. Спряха.

Внимателно зави, започнаха да се спускат косо по склона обратно в долината.

— Накъде?! — възкликна Химикът. Поривите на нощния вятър донасяха дребни капки, макар че още не валеше.

— Ще опитаме другаде — отговори с висок глас Координаторът.

Отново спряха, петното на подвижния прожектор запълзя нагоре, все повече избледняваше, напругаха зрение, но почти нищо не се виждаше. След провала на светлинното разузнаване тръгнаха наслуки нагоре, скоро наклонът стана също толкова стръмен, както на мястото, където се свлякоха, но тук почвата беше суха и всъдеходът теглеше добре, макар че когато Координаторът се опитваше да завърти на север, машината започваше опасно да вири нос, почти сядаше на задните балони и го принуждаваше да кара с все по-голямо отклонение на запад. Това не беше много далновидно, трябваше да се съобразяват още и с гъстите храсталаци. Доколкото помнеше, те покриваха почти целия бряг на урвата на високото плато, към което се катереха. Но нямаше друг изход. Сноповете на фаровете попадаха в мрака на редица бели бавно движещи се фигури, не, това бяха мъгливи парцали, мъглата изведнъж ги погълна, стана тъмно, трудно се дишаше, захладя, по предното стъкло, по никелираните тръби на облегалките потекоха капки кондензирана вода, непрогледната мъгла ту се сгъстяваше, ту се разреждаше, за маневриране не можеше и да се мисли. Координаторът управляваше слепешката, стараяше се само да кара под остър ъгъл към стръмнината.

Изведнъж фаровете възвърнаха силата си, млечните кълба се разнесоха, останаха назад, в светлите струи видяха вълнистата гърбица на склона, отгоре се разискри черното небе. На всички им стана някак по-весело.

— Как е пасажерът? — запита Координаторът, без да се обръща.

— Добре. Като че ли спи — каза Докторът иззад стоящия пред него Химик. Склонът, по който се катереха, ставаше все по-наклонен, колата балансираше неприятно, предните колела все по-малко се подчиняваха на кормилото, центърът на тежестта се преместваше опасно назад. В един момент, когато колата затанцува почти на място и подхвърли преднича, плъзгайки се встрани, Докторът се обади неспокойно:

— Слушай, да седна ли отпред, между фаровете, на бронята, а?

— Още не — отвърна Координаторът. Пусна малко въздух от гумите, всъдеходът приседна и известно време теглеше малко по-добре, в подскачащите светли струи високо горе вече се виждаше неравната линия на храстите, пресякоха голяма глинеста плешивина, храстите идваха все по-близо, стърчаха като черна четка на самия ръб на глинестите свлачища, за минаване оттам не можеше да става и дума, нямаше възможност и да се завие за търсене на по-добро място, затова цепеха направо нагоре, докато на десетина крачки пред двуметровата стена колата спря. Внезапно натиснатите спирачки разтърсиха колата. В силната светлина жълтееше глина, прошарена от дълги корени.

— Стигнахме значи — каза Химикът и изруга.

— Дай лопатата — подхвърли Координаторът. Той слезе, отсече няколко кирпича от глината, намести ги под задните балони на колата и се закатери към свлачището. Химикът побърза след него. Докторът чуваше как се провират през сухия гъсталак, трещяха счупени клони, фенерчето на Координатора блесна, угасна, светна на друго място.

— Що за гадост! — изръмжа гласът на Химика. Нещо зашумя, светлото петно заподскача в тъмното, после замря.

— Това е рисковано — отново прозвуча гласът на Химика.

— Без риск няма астронавтика — отговори Координаторът и извика: — Докторе! Трябва да изкопаем тук малко земя от самия край, мисля, че тогава ще минем, внимавай само пътникът да не се сепне!

— Добре! — викна в отговор Докторът. Обърна се към двутела, който беше замрял неподвижно. Чу се шум.

— Още веднъж! — изпъшка Координаторът, поток от пръст шумеше по склона, изведнъж се разнесе пукот и огромна буца се претърколи край всъдехода, бучки глина забарабаниха по предното стъкло, мекото търкаляне утихна надолу, само по стеничката се стичаше раздробена пръст. Докторът се наведе напред — двутелът

изобщо не реагира на цялото събитие — и насочи подвижния прожектор встрани. В глинения склон зееше широк фуниевиден процеп. В него стоеше Координаторът и работеше енергично с лопатата. Беше минало полунощ, когато от багажника измъкнаха въже за теглене, котвички, куки и като закрепиха единия край на въжето между фаровете, прокараха другия през пролома към гъсталака горе, където го завързаха на две места. После Докторът и Химикът слязоха. Координаторът включи едновременно моторите на всички колела и на предния барабан, който, навивайки около себе си въжето, постепенно вмъкна колата в глинещото гърло. Не се размина без ново разширяване на прохода, но след половин час котвичките и въжето бяха прибрани и всъдеходът с пронизително бръмчене и трясък се провираше през храстите. Известно време се движеха съвсем бавно, едва когато гъсталакът, който за щастие беше сух и чуплив и затова не оказваше голямо съпротивление, се свърши, се понесоха с прилична скорост.

— Половината път! — викна след малко Химикът към Доктора, който иззад рамото на Координатора следеше внимателно километража. Координаторът си помисли, че и половината не са минали — пресмяташе отклонението, предизвикано от катеренето по склона, на двайсетина километра — наведен, с лице до самото стъкло, не откъсваше очи от пътя или по-скоро от безпътието, стараше се да заобикаля по-големите препятствия, а малките да пропуска между колелата, но въпреки това колата подскачаше, тресеше се, металната тръба дрънчеше, понякога при дупки всъдеходът политаше във въздуха, а когато се приземяваше, амортизаторите и на четирите колела виеха. Но видимостта не беше лоша, изненади, както и досега, нямаше — в края на разтопените в сива мъгла светли ивици нещо пребяга — висока черта, втора, трета, четвърта, — бяха мачтите, пресякоха редицата им. Докторът се стараше да види дали върховете на мачтите са пак окръжени от трептящ въздух, но беше много тъмно. Звездите мигаха спокойно, грамадното същество зад него не мърдаше, само веднъж, сякаш изморено от стоенето в една и съща поза, се дръпна малко встрани, намествайки се, и това така човешко движение странно го развъълнува.

Гумите подскочиха през напречните бразди. Вече се спускаха надолу, по надлъжно изгърбеното разклонение. Координаторът леко намали, зад езика на варовиковия сипей вече виждаха следващите

бразди, осветени от фаровете, отляво долетя нарастващо свистене. Пронизителен глух шум, неясна грамада им пресече пътя, проблесна в прожекторите, изчезна. Спирачките рязко изпищяха, машината подскочи, в лицата им лъхна гореща горчива вълна, приближаваше ново свистене, Координаторът изключи светлините. Падна мрак, а в него на няколко крачки пред тях прелитаха като смерчове един след друг, високо над земята се носеха фосфорно светещи гондоли, обвеяни от невидимите дискове на въртенето, леко се навеждаха, влизайки в завоя, една след друга, под един и същи ъгъл на виража, започнаха да броят: осма, девета, десета...

След петнайсетата имаше пауза. Докторът каза:

— Толкова още не бяхме срещали.

Отново се дочу друг, непознат звук, много по-нисък, приближаваше по-бавно. Координаторът изведнъж даде заден ход, колата започна да се изтегля. Отдалечиха се към възвишението, гумите леко застъргаха по варовиковия сипей, в момента, когато спираха, в мрака пред тях с басово бучене, от което цялата каросерия завибрира, премина неясен силует, само светлината на звездите високо над дърветата притъмня и земята затрепери, сякаш падаше лавина. Бучейки като гигантски пумпал, прелетя следващият призрак и още един, гондола не се виждаше, само неправилен, заострен на звездовидния край контур на нещо, което тлееше червеникаво и се въртеше бавно обратно на движението.

Отново стана тихо, чуваше се само все по-далечно бучене, което ту заглъхваше, ту се усилваше.

— Тези бяха колосални — видяхте ли?! — възкликна Химикът.

Координаторът почака още малко, после запали фаровете, освободи спирачките, всъдеходът тръгна по инерция, после моторите заработиха и той се запуска все по-бързо. Карането край браздите беше по-удобно, защото заобикаляха по-големите препятствия, но предпочиташе да не рискува — отзад можеше да ги връхлети някое прозрачно чудовище. Като завърташе леко кормилото, той се стараше да проследи посоката на срещнатите съоръжения — бяха дошли от северозапад, отдалечиха се на изток, но това нищо не доказваше — завиваха и можеха да направят много такива завой. Не говореше нищо, но беше неспокоен.

Малко след два часа пред фаровете лумна огледалната лента. Двутелът, който при срещите в тъмното дори не трепна, от известно време подаваше глава и се оглеждаше наоколо. Когато всъдеходът почти стигна огледалния пояс, грамадното същество изведнъж закашля, засумтя, застана и започна да се изправя, да се измъква, наведе се на една страна, сякаш искаше да скочи в движение.

— Стой! Стой! — викна Докторът. Координаторът удари спирачките, спряха на метър пред лентата.

— Какво става?

— Той иска да бяга!

— Защо?

— Не зная, може заради това — угаси фаровете!

Координаторът послуша. Щом стана тъмно, двутелът тежко се отпусна на мястото си. Тръгнаха с изгасени светлини, за секунда от двете страни на всъдехода в черните плочи блесна отражението на звездите и пак се понесоха по земята. Прожекторите удариха в нощта. Бяха в равнината. Всъдеходът се носеше все по-бързо, целият му корпус вибрираше, тресеше се, назад летяха варовикови скали, дългите им сенки се въртяха по пясъка като около вертикална ос, пясъкът скриптеше изпод гумите, студеният въздух биеше в лицата, режеше дробовете, моторите бучаха, камъчетата звънливо чукаха по шасито, Химикът се свиваше, мъчеше се да скрие глава зад предното стъкло, пътуваха по равното, скоростта се увеличаваше, всеки момент очакваха да видят кораба.

Бяха се уговорили онези, които останаха в ракетата, да закачат за кърмата проблясаща лампа, затова търсеха мигаща светлинка, но времето минаваше, всъдеходът намали, сви на североизток, а наоколо се простираше същата тъмнина. Отдавна караха на къси светлини, сега Координаторът изключи и тях, рискувайки да се блъсне в невидимо препятствие. Веднъж забелязаха мигаща светлинка и се втурнаха към нея с максимална скорост, но още след няколко минути разбраха, че това е просто ниска звезда. Беше два и двайсет.

— Може лампата им да се е повредила — обади се Химикът. Никой не отговори. Минаха следващите пет километра, отново свиха, Докторът се привдигна и впи очи в околния мрак. Намалиха още повече, изведнъж колата подскочи високо, отначало с предните, после

със задните колела — пресякоха някаква канавка, изорана в песъчливата почва.

— Дай наляво — каза неочаквано Докторът.

Всъдеходът зави, в късите светлини изникнаха ниски възвишения, прескочиха втора бразда, дълбока половин метър, всички видяха неясен проблясък и на неговия фон — дълга наклонена сянка, чийто връх за секунда бе окръжен от ореол, когато ореолът изчезна, те я загубиха от очи. Всъдеходът рязко потегли напред, понесе се направо, нов блясък на лампата, заслонена от кърмата на кораба, освети три малки фигурки; Координаторът включи фаровете, те хукнаха към тях с разперени ръце.

Координаторът намали и когато бягащите се дръпнаха встрани, спря колата на няколко метра зад тях. Ракетата се издигаше недалече. Бяха се приближили така, че горната част на кърмата закриваше лампата.

— Дойдохте?! Всички?! — викаше Инженерът. Той подскочи към всъдехода и се дръпна при вида на четвъртата безглава фигура, която неспокойно се размърда.

Координаторът прихвана с едната ръка Инженера, с другата Физика и стоя така секунда, сякаш се опираше на тях. И петимата се събраха при страничния прожектор — Докторът нещо тихо говореше на двутела.

— При нас всичко е наред — каза Химикът — а при вас?

— Горен-долу — отговори Кибернетикът. Гледаха се дълго, без да кажат нищо.

— Ще разказваме ли, или ще ходим да спим? — запита Химикът.

— Ти можеш да спиш? Невероятно! — възкликна Физикът. — Да спиш! О, небеса! Те бяха тук, разбираш ли?

— Така и предполагам — каза Координаторът. — И станали... сблъскване?

— Не. А при вас?...

— Също не. Мисля... това, че са открили ракетата, може да се окаже по-важно от всичко, което видяхме. Разказвайте, Хенрик, давай ти...

— Хванахте ли го?... — попита Инженерът.

— В същност... той ни хвана. Тоест позволи да го вземем доброволно. Но това е цяла история. Дълга, обърквана, макар че, уви,

нищо не разбираме.

— И с нас е същото! — избухна Кибернетикът. — Те се появиха може би един час след вашето тръгване! Мислех си... че това е краят — призна той неочаквано, като сниши глас.

— Не сте ли гладни? — запита Инженерът.

— Май че съвсем забравихме за ядене. Докторе! — извика Координаторът. — Ела тук!

— Съвещание ли? — Докторът слезе и се приближи към тях, без да сваля очи от двутела, който неочаквано с леко движение скочи на земята и бавно пристъпи към хората — но щом докосна границата на осветения кръг, се дръпна и замря. Гледаха го мълчаливо — грамадното същество се отпусна на земята, за момент виждаха главата му, после мускулите се затвориха, като оставиха пролука, от която в разсеяната светлина на прожектора ги следеше синьо око.

— Значи бяха тук? — попита Докторът. В този момент само той не гледаше към двутела.

— Да. Пристигнаха — двайсет и пет въртящи се кръга, също като онзи, който завладяхме, и четири много по-големи машини, не вертикални дискове, а нещо като прозрачни пумпали.

— Ние ги срещнахме! — възкликна Химикът.

— Кога? Къде?

— Може би преди час, когато се връщахме. За малко не се сблъскахме. И какво правиха тук?

— Нищо особено — поде Инженерът. — Пристигнаха в колона, откъде — не знаем, всички бяхме в ракетата, буквално за пет минути, а когато излязохме горе, те вече се въртяха един след друг около ракетата. Не се приближаваха. Мислехме, че това е предно разузнаване, патрул, авангард на тактическа рекогносцировка, е, поставихме монитора под ракетата и зачакахме — а те се въртяха наоколо, все в една посока, нито се отдалечаваха, нито се приближаваха. Това продължи може би час и половина. После се появиха онези големите, пумпалите — към трийсет метра високи! Колоси! Много по-бавни, изглежда, могат да се движат само по brazдите, които изорават другите. Въртящите се дискове им направиха място в своя пръстен, така че се редуваха една по-голяма и една по-малка машина, и отново започнаха да се въртят. Понякога забавяха, а

веднъж две едва не се сблъскаха, всъщност си докоснаха ръбовете с ужасен трясък, но нищо не им стана — продължиха да се въртят.

— А вие?

— Ние какво, потяхме се при монитора. Не беше много приятно.

— Вярвам ви — патетично заяви Докторът. — А после?

— После? Отначало си мислех, че всеки миг ще ни нападнат, после — че само извършват наблюдение, но ме учудваше техният ред и това, че не спираха дори за миг, а ние знаем, че такъв кръг може да се върти на място, е, някъде към седем пратих Физика за мигалка. Трябваше да я окачим за вас, но нали нямаше да минете тази подвижна стена — и тогава за пръв път ми хрумна, че това е блокада, помислих, че за всеки случай трябва да опитаме да се разберем, докато не е късно. Седяхме при монитора и започнахме да сигнализираме с лампата — на серии, отначало по два блясъка, после по три, по четири.

— Питагор? — запита Докторът и Инженерът се помъчи — напразно — да види в проблясъка на високо закачената лампа дали Докторът не се подиграва.

— Не — каза накрая, — обикновени числови серии.

— А те какво? — подхвърли жадно вслушаният Химик.

— Как да ти кажа — по същество нищо...

— Какво значи „по същество“? А „не по същество“?

— Това значи, че правеха различни неща през цялото време — и преди нашите сигнали, и по време на тях, и после, но нищо такова, което да прилича на опит за отговор или установяване на контакт.

— Какво правеха?

— Въртяха се по-бързо или по-бавно, приближаваха един към друг, нещо в гондолите се движеше.

— А пумпалите, тези големите, също ли имат гондоли?

— Нали каза, че сте ги видели?

— Когато ги срещнахме, беше тъмно.

— Нямаат никакви гондоли — в средата изобщо нямаат нищо. Празно място. Затова пък по периметъра им ходи... плава... е, върти се нещо като голям резервоар, отвън изпъкнал, отвътре вдлъбнат, който може да се наглася различно, а по краищата си има цял ред рогове — такива конусни удебеления. Съвсем безсмислено — разбира се, от моя гледна точка. Та какво казах — аха, понякога тези пумпали излизаха извън кръга и сменяха местата си с по-малките дискове.

— Колко често?

— Различно. Във всеки случай не успяхме да установим никакво числово правило. Казвам ви — отбелязвах всичко, което можеше да има и най-малка връзка с техните движения, тъй като очаквах някакъв отговор. Те извършваха дори сложни еволюции. Например на втория час онези грамадните намалиха толкова, че почти спряха, пред всеки пумпал застана по един диск, дисковете тръгнаха бавно към нас, но изминаха малко, може би петнайсет метра, грамадните пумпали след тях, и отново започнаха да описват кръгове, сега вече два — вътрешен, по който кръжаха четири големи и четири малки, и външен — с останалите плоски дискове. Тъкмо вече мислех, че нещо ще трябва да се направи, за да можете да се върнете — те изведнъж оформиха една дълга редица и се отдалечиха отначало по спирала, а после право на юг.

— В колко часа?

— Малко след единайсет.

— Значи сме срещнали други — обърна се Химикът към Координатора.

— Не е задължително. Някъде може да са се забавили.

— Сега разказвайте вие — каза Физикът.

— Добре. И така. — За няколко минути Докторът резюмира цялата история на пътешествието и продължи: — Обърнете внимание, че всичко, каквото се случва тук, отчасти ни напомня разни неща, познати от Земята, но всичко е само отчасти — винаги няколко кубчета остават в повече, и не могат да се вместят в скритата картинка. Това е много характерно! Техните машини се появиха тук сякаш в боен ред — като разузнавателен патрул, авангард на армия или начало на блокада. Като че ли от всичко по малко, а в резултат — нищо подобно и неизвестно какво. Онези глинести изкопи — естествено бяха ужасни, — но какво всъщност означаваха? Гробища? Така изглеждаше. После това селище или как да го нарека. То пък беше съвсем невероятно! Кошмарен сън... Ами скелетите? Музей? Кланица? Параклис? Фабрика за биологични експонати? Затвор? Можем да мислим за всичко, дори за концентрационен лагер! Но не срещнахме никого, който да иска да ни задържи или да установи с нас каквото и да е контакт — нищо подобно! Това май е най-неразбираемото, поне за мен. Цивилизацията на планетата очевидно е висока... Архитектурата

е изключително развита технически, строителството на такива куполи като онези, които видяхме, сигурно не е лесна работа. А до тях — каменно селище, напomniaщо средновековен град. Поразително смесване на цивилизационни нива! При това сигурно имат отлична сигнализация мрежа, щом изгасиха светлината в този техен град буквално минута след нашето пристигане — а ние се движехме доста бързо и не видяхме никого по пътя... Без съмнение притежават интелигентност, а тълпата, която ни повлече, се държеше като стадо овни, обхванати от паника. Нито следа от каквато и да е организация... Отначало сякаш бягаха от нас, после ни наобиколиха, изпомачкаха, възникна неописуем хаос, всичко това беше безсмислено, направо безумие! И така е с всичко. Онзи тип, когото убихме, беше облечен в някакво сребристо фолио — тези бяха голи, само неколцина имаха някакви дрипи. Трупът в ямата имаше в кожния израстък тръбичка, и което е най-странно — имаше око като този, когото виждате, а другите нямаха очи, затова пък имаха нос, или обратно, когато си мисля за всичко това, се опасявам, че дори този, когото докарахме, малко ще ни помогне. Естествено ще се постареем да се разберем с него, но не вярвам особено, че ще успеем...

— Цялата събрана досега информация трябва да се опише и подреди някак — забележа Кибернетикът, — защото ще затънем в нея. Трябва да кажа... Докторът сигурно е прав, но... Тези скелети — дали наистина са били скелети? И тази история с тълпата, която отначало ви е наобиколила, а после хукнала.

— Скелетите виждах така, както виждам тебе. Това е невероятно, но е истина. А пък тълпата... — Химикът разпери ръце. — Това беше абсолютна лудост — добави той.

— Може да сте събудили селището и да сте го стреснали — представи си, да кажем, хотел на Земята, в който изведнъж връхлети тукашен въртящ се кръг. Разбира се, че ще избухне паника!

Химикът упорито поклати глава. Докторът се усмихна.

— Не беше там, затова е трудно да ти обясня. Паника — правилно. А после, когато всички хора са се изпокрили и разбягали, кръгът излиза на улицата и тогава един от бегълците, гол като изскочил от леглото, треперейки от страх, тича след този кръг и дава да се разбере, че иска да тръгне с него. Как е?

— Е, той не ви е молил...

— Не е молил? Питай ги, щом не ми вярваш, какво стана, когато се престорих, че искам да го изгоня, да го върна обратно. Хотел! А отворените гробове, пълни с трупове?

— Скъпи мои, вече е четири без четвърт — каза Координаторът, — а утре, тоест днес, могат да ни сервират нови посещения — изобщо тук всеки миг могат да се случат всякакви неща. Нищо няма да ме учуди. Какво свършихте в ракетата? — запита той Инженера.

— Малко, нали преседяхме четири часа при монитора! Един свръхпроводим мозък тип „микро“ е прегледан, радиоапаратурата е почти пред пускане — Кибернетикът ще ти каже по-подробно. Но има много поразии за съжаление.

— Липсват ми шестнайсет ниобий-танталови диода — каза Кибернетикът, — криотроните са цели, но без диоди нищо не мога да направя с мозъка.

— Не можеш ли да вземеш от другаде?

— Взех доста — над седемстотин.

— Повече няма ли?

— Може би в Защитника, но не успях да стигна до него. Той е най-отдолу.

— Слушайте, така ли ще стърчим цяла нощ — пред ракетата?

— Вярно, да вървим. Чакайте, а двутелът?

— Да, и всъдеходът!

— Налага се да ви кажа нещо неприятно: от този момент трябва да въведем постоянно дежурство — каза Координаторът. — Истинско безумие е, че досега го нямахме. Първите два часа до разсъмване — доброволно, а после...

— Аз мога — обади се Докторът.

— Ти? За нищо на света, някой от нас — каза Инженерът. — Ние поне седяхме на едно място.

— А пък аз седях във всъдехода. Не съм по-уморен от тебе.

— Хайде стига. Първо Инженерът, после Докторът — каза Координаторът. Протегна се, разтърка измръзналите си ръце, отиде до всъдехода, изключи светлините и бавно го избута под самия корпус на ракетата.

— Слушайте — Кибернетикът беше застанал над неподвижно лежащия двутел, — а този?

— Ще остане тук. Сигурно спи. Няма да избяга. Иначе защо е дошъл с тях? — подметна Физикът.

— Но така не може — трябва да се осигури... — започна Химикът и млъкна. Един след друг останалите вече се спускаха в тунела. Огледа се наоколо, сърдито наведе рамене и тръгна след тях. Инженерът нареди до монитора надувни възглавници и седна, но усети, че сънят веднага го налегна, затова стана и с отмерена крачка се заразхожда напред-назад.

Пясъкът тихо скриптеше под обувката. Небето на изток просветваше, звездите постепенно преставаха да трепкат и избледняваха. Въздухът беше хладен и чист — опита се да открие в него онази чужда миризма, която помнеше от първото излизане на повърхността на планетата, но вече не можеше да я различи. Хълбокът на лежащото недалеч същество равномерно се повдигаше и отпускаше. Изведнъж Инженерът видя дълги тънки пипала, които изпълзяха от гърдите на двутела и го уловиха за крака. Дръпна се отчаяно, спъна се, едва не падна — и отвори очи. Беше заспал, както върви. Бе почти светло. Перести облачета се събираха на изток в наклонена линия, нарисувана сякаш с една гигантска мазка, краят ѝ постепенно се разгаряше, в неопределената сивота на небето се вливаше лазур. Последната ярка звезда се разтопи в него — Инженерът застана с лице към хоризонта. Облаците от тъмнокафяви ставаха бронзово-златисти, по ръбовете им бушуваше огън, розовата ивица, споена с девствена белота, пронизваше половината небосклон — плоският, сякаш обгорен край на планетата изведнъж се сниши при докосването на тежкия червен диск. Това можеше да бъде Земята.

Почувствува пронизваща, неизразима тъга.

— Смяна! — разнесе се висок глас зад гърба му. Инженерът трепна. Докторът го гледаше и се усмихваше, на Инженера изведнъж се прииска да му благодари за нещо... да каже, че... сам не знаеше какво — то беше безкрайно важно, но му липсваха думи, тръсна глава, отвърна с усмивка на усмивката и се гмурна в тъмния тунел.

ОСМА ГЛАВА

Около пладне петима полуголи мъже с бронзов тен по шиите и лицата лежаха в сянката под белия корем на ракетата. Наоколо се търкаляха прибори, части от апарати, върху платнището на палатката бяха разхвърлени комбинезони, обувки, кърпи, от отворения термос се носеше мирис на току-що сварено кафе, по огромната равнина пълзяха сенките на облаците, цареше спокойствие и ако не беше сгърбеното голо същество, което седеше неподвижно недалече под корпуса, тази сцена би могла да мине за някакъв земен бивак.

— Къде е Инженерът? — попита Физикът. Той лениво се привдигна на лакти и гледаше напред — въпреки тъмните очила слънцето заслепяваше.

— Пише си книгата.

— Какво пак — аха, списък на ремонтите?

— Да, това ще бъде дебела книга и уверявам те, много интересна.

Физикът погледна събеседника си.

— Май си в добро настроение. Това е радостно. А раната ти е почти зараснала. На Земята сигурно нямаше да се затвори така бързо.

Координаторът докосна пресния белег на челото и вдигна вежди.

— Възможно. Корабът беше стерилен, а тукашните бактерии са безвредни за нас. Насекоми май изобщо няма. Не съм виждал никакви, а вие?

— Белите пеперуди на Доктора — измърмори Физикът. От жегата не му се говореше.

— Е, това е само хипотеза.

— А кое тук не е хипотеза? — попита Докторът.

— Нашето присъствие — отвърна Химикът и се обърна по гръб.
— Знаете ли — призна той, — не бих имал нищо против известна смяна на обстановката.

— И аз — присъедини се Докторът.

— Видя ли как му почервения кожата, щом поседя на слънце няколко минути? — подметна Координаторът. Докторът кимна.

— Да. Това означава, че или досега не е бил на слънце, или е имал някаква дреха, някаква наметка, или...

— Или?

— Или има нещо друго, което не зная...

— Не е зле — каза Кибернетикът, като вдигна глава от изписания лист. — Хенрик ми обещава да измъкне диоди от Защитника. Да предположим, че утре завърша прегледа и че всичко бъде наред. Значи до вечерта ще работи първият автомат! Ще му дам да монтира останалите, ако оправи поне три парчета, пак всичко ще тръгне. Ще пуснем товарните, екскаватора, след една седмица ще изправим ракетата и... — не довърши.

— Чакай — каза Химикът, — да не си въобразяваш, че ние просто ще се качим и ще отлетим?

Докторът се засмя.

— Астронавтиката е чист, непорочен плод на човешкото любопитство — каза той. — Чухте ли? Химикът вече не иска да си тръгва!

— Не, остави шегата, Докторе, какво стана с двутела? Нали седя с него целия ден!

— Седях.

— И какво? Не бъди толкова загадъчен! Това наоколо ни стига...

— Хич не съм загадъчен. Ох, вярвай ми, как искам да бъда! Той — е, какво — държи се като дете. Като умствено недоразвито дете. Познава ме. Когато го повикам, идва. Когато го побутна, сяда. Посвоему.

— Нали го замъкна в машинното. Как се държа там?

— Като бебе. Нищо не го интересуваше. Когато се наведох зад генератора и престана да ме вижда, се изпоти от страх. Ако това е пот и ако означава страх...

— Говори ли? Чувах как нещо ти къколеше:

— Артикулирани звуци не издава. Записах го на лента и анализирах честотата. Гласа чува, най-малкото — реагира на гласа. Това е нещо, което не ми се побира в главата... Този мухльо е страхлив и смотан, а от подобни индивиди се състои обществото тук, освен ако той... но такава случайност...

— Може да е млад. Може би те още отначало са такива големи...

— О, не, не е млад. То се познава, дори по кожата, по бръчките, по гънките, това са много общи биологични закономерности. Пък и стъпалата — онези удебеления, на които стъпва, са съвсем твърди, рогови. Поне в нашите представи не е дете. Впрочем през нощта, когато се връщахме, той обръщаше внимание на някои неща по-бързо от нас и реагираше посвоему, например на онова отражение във въздуха, за което ви казах. Боеше се. От това... това свое селище също се боеше. Иначе защо щеше да бяга оттам?

— Може би подлежи на научаване — в края на краищата те са построили фабрики, въртящи се дискове, значи са разумни... — каза Физикът.

— Този не е.

— Чакай. Знаеш ли какво ми хрумна? — привдигна се на ръце Химикът. Седна, като изтупваше песьчинките от лактите си. — А ако тоя е... дебил? Недоразвит? Или...

— А, смяташ, че там... че онова е приют за побъркани? — каза Докторът. Той също седна.

— Подиграваш ли се?

— Защо да се подигравам? Това може да бъде изолирано място, в което държат своите болни.

— И извършват върху тях експерименти — подсказа Химикът.

— Това, което видя, ти наричаш експерименти? — включи се в разговора мълчалият досега Координатор.

— Не го оценявам в морални категории. Нямам право. Ние още нищо не знаем — отговори Химикът. — Докторът намери там в един тръбичка като онази, която беше забита в тялото на аутопсирания...

— Аха. Или онзи, който влезе в ракетата, също е оттам — избягал е и се е добрал дотук през нощта?

— Защо не? Невъзможно ли е?

— А онези скелети? — подметна Физикът, по лицето му личеше, че се отнася твърде скептично към изводите на Химика.

— Е... не знам. Може да е консервация някаква, а може да ги лекуват, като ги показват — имам предвид психошоковете.

— Разбира се, разбира се. И имат своя Фройд — каза Докторът. — Скъпи мой, я остави това. И не казвай, че тези скелети са някакъв атракцион или „дворец на духовете“. Това е огромно съоръжение —

страхотна химия се иска за впояване на скелетите в онези стъклени блокове. Може да е някакво производство. Но какво?

— Фактът, че не можеш да откопчиш нищо от този двутел, още нищо не говори — отбеляза Физикът. — Да беше опитал да научиш нещо за земната цивилизация от пазача в моя университет.

— Недоразвит пазач? — запита Химикът и всички се засмяха. Изведнъж смехът секна. Над тях стоеше двутелът. Той движеше във въздуха възлестите пръстчета, а плоското му лице, наведено надолу, трепкаше.

— Какво става с него? — възкликна Химикът.

— Смее се — каза Координаторът.

Сега всички забелязаха потрепването на малкия торс — сякаш разтърсван от хохот. Безформените грамадни стъпала подрипваха на място. Пред вперените в него пет чифта очи съществото бавно замря, огледа ги един след друг със синьото си око, изведнъж вмъкна торса, ръчичките, главата, надникна още веднъж крадешком през мускулната пролука и се заклати към мястото си, където се отпусна на земята с тихо пъшкане.

— Ако това е смях — пошепна Физикът.

— Също нищо не доказва. И маймуните се смеят.

— Чакай — каза Координаторът. Очите му блестяха върху мършавото, обгорено от слънцето лице. — Да предположим, че у тях има значително по-широк диапазон на биологически вродени способности, отколкото у нас. Че с други думи има групи, слоеве, касти, работещи творчески, конструиращи, и голямо количество индивиди, изобщо неспособни за каквато и да е работа — за нищо. И че поради това тези, непригодните...

— ... ги убиват. Правят върху тях опити. Изяждат ги. Не се бой, можеш да кажеш всичко, което ти хрумне — отговори Докторът, — никой няма да ти се смее, защото всичко е възможно. Само че, уви, човек не е в състояние да разбере всичко, което е възможно.

— Добре де. Какво мислиш за това, което казах?

— А скелетите? — подхвърли отстрани Химикът.

— Следобед служат за учебни пособия — обясни Кибернетикът с язвителна гримаса.

— Ако ти разкажех всичките теории, които от вчера прекарах през главата си, мислейки за това — каза Докторът, — щеше да се

получи книга, пет пъти по-дебела от онази, която пише Хенрик, макар и сигурно не така спретната. Като момче се запознах с един стар космонавт — беше видял повече планети, отколкото бяха космите върху главата му, — а още съвсем не беше плешив... Имаше най-добро желание да ми разкаже как изглежда пейзажът на не помня вече коя планета. Там са такива — казваше той и разперваше ръце, — такива големи — и това им е такова, и там е така, а небето е по-различно от нашето, да, различно — повтаряше той в кръг, докато накрая започнеше да се смее и махваше с ръка. Невъзможно е да разкажеш на човек, който никога не е бил в космоса, какво е да висиш в празното пространство и звездите да бъдат под краката ти — а това засяга само различните физически условия! Сега пред нас е цивилизация, която се е развивала най-малко петдесет века. Най-малкото! И ние искаме да я разберем за няколко дни!

— Трябва доста да се постареем, защото ако не я разберем, цената, която ще се наложи да платим, може да бъде... прекалено висока — каза Координаторът.

Той замълча, после добави:

— И какво според тебе трябва да правим?

— Това, което досега — отговори Докторът, — но шансовете за успех смятам за нищожни като... като едно към числото на годините, които наброява цивилизацията на Едем...

От тунела се подаде Инженерът и като видя другарите си, почиващи в широката ивица на сянката като на плаж, хвърли комбинезона и приближи, търсейки място. Химикът го повика с кимване.

— Как е, тръгна ли? — запита Координаторът.

— Да, готово е почти три четвърти... впрочем не работих над него през цялото време, защото, опитах да ревизирам предишното ни мнение, че онази първата фабрика на север работи така, както видяхме, защото не я контролират и се е разрегулирала... Но какво? Какво смешно има? Е, защо се смеете?

— Ще ви кажа нещо — каза Докторът. Само той остана сериозен. — Когато корабът бъде готов за старт, ще избухне бунт. Никой няма да иска да лети, докато не узнае... Щом сега, вместо с пот на чело да завиваме гайки... — той разпери ръце.

— Аха, и вие ли същото? — досети се най-сетне Инженерът. — И какво измислихте?

— Нищо, а ти?

— И аз така, но търсех някои най-общи и същевременно повтарящи се черти на явленията, с които се сблъскахме, и ме порази това, че фабриката, онази автоматичната, не само произвежда в затворен цикъл, но го прави някак небрежно — отделните „готови продукти“ се различават помежду си. Помните ли?

Разнесе се одобрително мърморене.

— Добре, вчера Докторът обърна внимание на това, че отделните двутели се отличават помежду си по странен начин — едни нямат очи, други нос, броят на пръстите също е различен, както и цветът на кожата — всичко това се колебае в определени граници и то би могло да бъде резултат на известна неточност на процеса с „органическа“ технология — тук и там...

— Това е наистина интересно! — възкликна слушащият с голямо внимание Физик, а Докторът добави:

— Да, най-сетне нещо съществено — а по-нататък? По-нататък? — обърна се той към Инженера, който смутено поклати глава.

— Наистина не смея да го кажа. Човек, като си седи сам, ги измисля едни такива...

— Че кажи де! — викна Химикът почти с възмущение.

— Щом започна — подкрепи го Кибернетикът.

— Разсъждавах така: там пред нас беше кръгов процес на производство, разрушение и отново производство, а вие вчера пак сте открили нещо, което прилича на фабрика — ако е било фабрика, тя трябва нещо да произвежда.

— Не, там нямаше нищо — каза Химикът. — Освен скелети. Наистина не търсехме навсякъде... — добави с колебание.

— А ако тази фабрика произвежда... двутели? — тихо запитва Инженерът и сред общото мълчание продължи: — Системата на производство би била аналогична: серийна, масова, с отклонения, предизвикани, да кажем, не толкова от липса на контрол, колкото от своеобразието на процесите, които са толкова сложни, че в тях възникват определени отклонения от планираната норма, които вече не се поддават на управление. Скелетите също се различават помежду си.

— И... мислиш... че те убиват онези, които са „лошо произведени“? — с променен глас запита Химикът.

— Съвсем не! Мислех, че тези... тела, които сте намерили — че те въобще не са живели. Че синтезът е сполучил дотолкова, колкото да създаде организми, снабдени с мускули и вътрешни органи — но отклонението от нормата е било толкова голямо, че не са били в състояние да... функционират — значи изобщо не са оживели и са били отстранени, изключени от производствения цикъл...

— А... онзи ров край града какво е? Също „лоша продукция“ ли? — запита Кибернетикът.

— Не зная, макар че в края на краищата и това не е изключено...

— Не, не е — каза Докторът. Гледаше в синкаво замъгления край на хоризонта. — В това, което казваш, има нещо такова, че... тази отчупена тръбичка, едната и другата...

— А може през нея да вкарват някакви хранителни вещества по време на синтеза.

— Това би обяснило поне отчасти и защо доведеният от вас двутел е някак умствено недоразвит — добави Кибернетикът. — Отведнъж е създаден такъв „възрастен“, не говори, липсват му познания...

— Е, не — намеси се Химикът. — Този наш двутел все пак знае това-онова — той се боеше не само от връщането в каменния приют, това в края на краищата е разбираемо, но се боеше и от огледалния пояс. Освен това знаеше нещичко и за онова светлинно отражение, за невидимата граница, която пресякохме...

— Ако развием хипотезата на Хенрик, възниква твърде неприемлива картина — говореше Координаторът, като гледаше пясъка под краката си. — Първата фабрика произвежда неизползваеми детайли. А онази другата? Живи същества? Защо? Или мислиш, че те... също се вкарват в кръгов процес?

— О, небеса! — възкликна Кибернетикът, потресен. — Надявам се, че не говориш сериозно?

— Чакай. — Химикът седна. — Ако живите се връщаха в ретортите, премахването на несъвършените творения, неподдаващи се на съживяване, щеше да бъде напълно излишно. Впрочем въобще не видяхме следи от такъв процес.

В настъпилата тишина Докторът се изправи и ги огледа.

— Вижте какво — каза той, — няма начин... Трябва да ви кажа. Всички попаднахме под влиянието на общата черта, която Инженерът откри, и сега се мъчим да нагодим фактите към „производствената“ хипотеза. И така, от всичко казано неоспоримо следва едно — че сме много благородни и наивни хора.

Гледаха го с растящо удивление, когато продължи:

— Преди малко се постаряхте да измислите най-ужасните неща, на които сте способни — и стигнахте до картина, която би могла да се създаде от едно дете. Фабрика, произвеждаща живи същества, за да ги смели... Скъпи мои, действителността може да бъде по-лоша.

— Стига де! — избухна Кибернетикът.

— Чакай. Нека говори — вметна Инженерът.

— Колкото повече мисля за всичко, което преживяхме в онова селище, толкова по-силно става убеждението ми, че видяхме нещо съвсем различно от това, което ни се струва, че видяхме.

— Говори ясно. И какво ставаше там? — запита Физикът.

— Не зная какво ставаше — но затова пък знам, сигурен съм, че знам какво не ставаше.

— Хайде де! Ще спреш ли с тези загадки?

— Искам да кажа следното: след дълго лутане в каменния лабиринт бяхме внезапно заградени от тълпата, която малко ни посмачка в блъсканицата, а после се разпръсна и избяга. Като приближавахме селището, видяхме как в него гаснат светлините и естествено си помислихме, че това е във връзка с нашето пристигане, че жителите са се скрили от нас — и че ни е повлякла тълпа, може би бягаща към скривалищата или нещо от този род. И така, доколкото можах, аз възстанових цялата последователност на събитията, всичко, което ставаше с нас и около нас, и ще ви кажа: това беше нещо съвсем различно — нещо, от което разумът се защитава — като от капитулация пред безумието.

— Щеше да говориш просто — предупреди го Физикът.

— Нали говоря просто. Ето, имате такава ситуация: на планета, населена с разумни същества, кацат космически пришълци. Какви са възможните реакции на жителите?

Тъй като никой не се обади, Докторът продължи:

— Дори ако жителите на тази планета са създадени в реторти или са се появили на бял свят в още по-кошмарни условия, виждам

само три възможни типа поведение: опит за установяване на контакт с пришълците, опит за нападение или пък паника. Оказва се обаче, че е възможен и четвърти тип — пълно безразличие!

— Нали сам каза, че едва не са ви изпочупили ребрата, това ли ти е безразличието! — възкликна Кибернетикът. Химикът слушаше думите на Доктора с разширени очи, в които внезапно се запали огънче.

— Ако попаднеш на пътя на стадо, което бяга от пожар, може да ти се случи и нещо по-лошо, но от това не следва, че стадото ти е обърнало внимание — отговори Докторът. — Казвам ви — тази тълпа, в която попаднахме, изобщо не ни виждаше. Не се интересуваше от нас! Беше обхваната от паника, съгласен — но съвсем не заради нас. Попаднахме в нея съвсем случайно. Естествено още от началото бяхме сигурни, че тъкмо ние сме причина за затъмнението, хаоса, изобщо за всичко, което видяхме. Но това не е вярно. Не беше така.

— Докажи го — каза Инженерът.

— Първо бих искал да чуя какво ще каже моят спътник — отговори Докторът, поглеждайки към Химика, който седеше, обхванат от странно вцепенение — мърдаше беззвучно устни, сякаш нещо си говореше. Сега внезапно трепна.

— Да — каза той. — Тоест — може би да. През цялото време досега нещо ме мъчеше, не ми даваше спокойствие — усещах, че там имаше някакво разместване, някакво недоразумение или как да кажа — да, че сякаш чета объркан текст и не мога да схвана къде изреченията са разместени. Сега всичко отиде на мястото си. Всичко беше така, както той каза. Страхувам се, че не можем да го докажем — то не може да се докаже. Трябва да си бил там, в тази тълпа. Те въобще не ни виждаха. С изключение на няколко от най-близките естествено, но именно тези, които ме заобикаляха, не се поддаваха на общата паника — бих казал, че тъкмо наопаки, моят вид им действуваше сякаш отрезвяващо — докато ме гледаха, бяха просто много изненадани, крайно удивени жители на планета, които са видели неизвестни същества. И никак не искаха да ми направят нещо лошо — дори си спомням, че донякъде ми помагаха да се освободя от бльсканицата, разбира се, доколкото беше възможно...

— А ако някой е насъскал тази тълпа срещу вас, ако е играла само ролята на гончий? — подметна Инженерът.

Химикът поклати отрицателно глава.

— Там нямаше нищо такова — никакви въртящи се кръгове, никаква въоръжена стража, никаква организация — пълен хаос и нищо повече. Да — добави той, — чудя се наистина, че едва сега ми стана ясно. Онези, които ме виждаха отблизо, сякаш идваха на себе си — а как безумно се държаха всички останали!

— Ако е било така, както казвате — обади се Координаторът, — се получава доста странно стечение на обстоятелствата — защо загасиха светлините тъкмо в момента, когато пристигнахме там?

— Аха, теория на вероятностите — каза Докторът. Добави по-високо: — Не виждам в това нищо необикновено, освен нелишеното от основания предположение, че такива състояния се случват относително често.

— Какви състояния?

— На всеобща паника.

— И какво може да я предизвиква?

— Това би могло да бъде някакво отклонение в цивилизационния процес на планетата — обади се сред настъпилото мълчание Кибернетикът. — Период на регресивно развитие, да кажем опростено: цивилизацията се разяжда от нещо като... социален рак.

— Много е мъгляво — каза Координаторът. — Земята, както знаем, е съвсем обикновена планета. На нея е имало епохи на регрес, цели цивилизации са възниквали и загивали, но ако мерим в хилядолетия, получаваме картина на усложняване на живота и засилване на защитата му. Ние наричаме това прогрес. Прогресът възниква на средните планети. Но все пак съществуват — съгласно закона за големите числа — статистически отклонения от средното — положителни и отрицателни. Не е нужно да се обръщаме към хипотезите за временната деградация, за движението назад. Може би страданията, съпътстващи възникването на цивилизацията, тук са били и са по-големи, отколкото другаде. Може би сме кацнали тъкмо върху образец на „отрицателно отклонение“.

— Математически демонизъм — измърмори Инженерът.

— Но фабриката съществува — отбеляза Физикът.

— Първата — да, съществуването на втората е хипотеза, която не може да бъде защитена.

— Значи е необходима нова експедиция — каза Химикът.

— В това никога не съм се съмнявал.

Инженерът се огледа наоколо. Слънцето явно клонеше на запад, сенките по пясъка ставаха все по-дълги. Подухна лек ветрец.

— Днес ли?... — попита Инженерът и погледна Координатора.

— Днес би трябвало да отидем за вода — и нищо повече — каза Координаторът и стана.

— Дискусията беше много интересна — каза той с такъв израз, сякаш мислеше за друго.

Вдигна комбинезона и веднага го хвърли — толкова се беше нагрял от слънцето.

— Предлагам надвечер да отскочим с всъдехода до ручей. Нищо не трябва да ни отвлича от набелязания план, освен явна опасност.

Координаторът се върна при седналите на пясъка. Известно време ги оглеждаше, после бавно каза:

— Трябва да ви кажа, че съм малко... неспокоен.

— Защо?

— Не ми харесва, че ни оставят така на спокойствие — след завчерашната визита. Откриха ни преди повече от денонощие и... нищо. Така не се държи никое общество, сред което падне от небето населен кораб.

— Това донякъде потвърждава моето предположение — отбеляза Кибернетикът.

— За този „рак“, който разяжда Едем ли? Но от наша гледна точка това не би било чак толкова лошо, само че...

— Какво?

— Нищо. Слушайте, хайде най-последно да се заемем със Защитника. Ще преместим всички боклуци, които са го затрупали, вътре диодите сигурно са оцелели.

ДЕВЕТА ГЛАВА

Трудиха се с пот на чело повече от два часа, изнасяха от долния отсек натрошени парчета от автомати, неотделимо врязани едно в друго, изкривени запасни части — при удара те бяха изскочили от стойките и като лавина бяха затрупали лафета на Защитника. Най-големите тежести повдигаха с малкия ръчен кран, а всичко, което не можеше да мине през вратата, Инженерът заедно с Координатора най-напред разглобяваше. Отначало разсякоха с волтова дъга две бронирани плочи, заклинени между кулата на Защитника и затисналия го сандък с оловни тухли, като прокараха кабели от машинното, от разпределителното табло на реактора. Кибернетикът и Физикът сортираха това, което беше измъкнато от жалостиво скрипящата купчина железария. Непоправимите части отделяха за претопяване. Химикът на свой ред сортиреше този материал според вида му. От време на време, когато се налагаше да се измъква някой особено масивен елемент от конструкцията, всички захвърляха работата си и се втурваха да помагат на „докерите“. Малко преди шест часа полегатото чело на Защитника се показва достатъчно, за да отворят горния му люк.

Кибернетикът пръв скочи в тъмния търбух, след миг поиска лампа, пуснаха му я отгоре с кабел. Чуха гласа му, приглушен, сякаш от кладенец.

— Тук са! — крещеше триумфално. — Тук са!

Подаде за миг глава.

— Само сядай и тръгвай! Цялата инсталация работи!

— Ясно, нали затова е Защитник — много да издържа — подхвърли зачервен Инженерът. На раменете си имаше кървави следи от тежестите.

— Драги мои, вече е шест. Ако ще ходим за вода, трябва да тръгваме веднага — каза Координаторът. — Кибернетикът и Инженерът са затънали до гуша в работа, затова предлагам да отидем в същия състав, както вчера.

— Не съм съгласен!

— Но ти разбираш — започна Координаторът, но Инженерът не му позволи да довърши.

— Ти можеш толкова, колкото и аз. Днес ще останеш ти.

Заспориха, накрая Координаторът отстъпи. В състава на експедицията влязоха Инженерът, Физикът и Докторът. Докторът не се поддаде на убеждаване — искаше да отиде.

— Всъщност наистина не се знае къде е по-безопасно — тук или там, ако това е въпросът — каза той най-накрая, раздразнен от нападите на Инженера, и се изкачи по стоманената стълбичка.

— Тубите ви са приготвени — каза Координаторът.

— До ручея има не повече от двайсет километра. Връщайте се веднага с водата, разбрано?

— Ако успеем, ще отидем още един път — каза Инженерът, — ще станат четиристотин литра.

— Е, за втория път ще видим.

Химикът и Кибернетикът искаха да излязат с тях, но Инженерът им прегради пътя:

— Не, само без изпращане и сбогуване, няма смисъл. Дръжте се. Един все пак трябва да стои горе, той може да дойде с нас.

— Аз съм този — каза Химикът, — виждаш, че съм безработен.

Слънцето беше слязло съвсем ниско. Като провери закрепването, луфта на кормилото и запаса от изотопна смес, Инженерът седна отпред. Едва Докторът се качи, легналият под ракетата двутел се изправи в цял ръст и зашляпа към него. Всъдеходът тръгна. Грамадното същество заскимтя и се впусна след тях с такава скорост, която порази Химика. Докторът викна нещо на Инженера, колата спря.

— Е, ти какво — недоволствуваше Инженерът, — да не искаш да го вземеш!

Докторът, объркан, не знаеше какво да прави, гледаше безпомощно към гиганта, който стърчеше с две глави над него, взираше се в лицето му от горе на долу, пристъпваше от крак на крак и издаваше пискливи звуци.

— Затвори го в ракетата — посъветва Инженерът, — ще дойде с тебе.

— Или го приспи — добави Физикът, — защото ако хукне след нас, може да привлече още някого.

Това убеди Доктора. Всъдеходът бавно приближи към ракетата, двутелът го последва със своите чудати скокове, после Докторът с усилие го привлече в тунела. Върна се след четвърт час, зъл и нервиран.

— Затворих го в преддверието на манипулационната — каза той, — там няма стъкла или нещо остро. Но се боя, че ще вдига шум.

— Хайде, хайде — промърмори Инженерът, — не ставай смешен.

Докторът искаше да отговори може би остро, но замълча. Потеглиха отново, заобиколиха ракетата в широка дъга. Химикът им махаше с ръка дори когато виждаше само високата, отвявана прашна опашка. После започна равномерно да крачи около плитко окопания монитор.

Той се разхожда така почти два часа, когато сред стройните чаши, хвърлящи дълги сенки, се появи облаче прах. Яйцевидният червен диск на слънцето тъкмо докосваше хоризонта, на север синееха облаци, беше душно — още не се усещаше онзи хлад, който обикновено падаше по това време. Химикът изскочи от сянката на ракетата и видя машината да подскача по браздите, изорани от въртящите се дискове.

Той приближи колата, преди да е спряла. Нямахше нужда да пита за резултата от експедицията — всъдеходът присядаше ниско на сплеснатите гуми, във всички туби плискаше вода, дори на свободната седалка бълбукаше пълен съд.

— Как мина? — попита Химикът.

Инженерът свали тъмните очила и изтри с кърпичка потта и праха от лицето си.

— Много приятно — каза той.

— Никого ли не срещнахте?

— Е, както обикновено, кръгове, но ги заобикаляхме отдалеч — минахме от другата страна на горичката с ямата, помниш я. Там бразди почти няма. Само че се измъчихме с пълненето на тубите. Да имаше някаква помпа...

— Искаме да отидем още веднъж — добави Физикът.

— Първо трябва да прелеем водата...

— А, няма защо — отговори Физикът, — тук има толкова празни туби, ще вземем други, а после ще ги прелеем наведнъж. Става ли?

Те се спогледаха с Инженера, сякаш криеха нещо. Химикът не забеляза това, учуди го само необичайното им бързане. Разтовариха тубите като при пожар и едва хвърлиха в багажника празните — те съвсем не бяха много, — седнаха и потеглиха рязко, вдигайки облаци прах. Прашната стена още се разсейваше из равнината, аленеейки в лъчите на залязващото слънце, когато на повърхността се измъкна Координаторът.

— Още ли ги няма? — каза той.

— Дойдоха, взеха празни туби и отидоха пак.

Координаторът повече се учуди, отколкото ядоса.

— Как така — веднага ли тръгнаха?

После той каза, че ей сега ще го смени, и слезе в кораба да съобщи новината на Кибернетика, който работеше над универсалния автомат, но с него трудно можеше да се разговаря. В устата му стърчаха поне двацет транзистора, той ги изплюваше в шепата си като костилки, около врата си беше завил няколкостотин проводници, измъкнати от порцелановите вътрешности, беше ги разплел на гърдите си и ги свързваше с такава бързина, че пръстите му не се виждаха. Понякога замръзваше неподвижно и дълго, в някакво неземно вцепенение се вглеждаше в закачената пред него голяма схема.

Координаторът се върна горе и смени Химика, който отиде да приготвя вечерята за всички, и като седна при монитора, убиваше времето, като нанасяше практически забележки по полето на монтажната книга, започната от Инженера.

От два дни си биеха главите какво да правят с деветдесетте хиляди литра радиоактивна вода, заляла всички помещения над товарния люк. Това беше един от омагьосаните кръгове, като че ли без изход, в които непрекъснато попадаха: за да очистят водата, трябваше да пуснат филтрите, а да стигнат до кабела, който ги захранваше, можеше само през залятия отсек. На кораба имаше даже водолазен скафандър, но той не предпазваше от излъчване. Да го приспособяват специално и бронираат с олово нямаше смисъл — по-добре беше да почакаат, докато ремонтираните автомати се гмурнат под водата.

Координаторът седеше под кърмата на ракетата, където, щом се смрачи, периодически проблясваше лампа и отбелязваше толкова бързо, колкото можеше, всичко, което му хрумваше — светлината

траеше само три секунди. После сам се смя, разглеждайки драскулките си в тъмното. Когато погледна часовника, приближаваше десет.

Стана и започна да се разхожда. Оглеждаше се за светлините на всъдехода, но не виждаше нищо — пречеше му мигалката. Затова се упъти в тази посока, от която трябваше да се върне машината.

Както обикновено, когато беше сам, вдигна очи към звездите — Млечният път се издигаше косо в тъмнината, от Скорпион погледът му тръгна наляво и учудено се спря — най-ярките звезди на Козирог едва се виждаха, тънеха в бледо сияние, сякаш Млечният път се беше разширил и ги бе погълнал, а всъщност се намираще извън него. Изведнъж разбра. Това беше зарево, тъкмо там, над източния хоризонт. Сърцето му заби бавно и силно. Усети спазма в гърлото, тя веднага премина. Със стиснати зъби тръгна нататък. Заревото беше белезникаво, ниско и неравномерно гаснеше, за да блесне само след миг отново. Затвори очи и напрегнато се вслуша в мрака — но чуваше само бученето на кръвта в слепоочията. Сега вече съзвездията почти не се виждаха, застана неподвижно, вгледан в небосклона, който се наливаше с мътно сияние.

Отначало искаше да се върне в ракетата и да измъкне останалите — можеха да тръгнат с монитора. Пеша това би продължило поне три часа. Освен всъдехода имаха малък вертолет, но той беше затиснат между сандъците в залятия отсек — над водата се подаваше само най-горната част, витлото по време на катастрофата беше станало на парчета, кабината сигурно изглеждаше още по-зле. Наистина оставаше Защитникът. Помисли, че могат просто да седнат в него, да отворят дистанционно товарния люк — неговият привод се включваше в машинното отделение — и да минат през водата, която впрочем щеше да се излее веднага щом люкът се отвори. В Защитника ще бъдат запазени от радиацията. Но първо, не беше сигурно дали люкът изобщо ще се отвори, и второ, какво ще правят после, когато цялата земя около ракетата се превърне в едно огромно радиоактивно петно. И все пак, ако е сигурно, че люкът ще се отвори...

Каза си, че ще почака още десет минути, ако дотогава не види светлините, ще тръгнат. Беше десет и тринадесет. Отпусна ръката с часовника. Заревото — да, не се лъжеше — бавно се придвижваше по хоризонта, вече достигаше Алфа Феникс — ивицата, розова отгоре, мътнобелезникава отдолу, пълзеше на север. Отново погледна

циферблата на часовника. Оставаха още четири минути, когато видях фаровете.

Отначало те бяха мигаща светлинка, ситно трептяща звездичка, после се раздвоиха, заподскачаха нагоре-надолу, след това започнаха да заслепяват все по-силно — вече се чуваше стърженето на колелата. Караха бързо, но не главоломно — знаеше, че от всъдехода може да се изстиска повече и това, че не бързаха прекалено, съвсем го успокои. Както става в такива случаи, почувствува как се надига гневът му.

Без да усети, се беше отдалечил от ракетата на триста крачки, ако не и повече. Всъдеходът рязко спря, Докторът викна:

— Качвай се!

Притича, скочи странично на празното място, като отмести тубата и разбра, че е празна. Погледна другарите си — на вид нищо им нямаше. Наведе се напред, докосна дулото на монитора — беше студено.

Физикът отговори на неговия ням въпрос с нищо неказващ поглед. Той почака мълчаливо, докато стигнаха ракетата. Инженерът рязко зави, центробежната сила притисна Координатора към седалката, празните туби издрънчаха, колата спря до самия вход на тунела.

— Водата май е пресъхнала, а? — попита равнодушно Координаторът.

— Не можахме да налеем вода — каза Инженерът. Обърна се към него с въртящото се кресло. — Не успяхме да стигнем до ручея.

Посочи с ръка на изток.

Никой не слизаше. Координаторът гледаше изпитателно ту Физика, ту Инженера.

— Още първия път забелязахме, че там нещо се е променило — каза Физикът, — но не знаехме какво и искахме да разберем.

— А ако се беше променило толкова, че да не се върнете, каква щеше да бъде ползата от подобна предвидливост? — каза Координаторът. Вече не криеше гнева си. — Е, хайде, казвайте всичко, без капкомер!

— Те правят нещо там, покрай ручея, пред него и зад него, около хълмовете, във всички котловини, покрай по-големите бразди, и то на километри разстояние — каза Докторът. Инженерът кимна.

— Първия път, докато още беше светло, видяхме само цели кервани от тези големите пумпали — движеха се в строй във форма на

буквата V и изхвърляха пръст, сякаш копаеха траншеи. Огледахме ги добре едва на връщане, от върха на хълма, и не ми харесаха.

— И какво толкова не ти хареса? — попита меко Координаторът.

— Това, че са триъгълни и върхът на всеки триъгълник е насочен в нашата посока...

— Чудесно. И без да кажете за това нито дума, тръгнахте натам още веднъж. Знаеш ли как се нарича такова поведение?

— Може да сме извършили глупост — каза Инженерът. — Дори сигурно сме я извършили, но си помислихме, че ако тук започнем да се съвещаваме дали да ходим втори път, отново ще започнат спорове кой трябва да рискува скъпоценния си живот и т.н. и решихме да се оправим с това бързо и сами. Разчитах, че в тъмното те ще трябва някак да осветят мястото на работата.

— Не ви ли видяха?

— Почти сигурно — не. Във всеки случай не забелязах никакви признаци, никой не ни нападна.

— А как пътувахте сега?

— Почти през цялото време по гребена на хълмовете, но не по самите върхове, а малко по-ниско, за да не могат да ни видят на фона на небето. Разбира се, без фарове. Затова се проточи толкова.

— Тоест вие изобщо не смятахте да вземете вода, а тубите сложихте само да заблудите Химика?

— Не, не беше така — намеси се в разговора Докторът. Още седяха във всъдехода — ту в блясъка на мигалката, ту в мрака, когато гаснеше.

— Искахме да приближим ручея доста по-нагоре, от другата страна, но не можахме.

— Защо?

— И там провеждат същата работа. Сега, тоест откак стана тъмно, изливат някаква светеща течност в тези изкопи — тя излъчваше толкова светлина, че всичко отлично се виждаше.

— И какво правят? — Координаторът погледна Инженера. Онзи вдигна рамене.

— Може да правят някакви отливки. Макар че беше твърде рядко като за разтопен метал.

— Как го докарваха?

— Никак. Полагаха нещо по продължение на браздите — допускам, че е тръбопровод, но не съм сигурен.

— Течен метал по тръбопровод?!

— Казвам ти какво видях в тъмното, през бинокъла, при много лошо осветление — центърът на всеки изкоп свети като живачна горелка, а наоколо всичко е тъмно — пък и никъде не приближихме на по-малко от седемстотин метра.

Мигалката угасна и за миг седяха, без да се виждат — после отново проблесна.

— Мисля, че трябва да я махнем — каза Координаторът, като вдигна поглед, и добави: — И то веднага.

— Как е? — погледнаха в мрака, лампата отново пламна, всички видяха Химика, който се измъкваше от тунела. Той приближи към колата, подхвърлиха се бързи въпроси и отговори, в това време Инженерът слезе долу в машинното и изключи тока. Лампата блесна за последен път и стана тъмно. Затова пък заревото на хоризонта се разгоря още по-ясно. Беше се преместило на юг.

— Там е като мравуняк — каза Инженерът, който се върна на повърхността и стоеше при ракетата с лице към заревото. В неподвижното сияние лицето му изглеждаше сиво.

— Големи пумпали ли?

— Не, двутели. Силуетите им се виждаха на фона на това светещо тесто — много бързаха, изглежда, то се сгъстява при изстиване. Ограждаха го с някакви решетки отзад и отстрани. Предната част, тоест страната, обърната към нас, оставаше открита.

— И какво? Сега ще седнем да чакаме със скръстени ръце ли? — започна с възбуден глас Химикът.

— Защо — каза Координаторът, — ей сега ще се заемем с проверка на системите на Защитника.

За момент замълчаха, гледайки заревото. Забелязаха няколко по-ярки избухвания.

— Искаш да пуснем водата ли? — мрачно попита Инженерът.

— Не — поне докато може. Мислих за това. Ще опитаме да отворим люка. Ако контролките покажат, че отварящият механизъм работи, ще го затворим отново и ще чакаме. При опита капакът ще се откряне с няколко милиметра, в най-лошия случай долу ще се излеят няколко десетки литра вода. Такова малко радиоактивно петно не е

страшно, с него ще се справим. Затова пък ще знаем, че във всеки миг можем да излезем навън със Защитника и имаме свобода на маневриране.

— В най-лошия случай ще има петно, но от нас — каза Химикът. — Интересно какво ще ти дадат тези експерименти, ако атаката бъде атомна?

— Керамитът издържа до триста метра от епицентъра.

— А ако взривът бъде на сто?

— Защитникът ще издържи и на сто метра.

— Вкопан в земята — уточни Физикът.

— И какво? Ако се наложи, ще се вкопаем.

— Дори ако взривът бъде на четиристотин, люкът ще се завари термично и няма да излезеш навън! Ще се сварим като раци.

— Това са глупости. Засега бомби не падат, пък и трябва да си признаем, по дяволите — няма да напуснем ракетата. Ако я унищожат, интересно как ще направиш друга?

След тези думи на Инженера настъпи тишина.

— Чакайте, ей — сети се изведнъж Физикът, — нали Защитникът не е комплектуван! Кибернетикът измъкна от него диодите.

— Само от прицелния автомат. Може да се мериш и без автомат. Нали знаеш — когато се стреля с антипротони, може да удариш встрани, резултатът ще бъде същият...

— Слушайте — исках да запитам за едно нещо... — обади се Докторът. Всички се обърнаха към него.

— Какво?

— Нищо особено, исках да попитам какво прави двутелът...

След секунда мълчание се разнесе взрив от смях.

— Невероятно! — възкликна Инженерът. Настроението се промени, сякаш опасността изведнъж изчезна.

— Спи — каза Координаторът. — Поне спеше преди осем, когато погледнах. Той въобще е в състояние да спи почти непрекъснато.

— А яде ли нещо? — обърна се той към Доктора.

— У нас не иска нищо. Не зная какво яде. От това, което му предложих, не докосна нищо.

— Да, всеки си има проблеми — въздъхна Инженерът. Усмихна се в тъмното.

— Внимание! — разнесе се глас изпод земята. — Внимание!
Внимание!!

Обърнаха се сепнато, от тунела се измъкна голяма тъмна фигура, изскърца меко и спря. Зад нея се подаде Кибернетикът със запален фенер на гърдите.

— Нашият първи универсален! — представи той с триумф в гласа. — Какво има?... — добави, оглеждайки поред осветените лица на другарите си. — Какво е станало?

— Засега нищо — отговори Химикът. — Но може да стане — и повече, отколкото ни се иска.

— Защо така?... Имаме автомат — малко неуверено каза Кибернетикът.

— Така ли? Е, тогава му кажи, че може да започва.

— Какво?

— Да копае гробове!!

След това възклицание Химикът разбута застаналите отпред и с широки крачки се отправя в тъмнината. Координаторът постоя неподвижно, гледайки след него, после тръгна в същата посока.

— Какво му стана? — попита обърканият Кибернетик, който нищо не разбираше.

— Шок — обясни кратко Инженерът. — Готвят нещо против нас в онези долинки на изток. Открехме го по време на експедицията. Вероятно ще ни нападнат, но неизвестно как.

— Нападнат?...

Кибернетикът беше още изцяло потънал в своята работа и своя успех — изглеждаше, че думите на Инженера изобщо не достигат до съзнанието му. Той с разширени очи оглеждаше другарите си, после се обърна към равнината. На фона на сребристо избледняващото зарево се връщаха бавно два силуета. Кибернетикът се обърна — автоматът стоеше до него, по-висок от хората, неподвижен като изсечен от скала.

— Трябва нещо да направим... — пошепна той сякаш на себе си.

— Искаме да пуснем Защитника — каза Физикът. — Не зная какво ще ни даде това, но във всички случаи трябва да се хванем на работа. Кажи на Координатора да изпрати Химика, ние отиваме долу. Ще оправяме филтрите. Автоматът ще свърже кабела. Тръгвай — кимна той на Кибернетика. — Най-лошо е чакането със скръстени ръце.

Влязоха в тунела. Автоматът постоя секунда, после внезапно се обърна на място и тръгна след тях.

— Я виж, вече има с него обратна връзка — не без удивление в гласа каза Инженерът на Доктора, — това веднага ще ни потрябва, ще изпратим Черния под водата. Като се потопи, не може да бъде командван на глас.

— А как? По радиото ли? — каза Докторът разсеяно, сякаш говореше какво да е, само да не секне разговорът. Следеше тъмните силуети на фона на заревото — те отново се връщаха. Приличаше на нощна разходка под звездите.

— С микропредавател, нали знаеш — започна Инженерът, проследи погледа на Доктора и продължи със същия тон: — Това е, защото беше вече сигурен, че ще успеем...

— Да — кимна Докторът. — Затова и не му се искаше да напускаме бързо Едем.

— Нищо му няма... — Инженерът вече се насочваше към входа на тунела. — Познавам го. Всичко ще се оправи, ако тук започне нещо.

— Да, тогава всичко ще се оправи — съгласи се Докторът, потегляйки след него. Инженерът забави крачка, в тъмното се опитваше да го погледне в лицето, за да разбере дали в това повтаряне на думите му не се крие подигравка, но не видя нищо — беше прекалено тъмно.

След четвърт час Координаторът и Химикът се спуснаха в ракетата. Преди започване на работите изпратиха горе Черния, който издигна около изхода на тунела двуметров земен вал, утрамбова го и го укрепи, после внесе под земята оставените на повърхността вещи. Освен окопания монитор, там остана само всъдеходът. Жал им беше да губят време за разглобяването му, а и помощта на автомата им беше необходима.

Към полунощ се заловиха здравата за работа. Кибернетикът проверяваше цялата вътрешна инсталация на Защитника, Физикът и Инженерът регулираха радиационните филтри, а Координаторът в защитно облекло стоеше над кладенеца в долния етаж на машинното. Автоматът се беше гмурнал през него на дъното и работеше на два метра под водата при разклонението на кабелите.

Оказа се, че дори след поправката филтрите имат понижена пропускателност — няколко секции бяха излезли от строя, затова

решиха въпроса, като ускориша циркулацията на водата. Очистването ѝ се извършваше в доста примитивни условия — Химикът измерваше степента на радиоактивно заразяване, като вземаше всеки десет минути проба за анализ от резервоара, защото автоматичният индикатор не работеше, а поправката му изискваше време, с което не разполагаха.

Към три часа след полунощ водата беше практически очистена. Цистерната, от която беше изтекла, се оказа пукната на три места — инерцията я беше хвърлила напред по подложката и беше ударила челния диск в един от главните шпангоути. Вместо да я запоят, за по-бързо просто изпомпиха водата в по-горния празен резервоар — в нормални условия такова асиметрично разпределение на товара би било недопустимо, но засега ракетата не се канеше да лети. След изпомпването на водата продухаха долните помещения със сгъстен въздух. По стените остана малко радиоактивна утайка, но махнаха с ръка — засега никой не смяташе да влиза там. Оставаше най-важното — да отворят товарния люк. Контролните лампички показваха пълна изправност на затварящия механизъм, но въпреки това при първия опит не поиска да се отвори. Обмисляха дали да не повишат налягането в хидравличната система, но Инженерът реши, че ще бъде по-добре да огледат люка отвън и всички излязоха.

Не беше лесно да се доберат до люка — намираще се по-близо до кърмата, а сега на повече от четири метра над земята. За кратко време построиха скеля от метални парчета — вървеше бързо, автоматът запои стоманените фрагменти в тромав, но здрав мостик — и започнаха огледа в светлината на фенерчетата и прожектора.

Небето на изток посивя, заревото вече не се виждаше, звездите постепенно избледняваха и едри капки роса се стичаха по керамитовите плочи на корпуса.

— Интересно — каза Физикът, — механизмът работи, капакът изглежда като новичък и има само един малък недостатък — не може да се отвори.

— Не обичам чудесата — добави Кибернетикът. Удряше с ръкохватката на пилата по метала.

Инженерът не се обади. Беше бесен.

— Чакайте — намеси се Координаторът, — а може би със стария, изпитан от поколенията метод?...

И той вдигна осемкилограмовия чук, който лежеше на скелята в краката му.

— Може да се очука ръбът, но само веднъж — съгласи се след кратко колебание Инженерът. Не обичаше такива „методи“.

Координаторът погледна косо черния автомат, който се издигаше като ръбеста статуя в сивото развиделяване, подпирайки с гърдите си мостчето, претегли в ръката си чука, замахна не много силно и удари. Биеше равномерно, бронята отпяваше с плътен кратък звук, всеки удар падаше няколко сантиметра по-нататък, беше му неудобно да бие отдолу-нагоре, но имаше нужда от физическо усилие. Ненадейно серията от равномерни отгласи се обърка, в нея влезе нов басов стон, сякаш под тях се обади земята. Чукът увисна в ръцете на Координатора. Някъде отгоре дойде протяжно нарастващо свистене, после тъп грохот, скелята конвулсивно се затресе.

— Долу! — викна Физикът. Един след друг скочиха от скелята, само Автоматът не трепна. Беше почти светло. Равнината и небето имаха цвят на пепел. Отново недоволен стон, пронизително свистене — сякаш ги похлупи, — инстинктивно се свиха, прибраха глави в раменете, още бяха заслонени от огромния корпус на ракетата. На няколкостотин метра от тях пръстта бликна във вертикален гейзер, но съпътстващият го звук беше странно приглушен.

Побягнаха към тунела. Автоматът се помъкна след тях. Скочиха вътре, Координаторът и Инженерът се спряха под защитата на земния бруствер. Целият хоризонт на изток стенеше от подземни взривове. Грохотът се търкаляше по равнината, свистенето се усили, сля се в непрекъснат рев, в него вече не можеха да се различат отделни звуци, небето пееше като орган, сякаш ята невидими свръхзвукови самолети пикираха от зенита право върху тях, цялата местност наоколо избухваше с къси струи пясък, пръст, фонтаните изглеждаха почти черни на оловния фон на небето, земята трепереше, от бруствера се сипеха ситни бучки и падаха на дъното на тунела.

— Съвсем нормална цивилизация — дочуха от тунела гласа на Физика. — А?

— Удрят или пред нас, или зад нас — измърмори Инженерът. Координаторът не можеше да го чуе, въздухът виеше непрекъснато, пясъкът бликаше, но фонтаните не приближаваха към ракетата. Стояха така няколко дълги минути, до рамене в земята, но нищо не се

променяше. Гръмотевичният тътен на хоризонта се сля в един протяжен басов почти непроменлив грохот, но взривове почти не се чуваха — снарядите падаха почти безшумно, земята, изхвърляна от взривовете, меко се сипеше, вече беше толкова светло, че виждаха негодлемите купчини като къртичини около местата на попаденията.

— Донесете бинокъла — викна Координаторът, като се наведе към тунела.

След минута му го подадоха. Не каза нищо на Инженера, но се учудваше все повече — отначало мислеше, че атакуващата артилерия се пристрелва, но снарядите винаги падаха на едно и също разстояние. Движеше бинокъла наоколо и виждаше избухващите на всички страни фонтани на взривовете — ту по-близо, ту по-далеч, но никой не се приближи към ракетата дори на двеста метра.

— Как е? Не са атомни, а?! — донесе се приглушен вик от тунела.

— Не! Спокойно! — извика той, напрягайки глас. Инженерът доближи лице към ухото му.

— Виждаш ли?! Все не улучват!

— Виждам!

— Обкръжават ни от всички страни!

Кимна отново с глава. Сега Инженерът разглеждаше с бинокъла.

Всеки момент трябваше да се покаже слънцето. Небето — бледо, сякаш измито, — се изпълваше с разводнен лазур. По равнината нищо не се движеше освен перестите хрусталаци на попаденията, които ограждаха ракетата и възвишението, където тя стърчеше като странен жив плет, който се разсипваше и моментално отново изникваше.

Координаторът изведнъж се реши — изпълзя от тунела и с три скока излетя на върха на хълма, там се просна на земята и огледа противоположната страна, която не се виждаше от тунела. Картината беше същата — в широкия полумесец на попаденията израстваха прашните разлюлени храсти на взривовете.

Някой стремително се хвърли до него на сухата пръст — Инженерът. Лежаха глава до глава, гледаха това, което ставаше, вече почти не чуваха непрекъснатият гръм от хоризонта, който прииждаше на железни вълни, понякога като че ли се отдалечаваше — беше ефект на вятъра, събуден от първите лъчи на слънцето.

— Това хич не са пропуски! — викна Инженерът.

— А какво?

— Не зная. Ще почакаме...

— Да вървим вътре!

Побягнаха по склона — макар че снарядите не падаха наблизко, не беше приятно под похлупака на пронизителното виене и свистене. Един след друг скочиха в тунела. Оставиха там Автомата, а те се спуснаха в кораба, като забраха и останалите. В библиотеката, където се събраха, грохотът почти не се чуваше, едва се усещаше и треперенето на земята.

— И какво? Искат да ни блокират? Да ни уморят от глад? — питаше в недоумение Физикът, когато разказаха всичко, което успяха да видят.

— Дявол ги знае. Бих искал да видя отблизо един такъв снаряд — каза Инженерът. — Ако направят пауза, заслужава да се прибере.

— Автоматът ще притича — каза хладно Координаторът.

— Автоматът?! — почти изохка Кибернетикът.

— Не се бой, нищо няма да му стане.

Усетиха съвсем слабо, но по-различно трепване на корпуса. Спогледаха се.

— Чукнаха ни! — възкликна Химикът и скочи.

— Преместват огъня?... — със съмнение каза Координаторът. Побърза към тунела. Горее като че ли нищо не се беше променило. Хоризонтът бучеше — но под кърмата на ракетата върху блесналия на слънцето пясък лежеше нещо черно, разпръснато, като скъсана торба със сачми. Помъчи се да открие мястото, където странният снаряд се беше разбил в бронята — но по керамита нямаше никакви следи. Преди стоящите отзад да успеят да го задържат, Координаторът скочи към кърмата и започна с две ръце да тъпче в празния калъф на бинокъла разпръснатите осколки. Бяха още топли.

Върна се с плячката и веднага върху него се нахвърлиха всички, най-високо крещеше Химикът.

— Ти си луд! Ако са радиоактивни!

Всички хукнаха навътре. Оказа се, че не са радиоактивни. Поднесените към тях брояч на импулси мълчеше. Изглеждаха много особено — нито следа от някаква по-дебела стена на снаряд — просто множество ситни бучки, които се разсипваха между пръстите на грубо зърнести, мазно блестящи метални стърготини.

Физикът взе този прах под лупа, вдигна вежди, измъкна от шкафа микроскоп, погледна и възкликна:

— Охо-хо! — почти насила му дръпнаха главата от окуляра.

— Май ни изпращат часовници... — тихо си каза Химикът, когато на свой ред вдигна око от микроскопа.

В полезрението лежаха разсипани на рулони и верижки десетки и стотици мънички зъбчати колелца, ексцентрици, пружинки, огънати оси — преместваха плочката на микроскопа, сипваха под обектива нови проби — и непрекъснато виждаха едно и също.

— Какво може да бъде?! — възкликна Инженерът. Физикът подтичваше с разрошени коси из библиотеката от едната стена до другата, спираше, оглеждаше всички с блуждаещ поглед и отново подтичваше.

— Някакъв невероятно сложен механизъм — нещо направо ужасно, тук — Инженерът претегли в ръка шепа металически прах — има милиарди, ако не и билиони от тези проклетни колелца! Да вървим горе — внезапно реши той — да видим какво става.

Канонадата продължаваше без никаква промяна. От момента, в който застана на пост, Автоматът беше преброил 1,190 взрива.

— А сега да опитаме люка — припомни си ненадейно Химикът, когато се върнаха в ракетата. Кибернетикът седеше над микроскопа и разглеждаше парчетата от снаряда, порция след порция. Не отговаряше, когато го повикваха.

Действително беше трудно да седят и нищо да не правят — затова се отправиха към машинното. Контролните лампички на затварящия механизъм все още горяха. Инженерът само натисна ръчката, и стрелката послушно трепна — люкът се движеше. Веднага го затвори и каза:

— Всеки момент можем да излезем със Защитника.

— Капакът ще увисне във въздуха — напомни Физикът.

— Няма значение, до земята ще остане най-много метър и половина. Това за Защитника е дреболия. Ще мине.

Тъй като засега нямаше спешна нужда да тръгват, се върнаха в библиотеката. Кибернетикът все още стърчеше над микроскопа. Беше като в транс.

— Оставете го — може да открие нещо. — Каза Докторът. — А сега... трябва да правим нещо. Предлагам просто да си продължим

ремонта на кораба.

Станаха бавно от местата си. Какво друго им оставаше? Петимата се спуснаха в командната кабина, където и досега имаше най-много следи от разрушенията. Разпределителният пулт изискваше още доста трудно, почти часовникарско човъркане — всеки контур проверяваха отначало в изключено състояние, после под напрежение, от време на време Координаторът отиваше горе и се връщаше, без да каже дума. Никой вече за нищо не го питаше. В кабината, на петнайсет метра под земята, се усещаше само лека вибрация. Така мина пладне. Въпреки всичко работата вървеше. Щеше да върви още по-бързо с помощта на Автомата, но наблюдателният пост беше необходим. До един часа той наброи повече от осем хиляди попадения.

Макар че никой не беше гладен, приготвиха обед и го изядоха — за здраве и сила, както заяви Докторът... Сега с това нямаха особени трудности, не се налагаше да мият приборите, просто ги пускаха в миячната машина. В два и дванайсет минути трептенето изведнъж престана. Всички веднага захвърлиха работата и хукнаха нагоре по тунела. Златисто пламнало облаче закриваше слънцето, равнината лежеше в жарката тишина, ситната прах, вдигната от взривовете, се утаяваше, цареше мъртва тишина.

— Край?... — неуверено каза Физикът. Гласът му прозвуча удивително гръмко — за тези няколко часа привикнаха към непрекъснатия грохот.

Последното попадение, регистрирано от Автомата, имаше пореден номер 10,604...

Бавно се измъкнаха от тунела. Никакво движение наоколо. На разстояние двеста и нещо до триста метра около ракетата се простираше пояс разорана, смляна земя, на места единичните кратери се бяха слели в непрекъснати падини.

Докторът се покачи на бруствера.

— Още не — задържа го Инженерът. — Да почакаме.

— Докога?

— Поне половин час, а най-добре един.

— Взриватели със закъснител? Но там няма взривен заряд.

— Кой знае.

Облакът се дръпна от слънцето, просветля. Стояха и се вглеждаха — вятърът почти затихна, жегата ставаше все по-голяма.

Координаторът пръв чу шумолене.

— Какво ли е пък това? — попита той шепнешком.

Наостриха уши. На всички им се стори, че дочуват нещо.

Шумоленето беше такова, сякаш вятърът люлееше листата на храсти. Но докъдето стигаше погледът, нямаше ни храсти, ни листа, нищо освен пояс разоран пясък. Въздухът беше мъртъв, нажежен, далеч над дюните трептеше от жегата. Шумоленето не спираше.

— Оттам ли е?

— Да.

Говореха шепнешком. Сега шумоленето се носеше равномерно от всички страни — нима пясъкът се пресипваше?

— Няма вятър... — обади се тихо Химикът.

— Не, не е вятър. Оттам е — където тези снаряди...

— Ще отида там.

— Да не си луд?! Ако са взриватели със закъснител?

Химикът побледня. Дръпна се, сякаш искаше да скочи в тунела. Но беше толкова светло, цареше такава неподвижност — останалите не помръдваха, — че той стисна зъби и юмруци, остана. Шумоленето продължаваше — равномерно, бързо, — чуваше се от всички страни. Стояха сгърбени, с напрегнати мускули, без да помръдват, сякаш в безсъзнателно очакване на удар — това беше хиляди пъти по-лошо от канонадата! Слънцето висеше в зенита, сенките на кълбестите облаци бавно пълзяха по равнината, натрупани един върху друг и плоски отдолу, облаци приличаха на бели острови. На хоризонта нищо не помръдваше — навсякъде беше съвсем пусто, дори сивите чаши, чиито чертички по-рано се виждаха неясно на фона на далечните хълмове — дори те бяха изчезнали! Едва сега го забелязаха.

— Гледайте!

Беше Физикът. С протегнатата ръка той сочеше пред себе си. Но то стана почти едновременно — от всички страни. Накъдето и да гледаха, виждаха едно и също.

Изровената от кратери почва трепна. Размърда се. Навсякъде, където бяха падали снаряди, от нея израстваше нещо бляскащо на слънцето. Почти равна гребеновидна линия на блестящи издънки, тук-там в четири, понякога в пет-шест реда. Нещото израстваше от земята — толкова бързо, че напрягайки зрение, можеше да се забележи растежът.

Някой устремно изскочи от тунела и се понесе напред към дъгата на огледалните пламъчета. Кибернетикът. Всички закрещяха и хукнаха след него.

— Знаем! — крещеше той. — Знаем!!

Той падна на колене пред стъкловидното многооредие на издънките. Те вече се подаваха на един пръст от земята, в основата бяха дебели като юмрук. Около всеки израстък пясъкът тихичко мърдаше, в дълбочината нещо трескаво трепереше, шеташе, работеше. Сякаш едновременно пресипваха милиарди най-ситни зрънца.

— Механически зародиши! — възкликна Кибернетикът. Той се мъчеше с ръце да разкопае земята около най-близката издънка. Нищо не се получаваше. Пясъкът беше горещ. Вдигна ръце. Някой прибяга за лопата, така се нахвърлиха да копаят, че пръстта се разхвърча наоколо. Заблестяха разклонени, дълги, сплетени като корени жили от огледална маса. Беше твърда, звънтеше под ударите на лопатата като метал, когато ямата стана дълбока почти метър, се опитаха да изтръгнат това странно растение, но то даже не трепна — толкова беше сраснало с другите.

— Черни!! — извика хор от гласове, излязъл сякаш от едни гърди. Автоматът притича, пясъкът хвърчеше изпод стъпалата му.

— Измъкни това!

Манипулаторните щипци се склупчиха върху дебелиите като мъжка ръка огледални жили. Стоманеният торс се напрегна. Видяха как стъпалата му бавно започнаха да потъват в земята. Едва доловим звук като напрегната докрай вибрираща струна се носеше от корпуса му. Той се изправяше, потъвайки.

— Пусни! — викна Инженерът. Черният се измъкна тежко от ямата и замря.

И те стояха неподвижно. Огледалният жив плет достигаше вече половин метър височина. Отдолу в основата бавно се наливаше с малко по-тъмен млечносин цвят, върхът непрекъснато растеше.

— Те това е — каза спокойно Координаторът.

— Да-а.

— Искат да ни затворят?

Всички замълчаха.

— Нима не е примитивно — в края на краищата сега можем да излезем — каза Химикът.

— Като оставим ракетата — отговори Координаторът. — Тяхното разузнаване явно добре я е огледало! Обърнете внимание — пристрелвали са се точно по браздата, която изровиха техните дискове!

— Наистина!

— Неорганични зародиши — каза Кибернетикът. Беше се успокоил. Отупа от ръце пясъка и глината. — Неорганични зърна — семена — разбирате ли? Засадиха ги със своята артилерия!

— Това не е метал — каза Химикът. — Черният щеше да го превие. Това е нещо като супранит или керамит, с втвърдяваща обработка.

— Но защо, това е просто пясък! — възкликна Кибернетикът. — Не разбираш ли? Неорганичен метаболизъм! Те каталитично превръщат пясък в някакво високомолекулярно производно на кремъка — и от него образуват тези жили, измъкват соли от земята като растения.

— Мислиш ли? — каза Химикът. Той клекна, опипа лъскавата повърхност. Вдигна глава.

— А ако бяха попаднали на друг вид почва?

— Щяха да се приспособят. Сигурен съм. Затова са така адски сложни — тяхната задача е да създават винаги максимално твърда субстанция, най-здравата от всички възможни — от онези, с които разполагат.

— Е, ако е само това — Защитникът ще го разкъса. Без да си счупи зъбите — усмихна се Инженерът.

— Всъщност дали ни нападнаха? — каза тихо Докторът. Погледнаха го с учудване.

— А това какво е? Не е ли нападение?

— Не. По-скоро бих казал, че е опит за защита. Искат да ни изолират.

— И тогава? Да седим и да чакаме, докато се окажем като червеи под похлупак?

— А Защитникът за какво е?

Поколебаха се.

— Вода вече не ни трябва. Ракетата вероятно ще ремонтираме за седмица. Е, да кажем за десет дни. Атомните синтезатори ще тръгнат в близките часове. Не допускам, че това е похлупак. По-вероятно — висока стена. Преграда, непреодолима за тях, затова смятат, че и за

нас. Благодарение на синтезаторите ще имаме храна. От тях нищо не ни трябва, а те — едва ли можеха по-нагледно да ни покажат, че не желаят нищо от нас.

Слушаха го намръщено. Инженерът се огледа. Огледалните остриета стигаха вече до коленете. Сплитаха се. Срастваха. Сега шумоленето беше толкова силно, като че ли изпод земята се носеше бръмченето на стотици невидими кошери. Сините корени на дъното на ямата набъбнаха, станаха дебели като пънове.

— Моля те, доведи тук двутела — неочаквано каза Координаторът. Докторът го изгледа, сякаш не вярваше на ушите си.

— Сега? Тук? Защо?

— Не знам. Тоест, бих искал да го доведеш.

Докторът кимна и отиде. Останалите стояха мълчаливо под слънцето. Показа се Докторът. Голият гигант с мъка изпъзля от тунела след него, прескочи земния вал, изглеждаше оживен и някак доволен — държеше се близо до Доктора и тихо гълголеше. Изведнъж плоското му лице застина, синьото око се вторачи неподвижно напред, изсумтя. Обърна се с цялото туловище. Пронизително зацвили. С големи скокове приближи огледалната ограда, сякаш искаше да се хвърли отгоре ѝ, хукна покрай нея, уродливо подскачайки, заобиколи целия кръг, непрекъснато стенеше, издаваше странна боботеца кашлица, втурна се към Доктора, започна да щипе комбинезона на гърдите му с възлестите си пръстчета, драскаше по еластичния материал, поглеждаше го в очите, от него се лееше пот, бутна Доктора, отскочи, върна се, пак се огледа, вмъкна с неприятен звук малкия си торс в голямото туловище и се хвърли в черния отвор на тунела.

Още секунда виждаха сплеснатите му треперещи стъпала, когато пълзеше навътре.

Хората дълго мълчаха.

— Очакваше ли такава нещo? — обърна се Докторът към Координатора.

— Не... не зная. Наистина. Мислех само, че може би това му е познато. Очаквах някаква реакция. Да кажем — неразбираема. Но такава — не...

— Това означава ли, че сега е разбираема? — промърмори Физикът.

— В известен смисъл — да — отговори Докторът. — Той познава това. Във всеки случай — знае нещо подобно и се страхува. Това е за него нещо страшно, смъртно опасно явление.

— Екзекуция... а ла Едем? — тихо подсказа Химикът.

— Не зная. Във всеки случай то означава, че тук използват такава „жива стена“ не само срещу космическите пришълци. Впрочем тя може да се засади и без артилерия.

— А да не би той да се бои от всичко, което блести? — каза Физикът. — Проста асоциация. То би обяснило и историята с онзи огледален пояс.

— Не, показах му огледало, той нито се изплаши, нито се заинтересува — каза Докторът.

— Излиза, че не е нито толкова глупав, нито недоразвит — подметна Физикът. Стоеше до стъкловидния плет, който достигаше до кръста му.

— Парен каша духа.

— Слушайте — каза Координаторът, — струва ми се, че попаднахме в мъртва точка. В задънена улица. Какво да правим? Ремонтът си е ремонт, но бих искал...

— Нова експедиция? — подсказа Докторът. Инженерът се усмихна невесело.

— Да? Винаги с теб. Накъде? Към града?

— Това би означавало сблъскване — бързо се намеси Докторът. — Защото не можем да минем освен със Защитника. А на това ниво на цивилизация, което ние с общи усилия сме успели да достигнем, когато имаш под ръка излъчвател на антипротони, докато се огледаш, и започваш да стреляш. Трябва да избягваме сблъскването на всяка цена. Войната е най-лошият начин за събиране на информация за чужда култура.

— Никак не мислех за война — отговори Координаторът. — Защитникът е именно отлично укритие, защото може... да издържи много. Всичко показва, че населението на Едем е дълбоко разслоено — и че с този слой, който предприема разумни действия, досега не успяхме да установим контакт. Разбирам, че един поход към града ще бъде приет като контраудар: Но остана неизследвана западната посока. Двама души са напълно достатъчни за обслужване на машината, останалите могат да продължат работата в ракетата.

— Ти и Инженерът?

— Не е задължително. Можеш да тръгнеш с Хенрик, ако искаш.

— В такъв случай е нужен още един, който познава Защитника — каза Инженерът.

— Кой иска да пътува?

Искаха всички. Координаторът неволно се усмихна.

— Едва утихна огънят на оръдията, и започна да ги гори огънят на любопитството — издекламира той.

— Е, да тръгваме — обяви Инженерът. — Докторът естествено иска да бъде с нас като представител на благоразумието. Чудесно. Добре че ти оставаш — обърна се той към Координатора, — защото знаеш последователността на ремонта. Най-добре поставете веднага Черния при един от товарните автомати, но не започвайте изкопа под ракетата, докато не се върнем. Искам да проверя още веднъж статистическите изчисления.

— Като представител на разума, бих искал да попитам каква е целта на тази експедиция? — каза Докторът. — Като си пробием път, влизаме във фаза на конфликт, независимо дали искаме, или не.

— Дай контрапредложение — отговори Инженерът. Стояха в тихия, почти напевен шум на растящия жив плет, който скоро щеше да надхвърли главите им. В жилестите му сплитания слънцето се разбиваше на искри с всички цветове на дъгата.

— Нямам никакво — призна Докторът. — Събитията непрекъснато ни изпреварват и досега всички предварително съставени планове се проваляха. Може би е най-разумно да се въздържим от всякакви разходки. След няколко дни ракетата ще бъде готова за полет — ако обикаляме планетата на малка височина, може би ще успеем да узнаем повече и по-свободно, отколкото сега.

— Предполагам, че не си вярваш — възрази Инженерът. — Ако не можем да научим нищо, когато изследваме всичко отблизо, какво ще ни даде полетът на надатмосферна височина? А пък разумът, господи... Ако хората бяха разумни, ние никога нямаше да попаднем тук. Нима има нещо разумно в ракетите, които летят към звездите?

— Демагогия — промърмори Докторът. — Знаех, че няма да ви убедя — добави той. Тръгна бавно покрай стъкловидната преграда.

Останалите се върнаха в ракетата.

— Не разчитай на сензационни открития, предполагам, че на запад продължава същата равнина — каза Координаторът на Инженера.

— Откъде знаеш?

— Невъзможно е да сме паднали точно в центъра на пустинното петно. На север — фабрика, на изток — град, на юг — възвишения със „селище“ в котловината — най-вероятно сме в края на пустинната ивица, която се разширява на запад.

— Възможно. Ще видим.

ДЕСЕТА ГЛАВА

В четири и нещо капакът на товарния люк трепна и бавно се отпусна надолу като челюст на акула... Тя увисна във въздуха като наклонен мостик — до земята оставаше малко повече от метър.

Скупчени под ракетата, хората стояха от двете страни на люка с вдигнати глави. В зеещия отвор най-напред се показаха широко поставените гъсеници, със засилващо се ръмжене те се насочиха направо, сякаш огромната машина искаше да скочи във въздуха, още миг се виждаше сиво-жълтото дъно, изведнъж грамадата се люшна, наклони се рязко напред, удари с двете гъсеници в увисналия капак така, че изгърмя, изпълзя по него надолу, прекрачи еднометровия зев, докопа с гъсениците земята, дръпна я, за миг изглеждаше, че двете бавно ровещи пръстта ленти от профилирани плочки ще спрат, но Защитникът се хвърли напред и като вдигна сплеснатото си чело, измина десетина метра по равното и замря с напевно ръмжене.

— Е, а сега, милички — Инженерът подаде глава от малкия заден люк, — крийте се в ракетата, че ще стане горещо и: не се подавайте навън поне половин час. А най-добре първо изпратете Черния да измери остатъчната радиоактивност.

Люкът се затвори. Тримата влязоха в тунела и взеха със себе си автомата. Веднага във входа на тунела се подаде избутан отзад щит, който закри плътно отвора. Защитникът не мърдаше — вътре Инженерът бършеше екраните, проверяваше показанията на приборите, най-накрая каза спокойно:

— Започваме.

Късият и тънък, отгоре и отдолу обхванат от цилиндрични удебеления хобот на Защитника започна бавно да се извива на запад.

Инженерът хвана нечупливото стъкло на живия плет в кръстчето на черните чертички, погледна настрани, провери положението на трите диска — белия, червения и синия — и натисна с крак педала.

За част от секундата екранът почерня като засипан със сажди, едновременно въздухът със странен звук — сякаш някой великан,

притиснал уста в земята, каза „УМПФ!“ — удари в Защитника така, че той се раздруса. Екранът отново просветля.

Огненият кълбовиден облак се разширяваше на всички страни, въздухът около него се къдреше като течно стъкло. Огледалният жив плет изчезна на разстояние десетина метра от падината с изкривени, вишнево-нажежени краища, биеше пара. Пясъкът на двайсетина крачки беше остъклен и искреше на слънцето. Върху Защитника се сипеше лека бяла пепел.

„Май че прекалих“ — помисли си Инженерът, но каза само: — Всичко е наред, тръгваме. — Ниският корпус трепна и удивително леко се понесе към пролома. Като преминаваха през него, те се люшнаха леко, на дъното застиваше локва огнена течност — разтопен кремък.

„Всъщност сме едни варвари — мерна се в главата на Доктора. — И какво търся тука аз?...“

Инженерът коригира посоката и ускори. Защитникът се носеше като по магистрала, вътрешната мека повърхност на гъсениците тихо шляпаше по водещите ролки. Вдигаха почти шейсет километра в час, без да го усещат.

— Може ли да отворим? — попита Докторът. Седеше ниско в малко кресло, над раменете му имаше екран, изпъкнал като корабен илюминатор.

— Разбира се, че може — съгласи се Инженерът, — само че...

Включи компресора. От върха и основата на купола пръсна с остри като игли струи безцветен разтвор, смивайки от бронята останките от радиоактивна пепел. После стана светло — бронираният купол се отмести назад, страничните части влязоха вътре в корпуса — и сега пътуваха, прикрити само от дебело извито стъкло около седалките, през отворения купол нахлуваше вятър и рошеше косите им.

— Все пак ми се струва, че Координаторът беше прав — промърмори след известно време Химикът. Пейзажът не се променяше, плуваха през море от пясък, тежката машина плавно се полюшваше, пресичайки косо с една и съща скорост вълнообразно изгърбените дюни. Инженерът увеличи скоростта, но веднага започна да ги разтърсва, гъсениците остро скриптяха, носът скачаше от едната

дюна направо на върха на другата, заравяше се за миг, изхвърляше тежки облаци пясък, няколко пъти пясъкът се посипа втрے.

При петдесет километра прекаленото друсане престана. Така пътуваха около два часа.

— Да, май е прав — каза Инженерът и леко промени курса на югозапад.

Следващият час не донесе никакви промени и завиха още веднъж, като се движеха съвсем на югозапад. Бяха изминали 140 километра.

Цветът на пясъка бавно се променяше — от почти бял и много ситен, който оставяше зад тях дълга кълбеста опашка, стана червеникав и по-тежък, вече не вдигаше толкова прах, изхвърленият нагоре от гъсениците веднага падаше. И дюните станаха по-редки и ниски. От време на време минаваха край стърчащите стъбла на съвсем засипани храсти. В далечината се показаха неясни малки петна, лежаха встрани от курса. Инженерът зави към тях. Бързо се увеличаваха и след няколко минути вече виждаха издигащите се от пясъка отвесни плочи, подобни на самотни отломки от някакви стени. Намалиха и влязоха в тесен проход, отстрани стояха наклонените ъгли на зидовете, разядени от ерозия. Голяма скала заграждаше пътя. Защитникът вирна нос, преодоля без усилие преградата, озоваха се в нещо като тясна уличка — през пролуките и дупките между несвързаните плочи се виждаха и други развалини, всичките разядени от дълбоките хоризонтални бразди на ерозията. От каменните развалини се измъкнаха на свободно пространство. Отново се появиха дюни, но бяха плътни, сякаш пресовани и не вдигаха прах. Теренът бавно се снижаваше, спускаха се по полегат склон, далече долу се виждаха тъпи конуси на скали и отново белезникави контури на руини.

Наклонът свърши, по дъното, осяяно с петнисти скали, се заизкачваха по отсрещния склон, който се простираше до хоризонта, гъсениците вече не потъваха, почвата беше твърда, появиха се първите плоски купчини гроздовидни храсталаци, бяха почти черни, само под ниското слънце просветваха с вишнев цвят, сякаш листата-мехури бяха пълни с кръв. Още по-далеч на югозапад растителността ставаше по-висока, тук-там преграждаше пътя, Защитникът цепеше през нея, потънал до средата на гъсениците, почти не намаляваше скоростта, хиляди мехури се пукаха с глух неприятен пукот, от тях бликаше

лепкава тъмна течност, цапаше керамитовите плочи, скоро целият корпус чак до купола беше оплескан в червено-кафяво.

Бяха изминали 200 километра, слънцето вече докосваше западния хоризонт, удължената сянка на машината се огъваше вълнообразно и се разтягаше все повече. Внезапно под Защитника нещо изскърца ужасно, той за миг подскочи и се стовари върху нещо, което се разхвърча с протяжно хрущене. Инженерът удари спирачките, но преди да спрат, изминаха още десетина метра. Отзад в широкия утъпкан коловоз видяха смачкани от тежестта на Защитника парчета от ръждива конструкция, размесени с разкъсаните дрипи на храстите. Продължиха напред — и отново попаднаха, този път с едната гъсеница, на обрасли отгоре с брадавични храсти отломки от рамки, изкривени ажурни подпори, надупчени метални листове — Защитникът смилаше всичко на парченца, омесваше го на скърцащо тесто с течността, която плискаше от пукащите се гроздове, след известно време растителната стена стана по-висока, отвратителният трясък и писък на ръждясалата железария престана, тъмните шибаци в бронята стъбла с брадавични израстъци внезапно се отдръпнаха встрани — озоваха се на просека, широка повече от десетина метра, от другата страна тъмнееше същата растителна стена — като тази, през която се бяха проврели. Инженерът сви на място и тръгнаха по тази виеща се надолу като горски път просека, глинещото ѝ дъно беше трамбовано, покрито с тинести жилки, те показваха, че някога тук е текла вода.

Просеката не беше права, понякога половината от грамадния пурпурно пламтящ диск на слънцето се изпречваше пред машината, като ги заслепяваше, понякога на завоите се скриваше и само кървави проблясъци разкъсваха мастиления гъсталак, който плътно се издигаше на два-три метра, пътят се стесняваше, наклонът се увеличаваше, внезапно видяха целия огромен диск на залязващото слънце, пред тях, на няколкостотин метра по-надолу, се откри грамадна разноцветна долина.

На дъното ѝ пламтеше водна повърхност, отразяваща слънчевия пурпур. Брегът на езерото, неравен, покрит с петната на тъмна растителност, беше изкуствено укрепен, до него се виждаха машини на разкрасени подпори, по-наблизо, почти под самия склон на урвата, на чийто ръб беше спрял Защитникът, в неправилна мозайка покрай

светли ивици се простираха постройки, редици отвесни мачти с ярък блясък, изглеждаха не по-големи от кибритени клечки, долу цареше оживено движение, в разни посоки пълзяха колони от сиви, белезникави и кафяви точки, смесваха се, тук-там образуваха концентрични струпвания и отново се разделяха на удължени лентички, а на това отгоре цялата тази гъсто населена местност непрекъснато просветваше с дребни искри, сякаш в десетки домове жителите неуморно отваряха и затваряха прозорци с блеснали на слънцето стъкла. Докторът чак възкликна от възхищение:

— Хенрик, тук вече сполучи! Най-последно нещо нормално, обикновен живот, и какъв наблюдателен пункт!

Докато говореше това, той прехвърли крака през борда на открития купол. Инженерът го спря.

— Не бързай, виждаш ли слънцето? Ще се скрие след някакви си пет минути и повече нищо няма да видим. Трябва да заснемем цялата панорама, и то с голямо ускорение, иначе няма да успеем.

Химикът вече измъкваше изпод креслото камерата, помогнаха му да сложи бързо най-големия телеобектив, подобен на дуло на минохвъргачка, за по-бързо хвърляха стативите на земята. Инженерът в това време размота найлоново въже, завърза края му за купола, хвърли го напред и скочи долу.

Онези двамата, грабнали стативите, вече тичаха към края на урвата, той ги догони с въжето в ръка, изтегли го и закрепил карабинчетата за колана на всеки.

— Ще вземете да паднете от ентузиазъм — каза той. Слънчевият диск потъваше в пламналите води на езерото, когато поставиха камерата, се разнесе бързият шум на механизма и големият обектив погледна надолу. Докторът коленичи, като поддържаше предните крака на статива, те бяха на самия ръб на пропастта. Химикът залепи око на мерника, намръщи се.

— Ужасно заслепява! — викна той. — Дай бленда!

Инженерът се втурна, донесе веднага най-голямото противослънчево прикритие и отново започнаха да снимат с най-голяма бързина. Слънцето вече наполовина се беше скрило зад хоризонта. Инженерът, хванал с две ръце ръкохватките, водеше камерата равномерно наляво и надясно, Химикът понякога го задържаше, насочваше обектива към местата, където в малката рамка

на окуляра забелязваше по-оживена циркулация на петънца и фигури, раздвижваше трансфокатора, променяше фокусното разстояние, Докторът все още клечеше, камерата тихо бръмчеше, ролките се въртяха бясно, едната свърши, смениха я светкавично. Само малка част от слънчевия диск се подаваше над потъмнялата вода, когато обективът се спусна съвсем ниско, към най-оживеното движение. Докторът, наведен над урвата почти наполовина, висеше на обтегнатото въже — иначе нямаше да могат да снимат, — виждаше под себе си стремително падащите рижи бръчки на глинестата стена, осветени от отслабващата червена светлина. При последните метри на втората ролка червеният диск угасна, небето беше още наситено със светлина, но равнината и езерото се покриха със сиво-синкава сянка — освен проблясващите светлинки, там нищо не се виждаше.

Докторът стана, като се държеше за въжето. Камерата понесоха и тримата — като съкровище.

— Смяташ ли, че ще бъдат сполучливи? — попита Химикът Инженера.

— Поне една част. Малко лента може и да е осветена. Ще разберем на кораба. Пък и тук винаги можем да се върнем.

Натовариха камерата, ролките и стативите и още веднъж се върнаха на края на урвата. Едва сега забелязаха, че на изток брегът на езерото се издига стръмно и в далечината преминава в неправилна скална стена с последни розови отблясъци по върховете. Над нея, далече в лазура, осеян с първите звезди, биеше кафява колона дим — нейният гъбовиден връх известно време стоя неподвижно, после се сниши зад планинския хребет.

— А, там е онази долина! — възкликна Химикът, като се обърна към Доктора. Отново погледнаха надолу. Редици от бели и зеленикави искри пълзяха бавно в различни посоки по бреговете на езерото, криволичеха, сливаха се в неравно течащи поточета, на места гаснеха, появяваха се други, по-големи, постепенно там ставаше все по-тъмно и количеството на светлинките растеше. Над главите им шумеше спокойно високият гъсталак, съвсем черен, всички неохотно — толкова красива беше гледката — се обърнаха, отнасяйки в очите си образа на езерото с отражението на ярките млечни звезди.

Когато крачеха по тинестото дъно на просеката, Докторът попита Химика:

— Какво видя?

Онзи се усмихна смутено.

— Нищо. Изобщо не мислех за това, което виждах — през цялото време се мъчех да държа на фокус, а Хенрик толкова бързо въртеше насам и натам, че изобщо не можех да се ориентирам.

— Няма нищо — каза Инженерът и се облакът на изстиналата броня на Защитника, — правехме по двеста кадъра в секунда, ще видим всичко след проявяването. А сега да се връщаме!

— Съвсем идилична разходка — измърмори Докторът. Качиха се в машината, Инженерът премести визьорите на телеекрана назад и включи на заден ход. Известно време се катереха нагоре заднишком, на едно по-широко място обърнаха и се понесоха право на север.

— Няма да се връщаме по същия път — каза Инженерът, — това са излишни сто километра. Ще карам по просеката, докато може, и ще стигнем след два часа.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Пътят криволичеше. Наклонът намаля, понякога стените на гъсталака съвсем притискаха Защитника, чуваха как стъблата барабанят по стъклената стена, от време на време мехурест грозд падаше на коленете на Химика или Доктора. Последният поднесе клончето към носа си и се удиви.

— Много приятен мирис — каза той.

Бяха в отлично настроение. Разискреното небе придобиваше релефност и дълбочина, змията на Млечния път могъщо тлееше, повеите на вятъра решеха гъсталака със слабо шумолене, Защитникът се движеше меко, издавайки едва доловимо напевно ръмжене.

— Интересно, че на Едем няма никакви пипала — отбеляза Докторът. — Във всички книжки, които някога съм чел, на чуждите планети винаги е пълно с пипала, които се извиват и удушват.

— А жителите им имат по шест пръста — добави Химикът. — Почти винаги шест. Да знаеш случайно защо?

— Шест е магично число — отговори Докторът. — Два пъти по три е шест, а всичко се върши до три пъти.

— Престани да дрънкаш, че ще объркам пътя — каза Инженерът, който седеше по-високо. Още не можеше да реши дали да включи светлините, макар че почти нищо не виждаше — нощта беше необикновено красива, а знаеше, че това впечатление ще изчезне, щом запали прожекторите. На радар също не му се караше — тогава трябваше да затвори купола. Едва виждаше собствените си ръце върху кормилото, само индикаторите и приборите на таблото пред него и пониско вътре в машината тлееха в бледозелено и розово, а стрелките на атомните индикатори трепкаха с нежнооранжеви звездички.

— Можеш ли да се свържеш с ракетата? — запита Докторът.

— Не — отговори Инженерът. — Тук няма зона на Хевисайд, по-точно има, но е надупчена като решето. И дума не може да става за връзка на къси вълни, а нямахме време за монтиране на друг предавател. Сам знаеш.

Скоро гъсениците затрещяха, машината се разлюля, Инженерът включи за момент светлините и видя, че се движат по бели кръгли камъни, а високо над гъсталака се мяркат фантастичните силуети на варовикови пики. Движеха се по изсъхналото дъно на клисура.

Това не му харесваше — не знаеше накъде ще ги отведе този път, а такива стръмни стени не би преодолял дори Защитникът. Караха напред, камъните ставаха повече, гъсталакът се разби на единични групи, черни в светлината на прожекторите, пътят се виеше, отначало нагоре, после почти се изравни, скалите от едната страна се снишиха, после съвсем изчезнаха и се озоваха на леко наклонена поляна, заобиколена отгоре с варовикови зъбери; от тях се спускаха улеите на малки сипеи. Между скалите при самата повърхност се виеха дълги извити стъбла, сребристорозелени на светлината.

Вече почти четвърт час караха със силно североизточно отклонение и беше време да се връщат в правилната посока, но варовиковият хребет, покрай който се движеше Защитникът, не позволяваше.

— Все пак ни върви — ни в клин, ни в ръкав — каза Химикът, — можеше да паднем в някое езеро или да налетим на скала — съмнявам се дали щяхме да се измъкнем.

— Това е вярно — отговори Инженерът и добави: — Я чакайте...

Пътят беше преграден от нещо космато — като мрежа с дълги тънки ресни. Защитникът приближи бавно до тази преграда, заби нос в нея, Инженерът натисна леко ускорителя, странната мрежа се разкъса и изчезна, втъкана в пръстта от гъсениците. Светлините измъкнаха от мрака високи черни силуети — бяха като гора, като вкаменена войска в разгърнат строй, която изникна пред машината, едва не налетяха на ъглест постамент. Лумна големият централен прожектор, близка черната колона, запълзя по нея нагоре.

Това беше гигантска статуя, в която с известно усилие можеше да се познае торс на двутел — само малкият му торс, — увеличен до огромни размери. Ръцете му бяха вдигнати нагоре и кръстосани, лицето му беше плоско, почти вдлъбнато, с четири правилно разположени впадини — по-различно от онези, които познаваха — и беше наведено наляво, сякаш ги гледаше отвисоко с уродливите си очни дупки.

Впечатлението беше толкова потресаващо, че дълго време никой не се обаждаше, после езикът на прожектора напусна статуята, скочи настрана в мрака и се блъсна в други постаменти, едни по-високи и тесни, други ниски, върху тях се издигаха торсове — черни, петнисти, тук-там млечнобели, сякаш изваяни от слонова кост, — всички лица бяха с по четири очни дупки, някои бяха странно деформирани, като че ли подпухнали, с огромно изпъкнало чело, а още по-далеч, може би на двеста метра от Защитника, се простираше стена, над нея стърчаха разперени, сплетени или кръстосани ръце със свръхестествена големина — сякаш посочваха различни области на звездното небе.

— Това е... комай гробище — каза Химикът шепнешком.

Докторът вече се измъкваше на задната броня, Химикът се втурна след него. Инженерът обърна конуса на прожектора в другата посока — където преди това стърчеше варовиковата бариера, вместо нея видя рядък шпалир от фигури със замазан, сякаш измит релеф, погледът се объркваше в сложно преплетените форми, понякога улавяше нещо познато, но целостта отново оставаше неразбираема.

Химикът и Докторът вървяха бавно между статуите, Инженерът им светеше от купола, от доста време му се струваше, че чува далечно плачливо виене, но погълнат от необикновеното зрелище, не обръщаше внимание на тези звуци, толкова слаби и неясни, че не можеше да разбере откъде долитат.

Лъчът на прожектора прелетя над главите на Доктора и Химика, откъртвайки от мрака все нови и нови фигури — тогава съвсем наблизко се разнесе отровно съскане, между редицата статуи бавно изплуваха сиви кълба, а през тях с протяжен стон, кашлица, цвилене се понесе на скокове тълпа двутели. Над тях се развяваха някакви дрипи, те се носеха слепешката, като се блъскаха един в друг.

Инженерът скочи на седалката, хвана лоста, искаше да подкара към своите — това беше първата му мисъл, на стотина крачки в края на алеята той виждаше бледите в светлината лица на Доктора и Химика, които гледаха сепнато галопиращите фигури, но не можеше да тръгне, защото бегълците не обръщаха никакво внимание на машината, притичваха току пред носа на Защитника, няколко грамадни тела паднаха, пронизителното съскане беше съвсем близо, то сякаш излизаше изпод земята между най-близките постаменти, осветени от фаровете на Защитника, на няколко сантиметра над земята изпълзя

краят на гъвкава тръба, от нея бликаше струя изпаряваща се пяна. Тя плискаше по земята, започваше силно да дими и покриваше всичко наоколо с мъглява сивота.

Когато първата вълна на сивата мъгла обви купола, Инженерът усети как хиляди шипове разкъсват дробовете му. Ослепен, със заляно от сълзи лице, той изрева глухо и като се задъхваше и хлипаше от ужасната болка, натисна рязко ускорителя. Защитникът скочи като изстрелян, събори черната статуя, мигновено се изкачи върху нея и с рев я прегази. Инженерът не можеше да си поеме дъх, страшната болка го цепеше на две, но не затваряше купола, знаеше, че първо трябва да вземе останалите, караше напред, с ослепели очи едва виждаше рухващите с трясък статуи, които Защитникът газеше, въздухът стана по-чист, по-скоро чу, отколкото видя как Докторът и Химикът изскачат от гъсталака и се катерят по бронята, искаше да викне „влизайте“, но от изгореното му гърло се изтръгна само хрип. Онези скочиха вътре, като се задъхваха от кашлица. Пипнешком намери лоста, металният купол се затвори над тях, но разкъсващата гърлото мъгла още висеше вътре. Стенейки, с последни сили Инженерът се вкопчи в хватката на тръбопровода, кислородът удари гръмко под високо налягане от редуктора, усети в лицето си удара му, налягането беше такова, че сякаш му стовариха юмрук между очите.

Не му обърна внимание, потъваше в живителния поток, останалите двама бяха увиснали на раменете му и трескаво дишаха. Филтрите работеха, кислородът изтика отровната мъгла, прогледнаха, но още дишаха трудно, усещаха остра болка в гърдите, всяка глътка въздух се стичаше сякаш по оголените рани на трахеята, но това усещане мина едва двайсетина секунди след затварянето на купола, когато Инженерът започна да вижда добре. Включи екрана.

Между триъгълните постаменти в страничната алея, до която той не достигна, все още потрепваха няколко прострени тела, повечето изобщо не помръдваха, преплетените ръце, малки торсове и глави ту изчезваха, ту се появяваха извън лениво кълбящия се сив дим. Инженерът включи външните микрофони — все по-слабо и далечно кашляне, скимтене, отзад нещо изтрополи, хор от накъсани, продрани гласове изви още веднъж откъм сплетените бели фигури, но там не се виждаше нищо освен еднообразните вълни на сивата мъгла. Инженерът се убеди, че куполът е затворен херметически, стисна зъби

и дръпна кормилните лостове. Защитникът бавно се обръщаше на място, гъсениците скърцаха по каменните отломки, трите снопа на прожекторите се мъчеха да пробият мъглата, Инженерът поведе машината край разбитите статуи, като търсеше онази съскаща тръба — откри я по хвърчащата нагоре и встрани пяна на някакви десетина метра, колебливата вълна дим вече покриваше вдигнатите ръце на поредната фигура.

— Не! — викна Докторът. — Не стреляй! Там може да има живи!

Беше твърде късно. Екранът почерня за част от секундата, Защитникът подскочи нагоре като ударен от чудовищен юмрук и падна с ужасно скърцане, водещите и управляващи вълни едва се откъснаха от остриетата на скрития в хобота генератор, а вече попаднаха в онова, което изхвърляше съскаща пяна на петнайсетина метра и антипротонният заряд се съедини със същото количество материя.

Когато екранът просветна, между разхвърлените надалеч останки от постаментите зееше огнен кратер.

Инженерът дори не го погледна. Напрягаше зрение, като се мъчеше да види какво е станало с остатъка от тръбата и накъде изчезва. Още веднъж завъртя Защитника на деветдесет градуса и пое бавно покрай повалените от взривната вълна статуи. Сивата мъгла все повече намаляваше: Минаха три-четири прострени тела, покрити с дрипи, Инженерът задържа лявата гъсеница, за да не прегази най-близкото. Малко по-надолу в гъсталака се мержелееше огромен неподвижен силует. Там се откриваше удължена полянка, в края ѝ на светлината блесна среброто на бягащи към гъсталака фигури, вместо малки торсове имаха невероятно дълги тесни качулки или шлемове, сплескани отстрани, завършваха отгоре с нещо като клюн.

Нещо глухо хлопна пред Защитника, екранът потъмня и отново светна. Левият фар угасна.

Инженерът насочи към тъмния край на горичката втория, централния фар, освети между клоните многобройни сребърни петна, зад които нещо започна да се върти все по-бързо и по-бързо — на всички страни полетяха клони, цели отсечени храсти и огромната въртяща се маса, мелейки въздуха в блясъка на прожектора, се втурна настрана. Инженерът насочи хобота към центъра на най-голямата суматоха и натисна педала. Глухо мोगъщо „УМПФ!“ разтърси купола. Веднага щом екранът светна, той обърна купола настрана.

Можеше да се помисли, че е изгряло слънцето. Защитникът стоеше почти в средата на поляната. В ниското, където по-рано имаше горичка, една пета от хоризонта се беше превърнала в бяло огнено море. Звездите бяха изчезнали, въздухът трескаво трепереше, на фона на тази разрошена от дима стена към тях се носеше издуто, искрящо в огнените блясъци кълбо. Инженерът не чуваше нищо освен бученето на пожара. Защитникът изглеждаше сгушена до земята троха в сравнение с тази грамада, която започна да се върти още по-бързо, превърна се в смерч, висок като въздушна планина, пресечен в средата с черен зигзаг — Инженерът вече го държеше на кръстчето на мерника, когато на няколкостотин крачки по-нататък забележа осветените от заревото бледи фигури на бегълците.

— Дръжте се!! — изрева той с чувството, че му забиват гвоздеи в гърлото.

Адско скърцане, разтърсване, трясък, сблъскаха се.

За секунда му се струваше, че куполът пада върху него. Целият Защитник изохка, заигра с всичките си амортизатори, бронята забуча като камбана, изтрещя, сякаш се пукаше. Екранът за миг потъмня и отново просветна. Грохотът не спираше, сякаш сто дяволски чука биеха яростно по горната черупка. Този оглушителен гръм отслабваше, ударите ставаха все по-бавни, още няколко пъти ъглестото рамо разсече със свистене въздуха, изведнъж по бронята се понесе глух, протяжен звън на падаща железария и няколко лапи, които ту лениво свиваха паякоподобните си стави, ту отново ги разгъваха, легнаха пред самия нос на Защитника. Една от тях още барабанеше равномерно по бронята, сякаш я галеше — това движение беше едва забележимо, после утихна. Инженерът опита да тръгне напред, но гъсениците само помръднаха и заядоха със скърцане. Включи заден ход — сега успя. Като се измъкваше бавно и ровеше земята с повлечените отломки, Защитникът вървеше като рак, накрая се отскубна, металът звънна и освободената машина скочи рязко назад.

На фона на все още горящата гора разбитият корпус приличаше на стъпкан трийсетметров паяк — едно парче от рамото още спазматично драскаше земята. Между ъглестите дълги подпори висеше рогата гондола, сега тя беше отворена, от нея изскачаха сребърни фигури.

Инженерът провери машинално има ли някой на линията на изстрела и натисна педала.

Загърмя. Ново слънце избухна на полянката. Парчетата на корпуса с вой и писък летяха на всички страни, в средата бухна стълб кипяща глина, пясък, овъглени, леки като слама дрипи. На Инженера му прилоша. Почувствува, че още миг и ще повърне. Ледена пот се стичаше по гърба му, заливаше лицето му като вода. Той посягаше с внезапно вдървена ръка към лоста, когато чу вика на Доктора:

— Обръщай, чуваш ли! Обръщай!!

От горящата падина бликна червено осветен дим, сякаш там, където по-рано имаше гора, се беше отворил вулкан, кипяща лава се стичаше по склона, като подпалваше останките от поваления смачкан гъсталак.

— Обръщам де — каза Инженерът, — обръщам...

Но не помръдваше. Капки пот все още течаха по лицето му.

— Какво ти е? — чу той някъде отдалеч гласа на Доктора, видя над себе си лицето му. Тръсна глава, отвори широко очи.

— Какво? Нищо, нищо — измърмори. Докторът отново се промъкна назад.

Инженерът включи мотора. Защитникът трепна, завъртя се на място — не чуваха нищо, всички шумове поглъщаше бушуващият като океан огромен пожар — и запълзя към възвишенията по същия път, по който беше слязъл дотук.

Единственият фар — централния бяха загубили при сблъскването — освети отново статуи, повалени на земята, размесени с мъртви тела. И едните, и другите бяха покрити с металносива пепел. Преминаха между парчетата на две бели фигури и завиха на север. Като кораб, спуснат на вода, той разсече и повали настрани хрущящите под гъсениците гъсталаци, няколко бледи фигури побягнаха панически от обсега на светлината, продължиха напред с все по-голяма скорост, машината подскочаше по неравностите, Инженерът дишаше тежко, все по-силно стискаше челюсти, за да не му стане лошо, в очите му все още кръжаха осаждените дрипи — това беше останало от изскачащите сребърни фигури, отваряше широко очи. В светлината жълтееше глина, наклонен, изгърбен склон. Защитникът вирна нос и се понесе нагоре, жилави вейки шибаха по бронята, гъсениците скърцаха в нещо невидимо, носеха се все по-бързо ту нагоре, ту надолу, теренът беше

пресечен от малки оврази; преминаваха през криволичещи долове, събаряха дървовидни сплетени растения, машината мина като таран през горичка паешки дървета, бодливите им коремчета бомбардираха бронята с безсилни меки удари, ужасни бяха трясъкът и съсъкът на смлените стъбла и клони. На задните екрани още светлееше заревото на пожара. То постепенно потъмняваше, докато накрая всичко се покри с плътен мрак.

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

След един час вече се носеха по равнината. Беше черна звездна нощ, все по-редки кичури от храсти прелитаха край равномерно бучащата машина, най-накрая и последните изчезнаха и нямаше нищо освен дълги полегати гърбици, които сякаш оживяваха под прожектора, вълнуваха се. Защитникът ги преодоляваше стремително, сякаш искаше да се вдигне във въздуха, седалките меко се люшкаха, виенето на гъсениците напомняше яростния звук на свредел, който прониква в метал, стрелките на приборите светеха розово, оранжево, зелено, Инженерът с поглед в екрана търсеше светлинката на ракетата.

Това, което преди изглеждаше съвсем естествено — че тръгнаха без осигуряване на радиовръзка, — сега той смяташе за безумие; бързаха, сякаш тези един или два часа, необходими за инсталирането на другия предавател, бяха безценни. Когато беше почти сигурен, че в мрака е подминал ракетата и продължава на север, я забеляза — точно видя чудновато раздут светлинен мехур. Защитникът се движеше все по-бавно, в светлината на единствения му фар наклонената стена заблестя в сребро и огън. Гледката беше необикновена — когато мигалката се запалваше, многоетажният, незатворен на върха купол избухваше във всички цветове на дъгата и размножен в стъклените сплитания, блясъкът осветяваше надалеч пясъците.

Понеже не искаше да стреля, Инженерът насочи тъпия брониран нос на машината към мястото, в което преди беше направил проход — но огледалната стена беше затворила дупката и от двете страни, беше зараснала, единствената следа от пролома беше плочата от превърнат на сгур пясък в подножието на оградата.

Защитникът се втурна на таран с цялата маса на своите шестнайсет хиляди килограма, от удара бронята чак простена. Стената не се поддаде.

Инженерът се оттегли бавно на двеста метра, насочи кръстчето на мерника колкото може по-ниско и когато светещият купол изскочи от мрака, бързо натисна педала.

Без да чака отворът с нажежени краища да изстине, той потегли, върхът на купола се закачи, но разкъса размекнатия от горещината материал, едноокият Защитник надникна в пустия кръг и със замиращо ръмжене приближи ракетата.

Посрещна ги само Черният, който впрочем веднага изчезна. Настъпи неизбежното чакане — бронята трябваше да се изчисти от радиоактивната наслойка, да се провери честотата на импулсите наоколо и едва тогава можеха да напуснат тясната утроба на машината.

Светна лампа. Координаторът, който излезе пръв от тунела, измери с един поглед закрития с черни петна нос на Защитника, вдлъбнатините вместо двата фара, бледите хлътнали лица на другарите си и каза:

— Вие сте се били.

— Да — отвърна Докторът.

— Слизайте долу. Има още нула девет рентгена в минута. Черният ще остане тук.

Повече никой не се обади. Спуснаха се в тунела, Инженерът видя втори, по-малък автомат да съединява кабелите в прохода към машинното, но дори не се спря при него. В библиотеката беше светло, на малката маса имаше алуминиеви чинии, прибори, в средата стоеше бутилка вино. Координаторът заговори, без да сяда:

— Щеше да има нещо като тържество, защото автоматите провериха гравиметричния разпределител — в ред е... Главният реактор е готов за пускане. Ако изправим ракетата, ще може да стартира. Сега разправяйте.

Известно време всички мълчаха. Докторът погледна Инженера, изведнъж се опомни и започна:

— Ти беше прав. На запад действително се простира пустиня. Направихме в голяма дъга почти двеста километра в посока югозапад.

Той разказа как бяха стигнали до населената равнина при езерото и я бяха заснели, как на връщане се натъкнаха в тъмнината на струпаните статуи — и тук се поколеба.

— Изглеждаше действително като гробище или някакво оброчище. Това, което стана после, е трудно да се предаде, защото не съм сигурен какво означава — тази песен ви е позната. Тълпа двутели бягаха в паника, изглеждаше, като че са се крили и някаква хайка ги е изплашила или подгонила между тези „надгробни паметници“. Казвам,

че така изглеждаше — повече не зная. На няколкостотин метра по-надолу, защото това ставаше на склона, имаше неголяма горичка, там се криеха другите двутели, като онзи сребърния, когото убихме. Зад тях стоеше — може би замаскирана — една от въртящите се машини, грамаден пумпал. Но, отначало не знаехме това — нито пък, че скритите в горичката двутели са прокарали по самата повърхност гъвкава тръба, нещо като компресор, от която под налягане изхвърчаше отровно вещество — пяна, която се превръщаше в емулсия или газ. Би могло да се изследва, сигурно се е утаила във филтрите, нали? — обърна се той към Инженера, който кимна с глава.

— Слязохме с Химика, за да разгледаме тези статуи, куполът беше открит — едва не се задушихме, а най-много пострада Хенрик, защото първата вълна попадна в Защитника. Когато се добрахме вътре и продухахме кулата с кислород, Хенрик стреля в тръбата, по-точно в мястото, където преди това тя се виждаше, защото вече стояхме в гъста мъгла.

— С антимаатерия? — запита в тишината Координаторът.

— Да.

— Не можа ли да употребиш малкия огнемет?

— Можех, но не го употребих.

— Всички бяхме... — Докторът дълго търси думата — възмутени. Виждахме падащите. Тези двутели не бяха голи. По тях имаше някакви дрипи, имах чувството, че са раздрани сякаш в битка, но не съм сигурен. Пред очите ни загинаха всички или почти всички. Преди това и ние едва не се отровихме. Ето така беше. После Хенрик се опита да намери продължението на тръбата, ако добре помня. Така ли е?

Инженерът кимна с глава.

— По този начин се спуснахме надолу към горичката и видяхме онези, сребърните. Носеха някакви маски. Предполагам, че са филтрирали въздуха. Обстреляха ни, не зная с какво — разбиха фара. В същото време се раздвижи и огромният пумпал. Искаше да ни атакува от страни. Във всеки случай излезе от храстите. Тогава Хенрик... даде серия.

— По горичката?

— Да.

— По тези — сребърните?

— Да.

— И по пумпала?

— Не. Той налетя върху нас и се разби в Защитника. Естествено избухна пожар — растителността беше изсъхнала от термичния удар в момента на експлозията, така че гореше като хартия.

— Опитаха ли да контраатакуват?

— Не.

— Гониха ли ви?

— Не зная. По-скоро не. Въртящите се дискове сигурно можеха да ни настигнат.

— В тази местност — не. Там е пълно с ями, дерета, долове, нещо като земния юрски период — варовикови скали, тераси, сипеи — обясни Инженерът.

— Аха. И после поехте направо насам?

— Почти направо, имахме малко източно отклонение.

Няколко секунди седяха в мълчание. Координаторът повдигна глава.

— Много ли убихте?

Докторът погледна Инженера и като видя, че онзи не се кани да отговаря, каза:

— Беше тъмно. Те се криеха в гъсталака. Струва ми се — видях поне двайсетина сребърни блясъка заедно. Но и по-навътре в гъсталака нещо проблясваше. Може да са били повече.

— Тези, които стреляха във вас, със сигурност ли бяха двутели? Не някакви други?

Докторът се поколеба.

— Казах, че на малките си торсове имаха нещо като качулки, шлемове. Но ако съдим по формите, големината, начина на движение, това бяха двутели.

— С какво ви обстреляха?

Докторът мълчеше.

— Снаряди, вероятно неметалически — каза Инженерът. — Естествено преценявам по усет. Местата на попаденията не съм изследвал, даже не съм ги оглеждал. Малка пробивна сила — такова ми беше впечатлението.

— Да, не е голяма — съгласи се с него Физикът. — Фаровете, разгледах ги набързо, са по-скоро смачкани, отколкото пробити.

— Единият се разби при сблъскването с пумпала — обясни Химикът.

— А сега за статуите — как изглеждаха? — запита Координаторът.

Докторът се опита да ги опише, доколкото можеше. Когато дойде ред на белите фигури, той млъкна и след миг добави с крива усмивка:

— Тук отново, уви, можем да говорим само с ръцете...

— Четири очи? Силно изпъкнали чела? — повтаряше бавно Координаторът.

— Да.

— Това бяха скулптури? Камък? Метал? Отливки?

— Не мога да кажа. Отливки сигурно не — размерът беше свръхестествен, ако питаш за това. А също и известна... деформация, промяна на пропорциите. Като че ли... — поколеба се...

— Какво?

— Възвисяване — каза смутено Докторът. — Но това е само впечатление. Впрочем разглеждахме ги кратко, а после се случиха толкова неща... И естествено — отново храна за лесни аналогии. Гробище. Нещастни преследвани. Полицейска хайка. Мотопомпа с отровен газ. Полиция с противогازی. Умишлено използвам такива понятия, защото в действителност може да изглежда, че е било така — но ние не можем да бъдем сигурни. Едни от жителите на планетата убиха други пред очите ни: Това е факт — комай безспорен. Но кой кого — дали тези същества бяха съвсем еднакви, или други, различаващи се помежду си...

— А ако са били различни, тогава всичко ли е ясно? — попита Кибернетикът.

— Не. Но... си мислех за една възможност. Признавам, че от наша гледна точка е чудовищна. Както знаете, човек много остро осъжда канибализма. Обаче яденето на маймунско печено вече не е нещо ужасно за нашите моралисти. А ако биологическата еволюция тук е протекла така, че външните разлики между същества с интелигентност като човешката и същества, които са останали на животинско стъпало на развитие, са много по-малки, отколкото между човека и човекоподобната маймуна? В такъв случай бихме могли да станем свидетели примерно на лов.

— А онзи ров край града? — подметна Инженерът. — Сигурно ловни трофеи, а? Чудя се на адвокатските ти усуквания, Докторе!

— Докато не сме сигурни...

— Имаме и филм — прекъсна го Химикът. — Не знам защо, но досега действително не успяхме да видим нормален, обикновен живот на тази планета. Тези снимки са именно нещо обикновено, делнично, поне аз имах такова впечатление.

— Как така, нищо ли не видяхте? — удиви се Физикът.

— Не, прекалено бързахме, за да хванем последната светлина. Разстоянието беше значително, над осемстотин метра, дори повече, но имахме две ролки лента, заснети с телеобектив! Колко е часът? Още няма дванайсет! Можем веднага да ги проявим.

— Дай на Черния — каза Координаторът. — Или на другия автомат. Докторе, Инженере, виждам, че сте разстроени, вярно, че сме адски затънали, но...

— Нима контактите между развитите цивилизации трябва да завършват по такъв начин? — каза Докторът. — Много бих искал да чуя отговор на този въпрос.

Координаторът поклати глава, стана и махна бутилката от масата.

— Ще я запазим — каза той — за друг случай...

Когато Инженерът и Физикът излязоха да огледат Защитника, а Химикът реши за всеки случай да наглежда проявяването на филма, Координаторът взе Доктора под ръка и като се приближи заедно с него до наведените библиотечни рафтове, каза с приглушен глас:

— Слушай, а не е ли възможно вие, с неочакваната си поява, да сте предизвикали това паническо бягство — и че именно вас, а не бягащите, са искали да атакуват?

Докторът го погледна с разширени очи.

— Знаеш ли, това изобщо не ми беше хрумвало — призна той. Замълча за миг, замисли се.

— Не зная — обади се накрая. — По-скоро не... Освен ако е било несполучливо нападение, което веднага се обърна срещу някои от тях. Очевидно — добави той, като се изправи — всичко може да се изложи по съвсем друг начин. Да, сега го виждам ясно. Да кажем: влезли сме в някаква охранявана територия. Тези, които бягаха, са били примерно група поклонници, пилигрими, знам ли още какво. Стражата, охраняваща това място, е разставила оръжието — онази

тръба — между статуите в момента, когато Защитникът спря. Да, но първата вълна газ съвсем явно обхвана онези, а не нас... Добре, да предположим, че от тяхна гледна точка е било нещастен случай. Тогава — да. Би могло да бъде.

— Значи това не може да се изключи?

— Не, не може. И знаеш ли, че колкото по-дълго мисля, толкова повече тази версия ми се струва равнопоставена на нашата, първата. Те са могли да разположат разни постове в околността, щом нашето появяване е станало известно. Когато бяхме в долината, още нищо не знаеха — и затова не срещнахме там въоръжени... Нали същата вечер при ракетата се появиха за пръв път въртящите се дискове.

— Нашето нещастие е, че досега не сме попаднали дори на следа от тяхната информационна мрежа — обади се от дъното на каютата Кибернетикът. — Телеграф, радио, писменост, фиксирани документи, нещо подобно... Всяка цивилизация създава технически средства от този род и с тяхна помощ съхранява своята история и знание. Сигурно и тази също. Ако можехме да попаднем в града!

— Със Защитника можем — отвърна Координаторът, обръщайки се към него. — Но ще се развихри битка, а нейния ход или резултат не можем да предвидим — сигурно си даваш сметка.

— Ако можехме да се срещнем с някакъв техен разумен специалист, техник...

— Как да го направим? Да тръгнем на лов? — запита Докторът.

— Ха, ако знаех как! А изглежда толкова просто — пристигаш на планетата с цял наръч интеркомуникатори, електронни мозъци-преводачи, рисуваш по пясъка триъгълниците на Питагор, разменяш подаръци...

— Я престани да разказваш приказки!

Това бяха думи на Инженера. Стоеше на прага. — Идвайте. Филмът е проявен.

Решиха да го прожектират в лабораторията, защото беше най-дългото от всички помещения на кораба. Когато влязоха там, лентата беше фиксирана, но още мокра, въртеше се на барабана, през който духаше горещ въздух. Оттам отиваше направо на ролката на прожекционния апарат. Координаторът седна зад него, за да може всеки миг да спре или върне образа на екрана, всички заеха местата си и Автоматът угаси светлината.

Първите метри бяха съвсем осветени — няколко пъти се мярнаха фрагменти от повърхността на езерото, после се появи кеят. Беше укрепен, на няколко места във водата се спускаха дълги наклонени плоскости, над които стояха разкрачени кули, съединени с ажурни ленти. Образът за миг се размаза, а когато подробностите отново можеха да се видят, забелязаха, че всяка кула има на върха си две въртящи се в противоположни посоки витла с пет перки. Въртяха се съвсем бавно, защото снимките бяха правени с голямо ускорение. По водещия навътре в езерото наклон се движеха някакви предмети, сякаш се потапяха във водата, но очертанията им не можеха да се определят. Освен това всичко се извършваше невероятно бавно. Координаторът върна назад петнайсетина метра лентата и я пусна пак, но вече по-бързо. Предметите, които се спускаха покрай дълги тънки ленти, размазани, сякаш бяха трептящи дебели струни, сега се понесоха бързо и паднаха във водата, по повърхността пробягаха кръгове. На самия бряг стоеше гърбом двутел, само горната част на големия му торс се подаваше от бъчвоподобно устройство, над което стърчеше тънък прът с размазано петно накрая.

Кеят изчезна. Сега през екрана се точеха плоски като кутийки обекти, поставени на ажурни стълбове. На върха им имаше многобройни бъчвоподобни съоръжения като онова, в което стърчеше двутелът на пристанището. Всички бяха празни, някои се движеха лениво по две, по три в една посока, спираха и тръгваха обратно.

Изображението бавно се преместваше. Появиха се проблясъци, многобройни, приличаха на изгорени черни петна. Лентата беше преекспонирана, на това отгоре около петната имаше мътни кръгове. Иззад тези мъгливи отоци прозираха малки фигурки, заснети отгоре и затова скъсени. Двутелите ходели на двойки в различни посоки, малките им торсове бяха обвити с нещо пухкаво, така че се подаваха само главичките, но изображението не беше чак толкова ясно, че да различат чертите на лицата.

После на екрана се появи грамадна маса, която равномерно се издуваше и свиваше. Стичаше се към долния край на екрана като разпенен сироп, по нея с помощта на елипсовидни подложки ходеха десетки двутели — те сякаш държаха нещо в своите малки ръчички и докосваха тази маса, изглаждаха я или загребваха. От време на време тя се издуваше в заострено отгоре хълмче, оттам бликваше нещо

подобно на сивите чаши. Изображението се местеше, но подвижната маса продължаваше да изпълва кадъра, детайлите се виждаха много отчетливо, в центъра се появи, сякаш израсна, група незначително отдалечени една от друга стройни чаши, до всяка стояха двама или трима двутели и навеждаха отгоре към тях лица, стояха за миг неподвижно, после се изправяха и това отново се повтаряше. Координаторът пак върна лентата и я пусна по-бързо — сега двутелите като че ли целуваха вътрешността на онези чаши. Останалите от задния план, на които досега не бяха обърнали внимание, стояха с подадени наполовина малки торсове и сякаш наблюдаваха действията им.

Образът отново се премести. Виждаше се краят на масата, очертан с тъмна линия, до нея се движеха въртящи се кръгове, значително по-малки от онези, които познаваха. Въртенето им беше лениво и скокообразно — можеше да се видят маховете на ажурните рамена, — това беше филмов ефект, предизвикан от придвижването на въртящите се елементи спрямо отделните кадри.

Постепенно екранът се изпълваше с все по-оживено движение, макар че поради ускорените снимки то изглеждаше като протичащо в много гъста, невъздушна среда. Появи се онова, което при снимането на филма бяха взели за „градски център“. То беше гъста мрежа от улеи, по които в различни посоки се движеха особени бъчвоподобни съоръжения — отсечени от единия край и заоблени от другия. На всяко от тях се притискаха един към друг двутели, от пет по два. Най-често пътуваха по три. Като че ли малките им торсове бяха опасани от нещо, което преминаваше във външната страна на тази подвижна „бъчва“, но то можеше да бъде и отблясък. Сенките от залязващото слънце бяха много дълги и затрудняваха различаването на детайлите. Над вдлъбнатите артерии се издигаха ажурни мостове с изящна форма. Тук-там на тези мостове, въртейки се на място, стояха огромни пумпали и тяхното въртене отново се разпадаше на серия сложни въртеливо-постъпателни движения, сякаш многочленестите крайници хващаха из въздуха нещо невидимо. Един пумпал застина неподвижно и тогава от него започнаха да излизат фигури, покрити с много лъскава материя. Филмът беше черно-бял, не можеше да се разбере дали е сребърна. В момента, когато третият двутел измъкваше с теглене след себе си нещо неясно, изображението се премести. През средата на

екрана минаваше дебело въже, намираше се много по-близо до обектива, отколкото всичко останало. Това въже или тръбопровод леко се люлееше, на него беше закачена някаква тясна пура, от която се сипеше нещо преливащо, като облак листа, но вероятно тези предметчета бяха тежки, защото не политаха, а падаха като гирички надолу, където върху вдлъбнатата площадка стояха в много редици двутели, от ръцете им към земята летяха дребни искри — това беше съвсем неразбираемо, защото облакът от сипещите се отгоре обекти сякаш изчезваше, без да достигне до стоящите отдолу. Изображението се преместваше бавно, на самия край лежаха неподвижно двама двутели, към тях се приближи трети, тогава онези двата бавно станаха. Един от тях се клатушкаше — изглеждаше като захарно кюлче, със скрит малък торс. Координаторът върна лентата, пусна я още веднъж, а когато се появиха лежащите тела, спря, опита се да фокусира образа, после отиде до екрана с голямо увеличително стъкло.

През стъклото видя само големи разливащи се петна.

Стана тъмно — първата ролка свърши. Началото на втората показваше същия образ, само малко преместен и затъмнен, явно светлината отслабваше и не можеше да се компенсира дори с пълното отваряне на блендата. Двамата двутели бавно се отдалечаваха, третият полулежеше на земята. През екрана пробягаха трептящи линии, обективът се движеше толкова бързо, че нищо не се виждаше, после в полезрението влезе голяма мрежа, с петоъгълни клетки, във всяка от тях стоеше по един двутел, само тук-там по два. Под тази мрежа трепкаше втора, размазана, постепенно разбраха, че първата е действителна, а втората — нейна сянка, хвърлена на пода. Той беше гладък, покрит с нещо като бетон. Двутелите в клетките на мрежата имаха бухлати тъмни дрехи, които ги правеха още по-дебели. Почти всички извършваха еднакви движения — малките им торсове, покрити с нещо полупрозрачно, бавно се навеждаха встрани, тази своеобразна гимнастика се извършваше невероятно бавно. Изображението затрептя, пресече се, за момент пак се виждаше зле, ставаше все по-тъмно, появи се самият край на мрежата, опъната на въжета, едно от тях завършваше при голям неподвижен наклонен диск. По-нататък се виждаше същото „улично“ движение, каквото видяха — в разни посоки се точеха бъчвоподобни обекти, наблъскани с двутели.

Камерата още веднъж налетя на мрежата, от другата страна, после се отмести встрани, появиха се пеши двутели — заснети в остър горен ракурс, клатеха се патешки на двойки, по-нататък се появи цяла тълпа, разделена по средата от дълъг тесен проход. По него на замъглени колелца пълзеше въже, което излизаше извън кадъра, това въже теглеше нещо дълго, което просветваше с остри блясъци, приличаше на ръбест продълговат кристал или на облицован с огледални плоскости пън, той се люлееше странично и хвърляше светли зайчета в тълпата, внезапно замря за миг — стана прозрачен, от неговата вътрешност се показва лежаща фигура. Разнесе се нечий сподавен вик. Координаторът върна лентата, намота я, а когато след познатото вече клатушкане продълговатият предмет разкри съдържанието си, спря проектора. Всички приближиха до екрана — там, сред шпалира от двутели, в средата на празния проход, лежеше човек.

Настъпи мъртва тишина.

— Май наистина ще се побъркаме — разнесе се в тъмнината нечий глас.

— Е, нека първо да го видим до края — отвърна Координаторът. Върнаха се по местата си, лентата тръгна, образът трепна, оживя. Един след друг по прохода сред тълпата се плъзнаха удължени кристали, подобни на ковчег, те бяха покрити с нещо светло, което висеше чак до земята и се влачеше по нея като дебела тъкан. Обективът се премести, показва пуцинак, заграден от едната страна с наклонена стена, под нея стърчаха китките на храсти, по браздата, която пресичаше целия екран, вървеше самотен двутел, изведнъж отскочи сякаш в уплаха — и със забавен огромен скок полетя във въздуха, над браздата профуча въртящ се пумпал, нещо силно блесна, като че ли мъгла покри екрана, когато се разсея, двутелът лежеше неподвижно проснат настрана. Тялото му изведнъж беше станало почти черно. Всичко беше потопено в падащия мрак, двутелът като че ли трепна и запълзя, по екрана се размятаха черни линии, после светна в бяло. Така завърши филмът.

Когато запалиха светлините, Химикът събра ролките и отиде с тях на тъмно да прави фотоувеличения на избрани кадри. Другите останаха в лабораторията.

— Е, а сега да видим как ще го изтълкуваме — каза Докторът. — Веднага мога да ви представя две, даже три различни обяснения.

— Непременно ли искаш да ни доведеш до отчаяние? — подхвърли Инженерът, внезапно ядосан. — Ако се беше заел по-сериозно с физиологията на двутела, преди всичко — с физиологията на сетивата, сигурно щяхме да знаем много повече.

— А кога можем да го направя? — попита Докторът.

— Колеги! — повиши глас Координаторът. — Да не започваме като заседание на космологическия институт! Естествено всички сме шокирани от тази човешка фигура — това несъмнено беше статуя, неподвижно подобие, потопено, изглежда, в някаква маса. Съвсем вероятно е чрез своята информационна система да са разпратили нашите изображения до всички селища на планетата — и там, въз основа на получените сведения, са изготвили човекоподобни кукли.

— Откъде ще вземат нашите изображения? — попита Докторът.

— Нали само преди два дни се въртяха няколко часа около ракетата, могли са да ни направят съвсем точни наблюдения.

— И защо трябва да правят такива „портрети“?

— За научни или религиозни цели — това естествено не можем да решим и в най-дългата дискусия. Във всеки случай то не е необясним феномен. По-скоро видяхме не много голям център, в който се извършва дейност вероятно с производствен характер, може би видяхме даже техните развлечения или функционирането на тяхното „изкуство“, обикновено „улично движение“, после работа на пристанището и при тези падащи предмети — не съвсем разбираема.

— Това е добро определение — вметна упоритият Доктор.

— Там имаше още като че ли „сцени от военния живот“ — имаме достатъчно основания да смятаме, че облечените в сребърни покривала образуват армията — сцената в самия край е неясна. Това, разбира се, би могло да бъде и някакво наказание на индивида, който, движейки се по пътя, предназначен за пумпалите, е нарушил съществуващия у тях закон.

— Не мислиш ли, че екзекуцията на място като глоба за неправилно пресичане на улицата е малко сурово наказание, а? — запита Докторът.

— Защо се мъчиш да превръщаш всичко в абсурд?

— Защото продължавам да твърдя, че сме видели толкова, колкото могат да видят слепите.

— Има ли някой да каже още нещо — извън декларирането на агностично кредо? — запита Координаторът.

— Аз — каза Физикът. — Изглежда, че двутелите се движат пеша само при изключителни обстоятелства, което впрочем показва и огромното им туловище — и диспропорцията на крайниците, особено ръцете, по отношение масата на тялото. Струва ми се, че един опит за очертаване на вероятното еволюционно дърво, което е формирало такива индивиди, би бил много поучителен. Вие забелязахте тяхната оживена жестикулация — но нито един от тях с тези ръчички не вдигаше тежести, нищо не теглеше, не носеше, а такива картини са нещо обикновено за земния град. Може би ръцете им служат за нещо друго.

— За какво? — интересува се Докторът.

— Не знам, това е твоя област. Но във всеки случай има над какво да се помисли. Може би прекалено бързахме да разберем отведнъж структурата на тяхното общество — вместо добросъвестно да изследваме отделните му тухли.

— Прав си — каза Докторът. — Ръцете — да, това е сигурно много важен проблем. Еволюционното дърво — също. Дори не знаем дали са бозайници. Бих се заел за няколко дни да отговоря на такива въпроси, но се боя, че няма да мога да обясня онова, което ми направи най-силно впечатление в цялото зрелище.

— А именно? — попита Инженерът.

— Именно това, че не видях нито един самотен пешеходец. Нито един. Не обърнахте ли внимание?

— Именно.

— Да... имаше един — накрая — каза Физикът.

След тези думи на Доктора доста време никой не се обади.

— Ще трябва да видим филма още веднъж — каза някак разколебан Координаторът. — Струва ми се, че Докторът е прав. Самотни пешеходци нямаше — движеха се най-малко на двойки. Макар че в самото начало — да! Един стоеше на пристанището.

— Стоеше в конусовидния апарат — каза Докторът. — В дисковете също седят по един. Говорех за пешеходци. Само за пешеходци.

— Не бяха много.

— Няколкостотин сигурно. Представи си улица на земен град от птичи поглед. Процентът на самотните пешеходци ще бъде доста висок. В определени часове те даже са мнозинството, а тук изобщо липсват.

— И какво може да означава това? — попита Инженерът.

— За съжаление — поклати глава Докторът — сега аз питам.

— Един самотен... пристигна с вас — каза Инженерът.

— Но знаеш при какви обстоятелства, нали?

Инженерът не отговори.

— Слушайте — обади се Координаторът, — такава дискусия става веднага ялов спор. Не сме провеждали систематични изследвания, защото не сме научноизследователска експедиция, имаме съвсем други проблеми от типа „борба за съществуване“. Трябва да уточним нашите планове за в бъдеще. Утре ще пуснем екскаватора — това е вече сигурно. Ще имаме общо два автомата, два полуавтомата, екскаватора и Защитника, който, при спазване на необходимата предпазливост може също да ни помогне за измъкване на ракетата. Не зная дали ви е известен планът, който разработвахме с Инженера. Първоначалният проект беше да приведем ракетата в хоризонтално положение и после да я издигнем вертикално чрез повдигане и поддържане на корпуса с утрамбована пръст. Това е метод, използван още от строителите на пирамидите. А сега искаме да насечем нашата „стъклена стена“ на парчета с подходяща големина и от тях да построим система от скели. Материал има достатъчно, а вече знаем, че той може да се топи и запоява при висока температура. Изпълнението на този проект, ако използваме строителния материал, който, с неволна доброжелателност ни предоставиха жителите на Едем, ще позволи да съкратим радикално целия процес. Не е изключено да можем да стартираме след три дни. Чакайте! — Каза той, като видя, че присъстващите се раздвижиха. — Във връзка с това исках да ви запitam — ще стартираме ли?

— Да — каза Физикът.

— Не! — почти едновременно се обади Химикът.

— Още не — подхвърли Кибернетикът.

Настъпи мълчание. Нито Инженерът, нито Докторът още се обаждаха.

— Мисля, че се налага да летим — каза накрая Инженерът. Всички го погледнаха изненадано.

И тъй като мълчанието продължи, сякаш очакваха от него някакво обяснение, той продължи:

— По-рано мислех иначе. Но става въпрос за цената. Просто за цената. Несъмнено ние можем да научим още много, но добиването на това знание може да струва твърде скъпо. И на двете страни. След това, което се случи, считам за нереални мирните опити за разбирателство, за установяване на контакт. Извън всичко, което си говорихме, вероятно всеки, независимо дали иска или не, има някаква собствена концепция за този свят. Аз също имах такава концепция. Струваше ми се, че тук се извършват ужасни неща и затова сме длъжни да се намесим. Докато бяхме робинзовци и премествахме всяко парче желязо с ръце, не казвах нищо. Искях да почакам, докато разбере повече и имаме на разположение техническите средства. И ето, сега признавам — още не виждам убедителни доводи, които да ме принудят да се откажа от своята концепция за Едем, но всяка намеса в защита на онова, което смятам за добро и правилно, всеки подобен опит ще завърши — по всяка вероятност — като днешната експедиция. С употреба на аниhilатора. Естествено, ние винаги ще намерим оправдание, че това е било неизбежна отбрана и т.н., но вместо помощ ще донесем унищожение. Сега вече знаете горе-долу всичко.

— Ако бяхме по-наясно какво става тук в действителност... — каза Химикът. Инженерът поклати глава.

— Тогава ще се окаже, че всяка от страните е права посвоему.

— И какво от това, че убийците са „посвоему“ прави? — подметна Химикът. — Не ни интересува тяхното право, а спасяването.

— Но какво можем да им предложим освен аниhilатора на Защитника? Да предположим, че превърнем на пух и прах половината планета, за да прекратим тези наказателни акции, тази неразбираема „продукция“, хайки, отравяне — и по-нататък какво?

— Щяхме да знаем отговора на този въпрос, ако имахме повече информация — упорито каза Химикът.

— Не е толкова просто — намеси се в спора Координаторът. — Всичко, което става тук, е едно от звената на продължителен исторически процес. Мисълта за помагане идва от убеждението, че обществото се дели на „добри“ и „лоши“.

— Съвсем не — пресече го Химикът. — Кажи: на преследвани и преследвачи. Не е едно и също.

— Добре. Я си представи, че някаква високоразвита раса пристига на Земята преди няколкостотин години, по време на религиозните войни, и иска да се намеси в конфликта — на страната на слабите. Опирайки се на своята сила, забранява изгарянето на еретиците, преследването на иноверците и т.н. Мислиш ли, че щяха да успеят да разпространят на Земята своя рационализъм? Та почти цялото човечество тогава е било вярващо, щеше да им се наложи да го унищожат постепенно до последния човек и щяха да останат сами със своите рационални идеали!

— Какво, ти наистина ли смяташ, че не е възможно никаква помощ? — възмути се Химикът.

Координаторът дълго го гледа, преди да отговори.

— Помощ, господи, какво значи помощ? Това, което става тук, което виждаме тук, е плод на определена обществена формация, би трябвало да я разрушим и да създадем по-нова, по-добра — и как да го направим? Това са същества с по-различна от нашата физиология, психология, история. Не можеш да възплътиш тук модела на нашата цивилизация. Би трябвало да предложиш план за друга, която да функционира дори след нашето отлитане... Естествено от дълго време предполагагах, че някои от нас лелеят подобни мисли като Инженера и Химика. Мисля, че и Докторът смяташе така, затова сипеше студена вода върху огъня на различните аналогии, родом от Земята — нали?

— Да — каза Докторът. — Опасявах се, че в пристъп на благородство ще решите да въведете тук „ред“, което на практика щеше да означава терор.

— Но може би преследваните знаят как искат да живеят, само че са още твърде слаби, за да го осъществят — каза Химикът. — А ако спасяхме живота на някаква група обречени, то вече би било много...

— Ние вече спасихме един — нетърпеливо отвърна Координаторът. — Може би знаеш какво да правим с него?

Последва мълчание.

— Ако не се лъжа, Докторът е също за старт? — каза Координаторът. — Добре. Понеже и аз съм за, значи сме мнозинство.

Млъкна. Очите му се разшириха от изумление. Само той седеше с лице към вратата — към откритата врата. В абсолютна тишина —

от тъмнината долиташе само слабо плискане на вода — всички се обърнаха, следвайки неговия поглед.

В отворената врата стоеше двутел.

— Как се е... — започна Физикът и думите замряха на устните му. Беше разбрал грешката си. Това не беше техният двутел. Онзи седеше, затворен в манипулационната. На прага стоеше огромен мургав индивид с ниско наведен малък торс, главата му почти опираше в рамката на вратата. Беше завит със землиста материя, която падаше плоско от горе до долу, обвивайки малкия торс като яка; около него беше дебело намотана зелена тел. През страничните разрези на тази материя се показваше широк, металически проблясващ пояс, плътно прилепнал към тялото. Двутелът стоеше неподвижно. На сбръчканото му плоско лице с две големи сини очи имаше прозрачно покривало с конусовидна форма, разширяващо се надолу. От него излизаха тънки сиви ленти, те омотаваха многократно малкия торс и бяха вързани на възел отпред, където образуваха нещо като гнездо, в което почиваха ръцете му, също в подобен бандаж. Само възлестите пръсти се подаваха, увиснали леко надолу, докосвайки връхчетата си.

Всички стояха така, както ги завари изненадата. Двутелът се наведе още повече, протяжно се изкашля и бавно пристъпи напред.

— Как е влязъл?... Черният е в тунела... — пошепна Химикът.

Двутелът се отдръпваше назад. Излезе, постоя малко в полумрака на коридора и отново влезе вътре, по-скоро подаде главата си.

— Пита дали може да влезе... — каза шепнешком Инженерът. И се отпуши: — Моля! Заповядайте!

Стана и се отдръпна към отсрещната стена, всички го последваха, двутелът безизразно погледна опразнената среда на каютата. Влезе и бавно се огледа.

Координаторът пристъпи към екрана, дръпна летвата, на която беше опънат, а когато платът изфуча и се нави, откривайки черна дъска, каза:

— Дръпнете се.

Взе парче тебешир, нарисува малък кръг, около него начерта елипса, отвън по-голяма, още една и още — всичко четири, на всяка сложи малко колелце, приближи към застаналия в средата великан и мушна тебешира във възлестите му пръстчета.

Двутелът го пое несръчно, погледна го, вгледа се в дъската, постепенно приближи стената. Трябваше да наведе малкия си торс, който косо стърчеше от яката, за да докосне дъската с овързаната си ръка. Всички гледаха със затаен дъх. Той намери третото от центъра кръгче на елипсата и с усилие, непохватно почука по него няколко пъти, а после драсна така, че почти го запълни с натрошен тебешир.

Координаторът кимна с глава. Всички си отдъхнаха.

— Едем — каза Координаторът. Посочи тебеширеното колелце.

— Едем — повтори той.

Двутелът се вглеждаше в устата му с явен интерес.

— Едем — изключително изразително и бавно каза Координаторът. Двутелът се изкашля няколко пъти.

— Той не говори — обърна се Координаторът към другарите си.
— Това е явно.

Стояха един срещу друг, без да знаят какво да правят. Двутелът се вглеждаше в устата му с явен интерес. Разнесе се трясък като отваряне на цип. Землистата материя се разтвори като разпорена от горе до долу, видяха широкия златист пояс, прилепнал към хълбоците.

Краят на пояса се разви и прошумя като металическо фолио. Малкият торс на двутела се наведе, хвана с пръстчетата края на фолиото. То се разви в дълго платнище, което той държеше пред себе си, сякаш им го подаваше. Координаторът и Инженерът едновременно протегнаха ръце. И двамата трепнаха, Инженерът леко извика. Двутелът изглеждаше изненадан, изкашля се няколко пъти, прозрачното покривало на лицето му се развълнува.

— Електрически заряд, но не особено силен — обясни Координаторът на останалите и втори път хвана края на фолиото. Двутелът го пусна. Огледаха внимателно на светлината златистата повърхност, беше съвършено гладка и чиста. Координаторът докосна с пръст наслуки някакво място и отново усети леко електрическо убождане.

— Какво е това?! — изръмжа Физикът, примъкна се, започна да прокарва ръка по фолиото, навсякъде така го удряха електрически заряди, че чак сухожилията му се свиваха. — Дайте графитов прах! — извика той. — Има там на шкафа!

Простря фолиото на масата, без да обръща внимание, че мускулите на ръцете му треперят неприятно от многобройните

ужилвания, посипа го старателно с праха, който Кибернетикът му подаде, издуха излишния.

На златистата повърхност останаха дребни черни точки, разсипани хаотично, без смисъл.

— Дракон! — извика внезапно Координаторът.

— Алфа от Лебед.

— Лира!

— Церей!!

Обърнаха се към двутела, който ги наблюдаваше спокойно. Очите им блестяха триумфално.

— Звездна карта! — каза Инженерът. — Разбира се.

— Е, най-последно — Координаторът се усмихна широко. Двутелът се изкашля.

— Електрическа писменост ли имат?

— Така изглежда.

— Как са фиксирани зарядите?

— Не зная, може да е електрет.

— Тогава трябва да имат електрическо сетиво!

— Възможно е!

— Колеги, спокойно! Трябва да действваме систематично — каза Координаторът. — От какво да започнем?

— Нарисувай му откъде сме.

— Правилно.

Координаторът бързо изтри дъската, нарисува звездите на Центавър, поколеба се, представяйки си как изглежда тази област на Галактиката, видяна от Едем, постави дебела точка, означаваща Сириус, добави още десетина по-малки звезди и на фона на Голямата мечка нарисува кръстче, означаващо Слънцето, след което последователно докосна с ръка своите гърди, после останалите хора, обхвана с размах на ръката цялото помещение и отново чукна с тебешира в кръстчето.

Двутелът се покашля. Взе от него тебешира, с усилие приближи малкия торс към дъската и с три удара допълни рисунката на Координатора — с проекциите на Алфа от Орел и двойната система на Процион.

— Астроном!! — възкликна Физикът. И добави по-тихо: — Колега...

— Напълно възможно! — отвърна Координаторът. — Сега да вървим по-нататък! — И започна голямото рисуване. Планетата Едем — и пътя на кораба. Попадане в газовата опашка. Падането (не беше сигурно дали рисунката обяснява достатъчно катастрофата, но засега нямаха друга възможност). Забиването на ракетата в повърхността (рисунката представяше разрез на хълма със забитата ракета). Да продължават по този начин вече беше трудно — спряха.

Двутелът разглеждаше рисунките и кашляше. Приближаваше и отдалечаваше лице от дъската. После се приближи до масата. От зеления кант на яката си измъкна тънък гъвкав тел, наведе се и започна с невероятна скорост да го прокарва по златистото фолио. Това продължи доста дълго. После се дръпна от масата. Посипаха фолиото с графит. И тук се случи нещо много странно. Още докато издухваха излишния прах, обрисуваните контури започнаха да се движат. Отначало видяха голямо полукълбо, в чиято вътрешност стърчеше наклонен стълб. После се появи малко петънце, което пълзеше към края на полукълбото. Ставаше все по-голямо. Познаха силуета на схематично и неточно нарисувания Защитник. Част от стената на полукълбото изчезна. През появилия се отвор Защитникът влезе вътре. Всичко изчезна — фолиото се покри с равномерно разсипан графитов прах. Изведнъж той се подреди в звездна карта. На нейния фон, скицирана с дълги щрихи, се появи фигурата на двутела. Стоящият зад плещите им двутел закашля.

— Това е той — каза Координаторът.

Картата изчезна, виждаше се само двутелът. После силуетът му изчезна и картата се показа отново. Това се повтори четири пъти. И отново графитовият прах се подреди, сякаш подчинявайки се на невидимо духване, в очертание на полукълбо с отвор от страни. Малката фигурка на двутела, който сякаш пълзеше по земята, се приближи към отворената стена на полусферата. Влезе вътре. Полукълбото се разпръсна. Наклоненият стълб на ракетата стана по-голям. Отпред, под корпуса, се виждаше отворена издатина. Двутелът се изправи пред нея и проникна вътре, изчезвайки в ракетата. Графитовият прах се разсипа и лежеше на хаотични купчинки. Това беше краят на предаденото съобщение.

— Ето как е попаднал при нас — през товарния люк! — каза Инженерът. — Ама и ние сме едни заплеси — оставили сме го

отворен!

— Чакай, знаеш ли какво ми хрумна? — внезапно се намеси Докторът. — Че може би с тази стена те са искали не толкова да затворят нас, колкото да попречат на своите — на своите учени, примерно — да установят с нас контакт!

— Наистина!

Обърнаха се към двутела. Той се покашля.

— Е, достатъчно — каза Координаторът. — Много приятна, хм, дружеска среща, но имаме и по-важна работа. Край на партизанщината. Трябва да се хванем на работа по-систематично. Ще започнем вероятно от математиката. С това ще се заеме Физикът. Математика естествено, метаматематика също. Теория на материята. Атомистика, енергетика. После — теория на информацията, информационни системи. Начини на предаване, съхранение. Същевременно — логически връзки, синтактични функции. Граматична схема, семантика. Съпоставимост на понятията. Типове използвани логики. Език. Речник. Всичко това се отнася до тебе — обърна се той към Кибернетика. — А когато бъде готов този съединителен мост, ще дойде ред и на останалите. Метаболизъм, начини на хранене, тип производство, форми на обществени отношения, реакции, навици, деления, групови конфликти и т.н. С това вече няма да бързаме толкова. Засега — обърна се той към Кибернетика и Физика — започнете вие. Ще трябва Калкулаторът съответно да се приспособи. Естествено ще използвате и филми, има библиотека, вземайте всичко, каквото трябва.

— Като начало можем да го разходим из кораба — каза Инженерът. — Ти как мислиш? Това може доста да му изясни, а освен това ще разбере, че от него нищо не скриваме.

— Особено важно е второто — съгласи се Координаторът. — Но докато с него не успеем да се обясним, не го пускайте в превързочната. Опасявам се от някакво недоразумение. А сега да вървим да оглеждаме кораба — колко е часът?

Беше три часът след полунощ.

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Огледът на ракетата продължи дълго. Двуетелът се интересува най-много от атомния реактор и автоматите. Инженерът му нарисова сума схеми, само в машинното изпълни четири скици. Автоматът възбуди нескрито удивление у госта. Той подробно разгледа микромрежата и невероятно се учуди, когато видя, че тя цялата е потопена в резервоар, охлажда с течен хелий — това беше криотронен мозък от свръхпроводников тип за особено бързи реакции. Изглежда разбра за какво служи охлаждането, защото много дълго кашляше и с голямо одобрение изучаваше скиците, които му чертаеше Кибернетикът. Изглеждаше, че по въпроса за електрическите схеми ще се споразумеят по-лесно, отколкото с какъв жест или символ да означат дори най-простите думи.

Към пет часа на разсъмване Химикът, Координаторът и Инженерът отидоха да спят, на пост в тунела след затварянето на товарния люк застана Черният, а останалите трима отидоха с двуетела в библиотеката.

— Чакайте — каза Физикът, когато минаваха край лабораторията, — да му покажем и таблицата на Менделеев. Там има схематични рисунки на атоми.

Влязоха вътре. Физикът започна да се рови в купчината книги под шкафа, когато нещо зацъка.

Физикът изхвърляше от ъгъла шумящите рулони и не чу нищо, но Докторът наостри уши.

— Какво е това? — запита той. Физикът се изправи и също чу цъкането. Той обърна към тях очи, в които имаше ужас.

— Това е онзи Гайгер там... стойте! Някаква утечка...

Скочи към брояча. До този момент двуетелът стоеше неподвижно и оглеждаше апаратите. Сега се приближи към масата, броячът затрака на дълги серии като протяжен барабанен вой.

— Той е! — викна Физикът, сграбчи с две ръце металния цилиндър и го насочи към гиганта. Броячът заръмжа.

— Радиоактивен? Той? Какво значи това? — питаше обърканият Кибернетик.

Докторът побледня. Пристъпи към масата, погледна тресящия се индикатор — измъкна от ръцете на Физика металния цилиндър и започна да го движи из въздуха около двутела. Барабаният вой отслабваше толкова по-явно, колкото по-високо вдигаше индикатора. Когато го спускаше към грубите, безформени крака на госта, мембраната запищя. На скалата на апарата пламна червена светлина.

— Радиоактивно заразяване... — възкликна Физикът. Двутелът местеше очи от един към друг, учуден, но видимо необезпокоен от неразбираемата за него операция.

— Той е стигнал дотук през отвора, който Защитникът проби — каза тихо Докторът. — Там има радиоактивно петно... Минал е оттам...

— Не се приближавай към него! — избухна Физикът. — Той излъчва поне милирентген в секунда! Чакай — ще трябва някак да го... ако го завием в керамитово фолио, ще можем да рискуваме...

— Ох, човече, тук не става въпрос за нас! — повиши глас Докторът. — А за него! Колко ли дълго е бил върху петното? Колко рентгена е получил?

— Н... не знам. Откъде да знам... — Физикът все още гледаше тракация брояч. — Че направи нещо де! Ацетатна вана, абразия на епидермиса — а, гледайте, той нищо не разбира!

Без да каже дума, Докторът изтича от лабораторията. След минута се върна с касетка за първа помощ при радиоактивно заразяване. Двутелът отначало като че ли искаше да се възпротиви на непонятните процедури, но после позволи да правят с него каквото искат.

— Сложи ръкавици! — викна Физикът на Доктора, който с голи ръце докосваше кожата на лежащия двутел.

— Да събудя ли другите? — попита неуверено Кибернетикът. Стоеше до стената с отпуснати ръце. Докторът нахлузваше тежките ръкавици.

— Защо? — каза той. Наведе се ниско. — Засега нищо... еритемата ще се появи след около десет-дванайсет часа, ако...

— Ако можехме да се разберем с него — измърмори Физикът.

— Преливане, но как? Откъде? — Докторът гледаше пред себе си с невиждащи очи.

— Онзи другият! — възкликна внезапно. Поколеба се.

— Не — добави по-тихо, — не мога — първо би трябвало да се изследва кръвта им за аглутинация — може да имат различни групи...

— Слушай — Физикът го дръпна настрана, — работата е лоша. Опасявам се... е, разбираш? Трябвало е да мине по петното веднага щом температурата е паднала — в района на микроанихилационната реакция винаги се образуват много изотопи. Рубидий, стронций, итрий и всякакви такива. На Земята са рядкост. Той засега не усеща нищо, най-рано утре, така мисля. Той има ли бели телца в кръвта?

— Да, но изглеждат съвсем иначе в сравнение с човешките.

— Всички бързоразмножаващи се клетки се поразяват винаги еднакво, независимо от вида. Той сигурно има по-голяма издръжливост, отколкото човекът, но...

— Откъде знаеш?

— Защото нормалната радиоактивност на почвата тук е почти два пъти по-висока от тази на Земята, значи в известна степен са приспособени към нея. Твоите антибиотици естествено не стават за нищо?

— Не. Не стават, разбира се — тук трябва да има съвсем други бактерии.

— Така си и мислех. Знаеш ли какво? Трябва преди всичко да се разберем с него — колкото може повече. Реакцията ще настъпи най-рано след няколко часа...

— А! — Докторът го погледна бързо и наведе очи. Стояха на пет крачки от полулегналия двутел, който не спускаше от тях бледосините си очи.

— За да измъкнем от него колкото може повече — преди да умре?

— Не го мислех по този начин — каза Физикът. Стараеше се да запази спокойствие. — Допускам, че ще се държи като човек. Ще запази психическо равновесие още няколко часа, после ще настъпи апатия — сам знаеш. На негово място всеки от нас щеше да мисли за изпълнение на задачата.

Докторът сви рамене, погледна го изкосо и се усмихна.

— Всеки от нас, казваш? Да, може би, ако знае какво се е случило. Но той пострада заради нас! По наша вина.

— И какво от това? Да не търсиш някакво изкупление? Не ставай смешен!

По лицето на Доктора се появиха червени петна.

— Не — каза той. — Не съм съгласен. Ясно ли е? Това — Докторът посочи лежащия — е болен, а това — чукна себе си по гърдите — е лекар. И освен лекаря никой няма работа тук.

— Така ли мислиш? — глухо каза Физикът. — Но това е единственият ни шанс. Няма да му направим нищо лошо. Не е наша вината, че...

— Не е вярно! Облъчен е, защото е вървял по следите на Защитника! А сега стига. Трябва да му взема кръв.

Пристъпи към двутела със спринцовката. Застана над него, сякаш се колебаеше, после се върна при масата за втора спринцовка. И на двете сложи игли, извадени от гамастерилизатора.

— Помогни ми — обърна се към Кибернетика. Приблужи се до двутела. Пред очите му заголи ръка, Кибернетикът вкара иглата във вената му, изтегли малко кръв и отстъпи назад, тогава Докторът взе втората спринцовка и докосвайки с нея кожата на лежащия, намери съда, погледна го в очите, после заби иглата. Кибернетикът стоеше над тях. Двутелът дори не трепна. Неговата светлорубинена кръв напълни стъкления цилиндър. Докторът ловко измъкна иглата, притисна кървящата раничка с парче памук и излезе, вдигнал високо спринцовката...

Останалите двама се спогледаха. Кибернетикът още държеше в ръка спринцовката с кръвта на Доктора. Остави я на масата.

— А сега? — попита Кибернетикът. — Той би могъл да ни каже всичко! Физикът беше като трескав:

— А този — този!

Изведнъж погледна Кибернетика в очите.

— Може би трябва да ги събудим... — повтори Кибернетикът.

— Няма смисъл. Докторът ще им каже същото, което и на мен. Има само една възможност... сам трябва да реши. Ако той поиска, Докторът няма да може да му попречи.

— Той? — Кибернетикът го гледаше изумено. — Добре де... а как ще реши? Нали нищо не знае — а ние не можем да му кажем!

— Можем, можем — хладно каза Физикът. Сега гледаше стъкления цилиндър с кръв, поставен до стерилизатора. — Имаме петнайсет минути, докато Докторът преброи неговите кръвни телца. Давай тук дъската!

— Но това няма никакъв...

— Дай дъската! — викна Физикът и започна да събира на купчина тебеширените парчета.

Кибернетикът свали черната дъска от стената, двамата я поставиха срещу двутела.

— Тебеширът е малко! Донеси от библиотеката цветен!

Когато Кибернетикът излезе, Физикът грабна първото попаднало му парче тебешир и започна бързо да рисува голямото полукълбо, в което се намираще ракетата. Чувствуваше върху себе си бледосиния неподвижен поглед и рисуваше все по-бързо. Когато завършваше, се обръщаше към двутела, гледаше го настойчиво в очите, тикаше пръст в таблото, изтриваше го с гъбата и пак рисуваше.

Стената на полукълбото — цяла. Стената — и пред нея Защитникът. Хоботът на Защитника — и излитащият от него заряд. Потърси парче виолетов тебешир, намаза с него част от стената пред Защитника, разтри с пръсти тебешира така, че се получи отвор, заобиколен от виолетово сияние. Силуетът на двутела. Отиде до госта, докосна торса му, върна се при дъската, чукна с тебешира по нарисувания, изтри всичко така, че вода потече по пода, още веднъж с най-голяма бързина нарисова отвора в стената, дебело очертан с виолетово, в отвора — двутела, после изтри всичко наоколо. На таблото остана само контурът на голямата фигура. Застанал така, че двутелът да вижда всяко негово движение, Физикът започна бавно да втрива натрошения на прах виолетов тебешир в краката на изправената фигура. Обърна се. Малкият торс на двутела, който преди това почиваше, опрян на надутата от Доктора гумена възглавница, бавно се привдигна, сбръчканото му маймунско лице с разумни очи се отмести от дъската и се вторачи във Физика, сякаш с мълчалив въпрос.

Тогава Физикът кимна с глава, сграбчи тенекиена кутия, чифт защитни ръкавици и побягна като подгонен от лабораторията. В тунела едва не се сблъска с автомата, който го разпозна и се дръпна от пътя му. Изскочи на повърхността, и надявайки тичешком ръкавиците, хукна към стената, където се намираще отворът, прогорен от

Защитника. При плиткия кратер падна на колене, започна припряно да изтръгва от земята парчета втвърден, остъклен от горещината пясък и да ги хвърля в кутията. После скочи и отново тичешком се върна през тунела в ракетата. В лабораторията имаше някой — Физикът присви заслепени очи — беше Кибернетикът.

— Къде е Докторът? — посрещна го той.

— Още не се е върнал...

— Дръпни се. Най-добре седни там, до стената.

Както и очакваше, остъкленият пясък беше бледовиолетов — ненапразно беше избрал тебешир с такъв цвят. Когато влезе, двутелът обърна към него лице — определено го чакаше.

Физикът изсипа на пода пред таблата цялото съдържание на кутията.

— Ти си полудял! — извика Кибернетикът и скочи от мястото си. Броячът, оставен на другия край на масата, се събуди и започна припряно да цъка.

— Мълчи! Не пречи!

В гласа на Физика клокочеше такава ярост, че Кибернетикът замря неподвижно до стената.

Физикът хвърли поглед към циферблата на часовника — бяха изминали 12 минути. Всеки миг щеше да се появи Докторът. Наведе се, посочи виолетовите щърбавини на полуразтопения пясък. Вдигна шепа от тях нагоре, към мястото, където бяха нарисувани краката на стоящата фигура, замазани с виолетов тебешир. Разтри малко пясъчни зърна по рисунката, погледна в очите двутела, изтърси останалия пясък на пода, оттегли се в дъното на залата, после тръгна с решителна крачка напред, сякаш отиваше някъде далеч, влезе в средата на виолетовото петно, постоя така малко, затвори очи и като отпусна мускули, бавно падна. Тялото му глухо удари в пода. Лежа така няколко секунди, внезапно скочи, изтича към масата, хвана Гайгеровия брояч и държейки го пред себе си като ловджийски прожектор, приближи дъската. Щом дулото на черния цилиндър се приближи към нарисуваните с тебешир крака, се разнесе алармен барабанен вой. Физикът няколко пъти приближаваше и отдръпваше брояча от дъската, повтаряйки ефекта пред неподвижно гледащия го двутел, после се обърна бавно към него и започна да движи брояча по голите му стъпала.

Броячът затрака.

Двутелът издаде слаб звук, сякаш се давеше. Няколко секунди, които на Физика се сториха цяла вечност, го гледа в очите с бездънен блед поглед. По челото на Физика вече се стичаха капки пот, когато двутелът изведнъж отпусна торс, затвори очи и безсилно падна на възглавницата, странно изправяйки възлестите пръстчета на двете ръце. Известно време лежа така като мъртъв, изведнъж отвори очи, седна и заби поглед в лицето на Физика.

Онзи кимна, отнесе апарата на масата, бутна с крак таблата и глухо се обърна към Кибернетика...

— Разбра.

— Какво разбра?... — измърмори Кибернетикът, потресен от безмълвната сцена.

— Че трябва да умре.

Влезе Докторът, погледна дъската, разсипаните остъклени парчета, тях двамата.

— Какво става тук? — попита той. — Какво значи това?! — гневно повиши глас.

— Нищо особено. Вече имаш двама пациента — равнодушно каза Физикът, а когато Докторът го погледна учудено, взе от стола брояча и насочи отвора му към тялото си. Радиоактивният прах беше проникнал в материята на комбинезона — Гайгерът пронизително затрака.

Лицето на Доктора почервения. За миг той замря неподвижно, изглеждаше сякаш ще забие в пода спринцовката, която държеше в ръка. Постепенно кръвта се изтегли от лицето му.

— Така ли? — каза той. — Много добре. Идвай.

Едва бяха излезли, Кибернетикът наметна защитния халат и започна припряно да събира радиоактивните парченца. Изведе от стенния шкаф полуавтоматичния чистач и го пусна върху останалото петно. Двутелът лежеше, без да мръдне, наблюдаваше неговото шетане, няколко пъти слабо закашля. След около десетина минути Физикът се върна заедно с Доктора — беше в бели платнени дрехи, шията и ръцете му бяха дебело бинтовани.

— Оправи се — обърна се той почти весело към Кибернетика. — Нищо особено, първа степен, а може и по-малко.

Докторът и Кибернетикът се заеха с привдигането на двутела, като разбра какво искат, той стана и излезе послушно от лабораторията.

— И защо беше всичко това? — попита Кибернетикът. Той крачеше нервно из залата, навирайки във всички пролуки и къшета черната муцуна на Гайгера. От време на време щракането малко се усилваше.

— Ще видиш — отвърна спокойно Физикът. — Ако главата му си е на мястото — ще видиш.

— Защо не сложи защитен костюм? Жал ти беше за едната минута?

— Трябваше да го покажа по-просто — каза Физикът. — Колкото може по-естествено, без всякакви „примеси“, разбра ли?

Млъкнаха. Стрелката на стенния часовник бавно се преместваше. Най-сетне на Кибернетика му се доспа. Като манипулираше с подаващите се от бинта пръсти, Физикът несръчно запали цигара. Появи се Докторът в изцапан халат, яростно се нахвърли върху Физика.

— Ти, нали! Защо?! Какво му направи?!

— Какво има? — вдигна глава Физикът.

— Не иска да лежи! Едва успях да го превържа, стана и напъва към вратата, а, ето ти го... — добави по-тихо.

Двутелът влезе. Куцукаше несръчно. По пода след него се точеше развитият край на бинта.

— Не можеш да го лекуваш против волята му — хладно каза Физикът. Хвърли цигарата на пода, стана и я настъпи. — Да вземем онзи калкулатор от навигационната, а? Има максимален обхват на екстраполиране — каза той на Кибернетика.

Онзи трепна, събуди се, скочи, огледа ги с мътен поглед и бързо излезе. Остави вратата отворена. Докторът с юмруци в джобовете на престилката стоеше в средата на лабораторията. Дочул шляпане, той се обърна. Погледна гиганта, който бавно се приближаваше, въздъхна.

— Вече знаеш? — каза той. — Вече знаеш, а?

Двутелът се закашля.

Останалите трима спаха целия ден. Когато станаха, вече се смрачаваше. Отидоха направо в библиотеката. Гледката беше кошмарна. Масите, подът, всички свободни кресла бяха отрупани с

купища книги, атласи, разтворени албуми, стотици надраскани листове се валяха под краката, размесени с книгите лежах части от прибори, цветни гравюри, консервни кутии, чинии, оптически стъкла, аритмометри, бобини, до стената беше опряна черна дъска, от която течеше вода, смесена с тебеширена каша, дебел пласт от изсъхнал варовиков прах покриваше като черупка пръстите, ръкавите, дори коленете на тримата. Седяха срещу двутела, небръснати, с кървясали очи и пиеха кафе от големи чаши. В средата, където преди имаше маса, се издигаше корпусът на голям електронен калкулатор.

— Как върви? — попита Координаторът, застанал на прага.

— Чудесно. Уточнихме вече хиляда и шестстотин понятия — отвърна Кибернетикът. Докторът стана. Беше още с бялата престилка.

— Принудиха ме — каза Докторът. — Той е облъчен. — Посочи двутела.

— Облъчен!? — Координаторът прекрачи навътре. — Какво искаш да кажеш?

— Минал е през радиоактивното петно в отвора — обясни Физикът. Беше оставил кафето си недопито и бе коленичил при апарата.

— Вече има десет процента бели кръвни телца по-малко, отколкото преди седем часа — каза Докторът. — Хиалинова дегенерация, съвсем като при човека. Исках да го изолирам, трябва му спокойствие, но не дава да го лекувам, защото Физикът му е казал, че все едно нищо няма да му помогне!

— Наистина ли? — обърна се Координаторът към Физика. Онзи кимна, без да се откъсва от бръмчащия апарат.

— И какво — не може ли да бъде спасен?... — попита Инженерът.

Докторът вдигна рамене.

— Не знам! Ако беше човек, щях да кажа, че има шанс трийсет на сто. Но не е човек. Става малко апатичен. Но то може да е от умора и безсъние. Ако можех да го изолирам...

— За какво ти е? И така правиш с него всичко, каквото искаш — каза Физикът. Дори не си обърна главата. Още ровеше в апарата със забинтованите си ръце.

— Ас тебе какво е станало? — попита Координаторът.

— Обясних му по какъв начин е получил облъчване.

— Чак толкова подробно ли му обясни?! — възкликна Инженерът.

— Налагаше се.

Замълчаха.

— Станало, каквото станало — бавно каза Координаторът. — Добро или лошо, станало е. А сега? Какво знаете вече?

— Доста.

Заговори Кибернетикът:

— Той вече овладя маса наши символи — особено математически. Теорията на информацията горе-долу минахме... Най-зле е с електрическото му писане, без специален апарат не можем да го научим, а нямаме нито апарат, нито време, за да го направим. Помните ли онези парчета от тръбичка в тялото им? Това е просто устройство за писане! Когато двутелът се появи на бял свят, веднага му присаждат такава тръбичка — както у нас някога са пробивали ушите на момичетата... От двете страни на тялото, онова голямото, имат електрически органи. Затова корпусът им е толкова голям. Това е сякаш мозък и едновременно плазмена батерия, която предава зарядите непосредствено на „пищещия канал“. У него той завършва с тези проводници на „яката“, но при всеки било различно. Естествено на писане трябвало да се учат. Тази начална операция, практикувана от хиляди години, е само подготвителен акт.

— Значи той наистина не говори? — запита Химикът.

— Говори. Кашлицата, която чувате, е тъкмо речта му. Едно кашляне е цяло изречение, произнесено с голяма скорост. Записахме го на лента — разпада се на честотен спектър.

— О! Значи това е реч на принципа на честотна модулация на звукови трептения?

— По-скоро на шумове. Тя е беззвучна. Със звуци се изразяват изключително чувства, емоционални състояния...

— А тези електрически органи — дали се използват като оръжие?

— Не знам. Но можем да го запитаме.

Наведе се, измъкна измежду книжата голям чертеж, на който се виждаше схематичен вертикален разрез на двутел, посочи две продълговати, сегментирани образувания в него и като приближи уста към микрофона, попита:

— Оръжие?

Репродукторът, поместен от другата страна до лежащия двутел, изквака. Двутелът, който беше привдигнал малкия си торс, когато влязоха новите хора, остана известно време неподвижен, после се закашля.

— Оръжие — не — заскрипя репродукторът. — Много завъртания на планетата — някога — оръжие.

Двутелът закашля.

— Орган — рудимент — биологична еволюция — вторична — адаптация — цивилизация — изскрипя мъртво, без каквато и да е интонация репродукторът.

— Е-хе — измърмори Инженерът. Химикът стоеше, заслушан с премрежени очи.

— Значи наистина! — изтръгна се от Координатора. Той се овладя и попита:

— А какво представлява тяхната наука?

— От наша гледна точка — странна — каза Физикът. Изправи се. — Не мога да отстраня това проклето скриптене — подметна на Кибернетика. — Големи знания в областта на класическата физика — започна той. — Оптика, електричество, механика в специфична връзка с химията — нещо като механохимия. Там имат интересни постижения.

— Какво?! — втурна се напред Химикът.

— Подробности после. Всичко е записано, не бой се. От тези изходни позиции, но в друга посока са стигнали до теория на информацията. Но нейното изучаване у тях, извън специални институции, е забранено. Най-зле изглежда тяхната атомистика, особено ядрената химия.

— Я чакай, как така забранено? — учуди се Инженерът.

— Много просто, не може да се провеждат такива изследвания.

— Кой ги забранява?

— Това е сложен въпрос и още малко разбираме — намеси се Докторът. — Засега най-зле се ориентираме в тяхната социална динамика.

— Изглежда, че за ядрени изследвания са им липсвали стимули — каза Физикът. — Не усещат енергиен глад.

— Хайде да свършим най-напред с едно! Как е с тези забранени изследвания?

— Сядайте — ще питаме още — каза Кибернетикът. Координаторът приближи лице към микрофона, Кибернетикът го спря.

— Чакай. Трудността е в това, че колкото по-сложна е конструкцията на изречението, толкова повече у Калкулатора се разсипва граматиката. Освен това, изглежда, звуковият анализатор е недостатъчно селективен. Често получаваме просто ребус, впрочем сами ще видите.

— На планетата вие — много — бавно и изразително каза Физикът. — Каква е динамичната структура — вие много — на планетата?

Репродукторът щракна два пъти и прекъсна. Двуетелът дълго не се обаждаше. После хрипливо закашля.

— Динамична структура — двойна. Връзка — двойна — започна да мънка репродукторът. — Общество — управление — централно — цяла планета.

— Отлично! — възкликна Инженерът. Както и останалите двама нови участника в беседата, той беше много възбуден. Другите, може би поради умората, седяха неподвижно и с равнодушни лица.

— Кой управлява обществото? Кой е на върха, един индивид или група? — запита Координаторът, като приближи уста към микрофона. Репродукторът затрепця, разнесе се протяжно бучене, на пулта на апарата примига червена светлинка.

— Така не може да се пита — побърза да обясни Кибернетикът. — Ти казваш „на върха“, в случая то е метафора и няма съответствие в речника на Калкулатора. Чакай, ще опитам.

Наведе се надолу.

— Колко у вас управляват обществото? Един? Няколко? Голямо число?

— А да не би „управлявам“ да не е метафора? — попита Координаторът. Кибернетикът поклати глава.

— Все пак е термин от теория на информацията — успя да отговори в момента, когато двуетелът се обади и репродукторът преведе, равномерно изхвърляйки: — Един — няколко — много — управление — неизвестно. Неизвестно — повтори.

— Как така неизвестно? Какво означава това? — запита сепнато Координаторът...

— Веднага ще изясним. — Неизвестно на тебе или — неизвестно никому — на планетата? — каза в микрофона. Двутелът отговори и Калкулаторът, превеждайки, изхвърли през репродуктора:

— Връзка — динамична — двойна. Известно — едно — има. Известно — второ — няма.

— Нищо не разбирам! — Координаторът изгледа останалите. — А вие?

— Почакай — каза Кибернетикът, вгледан в двутела, който още веднъж бавно приближи лице към своя микрофон и се изкашля два пъти.

Калкулаторът започна:

— Много завъртания на планетата — някога — управление централно — разпределено. Пауза. Един двутел — едно управление. Пауза. Сто и тринадесет обиколки на планетата — така. Пауза. Сто и единадесетата обиколка на планетата — един двутел — управление — смърт. Пауза. Един друг — управление — смърт. Пауза. Един — един — смърт. Пауза. После — един двутел управление — неизвестно — кой. Неизвестно — кой — управление. Известно — централно — управление. Пауза. Неизвестно — кой — управление. Пауза.

— Да, наистина ребус — каза Координаторът. — И какво правите в такива случаи?

— Никакъв ребус не е — отвърна Кибернетикът. — Каза, че до сто и тринайсета година, броено от днес, са имали централно управление от няколко души. „Управление централно разпределено.“ После е настъпило управление на единици — предполагам, че нещо от типа на монархия или тирания. В сто и дванайсета и сто и единайсета година — те броят от настоящия момент, сега е нулева година — са станали някакви бурни дворцови преврати. Четири владетеля са се сменили за две години, завършвайки царуването си със смърт, разбира се, не естествена смърт. После се появил нов владетел, който е бил и неизвестно. Било е известно, че съществува, но не са знаели кой е той.

— И как — анонимен владетел? — изуми се Инженерът.

— Вероятно. Ще се постареем да научим повече. Обърна се към микрофона.

— Сега е известно, че един индивид управлява обществото, но не е известно кой е той? Така ли? — запита той. Калкулаторът неясно изхриптя, двутелът се закашля, сякаш се поколеба, отново се изкашля няколко пъти и репродукторът отговори:

— Не. Не така. Пауза. Шестдесет оборота на планетата — известно, един двутел — централно управление. Пауза. После известно — никой. Пауза. Никой. Никой — централно управление. Така известно. Никой — управление. Пауза.

— Сега вече и аз не разбирам — призна си Физикът. Кибернетикът седеше наведен над апарата, сгърби се, прехапа устни.

— Чакайте.

— Всеобщата информация е, че няма централна власт? Така ли? — каза в микрофона. — А в действителност централна власт има. Така ли?

Калкулаторът се обясняваше с двутела, разменяйки квакащи звуци. Чакаха, навели глави към репродуктора.

— Такава истина. Да. Пауза. Който информация — има централно управление — той — е, не е. Който информация — такава — той е, не е. Този, някога, после не е.

Мълчаливо се спогледаха.

— Който каже, че съществува власт, сам престава да съществува. Така ли каза? — полугласно се обади Инженерът. Кибернетикът бавно поклати глава.

— Но това е невъзможно! — възкликна Инженерът. — Та нали властта има някакво седалище, трябва да издава разпоредби, закони, трябва да има изпълнителни органи, йерархически по-ниско поставени, войска — нали срещнахме техните въоръжени... — Физикът сложи ръка на рамото му. Инженерът млъкна. Двутелът се кашля доста дълго. Зеленото око на Калкулатора бързо трептеше. Бръмчеше. Мърмореше. Репродукторът се обади:

— Информация — двойна. Пауза. Една информация — кой — той е. Пауза. Втора информация — кой — той някога е, после няма. Пауза.

— Съществува информация, която е блокирана? — запита в микрофона Физикът. — Така ли? Който поставя въпроси от областта на тази информация. Него го заплашва смърт, така ли?

Отново от другата страна на апарата се разнесе скриптенето на репродуктора и кашлянето на двутела.

— Не. Не така. Пауза — отговори Калкулаторът със своя равнодушен глас. Отмерено отделяше думите помежду им: — Който някога е, после няма — той не смърт. Пауза.

Всички отдъхнаха.

— Значи не е смъртно наказание! — възкликна Инженерът. — Запитай го какво става с такива — обърна се той към Кибернетика.

— Боя се, че няма да се разберем — каза Кибернетикът, но Координаторът и Инженерът настояваха за този въпрос, затова отстъпи — Както искате. Добре, но не отговарям за резултата.

— Какво е бъдещето на този, който разпространява блокирана информация? — запита в микрофона.

Хрипливият диалог на Калкулатора с неподвижно лежащия двутел продължи доста дълго. Накрая репродукторът се обади:

— Този, който такава информация инкорпориран самоуправляема група неизвестна степен вероятност дегенерация предел пауза. Кумулативен ефект липсва термин адаптация такава необходимост борба забавени сили потенциал липсва термин пауза. Неголямо число планетни обороти смърт пауза.

— Какво каза? — към Кибернетика едновременно се обърнаха Химикът, Координаторът и Инженерът. Той вдигна рамене.

— Нямам понятие. Казах ви, че това няма да стане. Проблемът е твърде сложен. Трябва да се придвижваме постепенно. Досещам се, че съдбата на такъв индивид не е за завиждане. Чака го, преждевременна смърт, последното изречение беше съвсем ясно, но какъв е механизмът на целия процес — не зная. Някакви самоуправляеми групи — естествено върху това могат да се строят хипотези, но стига вече произволни комбинации.

— Добре — каза Инженерът, — тогава го попитай за онази фабрика на север.

— Вече питахме — отвърна Физикът. — Също много объркана работа. По този въпрос имаме такава хипотеза...

— Защо хипотеза?! Не ви ли отговори ясно? — намеси се Координаторът.

— Не, защото отново засяга явления от по-висш порядък... Колкото до самата фабрика, била е изоставена в периода, когато е

трябвало да започне производство. Това знаем съвсем точно. По-трудно е с причините, поради които са го направили. Преди около петдесет години у тях е бил въведен план за биологична реконструкция. Преустройството на телесните функции, а може би и форми — е тъмна история. Почти цялото население на планетата в течение на доста години е било подложено на серия операции. Ставало е въпрос, доколкото разбирам, за преустройство не толкова на живото поколение, колкото на следващите, чрез насочени мутации на наследствените клетки. Така си го обясняваме. В областта на биологията разбирането е много трудно.

— Що за преустройство е трябвало да бъде? В каква насока? — попита Координаторът.

— Това не успяхме да установим — отговори Физикът.

— Е, все пак нещо знаем — не се съгласи с него Кибернетикът. — Биологията, особено изучаването на жизнените процеси, има у тях особен, като че ли нормативен характер, по-различен от другите области на науката.

— Може би религиозен — вметна Докторът. — Само че техните вярвания са по-скоро система от директиви и правила, засягащи тукашния живот, лишени от трансцендентни елементи.

— Никога ли не са вярвали в никакъв Създател? — запита Координаторът.

— Неизвестно. Разбери, че такива абстрактни понятия, като вяра, бог, морал, душа, въобще не могат да се направят еднозначни в обсега на Калкулатора. Принудени сме да задаваме множество конкретни въпроси и от цялата маса отговори, недоразумения, частично покриващи се значения се мъчим сами да изведем смислена и обобщена екстраполация... Струва ми се, че това, което Докторът нарича религия, е просто традиция, исторически наслоени обичаи, ритуали.

— Но какво общо може да има религията или традицията с биологическите изследвания? — попита Инженерът.

— Тъкмо това не успяхме да установим. Във всеки случай съществува връзка, и то съвсем пряка.

— Може би са искали да нагодят някои биологически факти към своите вярвания или суеверия?

— Не, това е някаква значително по-сложна история.

— Да се върнем на въпроса — каза Координаторът. — Какви са били резултатите от провеждането на онзи биологичен план в живота?

— Такива, че на бял свят са започнали да се появяват индивиди без очи или с различен брой очи, неспособни за живот, изродени, безноси, а също и голямо количество психически недоразвити.

— А! Нашият двутел и онези другите!

— Да. Изглежда теорията, на която са се опирали, е била фалшива. В течение на двайсетина години се появили десетки хиляди осакатени, деформирани мутанти — трагичните плодове на този експеримент те берат до днес.

— Планът вероятно е бил изоставен?

— Дори не сме питали — призна Кибернетикът. Обърна се към микрофона.

— Планът за биологична реконструкция — съществува ли сега? Какво е неговото бъдеще?

Известно време Калкулаторът сякаш се препираше с двутела, който слабо кашляше.

— Да не би да му е лошо? — попита Координаторът тихо Доктора.

— Не, по-добре е, отколкото очаквах. Изтощен е, но не искаше да излезе оттук. Дори кръвопреливане не мога да му направя, защото кръвта на нашия двутел, изглежда, не съвпада...

— Шшт! — изсъска Физикът. Репродукторът захриптя.

— План — има, няма. Пауза. Сега, план някога, не е бил. Пауза. Сега, мутация, болест. Пауза. Истинска информация, план бил, сега няма.

— Не разбрах — призна Инженерът.

— Казва, че сега се отрича съществуването на този план, сякаш никога не е съществувал, а мутациите са уж вид болест. В действителност планът е бил въведен, а после са го изоставили, без да признаят пред всички поражението си.

— Кой?

— Тази тяхна уж несъществуваща власт.

— Чакайте — каза Инженерът, — как така? От момента, когато последният анонимен владетел е престанал да съществува, се е възцарила някаква „епоха на анархия“ — така ли? Тогава кой е провеждал този план?

— Нали чу. Никой не го е провеждал — никакъв план не е имало. Така твърдят сега.

— Е, добре, но тогава, преди петдесет или колко там години?

— Тогава са твърдели нещо друго.

— Не, това не може да се разбере!

— Защо? Сам знаеш, че и на Земята съществуват известни явления, за които не се говори публично — макар и всички да ги знаят. Например в областта на светския живот, който би бил невъзможен без известна доза притворство. Това, което у нас е малък сектор, нещо второстепенно, тук е главен фактор.

— Всичко това е объркано и неправдоподобно — каза Инженерът. — А каква връзка има то с онази фабрика на север?

— Трябвало е да произвежда нещо, което е било свързано с реализирането на плана — може би операционна апаратура или предмети, които са им били непотребни, но са щели уж да бъдат потребни за бъдещото „реконструирано“ поколение. Но това са мои предположения — подчерта Кибернетикът, — какво са се готвили да произвеждат там — не знаем.

— Сигурно е имало много такива фабрики?

— Фабрики, свързани с биологическия план, голямо число или малко? Колко? — запита Кибернетикът. Двуетелът се изкашля и Калкулаторът почти веднага отговори:

— Неизвестно. Фабрики, правдоподобно, много. Пауза. Информация, никакви фабрики.

— Ама и това е едно общество — ужасно! — възкликна Инженерът.

— Защо? Никога ли не си чувал за военна тайна или нещо подобно?

— Каква енергия движи тези фабрики? — обърна се Инженерът към Кибернетика, но го каза толкова близо до микрофона, че Калкулаторът веднага преведе въпроса. Репродукторът бръмча минута и изрецитира:

— Инорган липсва термин био био пауза ентропия константа биосистема — останалото потъна в усилено бръмчене. На пулта светна червена светлина.

— Празнини в речника — обясни Кибернетикът.

— Слушай, защо не го включим поливалентно — каза му Физикът.

— Защо? За да започне да дрънка като шизофреник!

— Може би ще успеем да разберем повече.

— За какво говорите? — намеси се Докторът.

— Той иска да намали селективността на Калкулатора — обясни Кибернетикът. — Когато семантичният спектър на някаква дума не е достатъчно ясен, Калкулаторът отговаря, че липсва термин. Ако го включва поливалентно, ще започне да контаминира — ще произвежда словесни хибриди, каквито няма в никой човешки език...

— По този начин ще се приближим към неговия език — настояваше Физикът.

— Моля те. Можем да опитаме.

Кибернетикът превключи щепселите. Координаторът погледна двутела, който лежеше сега със затворени очи. Докторът отиде при него, известно време го гледа и без да каже дума, се върна на мястото си.

Координаторът каза в микрофона:

— На юг от това място — тук — има долина. Там — големи постройките, в постройките — скелети, в земята — гробове. Какво е това?

— Чакай, гробове нищо не означава. — Кибернетикът придърпа към себе си гъвкавата стойка на микрофона.

— На юг — архитектурна конструкция, до нея — отвори в земята, в тях — мъртви тела. Мъртви двутели. Какво означава?

Този път Калкулаторът по-дълго разменя скърцащи звуци с двутела. Забелязаха, че за пръв път машината сякаш от себе си питаше още веднъж за нещо, накрая обърнатият към тях репродуктор монотонно произнесе:

— Двутел физическа работа не. Пауза. Електрически орган работа да, но акселероинволюция дегенерация злоупотреба. Пауза. Юг това е екземплификация на самоуправяема прокрустика. Пауза. Биосоциозатваряне антисмърт пауза. Обществена изолация не сила, не принуда пауза. Доброволно пауза. Микроадаптация на групата центросамотяга продукция да не пауза.

— На ти сега — Кибернетикът изглежда гневно Физика. — „Центросамотяга“, „биосоциозатваряне“, „антисмърт“. Казах ти.

Хайде, разшифровай го сега.

— Спокойно — каза Физикът. — Това има нещо общо с принудителната работа.

— Нищо подобно. Каза „не сила, не принуда“. „Доброволно“.

— Е, ще попитаме още веднъж. — Физикът придърпа микрофона.

— Неразбираемо — каза той. — Кажете — съвсем просто — какво е това на юг в долината? Колония? Каторжна група? Изолация? Производство? Какво производство? Кой произвежда? Какво? И защо? С каква цел?

Калкулаторът отново се заобяснява с двутела — това продължи поне пет минути, после се обади:

— Изоломикрогрупа доброволно интересцепление принуда не. Пауза. Всеки двутел противигра изоломикрогрупа. Пауза. Главна връзка центростремителна самотяга пауза. Спойка гневист пауза. Който вина той наказание. Пауза. Който наказание той изоломикрогрупа доброволно пауза. Какво е изоломикрогрупа? Пауза. Интервръзки обратни полииндивидуални сцепление гневист самоцел гневист самоцел пауза. Вътрешна социопсихоциркулация антисмърт пауза.

— Чакайте! — викна Кибернетикът, като видя, че останалите неспокойно се размърдаха. — Какво означава „самоцел“? Каква цел?

— Самооцеля... ване — изпелтечи Калкулаторът, който този път изобщо не се обърна към двутела.

— А! Инстинкт за самосъхранение! — възкликна Физикът, а Калкулаторът припряно обясни:

— Инстинкт за самосъхранение. Да. Да.

— Да не искаш да кажеш, че разбираш какво говори? — надигна се от мястото си Инженерът.

— Не зная дали разбирам, но се досещам — става въпрос за някаква разновидност на тяхната наказателна система. Изглежда, това са някакви микрообщества, автономни групи, които, така да се каже, взаимно се натискат в казана.

— Как така? Без охрана? Без надзиратели?

— Да, Каза ясно, че няма никаква принуда.

— Това е невъзможно!

— Защо не. Представи си двама души, единият има кибритени клечки, а другият кутийка. Може да се ненавиждат, но огън могат да запалят само заедно. Гневист, това е гняв и ненавист или нещо подобно. Затова кооперацията възниква в групата благодарение на обратните връзки, също както и моя пример, само че естествено не толкова просто. Принудата се ражда някак от само себе си — създава я вътрешната ситуация на групата.

— Е, добре, добре, но какво правят там? Какво правят там? Кой лежи в онези гробове? Защо?

— Нали чу какво каза Калкулаторът? „Прокрустика“. Очевидно от прокрустовото ложе.

— Глупости! Откъде двутелът ще знае за Прокруст?!

— Калкулаторът, не двутелът! Търси най-близките понятия според резонанса в семантичeskия спектър! Там, в тези групи, се върши изнурителна работа. Възможно е тази работа да няма никаква цел или смисъл — той каза „продукция да не“ — значи, че произвеждат, че са длъжни да го правят, защото такава е наказанието.

— Защо длъжни? Кой ги принуждава, щом няма никаква охрана?

— Ей че си упорит! За производството може и да греша, но принудата се създава от ситуацията: Какво, не си ли чувал за принудителни ситуации? Да речем, на потъващ кораб имаш много малко възможности за избор — а те може цял живот да имат под краката си палубата на такъв кораб... Понеже физическата работа, особено изтощителната, им вреди, възниква някакво късо „биосъединение“, може би в онзи електрически орган.

— Той каза „биосоциозатваряне“. Това сигурно е нещо друго.

— Но нещо от този род. В групата съществува сцепление — взаимно притегляне, тоест групата е някак си изоставена сама на себе си, изолирана от обществото.

— Това е ужасно мъгляво. Какво правят те там в края на краищата?

— Но какво искаш да ти кажа? Знам толкова, колкото и ти. Нали се получават двойни недоразумения и измествания на значения — не само от наша страна, но и между Калкулатора и двутела!! Може би имат специална научна дисциплина — „прокрустика“, теория на динамиката на такива групи. Може би предварително планират типа на действия, конфликти и взаимни привличания в нейната сфера,

функциите са така разпределени и запланувани, че да възникне своеобразно равновесие, обмен, циркулация на гнева, страха, ненавистта, за да могат тези чувства да ги сплотяват и същевременно да не могат да намерят общ език с когото и да е извън групата...

— Това са твои лични вариации върху шизофреничното бръцоловене на Калкулатора, а не някакво обяснение! — кресна Химикът.

— Той е много изтощен — каза Докторът. — Най-много още един-два въпроса. Кой иска да ги зададе?

— Нека заеме моето място. Може да има по-голям късмет.

Стана тихо.

— Аз — каза Координаторът. — Откъде научи за нас? — подхвърли той в микрофона.

— Информация — метеорит — кораб — отговори след малко Калкулаторът, разменяйки няколко кратки хрипливи звуци с двутела. — Кораб — друга планета — космическо излъчване — дегенерация на същества. Пауза. Носят смърт. Пауза. Стъклена изолация с цел ликвидация. Пауза. Обсерватория. Пауза. Гръм. Извърших — изчисления — посока на звука — източник на гърма — фокус на попадения — ракета. Пауза. Тръгнах, когато нощ. Пауза. Чаках — Защитник откри изолация. Влязох. Тук съм. Пауза.

— Обявили са, че е паднал кораб с някакви чудовища, а? — запита Инженерът.

— Да. Че сме дегенерирали под въздействие на космическото излъчване. И че възнамеряват да ни затворят, да ни заградят с тази стъклена маса. Той по слух е засякъл направлението на бомбардировката, определил е целта ѝ и по този начин ни е намерил.

— Не се ли страхуваше от чудовищата? — подхвърли Координаторът в микрофона.

— Не се ли страхуваше — това нищо не означава. Чакай, каква беше думата? Аха, гневист. Може да преведем, така.

Кибернетикът повтори въпроса на чудатия жаргон на Калкулатора.

— Да — отговори почти веднага репродукторът. — Да. Но — шанс — един на милион планетни оборота.

— Това е ясно. Всеки от нас би тръгнал — разбиращо кимна с глава Физикът.

— Искаш ли да останеш с нас? Ние ще те излекуваме. Смърт няма да има — каза бавно Докторът. — Ще останеш ли при нас?

— Не — отговори репродукторът.

— Искаш да си отидеш? Искаш да се върнеш? При своите?

— Връщане — не — отвърна репродукторът. Спогледаха се.

— Наистина няма да умреш! Ние наистина ще те излекуваме! — възкликна Докторът. — Кажете какво искаш да правиш, когато бъдеш здрав?

Калкулаторът заскриптя, двутелът отговори с един звук, толкова кратък, че едва се чу.

— Нула — каза репродукторът с леко колебание. И след миг добави, сякаш несигурен дали са го разбрали добре:

— Нула. Нула.

— Не иска да остане — да се върне също — измърмори Химикът. — Може би... бълнува?

Погледнаха двутела. Бледосините му очи бяха втренчени в тях неподвижно. В тишината се разнасяше бавното му глухо дишане.

— Стига вече — каза Докторът и стана. — Излезте всички.

— А ти?

— Ще дойда след малко. Два пъти гълтах психедрин, мога да поседя при него още малко.

Когато хората станаха и тръгнаха към вратата, малкият торс на двутела, в този миг придържан като че ли от невидима опора, изведнъж се пречупи — очите му се затвориха, главата безсилно падна назад.

— Слушайте, само ние го разпитвахме, а той защо не запита нищо? — сети се в коридора Инженерът.

— Питаше, преди това питаше — отговори Кибернетикът. — За отношенията, царуващи на Земята, за нашата история, за развитието на астронавтиката — половин час преди да дойдете, говореше значително повече.

— Може би е много отслабнал?

— Сигурно. Получил е голяма доза облъчване, пътешествието през пустинята също доста го е изморило, пък е и твърде стар.

— Колко дълго живеят?

— Около шейсет оборота на планетата, значи малко по-малко от шейсет наши години. Едем се върти по-бързо около слънцето си,

отколкото Земята.

— С какво се хранят?

— Много специално. Изглежда, тук еволюцията е протекла по-иначе, отколкото на Земята. Те могат непосредствено да усвояват някои неорганични субстанции.

— Наистина специално — каза Инженерът.

— Аха, пръстта, която изнесе онзи, първият! — изведнъж съобрази Химикът.

Спряха се.

— Да, но по този начин са се хранили преди хиляди години. Сега в нормални условия не постъпват така. Тези тънки чаши в равнината са нещо като техни „продоволствени акумулатори“.

— Те живи същества ли са?

— Това не знам. Във всеки случай избирателно извличат от почвата и натрупват в „чашата“ вещества, които служат за храна на двутелите. Имало най-различни видове.

— Да, естествено би трябвало да ги отглеждат — каза Химикът. — На юг видяхме цели плантации от тези чаши. Но защо онзи, който попадна в ракетата, се ровеше в глината?

— Защото чашите се вмъкват под земята след залез-слънце...

— Но наоколо имаше достатъчно глина, а той избра точно тази в ракетата.

— Може би защото е била раздробена, а той — гладен. Не сме говорили за това с нашия астроном. Възможно е онзи двутел да е избягал наистина от долината на юг...

— Уважаеми, вървете вече да спите — обърна се Координаторът към Физика и Кибернетика, — а ние ще поемем работата. Наближава дванайсет.

— Да не е полунощ??...

— Ами как. Явно съвсем си изгубил представа за времето...

— Е, в тези условия...

Чуха зад себе си стъпки. От библиотеката излезе Докторът. Всички го погледнаха въпросително.

— Спи — каза той. — Зле е. Когато излязохте, вече ми се струваше, че... — не довърши.

— Не говори ли с него?

— Говорих. Тоест помислих си, че... това е краят, разбирате ли
— запитах го дали бихме могли да направим нещо за тях. За всички.

— И какво ти каза?

— Нула — повтори бавно Докторът и на всички се стори, че чуват мъртвия глас на Калкулатора.

— Сега вървете и лягайте — каза след кратко мълчание Координаторът, — но ще се възползвам от това, че сме заедно, за да ви попитам — стартираме ли?

— Да — каза Инженерът.

— Да — обадиха се Физикът и Химикът почти едновременно.

— Да — добави Кибернетикът.

— А ти? Мълчиш? И то сега?... — запита Координаторът Доктора.

— Мисля си... Знаете ли, никога не съм бил така любопитен...

— Знам, вълнуваше те как можем да им помогнем. Но сега поне знаеш, че...

— Не. Не знам — тихо каза Докторът.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

След час по отметнатия капак на товарния люк изпълзя Защитникът. Инженерът го спря на двеста метра от стъкловидната стена, свиваща се нагоре подобно недостроен свод, и се хвана на работа. Тъмнината с гигантски скокове бягаше вдън пустинята. Поярки от слънце гърмящи камшици разсичаха огледалната стена, потекли от горещината плочи падаха на земята, бял дим се вееше над кипящата маса. Инженерът оставяше парчетата строителен материал да изстиват и шибаше с анихилатора по-нататък, изсичаше в свода прозорци, от които се стичаха огнени висулки. В мътната полупрозрачна преграда оставаха редици четириъгълни дупки, в тях се показваха кладенците на звездното небе. Димът се стелеше на спирали по пясъка, в жилите на стъкловидната грамада нещо стенеше, пукаше, отломките преминаваха в тъмна жар, накрая Защитникът се приближи заднишком към ракетата. Инженерът от разстояние проверяваше остатъчната радиоактивност. Броячите предупредително бръмчаха.

— Би трябвало да чакаме поне четири денонощия — каза Координаторът, — но ще пратим там Черния и чистачите.

— Да, радиоактивността е значителна само на повърхността. Достатъчно е силна струя пясък под налягане. А остатъците ще се съберат на едно място и ще се закопаят.

— Бихме могли да ги натоварим в кърмовия утаител — Координаторът гледеше замислено вишневата жар на развалините.

— Мислиш ли? Защо? — учуди се Инженерът. — От тях никаква полза, само излишен баласт.

— Бих предпочел да не оставяме радиоактивни следи... Не познават атомната енергия и по-добре да не я познаят...

— Може и да си прав — измърмори Инженерът. — Едем... — добави след миг. — Знаеш ли, започва да ми се оформя някаква картина след разказа на Двутела-астроном, по-точно... на Калкулатора... Чудовищна.

— Да — кимна бавно Координаторът, — някаква крайна, така последователна, че чак потресаваша злоупотреба с теорията на информацията. Както се оказва, тя може да бъде оръдие за мъчения, много по-ужасни от всякакво физическо измъчване. Селекция, спиране, блокиране на информацията — по този начин може да се култивира геометрически точна, кошмарна „прокрустика“, както го каза Калкулаторът.

— Как мислиш, дали те... или той — го разбира?

— Как да го разбира? А имаш предвид дали счита такова състояние за нормално? Е, в определен смисъл — сигурно. Нали не познава нищо друго. Макар че се позоваваше на древната им история — тирани, отначало обикновени, после „анонимни“, значи има скала за сравнение. Да, сигурно — ако тя му липсваше, нямаше да успее да ни го каже.

— Ако позоваването на тиранията му дава възможност да си спомня за „доброто старо време“, то... благодаря.

— И все пак. Изглежда, това е своего рода логичен път на развитие. На някакъв пореден тиран му е хрумнало, че собствената анонимност при съществуващата система на управление ще бъде изгодна. Обществото, без възможност да концентрира съпротивата си, да насочи враждебните чувства към конкретна особа, в известна степен сякаш се разоръжава.

— Аха, така ли го тълкуваш? Тиран без лице!

— Може аналогията да е лъжлива — след известно време, когато са възникнали теоретическите основи на тази тяхна „прокрустика“, някой от неговите наследници е отишъл още по-далеч, ликвидирал е — привидно — дори своето „инкогнито“, премахнал е самия себе си, самата система на управление — разбира се, само в сферата на понятията, думите, публичните изказвания...

— Но защо тук няма никакви освободителни движения? Това не го разбирам! И даже когато наказват своите „престъпници“, вкарвайки ги в тези някакви автономни изолирани групи — нали при отсъствието на каквато и да е стража, надзор, външно насилие е възможно индивидуално бягство и даже организирана съпротива.

— За да може да възникне организация, най-напред трябва да съществуват средства за взаиморазбиране.

Координаторът подаде през люка на купола окоето на Гайгеровия брояч, чието цъкане като че ли постепенно утихваше.

— Забележи, че определени явления у тях не са лишени въобще от имена — или връзка с останалите, — но и названията, и връзките, които претендират за истински, са маски. Уродствата, предизвикани от мутациите, се наричат епидемия от някаква болест и така сигурно става с всичко останало. За да се овладее светът, трябва отначало да се назове. Лишени от знания, оръжие, организация, отрязани от другите жители, какво могат да направят?

— Да — каза Инженерът, — но онази сцена на гробището, онзи ров край града все пак показват, че може би порядъкът тук въпреки всичко не е чак толкова съвършен, както би искал неизвестният владетел. А това, че нашият двутел се уплаши от стъклената стена, помниш ли? Явно е, че не всичко тук върви гладко.

Гайгерът над главите им цъкаше все по-лениво. Парчетата под стената, заграждаща кораба, потъмняха, само земята димеше още, а въздухът трептеше толкова силно, че звездите странно се полюляваха.

— Решихме да стартираме — поде Инженерът, — а поне можехме да научим по-добре езика им. Да разберем как действа тази тяхна проклета власт, която се прави на несъществуваща. И... Да им дадем оръжие...

— Кому? На тези нещастници, подобни на нашия двутел? Ти би ли му дал в ръцете аниhilатор? Да не си...

— Добре де, отначало бихме могли сами...

— Да унищожим тази власт, нали? — спокойно подсказа Координаторът. — С други думи — да ги освободим — насила...

— Щом няма друг начин.

— Първо, това не са хора. Не трябва да забравяш, че в края на краищата винаги разговаряш с Калкулатора и че разбираш двутела дотолкова, доколкото ще го разбере самият Калкулатор. Второ: — никой не им е натрапил това, което е. Поне никой от Космоса. Те сами...

— Ако разсъждаваш така, ти се съгласяваш с всичко! С всичко! — изкрещя Инженерът.

— А как искаш да разсъждавам? Нима населението на планетата е дете, попаднало в сляпа уличка, откъдето може да се изведе за ръчичка? Де да беше толкова просто, господи! Хенрик,

освобождаването ще започне с това, че ще трябва да убиваме, и колкото по-яръстна бъде борбата, толкова по-малко ще знаем какво правим, и накрая ще убиваме, само за да си пробием път за отстъпление или контраатака, убивайки всичко, което застане пред Защитника — ти поне знаеш колко е лесно!

— Зная — измърмори Инженерът. — Впрочем — добави той — още нищо не се знае. Без съмнение, те ни наблюдават и тези прозорци, които отворихме в тяхната уж непроницаема стена, сигурно не им харесват. Смятам, че вече можем да очакваме следващия опит.

— Да, това е възможно — съгласи се Координаторът. — Дори си мислех дали да не поставим някакви далечни наблюдателни постове. Електронни уши и очи.

— Това ще заеме сума време и ще глътне материал, какъвто нямаме в излишък.

— И аз така мисля, затова се колебая...

— Два рентгена в секунда. Вече можем да изпратим автоматите.

— Добре. Защитника по-добре да изтеглим горе, в ракетата — за всеки случай.

Следобед небето се покри с облаци и за първи път от попадането им на планетата заваля дребен топъл дъжд. Огледалната стена потъмня, чуваше се как по нейните грапавини се стичат малки поточета. Автоматите работеха неуморно, пясъчните струи, които пулсомоторите изхвърляха, скриптяха и съскаха по повърхността на изрязаните плочи, стъклени парченца хвърчаха из въздуха, дъждът превръщаше пясъка в рядка кал. Черният мъкнеше в ракетата през товарния люк контейнери, пълни с радиоактивни остатъци, вторият автомат контролираше с Гайгер херметичността на капаците. После и двете машини влачеха вече почистените плочи по местата, посочени от инженера, където в бликащите фонтани на искрите, изхвърляни от заваръчните автомати, големите парчета омекваха в температурата на волтовата дъга, спояваха се едно за друго и се превръщаха в началото на бъдещата скеля.

Скоро се изясни, че материалът няма да стигне — след цял ден работа, на свечеряване, Защитникът отново изпълзя от ракетата и застана срещу надупчената стена. Гледката беше адска. Дъждът продължаваше да вали, превръщаше се в порой. Неправилните квадратни слънца разкъсваха мрака с ослепителен блясък, грохотът на

ядрените взривове се смесваше с глухия звук на пламтящите стъклени камбани, които разхвърляха земята при падането си, нагоре бухаха гъсти облаци дим и пара, дъждовните локви вряха с пронизително свистене, дъждът се изпаряваше още преди да долети до земята, високо горе с неподвижни безбройни дъги — розови, зелени и жълти — просветваха мълниите на експлозиите. Защитникът, черен като изсечен от антрацит, се дърпаше, завърташе се бавно на място, повдигаше тъпата си муцуна и отново гръм и мълнии разтърсваха околността.

— Това е добре дошло! — изкрещя Инженерът в самото ухо на Координатора. — Може би тази канонада ще ги сплаши, та да ни оставят на мира! Трябват ни още поне два дни!

Лицето му, плувнало в пот — в купола беше горещо като в пещ — изглеждаше като живачна маска.

Когато се оттеглиха на почивка, автоматите отново излязоха горе и шумяха до сутринта — мъкнеха след себе си пясъчните помпи, тракаха със стъклените плочи, дъждът блестеше и искреше с най-чист ослепителен лазур около заваръчните апарати, товарният люк поглъщаше нови контейнери с отпадъци — параболичната конструкция зад кърмата на ракетата бавно растеше, в същото време товарният автомат и екскаваторът работеха под корема ѝ, настървено гризяха склона на хълма.

Когато станаха, на разсъмване, част от стъкловидния материал беше вече употребена за укрепване на подкопа.

— Това беше добра идея — каза Координаторът. Седяха в навигационната, на масата бяха струпани рулони с технически чертежи. — Действително, ако бяхме започнали да махаме подпорите, таванът можеше да се срути под тежестта на ракетата и тя щеше не само да рухне на земята, но и да смаже автоматите — нямаше да успеят да се измъкнат от подкопа.

— А ще стигне ли после енергията за полет? — попита Кибернетикът. Стоеше в отворената врата.

— За десет полета. Ако се наложи, можем даже да анихилираме остатъците, които лежат в утаителя — но сигурно ще бъде излишно. Ще спуснем в подкопа топлопроводи и ще можем точно да регулираме температурата — когато стигне точката на топене на стъклото, стойките ще започнат бавно да се свличат. Ако това стане прекалено

бързо, можем всеки миг да инжектираме в подкопа порция течен въздух. По този начин до вечерта ще измъкнем ракетата от земята. Е, после поставянето ѝ вертикално.

— Това е друг етап — каза Инженерът.

В осем сутринта облаците се разнесоха, изгря слънце. Огромният цилиндър на кораба, който досега стърчеше безпомощно от склона, трепна. Инженерът бдеше над това движение — с помощта на теодолит измерваше бавното спускане на кърмата — носът на кораба беше вече дълбоко подкопан, гора от стъклени стълбове бе запълнила празнината от извадената глина. Инженерът стоеше на значително разстояние от ракетата, почти до самата стена, която с редиците от пробити отвори приличаше на развалините на някакъв надут от стъкло Колизеум.

Хората и двутелите бяха евакуирани от кораба по време на операцията. В един момент Инженерът забеляза фигурката на Доктора, който приближаваше отдалеч, като заобикаляше изотзад в широка дъга кораба, но това не стигна до съзнанието му, толкова беше погълнат от наблюдението на приборите. Само тънък слой пръст заедно със система от размекващи се подпори поддържаше тежестта на ракетата. Осемнайсет дебели възгета се точеха от кърмовите дюзи до скобите, впити в най-масивните развалини на стената. Инженерът благославяше тази стена — без нея работите по спускането и изправянето на кораба щяха да бъдат поне четири пъти по-продължителни.

По цяла мрежа от виещи се по пясъка кабели токът течеше към нагревателните тръби, поставени вътре в подкопа. Неговият отвор, ясно забележим точно под мястото, където корпусът се връзваше в склона, слабо димеше. Лениви жълто-сиви изпарения пълзяха над още неизсъхналата след нощния дъжд земя. Кърмата на ракетата се снишаваше на малки тласъци, а когато започваше да се спуска по-бързо, Инженерът задвижваше ръчката на апарата, тогава от четири гофрирани маркуча, вкарани в подкопа, бликваше поток течен въздух и отворът с боботене изригваше мръснобели облаци.

Изведнъж, по време на поредната фаза на размекване на стъклените подпори в подкопа, целият корпус спазматично затрепери и преди Инженерът да успее да обърне ръчката, дългият повече от сто метра цилиндър с пронизителен стон се наклони, кърмата описа дъга, прелетя за част от секундата четири метра, едновременно носът на

ракетата се измъкна от склона, като изхвърли нагоре куп пясък и мергел — керамитовият гигант замря неподвижно. Той затисна под себе си кабелите и металните маркучи, един от тях се скъса. От него бликна с вой гейзер втечен въздух.

— Лежи! Лежи!!! — закрепя Инженерът. Чак след малко се опомни — редом с него стоеше Докторът.

— Какво? Какво? — повтаряше Инженерът като оглушен — не можеше да разбере какво му говори онзи.

— Май че се връщаме... в къщи — каза Докторът. Инженерът мълчеше.

— Той ще живее — каза Докторът.

— Кой? За кого говориш? А...

Изведнъж се досети. Още веднъж се увери с поглед, че ракетата лежи освободена.

— И какво? Ще тръгне ли с нас? — попита той и пристъпи към ракетата — бързаше да провери носовата обшивка.

— Не — отговори Докторът. Тръгна след Инженера, после сякаш размисли и спря. От фонтана втечен газ, който все още биеше от скъсаната тръба, забележимо захладя. На повърхността на корпуса се появиха дребни фигурки — едната изчезна, след малко кипящият газов стълб намалая, още известно време изхвърляше пяна, от която въздухът леденееше, после спря. Изведнъж стана необикновено тихо — Докторът се огледа, като че ли се чудеше как е попаднал тук — и бавно тръгна напред.

Ракетата стоеше вертикално — бяла, по-бяла от блестящите облаци, сред които сякаш плуваше нейният далечен заострен връх. Бяха изминали три дни на тежък труд. Всичко беше натоварено. Големият параболичен стапел от заварените парчета на стената, която трябваше да ги затвори, стърчеше ненужен край склона на възвишението. На осемдесет метра над земята, в отворения люк, стояха четирима души. Гледаха надолу. Там върху жълто-кафявата плоска повърхност се виждаха две дребни фигурки, едната малко по-светла от другата. Гледаха ги отгоре как стоят неподвижно на няколко десетки метра от плавно разширяващите се — като гигантски колони — кърмови дюзи.

— Защо не си отиват? — нетърпеливо каза Физикът. — Няма да можем да стартираме!

— Те няма да си тръгнат — каза Докторът.

— Какво значи това? Или той не иска да отлетим?

Докторът знаеше какво значи това, но мълчеше. Слънцето стоеше високо. На запад се струпваха облаци. От отворения люк, като от прозорец на стреловидна кула, необяснимо издигната в пущинака, се виждаха планините на юг, посинелите върхове, които преливаха в облаци, голямата западна пустиня, простряла на стотици километри ивиците на осветените дюни и виолетовия кожух на горите, обрасли източните възвишения. Като дантелен скелет се точеше долу колелото на стената — сянката на ракетата се местеше по него като стрелка на титаничен слънчев часовник, тя вече приближаваше двете малки фигури.

От изток се разнесе гръм — въздухът отекна с протяжно свистене и негаснещ на слънцето пламък изригна в черния купол на взрива.

— Охо — това е нещо ново — каза Инженерът.

Отново гръм. Невидимият снаряд виеше все по-близо, конусът на адския вой ги покри, изглеждаше, че ще закачи върха — на няколко десетки метра земята изохка и подскочи нагоре. Усетиха как ракетата се залюля.

— Екипаж! — каза Координаторът. — По местата!

— Ами те — извика гневно Химикът, като погледна още веднъж надолу.

Люкът се затвори.

В командната кабина ревът не се чуваше — в екраните за заден обзор по пясъка подскачаха огнени храсти. Двете светли точки все още стояха неподвижно в подножието на ракетата.

— Затегнете коланите! — каза Координаторът. — Готови?

— Готови — обади се групово.

— Дванайсет часът и седем минути. За старт! Включи!

— Включвам реактора — каза Инженерът.

— Има критическа — каза Физикът.

— Циркулацията нормална — каза Химикът.

— Гравиметър на оста — каза Кибернетикът. Докторът, увиснал по средата на разстоянието между свода на тавана и покрития с пенопласт под, гледаше задния екран.

— Там ли са? — запита Координаторът и всички обърнаха очи към него — тези думи не бяха от стартовия ритуал.

— Там са — каза Докторът. Ракетата, ударена от взривна вълна, по-близка от останалите, се разтресе.

— Старт! — гръмко каза Координаторът. Инженерът с мъртво лице включи на ход. Не се чуваше нищо освен съвсем слаби далечни избухвания, те идваха сякаш от друг свят, който няма нищо общо с техния. Бавно се надигаше тихо всепроникващо свистене — като че ли всичко се разтваряше в него, разливаше се; с меко клатушкане екипажът пропадеше в обятията на непреодолима сила.

— Стоим на огъня — каза Инженерът. Това означаваше, че ракетата се е вдигнала от повърхността и изхвърля толкова огнени газове, колкото да уравни собствената си тежест.

— Нормална синергетична — каза Координаторът.

— Излизаме на нормална — доложи Кибернетикът и всички найлонови въжета затрептяха. Лапите на амортизаторите се измъкнаха от гнездата си и запълзяха бавно назад.

— Кислород в устата! — викна инстинктивно Докторът, сякаш внезапно събуден, и сам захапа еластичния мундщук.

След дванайсет минути излязоха от атмосферата. Без да намаляват скоростта, се отдалечаваха в звездния мрак по кръговете на все по-развиваща се спирала. В командната кабина пулсираха седемстотин и четирийсетте светлини на индикаторите, контролните лампи, приборните скали. Хората откопчаваха коланите, хвърляха токите на пода, пристъпваха към разпределителните пултове, някак недоверчиво поставяха длани върху тях, проверяваха дали някъде проводниците не загряват, дали не се чува съскането на някое късо съединение, подозрително душеха въздуха и търсеха в него миризма на нажежено и изгоряло, поглеждаха в екраните, проверяваха скалите на астродезичните калкулатори — всичко беше такова, каквото трябваше да бъде: въздухът — чист, температурата нормална, а разпределителният пулт работеше, сякаш никога не се беше превръщал на купчина парчета.

В навигационната кабина над картите се навеждаха Инженерът и Координаторът.

Звездните карти бяха по-големи от масата, те висяха, понякога се късаха, отдавна си казваха, че за навигационната е нужна по-голяма

маса, защото се тъпчат картите. Масата беше все още същата.

— Видя ли Едем? — попита Инженерът. Координаторът го погледна неразбиращо.

— Как да го видя?

— Сега. Погледни.

Координаторът се обърна. В екрана пламтеше огромна опалова капка, която закриваше близките звезди.

— Красива е — каза Инженерът. — Отклонихме се, защото беше толкова хубава. Искахме ей така да прелетим над нея.

— Да — повтори Координаторът, — искахме само да прелетим...

— Изключителен блясък. При другите планети не е толкова чист. Земята е направо синя.

Все още гледаха екрана.

— Останаха — каза тихо Координаторът. — Да. Той сам поиска така.

— Мислиш ли?

— Сигурен съм. Предпочитание да бъдем ние, а не те... Това беше всичкото, което можехме да направим за него.

Известно време никой не се обаждаше. Едем се отдалечаваше.

— Колко е чиста — каза Координаторът. — Но... знаеш ли... според теорията на вероятностите трябва да има и още по-хубави.

Краков — Закопане, 1958 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.